

พิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลอ ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด

นางสาวปานตา ศรีคง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RITUALS AND BELIEFS OF KALAW MUSIC BY KRU SOMPONG BOONMAKERD

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai Music

Department of Music

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	พิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลง ครูสมพวงค์ บุญมาเกิด
โดย	นางสาวปานตา ศรีคง
สาขาวิชา	ดุริยางค์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ข้ามคม พรประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)

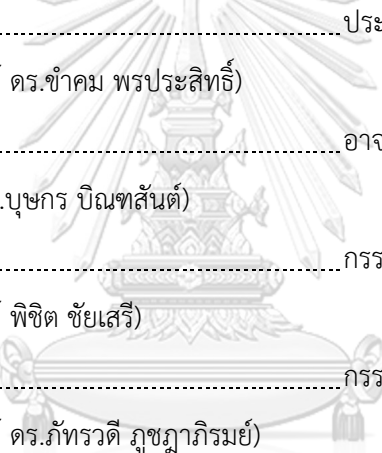
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พิชิต ชัยเสรี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรประพิทร์ เผ่าสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรระ คมขำ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)

ปานตา ศรีคง : พิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลอ ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด (RITUALS AND BELIEFS OF KALAW MUSIC BY KRU SOMPONG BOONMAKERD) อ.ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.บุษกร บิณฑสันต์, 203 หน้า.

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติชีวิตของครูสมพงษ์ พิธีกรรม ความเชื่อ บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อ วงดนตรีดนตรีกาหลอคณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลจากการศึกษาพบว่า คณะกาหลอครูสมพงษ์เป็นคณะที่รับใช้สังคมมาเป็นเวลา 120 ปี สืบทอดมาจากรุ่นบิดาจนถึงรุ่นครูสมพงษ์ คณะได้รับการว่าจ้างไปบรรเลงหลากหลายที่ เช่น จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง พิธีกรรมกาหลอของคณะครูสมพงษ์จะเกิดความสมบูรณ์เมื่อมีองค์ประกอบหลัก ๆ 3 อย่างเกิดขึ้นคือ พิธีกรรม คาถา และบทเพลง สามารถแบ่งพิธีกรรมกาหลอได้ออกเป็น 2 ประเภท คือพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับศพ และพิธีกรรมที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับศพ มีทั้งหมด 20 เพลง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือเพลงที่มีคาถากำกับ มีจำนวน 12 เพลง โดยการเป่าปี่พร้อมกับท่องคาถาในใจ และเพลงที่บรรเลงตามช่วงเวลาโดยไม่มีคาถากำกับ มีทั้งหมดจำนวน 8 เพลง การศึกษาบทเพลงชุดไหว้พระ คือเพลงยายแก๋ขอไฟ เพลงไหว้พระ เพลงขันธเพชร เพลงล่อบัต เพลงลาพระ พบว่ามีการบรรเลงในกลุ่มเสียงปัญญามูลเสียง ร การบรรเลงปี่กาหลอมีการดำเนินทำนองลากเสียงยาว การดำเนินทำนองห่าง ๆ ควบคู่ไปกับการตีกลองและการบรรเลงซ้อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาควิชา ดุริยางคศิลป์

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2560

5886741735 : MAJOR THAI MUSIC

KEYWORDS: RITUALS / BELIEFS / KALAW MUSIC / KRU SOMPONG BOONMAKERD

PANTA SRIKONG: RITUALS AND BELIEFS OF KALAW MUSIC BY KRU SOMPONG BOONMAKERD. ADVISOR: PROF. BUSSAKORN BINSON, Ph.D., 203 pp.

The research studied the life of Kru Sompong Boonmakerd, rituals, beliefs and songs related to Kalaw music. Qualitative methodology has been applied in this research through fieldwork interview. This study found that, Kalaw music by Kru Sompong was transmitted from his father and has served the society over 120 years. This ensemble was hired to perform mainly in the monk and the elderly funeral ceremonies in the nearby provinces such as Krabi and Phatthalung. The ritual Kalaw music of the master Sompong consisted of three elements: rituals, mantra reciting and songs. There are two types of music; one was related to the funeral while another was not. There were 20 songs in the Kalaw music which divided into 2 groups. The first 12 songs were performed with mantra reciting and the second group consisted of 8 songs without mantra reciting. The study of Wai - Phra songs showed that most song modes were in the Penta - Centric D. Kalaw oboe produced a long length of sound and performed in a slow tempo accompanied by Glong Thon drum and Gong.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Department: Music

Student's Signature

Field of Study: Thai Music

Advisor's Signature

Academic Year: 2017

กิตติกรรมประกาศ

ขอนอบน้อมสักการะเทพสังคีตอาจารย์ ครูสังคีตอาจารย์ทั้งที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และที่ยังอยู่ในปัจจุบัน ครูหมอกาหลอ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาท สร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติติดตัวแก่ผู้สืบทอด และเป็นสมบัติของชาติจนปัจจุบันวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์เมตตาเป็นอย่างสูงจากคณะกาหลอครูสมพงศ์ บุญมาเกิด ผู้เป็นอาจารย์ และศิลปินต้นแบบ ผู้ให้ความรู้ในดนตรีกาหลอ เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านดนตรีทั้งปฏิบัติและทฤษฎีได้อย่างเอาใจใส่ทุกด้าน ด้วยความเมตตา จึงขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาด้วยความเคารพอย่างสูง งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยบุคคลต่อไปนี้

กราบขอบพระคุณ นายประยัต ศรีคง นางสุทธิพร ศรีคง ผู้เป็นตั้งพระประจำใจลูก นางสาวสุภา รัตน์ ศรีคง พี่สาว นายกิตติ คงเจริญ คอยอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนผู้วิจัยเป็นอย่างดี เป็นต้นแบบของการไม่ย่อท้อ คอยอยู่เคียงข้าง และเป็นกำลังใจสำคัญให้ผู้วิจัยเสมอมา

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ผู้ที่สั่งสอนในเรื่องศิลปะ – ดนตรี ให้อุ่นใจเห็นจริง “นั่นเช่นนั้น” “ศิลปะต้องเข้าถึงด้วยความอ่อนน้อม” เพื่อให้ผู้วิจัยและเพื่อนๆ เข้าถึงศิลปะ – ดนตรีได้ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่สอนหลักการวิเคราะห์เพลง ทางดุริยางค์ไทยเพื่อนำมาใช้ในวิจัยเล่มนี้ให้ได้ดีและเหมาะสมที่สุด

กราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บินทสันต์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่คอยให้คำแนะนำในการจัดระเบียบข้อมูลและการนำมาใช้ให้ถูกต้องและเป็นประโยชน์มากที่สุด ให้ความเมตตาต่าง ๆ จุดประกายความรู้ใหม่ ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างสูงสุด

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน (ศาสตราจารย์) รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูฎาภิรมย์ ที่คอยให้คำปรึกษาและแนะแนวทางในการวางแผนการเตรียมตัวทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ข้ามคม พรประสิทธิ์ ผู้ที่คอยมอบสรรพวิชา กระบวนการความคิด คำแนะนำ วิธีการ มอบความอดทน มอบความรัก ความสามัคคีแก่หมู่คณะ และยังคงคอยตักเตือนช่วยเหลือทุกอย่าง กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรช คมขำ ครูผู้มีแต่ใจ ให้กำลังใจ ให้แนวทาง ให้ความช่วยเหลือ ให้ความสนับสนุน ให้หลักธรรมคำสอน ไม่เคยปฏิเสธด้วยความเมตตาเสมอมา มีข้อคิดดีๆ คอยแบ่งปันประสบการณ์ คอยชี้แนะแนวทางให้ผู้วิจัยและเพื่อน ๆ มีกำลังใจ มีแนวทาง เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ

ขอบคุณเพื่อนรุ่น 15 หลักสูตรปริญญาโท (ภาคนอกเวลาราชการ) สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือ หนักเอาเบาสู้อยู่เคียงข้างกันเสมอมา ทั้งยามทุกข์และยามสุข อีกทั้งยังมอบกำลังใจ ความหวังดี ให้ตลอดมา ผู้วิจัยขออุทิศความดีทั้งหลายที่เกิดขึ้นในวิทยานิพนธ์นี้ แก่ครูสมพงศ์ บุญมาเกิด ผู้เป็นศิลปินต้นแบบ และอนุรักษดนตรีกาหลอที่ครูโบราณส่งต่อมายังรุ่นสู่รุ่น หากงานวิจัยฉบับนี้ผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับข้อบกพร่องนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว แต่หากงานวิจัยฉบับนี้ยังผลประโยชน์ต่อวิชาชีพดนตรีกาหลอ ผู้วิจัยขออุทิศบุญกุศลทั้งหลายแด่บูรพาจารย์ที่ได้สืบสาน อารังรักษาวัฒนธรรมให้อยู่คู่ชาติมาถึงปัจจุบัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ	1
สารบัญแผนผัง	1
สารบัญตาราง.....	1
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์	5
1.3 ขอบเขตการวิจัย	5
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
บทที่ 2	13
มูลบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลอ	13
2.1 มูลบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลอ.....	14
2.1.1 ความหมายของดนตรีกาหลอ.....	14
2.1.2 ประวัติความเป็นมาของดนตรีกาหลอ	16
2.1.3 ดนตรีกาหลอ	24
2.1.4 โอกาสที่ใช้.....	34

2.1.5 บทเพลงกาหลอ	35
2.1.6 กาหลอกับสังคม	37
2.2 ประวัติดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด	39
2.2.1 ประวัติส่วนตัว.....	39
2.2.2 ชีวิตวัยเรียนสายดนตรีกาหลอ.....	42
2.2.3 การก่อตั้งคณะกาหลอครูสมพงศ์ บุญมาเกิด	43
2.2.4 ชีวิตทำงาน	47
2.2.5 ชีวิตบั้นปลาย.....	49
2.2.6 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง วิธีการบรรเลงและโอกาสในการแสดง	50
2.2.7 ราคาการว่าจ้าง กาหลอคณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด.....	52
2.2.8 การสืบทอดความรู้.....	53
2.3 สรุปท้ายบท	55
บทที่ 3	57
พิธีกรรมและความเชื่อ.....	57
3.1 ความหมายของพิธีกรรม	58
3.2 ความหมายของความเชื่อ	61
3.3 พิธีกรรมของวงกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด.....	64
3.4 ความเชื่อของวงกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด	113
3.5 โอกาสในการจัดพิธีกรรม คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด	122
3.6 องค์ประกอบของพิธีกรรมกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด.....	123
3.7 ข้อปฏิบัติในการบรรเลงกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด	138
3.8 ข้อห้ามในการบรรเลงกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด.....	140
3.9 ภาพสะท้อนพิธีกรรมและความเชื่อของกาหลอ	142

บทที่ 4	145
บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์.....	145
4.1 บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกาหลอคณะครูสมพงศ์	146
4.1.1 เพลงยายแก่ขอไฟ.....	146
4.1.2 เพลงไหว้พระ.....	147
4.1.3 เพลงชั้น์เพชร.....	148
4.1.4 เพลงล่อบัด	149
4.1.5 เพลงลาพระ.....	150
4.1.6 เพลงไม้พัน.....	150
4.1.7 เพลงท่อมท่อม.....	151
4.1.8 เพลงสุรียน.....	153
4.1.9 เพลงทองศรี.....	154
4.1.10 เพลงนกเปล้า.....	155
4.1.11 เพลงพรายแก้วพรายทอง	156
4.1.12 เพลงนกพื๊ด.....	157
4.1.13 เพลงเหยี่ยวเล่นลม	159
4.1.14 เพลงแสงทอง	159
4.1.15 เพลงหัดบดฝ้าย	159
4.1.16 เพลงนกกรง.....	160
4.1.17. เพลงเลิศพระพาย.....	160
4.1.18 เพลงกระต่ายติดแก้ว.....	161
4.1.19 เพลงมอญ.....	161
4.1.20 เพลงส้มสาม	161

4.2 การศึกษาบทเพลงชุดไว้พระ	165
4.2.1 เพลงยายแก่ขอไฟ.....	167
4.2.2 เพลงไหว้พระ.....	174
4.2.3 เพลงชั้น์เพชร.....	178
4.2.4 เพลงล่อบัด	183
4.2.5 เพลงลาพระ.....	190
4.3 สรุปผลการศึกษาบทเพลงชุดไหว้พระ	193
4.4 สรุปท้ายบท	196
บทที่ 5	197
บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	197
รายการอ้างอิง	199
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	203

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ปีกาหลอของครุสมพงค์ บุญมาเกิด	24
ภาพที่ 2 ปีกาหลอของครุสมพงค์ บุญมาเกิด ที่ใช้บรรเลงกาหลอ	25
ภาพที่ 3 แสดงส่วนประกอบของปีกาหลอครุสมพงค์ บุญมาเกิด.....	27
ภาพที่ 4 กลองทนนวยแม่และกลองทนนวยลูกของครุสมพงค์.....	28
ภาพที่ 5 กลองทนนวยแม่และกลองทนนวยลูกซึ่งมีขนาดแตกต่างกันเล็กน้อย	29
ภาพที่ 6 กลองทนนวยแม่มีหน้ากลองขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 19 เซนติเมตร	29
ภาพที่ 7 กลองทนนวยลูกมีหน้ากลองขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 18 เซนติเมตร	30
ภาพที่ 8 กลองทนนวยแม่และกลองทนนวยลูก มีหน้ากลองขนาดความยาว 43 เซนติเมตร	30
ภาพที่ 9 แสดงส่วนประกอบกลองทนนวยแม่และกลองทนนวยลูก ของครุสมพงค์	31
ภาพที่ 10 แสดงส่วนประกอบของไม้ซ้อ้น หรือไม้ตีกลองทนนวย ของครุสมพงค์	31
ภาพที่ 11 ซ้อ้ง ของครุสมพงค์ ที่ใช้ตีบรรเลงในวงกาหลอ	32
ภาพที่ 12 ซ้อ้งกาหลอของครุสมพงค์ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 31 เซนติเมตร	32
ภาพที่ 13 ส่วนประกอบซ้อ้งกาหลอของครุสมพงค์	33
ภาพที่ 14 ภาพเบญจารตน้ำของวัดประดิษฐาราม อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	35
ภาพที่ 15 ครุสมพงค์ กำลังร่ายคาถาก่อนเป่าปี่เพลงยายแก่ขอไฟ	37
ภาพที่ 16 ครุสมพงค์ กำลังผูกผ้าขาวหิ้งครุกาหลอ.....	39
ภาพที่ 17 ครุสมพงค์ บุญมาเกิด และภรรยาคุณปราวณี บุญมาเกิด	40
ภาพที่ 18 คณะกาหลอครุสมพงค์ บุญมาเกิด บรรเลงถวายเป็นพระราชกุศลแด่.....	49
ภาพที่ 19 ครุสมพงค์กำลังร่ายคาถาเบิกปากปีกาหลอ.....	50
ภาพที่ 20 ครุสมพงค์ บุญมาเกิด กำลังจุดเทียนก่อนการทำพิธีอัญเชิญครุหมอกาหลอ.....	65
ภาพที่ 21 ครุสมพงค์ หน้าหิ้งกาหลอเพื่อบูชาและบอกกล่าวการไปบรรเลง.....	68
ภาพที่ 22 ครุสมพงค์เดินตรวจสอบกิ่งไม้บริเวณรอบ ๆ บ้านก่อนทำพิธีกันบ้านกันเรือน	69

ภาพที่ 23	ครูสมพงศ์ทำพิธีกันบ้านกันเรือน.....	70
ภาพที่ 24	ที่สิบสอง หมาก 9 คำ ดอกไม้ 9 ดอก เทียน 9 เล่มใช้สำหรับเป็นเครื่องเซ่น	71
ภาพที่ 25	เครื่องประกอบพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอ	71
ภาพที่ 26	ครูสมพงศ์ตรวจสอบความถูกต้องของโรงกาหลอ	72
ภาพที่ 27	ครูสมพงศ์กำลังเริ่มทำพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอ.....	72
ภาพที่ 28	ครูสมพงศ์กำลังทำพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอและขอให้ช่วยปกป้อง คุ้มครอง	73
ภาพที่ 29	ครูสมพงศ์กำลังทำพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอและขอให้ช่วยปกป้อง คุ้มครอง	73
ภาพที่ 30	ครูสมพงศ์ใช้เท้าสะกิดที่เครื่องดนตรีเพียงเล็กน้อยก่อนการเข้าโรงกาหลอ	74
ภาพที่ 31	นักดนตรีทุกท่านเข้าโรงกาหลอ.....	75
ภาพที่ 32	ครูสมพงศ์กำลังจัดแจงปูผ้าขาวที่ครูตามแบบแผนโบราณ	75
ภาพที่ 33	การผูกผ้าขาวด้านบนเพื่อใส่หมากพลู	76
ภาพที่ 34	การวางเครื่องเซ่นเพื่อถวายครูหมอและสิ่งศักดิ์สิทธิ์.....	76
ภาพที่ 35	ครูสมพจน์ำปีกาหลอ ไม้ซ้อน และมีดหมอออกจากถุง	77
ภาพที่ 36	ครูสมพงศ์กำลังประกอบปีกาหลอ	77
ภาพที่ 37	ครูสมพงศ์กำลังเริ่มทำพิธีเชิญครู.....	78
ภาพที่ 38	ครูสมพงศ์ใช้น้ำเปล่าเทใส่ฮ้อปีเพื่อทำความสะอาด	78
ภาพที่ 39	ครูสมพงศ์บริการกรมคาถาในการเปิดปากปี	79
ภาพที่ 40	ครูสมพงศ์ใช้มือแตะที่ฮ้อปีและบริการกรมคาถา	79
ภาพที่ 41	ครูสมพงศ์ใช้เหล้าขาวเทลงไปในฮ้อปีเพื่อเซ่นไหว้ครูหมอปี.....	80
ภาพที่ 42	ครูสมพงศ์บริการกรมคาถาเปิดปากปี.....	80
ภาพที่ 43	ครูสมพงศ์บริการกรมคาถาในการลั่นฆ้องตีทวน	81
ภาพที่ 44	ครูสมพงศ์เขียนเลขยันต์ที่กลองทวนหน้าทุ้ม.....	82
ภาพที่ 45	ครูสมพงศ์และคนฆ้องตีกลองทวนและฆ้องขึ้นพร้อมกัน 3 ครั้ง.....	82
ภาพที่ 46	ครูสมพงศ์บริการกรมคาถาทำน้ำมนต์.....	83

ภาพที่ 47	ครูสมพงศ์และคณะเริ่มบรรเลงเพลงยาวแก่ขอไฟ	84
ภาพที่ 48	ครูสมพงศ์บริการมคธาทาเพื่อให้ผู้คนหลงใหลและจดจำ.....	84
ภาพที่ 49	ครูสมพงศ์ลาเครื่องเช่นก่อนทำพิธีลาโรง	86
ภาพที่ 50	ครูสมพงศ์ลาเครื่องเช่นบนหิ้งครุหมอกาหลอ	86
ภาพที่ 51	ครูสมพงศ์ตัดเชือกที่มัดผ้าขาวไว้	87
ภาพที่ 52	ครูสมพงศ์ตัดเชือกที่มัดผ้าขาวไว้ ให้มีลักษณะที่ห้อยลงมาทั้งสองด้าน.....	87
ภาพที่ 53	ครูสมพงศ์ตัดเชือกที่ผูกติดกับหิ้งครุหมอกาหลอ	88
ภาพที่ 54	ครูสมพงศ์ตัดเตยกระแซง	88
ภาพที่ 55	ครูสมพงศ์ดลผ้าขาวขึ้นเป็นการสื่อความหมายในการยกเลิกการทำพิธีกรรม	89
ภาพที่ 56	ครูสมพงศ์บริการมคธาทาครุหมอกาหลอ.....	89
ภาพที่ 57	ครูสมพงศ์กำลังวางปีกาหลอบนพื้นดิน	90
ภาพที่ 58	ครูสมพงศ์ทำพิธีบอกกล่าวพระภูมิเจ้าที่ก่อนออกจากโรงกาหลอ.....	91
ภาพที่ 59	ครูสมพงศ์ใช้เท้าสะกิดกลองทนก่อนออกจากโรงกาหลอ.....	91
ภาพที่ 60	กองฟอนที่ใช้สำหรับเผาศพคุณตาของผู้วิจัยเมื่อพ.ศ. 2537	94
ภาพที่ 61	ญาติพี่น้องกำลังก่อกองฟอนที่ใช้สำหรับเผาศพคุณตาของผู้วิจัยเมื่อพ.ศ. 2537	95
ภาพที่ 62	คุณปราณีล้างเท้าให้ครูสมพงศ์ก่อนเข้าบ้าน.....	96
ภาพที่ 63	ครูสมพงศ์นำกลองทนและฆ้องแขวนไว้ตามเดิม.....	97
ภาพที่ 64	เมรุลอยที่ใช้ในพิธีกรรมการลอยเมรุ	99
ภาพที่ 65	เมรุลอยที่ใช้ในพิธีกรรมการลอยเมรุ	100
ภาพที่ 66	ครูสมพงศ์และญาติ ๆ กำลังช่วยกันเตรียมเครื่องเช่นไหว้ที่ใช้ในการไหว้ครู.....	104
ภาพที่ 67	เครื่องดนตรี เครื่องเช่นไหว้ และอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีไหว้ครูกาหลอ.....	106
ภาพที่ 68	ครูสมพงศ์จัดรูป เทียน บูชาครุหมอกาหลอ และปักเทียนที่เครื่องเช่น	107
ภาพที่ 69	ครูสมพงศ์ถวายหมากพลูแก่ครูปีกาหลอ.....	107
ภาพที่ 70	ครูสมพงศ์เขียนยันต์ที่หน้ากลองทนทั้งสองใบ.....	108

ภาพที่ 71	ครูสมพงษ์และคณะกำลังตีกลองทวนซ้องพร้อมกันหลังจากเขียนยันต์ที่ด้านหน้ากลอง ...	108
ภาพที่ 72	ครูสมพงษ์และคณะกาหลอบรรเลงเพลงในพิธีไหว้ครู.....	109
ภาพที่ 73	ครูสมพงษ์และลูกหลานถวายเหล้าขาวแก่ครูหมอกาหลอ	109
ภาพที่ 74	ครูสมพงษ์ ลูกหลานครูหมอกาหลอทั้ง 7 สาย	110
ภาพที่ 75	หิ้งครูหมอกาหลอของครูสมพงษ์ บุญมาเกิด.....	114
ภาพที่ 76	ครูสมพงษ์และปีกาหลอที่ได้รับตกทอดมาจากคุณพ่อกล่อม บุญมาเกิด.....	117
ภาพที่ 77	น้องสาวคุณปราณีกำลังจัดที่สับสองเพื่อถวายเป็นเครื่องเซ่น	119
ภาพที่ 78	โรงกาหลอที่ถูกต้องสำหรับการคุมศพ.....	121
ภาพที่ 79	หิ้งครูหมอใหญ่ในโรงกาหลอ.....	121
ภาพที่ 80	ไม้ไผ่ทำเสาโรงกาหลอ	124
ภาพที่ 81	ไม้สำหรับตีชื่อโรงกาหลอ.....	125
ภาพที่ 82	ทางมะพร้าวที่ฉีกจากปลายมายังโคน.....	125
ภาพที่ 83	ต้นเตยกระแซง	126
ภาพที่ 84	เสารอบโรงกาหลอที่ลงหลุมแล้ว	126
ภาพที่ 85	เสารอบโรงกาหลอที่ลงหลุมแล้วนำชื่อวางเพื่อยึดเสากับชื่อด้วยตะปู.....	127
ภาพที่ 86	เสารอบโรงกาหลอที่ลงหลุมแล้ว	127
ภาพที่ 87	โครงร่างของโรงกาหลอ.....	128
ภาพที่ 88	ใช้ผ้าใบซึ่งเป็นหลังคาด้านบน	128
ภาพที่ 89	การมัดทางมะพร้าวทำเป็นผนัง	129
ภาพที่ 90	การมัดทางมะพร้าวทำเป็นผนัง	129
ภาพที่ 91	การมัดทางมะพร้าวทำเป็นผนังทั้ง 4 ด้าน	130
ภาพที่ 92	การจัดตั้งหิ้งครูหมอกาหลอในโรงกาหลอ.....	130
ภาพที่ 93	นำเตยกระแซงมากัดไว้ที่หลังคา ตามแนวของหลังคาโรงกาหลอ	131
ภาพที่ 94	โรงกาหลอที่เสร็จสมบูรณ์	131

ภาพที่ 95 การแบ่งที่นั่งในการนั่งบรรเลงกาหลอ อย่างชัดเจน.....	132
ภาพที่ 96 เครื่องเช่น ที่ใช้บูชาครูหมอกาหลอ	133
ภาพที่ 97 มีดหมอ ที่ครูสมพงษ์ใช้ในการประกอบพิธีกรรมกาหลอ	134
ภาพที่ 98 ชั้นน้ำมันต์ที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ.....	135
ภาพที่ 99 หมอนที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ.....	135
ภาพที่ 100 ผ้าขาวที่ปูทับไปบนหมอนที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ	136
ภาพที่ 101 ผ้าขาวที่ครูสมพงษ์ใช้ปูเพื่อวางปีกาหลอและเครื่องเช่นต่างๆ.....	136
ภาพที่ 102 สมุดจดคาถาต่าง ๆ ที่ครูกล่อมมอบให้ครูสมพงษ์.....	137
ภาพที่ 103 คาถาที่ใช้ในการบริกรรมคาถาเพื่อประกอบพิธีกรรม	138
ภาพที่ 104 การเขียนหมากพลูที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ	139
ภาพที่ 105 การพับพลูที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ.....	140

สารบัญแผนผัง

แผนผังที่ 1 บ้านครูสมพงษ์ บุญมาเกิด.....	40
แผนผังที่ 2 แสดงลำดับครอบครัวของครูสมพงษ์ บุญมาเกิด.....	42
แผนผังที่ 3 แสดงเขตจังหวัดที่ครูสมพงษ์ได้รับการว่าจ้างไปบรรเลงกาหลอ.....	43
แผนผังที่ 4 แสดงลำดับการรับถ่ายทอดกาหลอของครูสมพงษ์	44
แผนผังที่ 5 แสดงตำแหน่งการยืนในขบวนแห่ศพ	93

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงบทเพลงที่มีคาถากำกับ.....	51
ตารางที่ 2 แสดงบทเพลงที่ไม่มีคาถากำกับ	52
ตารางที่ 3 แสดงศิลาแลงเหล็กใช้ในการทำพิธีออกจากโรงกาหลอ	92
ตารางที่ 4 แสดงบทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ	164

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชีวิตคนไทยในอดีตมีความผูกพันกับดนตรีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เพราะการผ่านช่วงเวลาที่สำคัญในชีวิตของคนไทยล้วนมีพิธีกรรมเข้าไปเกี่ยวข้อง และมักจะปรากฏการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ อยู่ด้วยเสมอ ซึ่งดนตรีที่นำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีความขลังและมีความศักดิ์สิทธิ์ ผู้คนจะใช้ดนตรีเป็นผู้เชื่อมต่อระหว่างคนและสิ่งเร้นลับ ซึ่งจุดประสงค์ของการมีดนตรีประกอบพิธีกรรมนั้นเพื่อให้จิตใจอบอุ่น มีผู้คุ้มครองซึ่งเชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของตน ขจัดความกลัว และเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเองและครอบครัว โดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรมงานศพ ซึ่งดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมงานศพจะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ในภาคเหนือมีวงปี่ดก้อง ภาคอีสานมีวงกันตรึม ภาคกลางมีวงปี่พาทย์นางหงส์ วงปี่พาทย์มอญ และชาวไทยภาคใต้มีวงกาหลอ

ดนตรีกาหลอถูกร้อยเรียงเข้ากับพิธีศพได้อย่างลงตัว ในทุกขั้นตอนของพิธีศพก็จะมีพิธีกรรมของดนตรีกาหลอกำกับอยู่ด้วยพร้อมทั้งความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์โดยมีคาถาอาคมกำกับอยู่ในทุก ๆ ขั้นตอน (ประคอง ชนะคช, 22 มีนาคม 2559) ชุนอาเทศคดี ได้กล่าวถึงกาหลอที่เป็นวงดนตรีของทางภาคใต้ ไว้ในหนังสือชีวิตไทยปักษ์ใต้ว่า ประเพณีการทำศพให้แก่ผู้ตายในจังหวัดภาคใต้ที่ได้ยึดถือปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณนั้นได้กระทำกันเป็นพิธีรีตองอย่างพิถีพิถัน โดยยึดถือว่าการตายเป็นเรื่องอัปมงคล เป็นเสนียดจัญไรโดยเครื่องที่ใช้ในงานศพใช้ดนตรีกาหลอ (อาเทศคดี ชุน, 2532)

ดนตรีกาหลอมีได้เกิดขึ้นจากสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวใต้ แต่เป็นวงดนตรีของชนชาวอินเดียเข้ามาพร้อม ๆ กับศาสนาพราหมณ์ เหตุผลที่เกิดความเชื่อเช่นนี้เพราะจากการที่ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของกาหลอในเขตจังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช สงขลา และได้ศึกษางานค้นคว้าของผู้ทรงความรู้หลายท่าน ทำให้ทราบว่าวัฒนธรรมของดนตรีกาหลอมีความผูกพันอยู่กับความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งตรงกับวิถีทางศาสนาพราหมณ์ที่ได้ชื่อว่าเป็นเจ้าแห่งพิธีกรรม (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์, 2536)

กาหลอเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของภาคใต้ที่แฝงด้วยความเชื่อตั้งเช่นการละเล่นชนิดอื่น ๆ แต่ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชมในทางตรงกันข้ามกาหลอเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้เพื่อประกอบพิธีศพซึ่งเป็นงานอวมงคล แม้ว่าในอดีตกาหลอจะเคยนิยมบรรเลงในงานอวมงคล แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็ไม่อาจเป็นที่นิยมนักในปัจจุบัน (บุษกร บิณฑสันต์, 2554)

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมได้อธิบายถึงกาหลอว่า

...เป็นดนตรีพื้นเมือง ประเภทเครื่องประโคมเก่าแก่ของทางภาคใต้ ที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมมลายูตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 13 ชาวมลายูนั้นใช้กาหลอประโคมในงานศพ เพื่อน้อมวิญญานของผู้วายชนม์สักการะบูชาแก่พระอิศวรหรือพระกาฬ และยังเป็นเครื่องสื่อสารส่งข่าวการตายแก่ญาติมิตรด้วย ต่อมาศาสนาอิสลามเผยแพร่เข้าสู่ดินแดนแถบนี้ตามหลักศาสนาห้ามเก็บศพไว้ค้างคืน กาหลอจึงสูญหายไปจากวัฒนธรรมมลายู คงเหลืออยู่แต่ในวัฒนธรรมภาคใต้ซึ่งเมื่อไทยรับเอากาหลอมา เดิมใช้เล่นในงานศพ งานบวชนาค งานสงกรานต์ และงานบุญต่าง ๆ แต่ปัจจุบันนิยมเล่นในงานศพเป็นส่วนใหญ่ แม้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย แต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้แน่ชัดว่ากาหลอเกิดขึ้นเมื่อใด แต่จากตำนานที่เล่าสืบต่อกันมานั้นพอสรุปได้ว่า กาหลอน่าจะมาจากประเทศแถบมลายูใช้ในงานศพเพื่อน้อมส่งวิญญานของผู้วายชนม์ ต่อมาศาสนาอิสลามได้เข้ามาเผยแพร่ในดินแดนแถบนี้ทำให้กาหลอจางหายไปจากวัฒนธรรมของคนมลายู...

(มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรม, 2542)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในสมัยเมื่อ 50 ปีก่อน กาหลอในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นที่นิยมเป็นอย่างมากจะมีผู้คนละแวกตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอทุ่งสง ฝึกหัดกาหลอกันอย่างแพร่หลาย เดินไปในละแวกนั้นจะได้ยินเสียงการฝึกกาหลอตลอดทั้งวัน (ประคอง ชนะคช, 22 มีนาคม 2559) ดังจะเห็นได้ว่ากาหลอในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก แต่ปัจจุบันกาหลอได้เริ่มเลือนหายไปตามกาลเวลา ซึ่งยังปรากฏข้อมูลของวงกาหลอ 5 อำเภอ จากทั้งหมด 23 อำเภอ คือ อำเภอทุ่งสง อำเภอร่อนพิบูลย์ อำเภอนาบอน อำเภอจุฬาภรณ์ อำเภอทุ่งใหญ่ รวมทั้งจังหวัดมีวงกาหลอที่มีสมาชิกถาวรในแต่ละวงจำนวน 12 วง (สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 23 มีนาคม 2559) เนื่องจากกาลเวลาผันเปลี่ยนไปทำให้คนรุ่นใหม่ไม่นิยมที่จะศึกษาและสืบทอดดนตรีกาหลอ ซึ่งข้อห้ามและข้อปฏิบัติของ

ดนตรีกาหลอกก็มีจำนวนมาก ผู้ที่จะศึกษาต้องยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดที่สุด เพื่อผลที่ดีที่สุด จะเกิดขึ้นแก่ตัวผู้ศึกษาเอง

การศึกษาเรียนรู้ดนตรีกาหลอนั้น เนื่องด้วยกาหลอเป็นดนตรีที่นับถือครูเช่นเดียวกับ มหรสพประเภทอื่น ๆ และมีการยึดถือข้อปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ครูหมอบที่เชื่อว่าเป็นผู้ให้กำเนิดกาหลอ ซึ่งทำเป็นรูปหัวโตกลมโอบไม่รอบ ผมเส้นหนึ่ง ๆ โตะและยาวขนาดนิ้วชี้ และตั้งชันอยู่เสมอ ครูหมอบใหญ่นี้พวกกาหลอเชื่อถือกันมาก นอกจากนี้ยังนับถือครูที่ถ่ายทอดวิชากาหลอด้วย เมื่อถึงโอกาสให้ ครู หรือเชิญครู เรียกครู ถือเป็นพิธีการใหญ่มาก พวกลูกศิษย์กาหลอทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน เมื่อทราบข่าวจะต้องมาร่วมพิธี สำหรับคนที่เรียนกาหลอจบแล้วครูจะทำพิธีครอบมือให้ และสามารถ ออกไปตั้งวงกาหลอใหม่ได้ ทั้งนี้รายวงที่จะออกไปตั้งวงใหม่จะต้องมีความชำนาญในการบรรเลงดนตรี รวมทั้งพิธีกรรมต่าง ๆ ด้านไสยศาสตร์ด้วย (อุบลศรี อรรถพันธ์, 2542)

บุษกร บิณฑสันต์ ได้กล่าวถึงการสืบทอดกาหลอว่า

...การสืบทอดวงกาหลอ ศิลปินกาหลอจะเริ่มเรียนดนตรีเมื่ออายุ 14 - 25 ปี ศิลปินบางท่านที่ไม่มีเชื้อสายเป็นศิลปินดนตรีได้เลือกเรียนเพราะมีใจรักในเสียงของ กาหลอ บางท่านก็เรียนรู้ด้วยตนเองจากการได้เห็นการแสดงในพิธีแห่ศพแล้วลักจำมา ปฏิบัติ เครื่องดนตรีกาหลอมีเพียงปี่ฮ้อ ทน (กลองคู่) และฆ้อง วิธีการสืบทอดเป็นไป อย่าง มุขปาฐะโดยเฉพาะการเรียนปี่ฮ้อนั้นครูจะเป่าให้ดูแล้วให้ศิษย์ปฏิบัติตาม โดยบางท่านใช้การเขียนคำแทนเสียงของปี่แล้วให้ผู้เรียนเป่าตาม เช่น กรณียของ ครูเอี่ยม สิทธิการ จังหวัดตรัง ได้ฝึกเป่าปี่ฮ้อโดยครูให้ทำความเข้าใจเสียงเสียก่อน และเวลาเป่าปี่จะฝึกการไล่เสียงต่ำไปหาเสียงสูง แม้ว่าการสืบทอดดนตรีกาหลอยังคง มีอยู่บ้างจากพ่อสู่ลูก และอาจมีศิลปินนอกสายเลือดมาเรียนอยู่ด้วยแต่ดูเหมือนว่าจะ มีจำนวนน้อยเต็มที วงกาหลอคงมีเหลืออยู่ในสังคมปัจจุบันน้อยคณะ จึงมีแนวโน้มว่า ดนตรีกาหลอนั้น จะค่อย ๆ หายไปจากสังคมของชาวใต้ในไม่ช้า เพราะศิลปินกาหลอ ที่ยังคงเหลืออยู่ล้วนเป็นผู้ที่มีอายุมากทั้งสิ้น ศิลปินกาหลอแต่ละท่านมีความปรารถนา ตรงกันว่าต้องการให้เยาวชนหันมาสนใจให้มากขึ้น เพื่อจะได้สานต่อศิลปะการแสดง แขนงนี้ให้อยู่คู่ชาวใต้ต่อไป...

(บุษกร บิณฑสันต์, 2554)

พิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญและถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ถือได้ว่าคณะกาหลอจะเกรงกลัวกันมาก คือพิธีกรรมการลอดเมรุ ซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและเป็นอันตรายถึงขั้นชีวิตหรืออาจต้องยกเลิกคณะกาหลอไป พิธีการลอดเมรุนี้นี้มีไว้เพื่อขออนุญาตสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ ณ เสาทั้ง 4 ทิศ ซึ่งมีอยู่ 3 ชั้น ก่อนจะทำพิธีการเผาศพต่อไป มีเพลงและคาถากำกับอยู่เช่นกัน ซึ่งจะต้องบริกรรมคาถาไว้ในใจและเป่าปี่ไปพร้อม ๆ กันกับการบริกรรมคาถา หลังจากเสร็จพิธีการลอดเมรุผู้บรรเลงทนต์และฆ้องจะต้องนั่งให้เรียบร้อยเพื่อให้ผู้เป่าปี่ทำพิธีปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายและบริกรรมคาถาคุ้มครองให้กับนักดนตรี (สมพงษ์ บุญมาเกิด, 22 มีนาคม 2559) ด้วยความซับซ้อนและเป็นอันตรายต่อตัวผู้ประกอบพิธีการลอดเมรุ ทำให้วงกาหลอมีจำนวนไม่มากนักที่ยังสืบทอดพิธีกรรมนี้อยู่

คณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด เป็นอีกคณะหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่สามารถประกอบพิธีกรรมของกาหลอและรวมไปถึงพิธีการลอดเมรุได้อย่างครบถ้วนกระบวนความ ท่านเป็นเจ้าของคณะกาหลอนายสมพงษ์ บุญมาเกิด และเป็นปราชญ์ผู้รู้ในเรื่องดนตรีกาหลอ อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด เกิดเมื่อวันที่ 7 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 ปัจจุบันอายุ 73 ปี พักอาศัยอยู่ที่บ้านเลขที่ 335 หมู่ที่ 10 บ้านหนองคล้า ตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มหัดเรียนดนตรีกาหลอจากบิดาด้วยวิธีครูพักลักจำและวิธีฆ้องปาฐะตั้งแต่อายุ 16 ปี ตลอดระยะเวลา 57 ปี ที่ได้ยึดแบบแผนการบรรเลงกาหลอ ยึดหลักจารีตประเพณี ยึดถือข้อห้ามข้อปฏิบัติในการบรรเลงกาหลออย่างเคร่งครัด ซึ่งคณะกาหลอของครูสมพงษ์ บุญมาเกิด มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือ มีบทเพลงบรรเลงถึง 20 เพลง เป็นเพลงหลัก 12 เพลง และเพลงบรรเลง 8 เพลง คณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด ยังสามารถประกอบพิธีกรรมการลอดเมรุได้ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์ หากปฏิบัติไม่ถูกต้องก็จะเกิดผลเสียต่อตนเองและคณะ และยังไม่พบเห็นคณะใด ๆ ในระแวกใกล้เคียงที่สามารถประกอบพิธีการลอดเมรุได้ คณะกาหลอของครูสมพงษ์ ยังคงได้รับความนิยมในหลายอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง เช่น อำเภอนาบอน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งสง อำเภอดำพระนนทรี อำเภอบางขัน อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอคลองท่อม อำเภอเหนือคลอง อำเภอเขาพนม อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ในปัจจุบันนี้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนทำให้ผู้คนรุ่นใหม่หลงลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมที่งดงามของตนเองจนกำลังสูญเสียมรดกที่มีค่าที่บรรพบุรุษของเราได้ร่วมกันสืบทอดต่อกันมาช้านาน ซึ่งกาหลอเป็นศิลปวัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้านของผู้คนภาคใต้สามารถใช้เป็นตัวอย่างของศิลปวัฒนธรรมที่กำลังถูกหลงลืม จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นว่าความเชื่อ พิธีกรรมและ

หลักการปฏิบัติเป็นสิ่งที่สำคัญของวงกาหลอ ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการคัดกรองบุคคลที่มีความตั้งใจทิศตนในการสืบทอดและดำรงไว้ซึ่งขั้นตอนและองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของพิธีกรรม ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาและสืบทอดดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด เพื่อศึกษาตั้งแต่ประวัติความเป็นมา ประสบการณ์ ผลงาน พิธีกรรมและความเชื่อ และบริบทต่างๆ เพื่อรวบรวมและสืบทอดให้เป็นประโยชน์แก่ลูกหลานสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 ศึกษาประวัติชีวิตครูสมพงศ์ บุญมาเกิด
- 1.2.2 ศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อ ดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด
- 1.2.3 ศึกษาบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 การวิจัยเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อดนตรีกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด มุ่งศึกษาเรื่องพิธีกรรม ความเชื่อ บทเพลง ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด เท่านั้น

1.3.2 ทำการศึกษาบทเพลงชุดไหว้พระ ในด้านสังคีตลักษณะและการดำเนินทำนอง การเข้าจังหวะของปี่กาหลอ กลองทน และฆ้อง เท่านั้น

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พิธีกรรมและความเชื่อดนตรีกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติชีวิต บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อดนตรีกาหลอของ คณะครูสมพงศ์-บุญมาเกิด เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงภาคสนามสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีกาหลอ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.4.1.1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยทำการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงานการวิจัย แนวคิด และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ โดยได้ทำการศึกษาจาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- อาคารวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- สภาวัฒนธรรมอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- สภาวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- หอสมุดสถาบันราชภัฏสงขลา
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ จังหวัดสงขลา

1.4.1.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ โดยขออนุญาตจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) และบันทึกเสียง ผู้วิจัยกำหนดผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากความสามารถในการให้ข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ

- อาจารย์สุมล ศักดิ์แก้ว ข้าราชการครู ภาควิชาดุริยางค์ไทย (ดนตรีพื้นเมือง) วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช
- อาจารย์วีระยุทธ เรณูมาศ ข้าราชการครู ภาควิชาโขน (โขนยั๊กษ์) วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช

2. กลุ่มศิลปินกาหลอ

- ครูประคอง ทับสุข เจ้าของคณะกาหลอประคอง ทับสุข ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นายสนิท ศรีสุขใส นายกลอง คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด
- นายลาภ เป้าเงิน นายฆ้อง คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด

1.4.1.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) ซึ่งผู้วิจัยจะสังเกต ชักถาม และจดบันทึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ภาษา ความหมาย สัญลักษณ์ โดยจะร่วมสังเกตการแสดงกาหลอจากงานศพที่คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด ได้รับการว่าจ้างไปแสดง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) นำเอาข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม มาจัดระบบเป็นหมวดหมู่ และนำมาประกอบกับข้อมูลด้านเอกสารที่ได้มีการจัดระบบก่อนนำมาวิเคราะห์

1.4.3 การสรุปผลการวิจัย (Conclusion) นำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปผล เพื่อนำเสนอต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบและเก็บบันทึกประวัติชีวิตครูสมพงษ์ บุญมาเกิด

1.5.2 ทราบหลักการ ระบบ แบบแผนที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อในวงกาหลอ คณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด

1.5.3 ทราบบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมดนตรีกาหลอคณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม:
กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน "กาหลอ" จังหวัดยะลา โดย วัชรินทร์ ดำรงกุล งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น ศึกษาประวัติความเป็นมา คุณค่าของดนตรีพื้นบ้านที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทยของดนตรีพื้นบ้านกาหลอ ซึ่งบทบาทหน้าที่ต่อชุมชน รวมถึงศึกษาแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นดนตรีพื้นบ้านกาหลอ เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ผลการวิจัยพบว่า ดนตรีพื้นบ้านกาหลอ มีความสำคัญต่อชุมชนบ้านยุโป ตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เป็นดนตรีพื้นบ้านที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชนตำบลยุโป ซึ่งยังเหลืออยู่แห่งเดียวในจังหวัดยะลา ชาวบ้านจะรู้กันว่าดนตรีชนิดนี้เป็นดนตรีชั้นสูง เนื่องจากเชื่อกันว่าเป็นดนตรีที่ใช้บรรเลงนำพระบรมศพของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งอดีตกาลและเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงไพเราะมาก หากผู้ใดได้ยินเสียงดนตรีชนิดนี้ จะมีอาการขนลุก ขนพอง จากดนตรีที่มีเสียงไพเราะใส ไหวสะอาดตาน ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์พิเศษของดนตรีชนิดนี้ที่ดนตรีชนิดอื่นไม่สามารถทัดเทียม หากสามารถสืบทอดดนตรีชนิดนี้ให้อยู่คู่กับชุมชนได้ ถือว่าได้สืบทอดดนตรีพื้นบ้านที่มีคุณค่า เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้คิดค้นอย่างน่าอัศจรรย์ให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป โดยให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารขึ้น มีคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านกาหลอ คณะกรรมการดำเนินการการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน

กาหลอ ตำบลยุโป คณะกรรมการประสานงานการสืบทอดดนตรีพื้นบ้านกาหลอ ตำบลยุโป (วัชรินทร์ ดำรงกุล, 2551)

กาหลอในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย ภัทรารวรรณ จันทร์ธิราช
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาเฉพาะวงดนตรีกาหลอที่พบในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวงดนตรีกาหลอในภาคใต้ ความเชื่อ พิธีกรรม องค์ประกอบ และลักษณะของวงกาหลอ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลวงดนตรีกาหลอในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของดนตรีกาหลอแบ่งออกเป็น 2 แนวคิด แนวคิดแรก เชื่อว่ากาหลอเป็นวัฒนธรรมของอินเดียที่แพร่กระจายเข้ามายังแหลมมาลายู ตั้งแต่ครั้งโบราณกาล แนวคิดที่สอง เชื่อว่ากาหลอเป็นเครื่องดนตรีที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล ใช้เป็นเครื่องประโคมหน้าเศียรของท้าวมหาพรหม

ความเชื่อ พิธีกรรมของดนตรีกาหลอ มีพื้นฐานความเชื่อว่าเป็นดนตรีที่นำวิญญาณไปสู่สวรรค์ พิธีกรรมของกาหลอจะเริ่มตั้งแต่การติดต่อวงกาหลอ การออกจากบ้าน เข้าโรงกาหลอ ไหว้ครู เบิกปากปี ตีกลองสวรรค์ บรรเลงเพลง ออกโรงกาหลอ ทลายโรง เบิกทาง นำศพ คว้าห้อง ซึ่งเป็นการเสร็จพิธีกรรม เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงกาหลอคือ ปี่ห่อ หรือปี่ฮ้อ กลองทน และห้อง ลักษณะของการประสมวงเช่นนี้ มีปรากฏในสังคมไทยของทุกภาค เช่น ภาคเหนือ วงตั้งนง วงม้งคละ ภาคกลาง วงกลองแขก วงบัวลอย วงปี่ไฉนกลองชนะ วงเปิงพรวด ภาคอีสาน วงด้อมโหมง ภาคใต้ วงกาหลอ วงปี่พาทย์ชาติตรี และวงสีละ ซึ่งจากการสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า มีวงกาหลอในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 7 วง มีรูปแบบการบรรเลงที่ละม้ายและแตกต่างกัน เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม บทเพลง โอกาสของการใช้เพลง ซึ่งปัจจุบันใช้วงดนตรีกาหลอบรรเลงเฉพาะงานศพเท่านั้น (ภัทรารวรรณ จันทร์ธิราช, 2539)

กาหลอดนตรีในพิธีศพ : กรณีศึกษาคณะมีนากาหลอ บ้านต้นส้มหม่า ตำบลหนองช้าง-แล่น อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดย ธนภัทร ไกรเทพ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาดนตรีกาหลอเฉพาะคณะมีนากาหลอ บ้านต้นส้มหม่า ตำบลหนองช้างแล่น อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เฉพาะบทเพลงที่ใช้บรรเลงอยู่ในปัจจุบัน และไม่มีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับกาหลอคณะอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่ทางสังคม และการสืบทอดวัฒนธรรมทางดนตรีกาหลอ

ตลอดจนวิเคราะห์ดนตรีในเชิงมานุษยวิทยา คณະมีนาภาหลอ บ้านต้นส้มหม้า ตำบลหนอง-
 ช้างแล่น อำเภอยาย้อย จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า ดนตรีกาหลอของคณະมีนาภาหลอ
 เป็นดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ใช้บรรเลงประโคมศพ โดยขั้นตอนประกอบด้วย พิธีรับกาหลอไป
 บรรเลง พิธีออกจากบ้าน พิธีของที่ตั้งโรงกาหลอ พิธีเบิกโรงกาหลอ พิธีออกจากโรงกาหลอ พิธีหลาย-
 โรงกาหลอ พิธีแห่ศพ และพิธีออกจากป่าช้า ซึ่งได้อนุรักษ์รูปแบบการบรรเลง และพิธีกรรมยึดถือตาม
 ขนบธรรมเนียมดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษและได้ส่งต่อความรู้ให้กับทายาท ด้านดนตรี
 ศึกษาพบว่า คณະมีนาภาหลอมีสมาชิก 3 คน เครื่องดนตรีได้แก่ ปี่กาหลอ 1 เล้า กลองทนม 2 ใบ
 ฆ้อง 1 ใบ บทเพลงดำเนินทำนองโดยปี่กาหลอ พบการบรรเลงในลักษณะเพลงทำนองวน (Round)
 มีทำนองหลักเพียงทำนองเดียวไม่พบการประสานทำนอง (Monophony) ไม่พบการขับร้อง ซึ่งในบท
 เพลงเดียวสามารถบรรเลงได้หลายลักษณะ ระบบเสียงของปี่กาหลอมี 8 เสียงไม่เท่ากัน ระยะห่าง
 ระหว่างเสียง คือ 200 180 80 100 80 220 และ 180 เซ็นต์ ตามลำดับ บทเพลงกาหลอให้ความรู้สึก
 ทางอารมณ์ในด้านความโศกเศร้า เสียใจ อาลัยอาวรณ์ ความพลัดพราก ความคิดถึง ความวิงวอน (ธน
 ภัทร ไกรเทพ, 2555)

การวิเคราะห์กระสวนจันทะทอนของดนตรีกาหลอในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
 โดย ชรินทร์ อินทสุวรรณ์ งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาดนตรีกาหลอบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอัน
 ได้แก่ จังหวัดพัทลุงทั้งจังหวัด จังหวัดสงขลา คืออำเภอรโนด อำเภอสทิงพระ
 จังหวัดนครศรีธรรมราช คืออำเภอยะรัง อำเภอร่อนพิบูลย์ อำเภอยะหวด อำเภอยะลา
 อำเภอยะรัง และอำเภอยะลา จากคณະกาหลอ 5 คณະ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท
 โครงสร้างทางกายภาพของเครื่องดนตรีกาหลอ รวมถึงการเรียกชื่อจันทะทอนของกระสวนจันทะทอน
 ตลอดจนการวิเคราะห์กระสวนจันทะทอนของดนตรีกาหลอ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของ
 ดนตรีกาหลอในอดีตใช้ในงานบวชนาค งานสงกรานต์ งานรดน้ำคนเฒ่าคนแก่ และงานบุญต่าง
 ใช้ประโคมบูชาพระกาล น้อมนำดวงวิญญาณของผู้ตายสักการะพระกาล ส่งข่าวการตาย
 ส่วนในปัจจุบันใช้ประโคมงานศพ และไหว้ครูกาหลอ โครงสร้างทางกายภาพมีเครื่องดนตรี 3 ชนิด
 ได้แก่ ปี่ฮ้อ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ บอกปี่มีรูเปิดปิด 8 รู ลำโพงปี่ พวดปี่ และแฉ่งปี่ กลองทนม 2
 ลูก คือ แม่ทนม ยาว 57 – 61 เซนติเมตร หน้าใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลาง 23 – 31.7 เซนติเมตร ทำทนม
 เส้นผ่าศูนย์กลาง 21 – 25 เซนติเมตร ลูกทนม ยาว 56 – 61 เซนติเมตร หน้าใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลาง 22

– 26.6 เซนติเมตร ท้ายทอนเส้นผ่าศูนย์กลาง 17.5 – 21 เซนติเมตร ฆ้องมี 1 หน่วย เส้นผ่าศูนย์กลาง 45 – 48.5 เซนติเมตร ทำด้วยเหล็ก

เสียงกลองทอน หน้าทอนใช้ไม้ค้อนตี มี 6 เสียง คือ ทัง ทิง แก๊ก ตึง ครำ และไฟ ใช้มือตีมี 6 เสียง คือ ดีด ผัด ห้วน ตรง ศพ และพริ้ง ท้ายทอน มี 12 เสียง คือ ฉัม ตึง ฉับ ปัง หย่อง หยิบ ยก ขึ้น ปับ โจ้ง ทัง และตึง หน้าทอนกับท้ายทอนมี 2 เสียง คือ พรึบ และกรึบ

กระสวนจิ้งหะทอนมี 2 ประเภทกล่าวคือ ประเภทคาถาพบว่ามี 25 ชนิด ประเภทพรรณนาความมี 44 ชนิด เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง 2 ประเภท พบว่ามีกระสวนทอน 2 กลุ่ม คือกระสวนจิ้งหะทอนที่เหมือนกันมีชื่อประจำตัวโน้ตหลายชนิด และกระสวนจิ้งหะทอนที่แตกต่างกัน (ชรินทร์ อินทะสุวรรณ, 2549)

การศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอในจังหวัดสงขลา โดยจรินทร์ เทพสงเคราะห์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอ จากวงกาหลอ 5 วง ในจังหวัดสงขลา ได้แก่ กาหลอวงพรุเตา กาหลอวงจัดภูมิ กาหลอวงประจำ กาหลอวงนาหว่า กาหลอวงทับช้าง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรีกาหลอ วิเคราะห์องค์ประกอบและรูปแบบของดนตรีกาหลอ ตลอดจนรวบรวมและเก็บบันทึกบทเพลงดนตรี กาหลอในจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมดนตรีกาหลอมีนักดนตรีในวงกาหลอ 3 2 4 คน เพศชายอายุระหว่าง 58 – 90 ปี ประกอบอาชีพในการทำนาทำสวน เครื่องดนตรีประกอบด้วย ปี่ฮ้อ 1 เล้า ทน 2 ลูก ฆ้อง 1 – 2 ใบ การแต่งกายมักใส่เสื้อม่อฮ่อมหรือเสื้อเข้ต่นุ่งกางเกงหรือผ้าโสร่งมีผ้าคาดเอวคนละผืน โอกาสการบรรเลงมีเฉพาะงานศพเท่านั้น โรงที่แสดงกาหลอเรียกว่า “โรงฆ้อง” ซึ่งเป็นหน้าที่ของทางเจ้าภาพต้องปลูกสร้างให้แก่คณะกาหลอแต่บางวงไม่ต้องมีโรงฆ้องโดยใช้สถานที่ตามสภาพของสถานที่นั้น ๆ โดยวัฒนธรรมในด้านของพิธีกรรมกาหลอตั้งแต่การไปติดต่อให้กาหลอมาบรรเลง การเข้าออกโรง การไหว้ครู การบรรเลง การนำศพ การเผาศพ การคว่ำฆ้อง ซึ่งวิธีการของแต่ละวงแตกต่างกันออกไป

ในด้านขององค์ประกอบและรูปแบบดนตรีกาหลอ บทเพลงดนตรีกาหลอแต่ละวงมีจำนวนระหว่าง 9 – 23 เพลง จำแนกบทเพลงเป็นประเภทต่างได้ดังนี้ บทเพลงไหว้ครู หรือเพลงแม่บท เพลงบรรเลงทั่วไป และเพลงในพิธีศพ

สำหรับบทเพลงทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะบทเพลงไหว้ครูในด้านลักษณะการดำเนินทำนอง ผลปรากฏว่า บทเพลงไหว้ครู เป็นเพลงที่มีความยาวระหว่าง 52 – 598 ห้องเพลง แต่ละเพลงมี 1 – 2 ท่อน 3 – 64 หน้าทับ หน้าทับละ 4,8 จังหวะ ในการเดินทำนองและสำนวนปี เป็นแบบเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ลักษณะของการดำเนินทำนองที่เป็นสำนวนหลัก ส่วนใหญ่ในแต่ละสำนวนจะมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ส่วนสำนวนอื่น ๆ จะมีความหลากหลายออกไป (จรินทร์ เทพสงเคราะห์, 2540)

บทที่ 2

มูลบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลอ

งานวิจัยเรื่อง พิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลอ ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด ผู้วิจัยได้ศึกษา และค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลอ โดยได้ดำเนินการสืบค้นจากเอกสาร ตำรา บทความ การสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้ กำหนดหัวข้อของข้อมูลในการศึกษาออกเป็นประเด็นหลัก 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 มูลบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลอ

- 2.1.1 ความหมายของดนตรีกาหลอ
- 2.1.2 ประวัติความเป็นมาของดนตรีกาหลอ
- 2.1.3 ดนตรีกาหลอ
- 2.1.4 โอกาสที่ใช้
- 2.1.5 วิธีบรรเลงเพลงที่สำคัญ
- 2.1.6 กาหลอกับสังคม

2.2 ประวัติดนตรีกาหลอคณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด

- 2.2.1 ประวัติส่วนตัว
- 2.2.2 ชีวิตวัยเรียนสายดนตรีกาหลอ
- 2.2.3 การก่อตั้งคณะกาหลอครูสมพงษ์ บุญมาเกิด
- 2.2.4 ชีวิตทำงาน
- 2.2.5 ชีวิตบั้นปลาย
- 2.2.6 วิธีการบรรเลงและโอกาส
- 2.2.7 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง
- 2.2.8 การว่าจ้าง เศรษฐกิจของวงกาหลอ คณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด
- 2.2.9 การสืบทอดความรู้

2.1 มวลบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลอ

2.1.1 ความหมายของดนตรีกาหลอ

กาหลอ มีความหมายเกี่ยวข้องกับเทพแห่งศิลปะการแสดงและเทพแห่งความตาย ซึ่งมีความเชื่อมาตั้งแต่โบราณว่าในป่าช้าจะมีเจ้าเปลว (เจ้าแห่งป่าช้า) เป็นผู้คอยรักษาวิญญาณผู้ตายที่เผาหรือฝังในป่าช้านั้น บางความเชื่อกล่าวว่าเจ้าเปลวมีชื่อเดียวกันทุกป่าช้า บางความเชื่อกล่าวว่าไม่เหมือนกัน ซึ่งก่อนที่จะเผาหรือฝัง สัปเหร่อหรือผู้ที่สามารถติดต่อกับเจ้าเปลว (นายปีกาหลอผู้มีอาคม เป็นต้น) ต้องทำพิธีบวงสรวงต่อเทพแห่งความตาย และร้ายเวทมนต์คาถาเพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี ซึ่งได้มีผู้ทรงคุณวุฒิให้ความหมายเกี่ยวกับกาหลอหลากหลายลักษณะ ดังนี้

กวี ศิริธรรม กล่าวถึงความหมายของดนตรีกาหลอในหนังสือดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 22 ไว้ว่า เป็นวงดนตรีพื้นเมืองที่คนทางภาคใต้ตอนกลางรู้จักกันในฐานะเป็นดนตรีเฝ้าศพและแห่ศพ ส่วนคนภาคใต้ตอนล่างใช้บรรเลงในงานทั้งที่เป็นมงคลและอัปมงคล (กวี ศิริธรรม, 2532)

โกมล คีมทอง กล่าวถึงกาหลอในหนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ไว้ว่า กาหลอเป็นวงดนตรีอย่างหนึ่งใช้เล่นทางภาคใต้เนื่องในงานศพเป็นสำคัญ เพราะเหตุที่ทำนองเพลงและเนื้อของเพลงที่เล่นเป็นลักษณะเศร้าสร้อยและโหยหวนจับใจชวนให้สลดสังเวช (โกมล คีมทอง, 2514)

ขุนอาเทศคดี กล่าวถึงกาหลอในหนังสือประเพณีทำศพของชาวปักษ์ใต้ไว้ว่า คำว่า “กาหลอ” เข้าใจว่ามาจากรากศัพท์ว่า “กาหล” ซึ่งแปลว่า แตรรองอน อีกทีก็ (หมายความว่าเครื่องประโคมอันมีเสียงอีกทีก็) (อาเทศคดี ขุน, 2532)

ชวน เพชรแก้ว กล่าวถึงกาหลอในหนังสือดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ไว้ว่า กาหลอเป็นคำประสมระหว่างคำว่า “กา” กับ “หลอ” “กา” หมายถึง อีกา ส่วนคำว่า “หลอ” ในภาษาล้านใต้หมายถึง ลื่นหลุดจากที่เกาะ “กาหลอ” ก็คือ กาลื่นหลุดจากที่เกาะ ซึ่งเป็นการกล่าวเปรียบเทียบกับเห็นว่าดนตรีกาหลอมีความไพเราะวังเวงเป็นอย่างยิ่งนั่นเอง (ชวน เพชรแก้ว, 2549)

สถาบันทักษิณคดี กล่าวถึงกาหลอในหนังสือพจนานุกรมภาษาล้านภาคใต้ว่า กาหลอ น.วงดนตรีประโคมงานศพ ไม่ใช่ในงานมงคล มีฆ้อง 2 ลูก ปี่ห้อย 1 เล้า กลองแขก 1 คู่ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2530)

บุษกร บิณฑสันต์ ได้กล่าวถึงกาหลอในหนังสือดนตรีภาคใต้ ศิลปิน การถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรมและความเชื่อไว้ว่า กาหลอเป็นการแสดงดนตรีล้วน ๆ และเป็นการแสดงที่ศักดิ์สิทธิ์ นิยมแสดงในพิธีศพ (บุษกร บิณฑสันต์, 2554)

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ ได้กล่าวถึงดนตรีกาหลอในหนังสือวิถีชีวิตชาวใต้ ประเพณี และวัฒนธรรม ไว้ว่า กาหลอ เป็นเครื่องประโคมที่เก่าแก่ดั้งเดิมของชาวไทยปักษ์ใต้ ลางท่านมีความเห็นว่า กาหลอเพี้ยนมาจาก “กาหล” ซึ่งคำเดิมคงจะเป็นกาหลอ อันหมายถึง แตรงอนและเสียงอีกทีก เข้าใจว่าชาวอินเดียเป็นเจ้าของวัฒนธรรมโดยนำมาเผยแพร่ทางอาณาจักรทะเลใต้ อันได้แก่ชาวสุมาตรา ต่อมาจึงแพร่ขยายสู่อาณาจักรต่าง ๆ บนแหลมมาลายู นับตั้งแต่สมัยศรีวิชัย หรือสมัยอยุธยาตอนต้นก็ได้ เพราะเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงกาหลอบางชิ้นนั้น อาทิ ปี่ห่อ กลองทน (เรียกตามสำเนียงปักษ์ใต้ มีลักษณะคล้ายกลองชนะ) มีประวัติความเป็นมาอันไกล ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นนั้นปรากฏว่าไทยเรามีปี่ชวาและปี่ห่อสำหรับใช้ในกระบวนพยุหยาตราเสด็จพระราชดำเนินแล้ว ดังมีกล่าวในหนังสือ “ลิลิตยวนพ่ายว่า”

สรวญครพทฤคโฆษฆ้อง

กลองไชย

ทุมพ่างแตรสังข์ชวา

ปี่ห่อ

(ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์, 2544)

สุจิตต์ วงษ์เทศ กล่าวถึงกาหลอในหนังสือร้องรำทำเพลง : ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม ไว้ว่า ในแคว้นทมิฬอินเดียหรือภาคใต้ทุกวันนี้ยังใช้เครื่องดนตรีตีและเป่าประโคมในงานศพ และงานแห่อื่น ๆ เมื่อถึงการรับแบบแผนเบญจดุริยางค์ไปจากอินเดียแล้ว จึงเรียกประเพณีประโคมตีและเป่าในงานมงคลว่า “มังคลเกรี” ถ้าเป็นงานอวมงคลก็เรียก “อวมังคลเกรี” หลังจากนั้นชาวสยามบางกลุ่มรับแบบแผน “มังคลเกรี” ของลังกา เข้ามาใช้ในบ้านเมืองของตนจึงยังมีเค้ามูลเหลืออยู่ในวงที่เรียกว่า “มังคละ” ซึ่งแพร่หลายในแถบจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดสุโขทัย นอกจากนั้นยังคงแพร่หลายอยู่ในท้องถิ่นภาคใต้โดยที่เรียกกันทุกวันนี้ว่าวง “กาหลอ” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2532)

สังต์ ภูเขาทอง ได้กล่าวถึงกาหลอในหนังสือดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 21 พอสรุปได้ว่า วงกาหลอหรือจะเรียกว่า แกหลอ ก็ได้เป็นวงดนตรีพื้นเมืองของชาวไทยภาคใต้ ที่ใช้บรรเลงงานศพ และได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า วงบัวลอยอาจเอาคติมาจากวงกาหลอก็ได้ หรือในทางกลับกันวงกาหลออาจเอาแบบอย่างมาจากวงบัวลอยและประเพณีการประโคมศพตามแบบอย่างของชาวไทยภาคใต้เกิดไป

พ้องกับประเพณีประโคนศพของชาวอีสานในช่วงตุ้มโมงประโคนศพ แม้จะแตกต่างในด้านเครื่องดนตรีไปบ้างแต่ก็อยู่กลุ่มเดียวกัน (สังต์ ภูเขาทอง, 2534)

สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร กล่าวถึงกาหลอในหนังสือประเพณีไทยและเรื่องน่ารู้ไว้ว่า กาหลอเป็นงานแห่ในวันสงกรานต์เพื่อความรื่นเริง และแสดงความกตัญญูทเวที่ต่อผู้บังเกิดเกล้าของตน (สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร, 2515)

จากการให้ความหมายของกาหลอโดยผู้ทรงคุณวุฒิข้างต้นสรุปได้ว่า กาหลอ เป็นวงดนตรีพื้นเมืองอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันจะมีการจัดแสดงในพิธีอวมงคลของชาวภาคใต้ เป็นวงดนตรีที่มีความศักดิ์สิทธิ์ มีพิธีกรรมและความเชื่อประกอบอยู่ในวงกาหลอ ใช้แสดงเพื่อเป็นเครื่องปิดป่า ขับกล่อม และส่งวิญญาณของผู้ตายให้ถึงพระคิวงหรือพระกาลซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งดนตรีและเทพเจ้าแห่งความตาย เพื่อฝากฝังให้วิญญาณได้ไปอยู่ในภพภูมิที่ดี กาหลอเป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำหลายคำ เช่น กาหล กาละ กาลา กาหรอ กาหลา แกหลอ เป็นต้น

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของดนตรีกาหลอ

กำเนิดของกาหลอมีขึ้นเมื่อใดไม่มีใครสามารถระบุได้อย่างแน่ชัด เพราะตำนานที่เล่าสืบต่อกันมา ยังมีความสับสนและมีหลากหลายกระแสด้วยกัน ปัจจุบันยังหาหลักฐานมาเป็นเครื่องยืนยันในเรื่องที่มาของวงดนตรีประเภทนี้ไม่ได้ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา มีรายละเอียดดังนี้

ไพโรจน์ ด้วงวิเศษ ได้ศึกษาความเป็นมาของกาหลอ โดยแสดงทรรศนะไว้ในหนังสือดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ว่า กาหลอมีขึ้นเมื่อใดไม่มีใครทราบ จากตำนานที่เล่าสืบต่อกันมา กาหลอน่าจะกำเนิดขึ้นในสมัยพุทธกาล มีตำนานความเป็นมาหลายกระแสล้วนเกี่ยวข้องกับศาสนาทั้งสิ้น ดังนี้

1. พระพุทธเจ้าทรงดำริให้มีกาหลอขึ้น เพื่อใช้ประโคนแห่นำเศียรของพระพรหม ซึ่งจะนำไปเก็บไว้ในมณฑลคันธกุฎี เขาไกรลาสโดยให้พระยมตีกลอง พระภูมิตีฆ้อง พระอาทิตย์เป่าปี่ นับว่าเป็นการประโคนครั้งแรก

2. กาหลอเป็นเสียงสวรรค์ที่พระพุทธองค์ทรงให้พระภิกษุคณะหนึ่ง สร้างขึ้นโดยให้พระกาเดิมสร้างปี พระการามและพระกาแก้วสร้างทน ๒ ใบ พระกาชาตสร้างฆ้อง ใช้เครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นบรรเลงแห่นำพระศพของพระพุทธเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นการบรรเลงกาหลอครั้งแรก

3. พระพุทธเจ้าเป็นองค์ให้กำเนิดกาหลอ เพื่อให้แห่นาคและแห่ศพในพิธีทางพุทธศาสนา (ไพโรจน์ ด้วงวิเศษ, 2535)

บุษกร บิณฑสันต์ กล่าวถึงประวัติกาหลอไว้ในหนังสือดนตรีภาคใต้ ศิลปิน การถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรมและความเชื่อว่า กาหลอมีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เพราะเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้วแพร่หลายไปพร้อมกับการเผยแพร่ศาสนา จนกระทั่งมาถึงทางตอนใต้ของประเทศไทย ผสมกับอุปนิสัยของชาวใต้ที่เคารพบูชาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่แล้ว จึงทำให้กาหลอผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมของภาคใต้ได้อย่างลงตัว กาหลอเป็นการละเล่นที่เกี่ยวข้องกับพิธีศพและความโศกเศร้า ดังนั้นจึงมีองค์ประกอบที่ละเอียดและซับซ้อน ทุกองค์ประกอบต้องดำเนินตามขั้นตอนอย่างระมัดระวังและเคร่งครัด เพราะเชื่อว่าจะเป็นการนำส่งวิญญาณของผู้ตายสู่สรวงสวรรค์ สังเกตได้ว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของกาหลอเป็นของคู่กัน พิธีกรรมจะเกิดขึ้นได้จะต้องดำเนินตามความเชื่อ ส่วนความเชื่อจะอยู่ได้นั้นก็ต้องอาศัยพิธีกรรมที่เคร่งครัดเป็นตัวกำกับไว้ ดังนั้น เมื่อความเชื่อถูกแทนที่ด้วยอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทในการจัดการกับพิธีศพ พิธีกรรมของกาหลอจึงไม่สามารถเหนี่ยวรั้งความเชื่อเอาไว้ได้ การเล่นกาหลอจึงได้รับความนิยมน้อยลงตามลำดับ (บุษกร บิณฑสันต์, 2554)

กฤตวิทย์ ดวงสร้อยทอง กล่าวถึงกาหลอในวารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่องกาหลอ ดนตรีงานศพไว้ว่า กาหลอ เป็นเสียงฆ้องกลองสวรรค์ ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อกันว่า ในสมัยพุทธกาล เมื่อสมเด็จพระพุทธเจ้ายังมีพระชนม์ชีพอยู่ ณ วัดหนึ่งอยู่ริมแม่น้ำ จากลานวัดมีบันไดทอดลงไปแม่น้ำ สำหรับพระภิกษุสงฆ์ได้ลงชำระร่างกาย และเด็กวัดได้ใช้เพื่อความคึกคะนองมากกว่าจะมุ่งชำระร่างกายอย่างแท้จริง

มีเด็กวัดสองคนเป็นเด็กซุกซนมาก เขาทั้งสองใช้บันไดทำน้ำนี้มากกว่าคนอื่น ๆ ท่านอธิการพยายามตักเตือนเด็กทั้งสองคนนั้นว่าอย่าใช้ที่ตรงนั้นให้มากนัก เขาก็มิได้ปฏิบัติตาม จนท่านอธิการโกรธถึงกับทำให้ท่านลืมนิสัยข้อ 1 จึงเอาหลาวไปปักไว้ใต้น้ำเพื่อให้ดำเด็กทั้งสองคนนั้น แต่จะด้วยเหตุอันใดก็สามารถจะรู้ได้ เด็กไปเล่นน้ำที่นั่นทุกวันก็มีได้ดำ ดังที่ท่านตั้งใจไว้

อยู่มาวันหนึ่งท่านอธิการรู้สึกร้อน จนท่านได้ลืมนิยามของพระภิกษุ คือออกจากกุฏิวิ่งไปเปลื้องจีวรกองไว้ แล้วก็กระโดดลงไปใต้น้ำทันที มิได้ทันนึกถึงหลาวที่ท่านปักไว้ หลาวเหล็กอันนั้นก็เสียบเข้าตรงหน้าอกท่านพอดี ตัวท่านต้องติดอยู่กับหลาวอันนั้นและในวันหนึ่ง ๆ ท่านจะเขี่ยอนหมุนไป 8 ครั้ง ครั้งหนึ่ง ๆ ก็หมุนไปหยุดอยู่ตรงทิศหนึ่งในวันหนึ่งก็หมุนได้ 8 ทิศพอดี พระภิกษุในวัดพยายามจะช่วยเหลือ แต่ปรากฏว่าไม่สำเร็จ คือดึงหลาวเหล็กนั้นไม่ขึ้น พระภิกษุเหล่านั้นจึงไปทูลสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ทราบ พระพุทธองค์รับมาสู่สถานที่นั้น และเสด็จไปดึงหลาวเหล็กอัน

นั้นพร้อมทั้งท่านอธิการขึ้นมา พระองค์นำหลาวเหล็กและท่านอธิการไป ณ ศาลากลางวัด และเรียกประชุมสงฆ์ภายในวัดนั้น พระพุทธองค์จึงให้ภิกษุเหล่านั้นแสดงภูมิความรู้และพระธรรมวินัยพร้อมทั้งทดสอบความจำในเรื่องโอวาทปาฏิโมกข์ ทั้งนี้เพื่อให้ภิกษุเหล่านั้นระลึกถึงความผิดของท่านเจ้าอาวาสวัด และเป็นการทดสอบความรู้ความสามารถของพระภิกษุเหล่านั้นว่ามีภูมิรู้แค่ไหน

เมื่อทราบถึงความรู้ของแต่ละองค์แล้ว พระพุทธองค์จึงทรงแต่งตั้งพระภิกษุเหล่านั้นตามความรู้ความสามารถโดยให้มีชื่อของท่านกาแก้ว ท่านการาม ท่านกาชาต และท่านกาเดิม อีกสองรูปไม่ปรากฏนาม ส่วนอีกรูปหนึ่งเป็นพระภิกษุที่มาทีหลังสุด คือมาเมื่อเลิกประชุมแล้ว พระพุทธองค์จึงตรัสถามว่ามีศแล้วหรือยัง พระสงฆ์องค์นั้นบอกว่า ยังไม่มี พระพุทธเจ้าจึงถามว่า ทำไมจึงไม่มี พระพุทธองค์จึงว่า “เอาละดีแล้วยังขาดอยู่อีกองค์หนึ่ง สำหรับแสดงในวันทั้งเจ็ด และพระสงฆ์องค์นั้นเป็นผู้ทำให้พระประจำวันมีไม่ครบ (หลอ คือขาด) และพระสงฆ์นั้นเช่นกันที่ทำให้ขาดเต็มรูปขึ้นมาคือทำให้ครบเจ็ดขึ้นมา จึงเป็นการทำให้ส่วนที่สึกหรือเต็มขึ้นมา ฉะนั้น ขอให้ชื่อว่ากาหลอ” ฉะนั้น คำว่า กาหลอ ก็คือคำที่มาจากพระองค์นั่นเอง

คำว่า กาหลอ อาจจะตัดมาจากคำว่า สิกหลอ หรือไม่เหลือหลอ คือหมายความว่าถึงไม่บริบูรณ์ เพราะตามคำบอกเล่าของผู้ให้ความรู้ ท่านบอกว่าหลอ หมายถึงไม่มาประชุม แล้วท่านผู้ให้คำบอกเล่ากล่าวต่อไปว่า พระทั้ง 8 นี้ไปประจำทั้ง 8 ทิศ คือ ไปสั่งสอนในทิศต่าง ๆ แต่เมื่อนับพระแล้วไม่ครบ 8 นับได้ 7 องค์เท่านั้น คือ

กาแก้ว	เป็นวันอาทิตย์ (พระอาทิตย์)
การาม	เป็นวันจันทร์ (พระจันทร์)
กาชาต	เป็นวันอังคาร (พระอังคาร)
กาเดิม	เป็นวันพุธ (พระพุธ)
กาหลอ	เป็นวันพฤหัสบดี (พระพฤหัสบดี)

เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระภิกษุทั้งเจ็ดรูปมาประชุมพร้อมกันว่า จะจัดอะไรเป็นพุทธบูชาพระบรมศพ ด้วยความคิดของท่านกาเดิม ท่านคิดทำปี่ขึ้นมาอันหนึ่งปีที่ท่านกาเดิมคิดขึ้นมา นี้ยังไม่มีควมไพเราะอะไร เป็นเพียงมีเสียงลอดออกมาดัง อี๋ แอ่ ๆ ธรรมดา

ท่านการามจึงคิดเครื่องดนตรีขึ้นมาอีกชิ้นหนึ่ง เพื่อใช้บรรเลงร่วมไปกับท่านกาเดิม คือท่านคิด “ทน” (โตน) ขึ้นมา

ท่านกาแก้วเห็นว่าหากมีทนลูกเดียว ความไพเราะ ความสนุกสนานจะมีน้อย ท่านจึงทำทนขึ้นมาอีกลูกหนึ่ง เพื่อให้ตีสลับกันและสนุกยิ่งขึ้น เพื่อความไพเราะด้วย

ท่านกาชาตได้อาเครื่องดนตรีอีกชิ้นหนึ่งมาผสมกันเข้าในขบวนนั้น คือ ฆ้อง และคอยให้จังหวะ

เป็นอันว่าเครื่องดนตรีของกาหลอก็มีครบและพระสงฆ์ทั้งห้ารูปนี้ ก็ใช้เครื่องดนตรีเหล่านี้ แทนหน้าพระบรมศพของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และครั้งนั้นนับเป็นการบรรเลงหรือแสดงครั้งแรก และเมื่อประชุมเพลิงจตุภูมิที่ประจำอยู่ในพระบรมศพก็วิ่งออกมายืนอยู่ที่เสาทั้งสี่เสา (เสาเมรุ) ในส่วนที่เรียกว่าสามสร้างนั้นเป็นคำที่ใช้ผิดควรจะใช้คำว่าสี่สร้างเพราะเอามาจากเสาเมรุทั้งสิ้น ขณะนั้นบนสวรรค์มีหมูตัวหนึ่งซึ่งผู้เล่าบอกว่าเป็นหมูที่พระพุทธเจ้าได้ฉนเนื้อในวันปลงอายุสังขาร หมูตัวนั้นเมื่อได้รับกลิ่นควันไฟจากที่ประชุมเพลิง เมื่อรู้ว่าพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วก็มีความเสียใจ ลงนอนดิ้นรนร้องไห้จนส่วนที่ปาก (ภาษาปักษ์ใต้เรียกว่าฮอเต้) ขาดตกลงมายังที่ประชุมเพลิง

จตุภูมิทั้งสี่เห็นก็วิ่งไปตะครุบเอาปากหมูส่วนนั้นมาเป่า และออกมาเป็นเสียงดนตรีเป็นแม่เพลงทั้ง 12 เพลง (จตุภูมิทั้งสี่นั้น คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ) ฉะนั้นเมื่อจะจับเอาปากหมูมาเป่า จตุภูมิทั้งสี่ก็รวมตัวปีนกายเดียว เมื่อประชุมเพลิงเสร็จ จตุภูมิทั้งสี่จึงเอาปากหมูสวมเข้าที่ปากปีของท่านกาเดิม ปากของปีกาหลอจึงมีลักษณะคล้ายปากหมู เพราะทำแบบมาจากปีของท่านกาเดิม มีลักษณะผิดกับปีไฉน และจากนั้นท่านผู้เล่าจึงบอกว่า กาหลอเริ่มมีและมีต่อ ๆ มา

เมื่อดูตามคำเล่าจะเห็นว่า ท่านกาหลอ ไม่ได้คิดเครื่องดนตรีอะไรขึ้นมาเลย แต่ชื่อของท่านมาเป็นการบรรเลงที่ชาวบ้านเรียกกันว่าฆ้องกลองสวรรค์ คือ กาหลอและการที่ท่านมาประชุมหลังเพื่อน จึงอาจพูดได้ว่าท่านเป็นคนไม่เอาจริงเอาจิงกับอะไร และชอบสนุก จึงคิดว่าท่านกาหลอองค์นี้เป็นผู้ เผยแผ่การเล่นกาหลอให้แพร่หลาย (กฤตวิทย์ ดวงสร้อยทอง, 2518)

วิเชียร ณ นคร กล่าวถึงประวัติกาหลอไว้ว่า การละเล่นและพิธีกรรมต่าง ๆ ของภาคได้ ล้วนแต่มีสาเหตุมาจากความเชื่อทางลัทธิศาสนา โดยเฉพาะพราหมณ์กับพุทธ เกือบทั้งหมด ดังข้อความต่อไปนี้

“ อดีตกาลที่ผ่านมา	เป็นเวลานานนัก
เราขอยึดหลักคนเฒ่า	ท่านกล่าวไว้ในสาร
สำหรับคนเราบ้านนอก	เขาเรียกเพลงบอกสงกรานต์
เป็นนิทานลึกล้ำ	เล่าไว้ในตำรา

ว่ามีมหาพรหมกับมหาพราหมณ์
 เกิดทำทายเป็นกัน
 มหาพรหมท่านเป็นผู้ถาม
 แล้วทำพินันพินฆ่า
 ถ้ามองมนุษย์สามราศรี
 แต่ยังมีหมายจะตอบต่อ
 ตามลัญญาเจ็ดวัน
 ความทุกข์ระดมตราตรึง
 พราหมณ์ไม่มีโอกาส
 พราหมณ์จึงพากายหนีหน้า
 เดินเดินเหนื่อยนักก็พักผ่อน
 ได้ต้นไม้อันร่มรื่น
 แล้วจะขอยกนกลอง
 คือพระยานกอินทรี
 ทั้งผิวเมียเกาะเคลือบเคล้า
 ได้กัดกินกายมนุษย์แน่
 จึงเมียงถามถามไถ่
 ทำไมที่วอดวาย
 ผัวว่าเขาถามปัญหา
 แต่ปัญหานั้นน้องอย่าถาม
 เพราะมหาพราหมณ์ที่ถูกถามไถ่
 ต่อพรั่งเข้านี้ตัวมัน
 ฝ่ายนกตัวเมียมันอย่ากรู้
 ครั้นไม่ได้รู้ความลับ
 เฝ้าวอนแล้ววอนอีก
 จึงจำใจบอกเล่า
 คือว่ามนุษย์สามราศรี

อันมีนามจรจาย
 ให้ตอบเป็นปัญหา
 ให้มหาพราหมณ์ตอบมา
 ตัดเคียรมหาพรหม
 ฝ่ายพราหมณ์ก็จี (กลุ่ม) ใจหาย
 ให้เรื่องมันเหมาะสม
 ที่ทำพินันกับมหาพรหม
 ยังเหลืออยู่หนึ่งวัน
 ที่จะสามารถตอบได้
 บุกเข้าพนาลันท์
 พราหมณ์จึงหยุดนอนกลางวัน
 เอนลงบนพื้นทราย
 ที่อยู่ในช่องพฤกษี
 ทั้งคู่ไม่หนีหน้า
 ผัวว่าต่อเข้าแสนสบาย
 ที่แพพินันกัน
 เขาพินันอะไรกันละพี่
 ถึงกับทำลายชั้น
 แล้วเลยพูดทำเป็นพินัน
 ปิดไว้เป็นความลับ
 กำลังร้อนใจเต็มที
 ไปให้เขาพินัน
 แต่นักตัวผู้บังคับ
 นางเมียไม่หลบนอน
 จนผิวมันลิกไม่ไหว
 ปัญหาให้เจ้าหล่อน
 ตามที่พี่รู้มาก่อน

หนึ่งตื่นนอนเข้ามา

ตอนเที่ยวเอาน้ำลูบอก

ไม่มีใครช่วยบอกช่วยเล่า

พราหมณ์ได้ยินจึงนึกออก

ปลื้มใจนักกว่ากูนี่

ลุกขึ้นยืนตรงตำรงร่าง

ต้องกลับไปฆ่ามหาพราหม

จึงรับย่างเท้าก้าวเดิน

ในวันสุดท้ายที่เป็นวัน

ถึงมหาพราหมณ์ประนมหัตถ์

จงเอาคำถามมาสอบ

จึงรีบเฉลยอย่างลกลก (เร็ว ๆ)

ตอนนี้พระพรหมเสียน้ำ

พระพรหมยอมตายไม่เสียสัตย์

ให้แม่เนื้อเนียนทั้งเจ็ดธิดา

ถ้าให้เศียรตกพสุธา

ถ้าขวางขึ้นไปบนอากาศ

ถ้าปล่อยให้ตกลงในคองคา

มนุษย์จะอดกึ่งปลา

ข้างฝ่ายทั้งเจ็ดธิดา

แต่ไม่วายไวยขอชีวิต

ช่วยกันเอาพานทองมารองรับ

ใช้กำลังฟันเศียรไว้

ดวงชีวาत्मของพ่อนั้นก็ขาดเด็ด

ประคองพานแว่นฟ้าที่ไล่เศียร

เอาน้ำชำระพักตร์

พอตะวันตกกลางเท้า

จึงพราหมณ์ได้ไคร้รำหนัก

ตอนนกมันบอกเมียรัก

ไม่ถึงชีวิวาย

ปากพูดขึ้นพลางว่าแสนสม

ที่นี้แหละสมหมาย

ไปตามพะเนินแนวไม้

จะครบตามสัญญา

แสนโสมนัสบนบอบ

พราหมณ์ตอบซึ่งปัญหา

ตามได้ยिनนกกล่าวมา

เพราะตัวปราชัย

แต่ก่อนที่จะตัดเศียร

เอาพานเข้ามาใส่

จะทำให้โลกาลูกเป็นไฟ

จะขาดพิรุณโรย

ทำให้ฝูงปลาตายหมด

จะพากันหิวโหย

จึงพากันอาศูรโดย

พระพรหมผู้บิดา

พระพรหมจึงจับเอาพระขรรค์

โลหิตมันไหลฉา

ต่อหน้าทั้งเจ็ดธิดา

พาเวียนพระสุเมรุ”

(วิเชียร ฦ นคร, 2534)

สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร กล่าวถึงประวัติของกาหลอไว้ในหนังสือประเพณีไทยและเรื่องน่ารู้ ว่า กาหลอเริ่มมีตั้งแต่ครั้งทำมหาพรหมเที่ยวถามปัญหาใครต่อใครมาเรื่อย ๆ ว่า “มนุษย์สามราศรี คืออะไร” ซึ่งเป็นปัญหาที่ใครตอบไม่ได้ จนมาพบมหาพรหมนั้นก็ถามปัญหานี้อีก มหาพรหมนั้นก็ตอบในทันทีไม่ได้ แต่ผลัดไปว่าอีก 7 วันค่อยพบกันใหม่ แล้วจะตอบปัญหาโดยมีศีรชะเป็นเดิมพันทั้งสองฝ่าย คือ ถ้าตอบปัญหาได้ มหาพรหมต้องถูกตัดศีรชะ ถ้าตอบปัญหาไม่ได้มหาพรหมต้องถูกตัดศีรชะ เมื่อมหาพรหมกลับไปแล้ว มหาพรหมนั้นก็จัดประชุมเสนาข้าราชการในเมืองของตนให้ช่วยกันแก้ปัญหานี้ แต่ไม่มีใครแก้ได้จนเวลาล่วงเลยไปถึง 6 วัน มหาพรหมนั้นก็แก้ไม่ออกจึงตัดสินใจว่าเราไปตายดาบหน้าดีกว่าแล้วก็หนีจากเมืองไป

ระหว่างที่เดินหนีไป เมื่อเหนื่อยก็นั่งพักอยู่ที่ใต้ต้นไม้ และบังเอิญบนต้นไม้มีนกอินทรีอยู่ 2 ตัว กำลังปรึกษากันอยู่ระหว่างตัวผู้ตัวเมีย ตัวเมียถามตัวผู้ว่า มนุษย์สามราศรีคืออะไร นกตัวผู้ไม่ยอมบอกและกลับพูดว่า บอกไม่ได้เพราะทุ่งมีตา ป่ามีหู ประเดี๋ยวใครมาได้ยินเข้า แต่นางนกไม่ยอม อ้อนวอนไปเรื่อย ๆ จนนกตัวผู้ใจอ่อนขจัดอ้อนวอนมิได้จึงตอบไปว่า มนุษย์สามราศรี คือ

1. ตอนเข้าล้างหน้า
2. ตอนเที่ยงลูปอก
3. ตอนเย็นเอาน้ำล้างเท้า

มหาพรหมณ์อยู่ใต้ต้นไม้ได้ยินเข้าก็ตีใจ รีบกลับเมื่อทันทีและรอคอยมหาพรหมที่จะมารับตอบปัญหาทัน รุ่งเช้ามหาพรหมพร้อมกับบุตร 12 คน ได้มาตามนัดเมื่อมาถึงพร้อมกันแล้ว มหาพรหมณ์จึงได้แก้ปัญหาคำพูดของพ่อก ตกลงมหาพรหมก็ยอมให้มหาพรหมณ์ตัดศีรชะของตนตามสัญญาที่ชนะ มหาพรหมณ์ก็ไม่ยอมตัดเพราะรู้ปัญหาจากคนอื่น แต่พระขรรค์กายสิทธิ์ซึ่งรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม จำต้องตัดศีรชะมหาพรหม และบุตรทั้ง 12 คนก็ได้เก็บศีรชะของบิดาไปใส่พานไว้ พอครบรอบปี คือ วันตรุษสงกรานต์จึงทำการแห่เป็นการใหญ่ โดยจัดให้มีเครื่องดนตรีเพื่อความรื่นเริง และความกตัญญูตเวทีแก่ผู้บังเกิดเกล้า ซึ่งเรียกว่ากาหลอนั่นเอง (สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร, 2515)

สังัด ภูเขาทอง กล่าวถึงประวัติกาหลอไว้ในหนังสือดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 21 สรุปได้ว่า แผลอ แกหลอ หรือกาหลอ ไม่ใช่ของมุสลิม เนื่องจากประสบการณ์เมื่อครั้งไปจังหวัดยะลา ได้ถามหัวหน้าวงกรือโต๊ะซึ่งเป็นชาวมุสลิมอยู่ที่จังหวัดนราธิวาส จึงได้คำตอบว่า “แกหลอไม่ใช่เป็นของมุสลิมและไม่ได้ใช้บรรเลงในงานศพเพราะศพของชาวมุสลิมต้องฝังภายใน 24 ชั่วโมง” ดังนั้น แก

หลอจึงเป็นประเพณีของคนไทยที่อยู่ทางภาคใต้ และน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเขมร เพราะถ้ามองทางด้านประวัติศาสตร์ภาคใต้ของไทยลงไปถึงมลายู ชวา สุมาตรา เดิมอยู่ในความปกครองของขอม ดังเช่น พระเจ้าไศเลนทร์กษัตริย์ขอมเคยปกครองอยู่ทางภาคใต้ไม่ว่าจะเป็นชื่อตำบลหรือคำภาษาต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ทางภาคใต้เช่น สทิงพระ ซึ่งคำว่า “สทิง” น่าจะมาจากภาษาเขมรว่า “สะติง” แปลว่าฝั่งน้ำ แม้กระทั่งคำว่า “ตี่ม” ภาษาใต้ใช้คำว่า “มิก” ส่วนทางเขมรใช้คำว่า “ปรอมมิก” ถ้ามองในแง่ของภาษา ลักษณะการออกเสียงของภาษาทางใต้จะออกเสียงตัว ร ตัว ล ชัดเจน เพราะโดยพื้นฐานภาษาเดิมของเจ้าของถิ่นเขาออกเสียงควบกล้ำได้ชัดเจน เพราะฉะนั้นจึงเกิดความสงสัยว่า วงแหหลออาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับเขมร นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงประเพณีงานศพของเขมรในถิ่นอีสานใต้ของจังหวัดสุรินทร์ พบว่าเขามีวงต๋มโหม่งที่ใช้ในงานศพ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับวงแหหลอแม้ว่าจะแตกต่างกันด้านเครื่องดนตรีไปบ้าง แต่ก็อยู่ในกลุ่มเดียวกันคือ มีปี่ ฆ้อง และกลอง (สังัด ภูเขาทอง, 2534)

สุกรี เจริญสุข กล่าวถึงประวัติกาหลอไว้ในหนังสือดนตรีชาวสยามว่า กาหลอเป็นดนตรีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรีประโคมในงานศพ เป็นดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมพื้นเมืองเก่าแก่สืบทอดกันมาช้านาน ตามหลักฐานพบว่าได้รับอิทธิพล จากแขกตามลัทธิฮินดู ทั้งฮินดูที่เข้ามาทางนครศรีธรรมราช และฮินดูที่ผ่านมาจากมาเลเซีย ก่อนพุทธศตวรรษที่ 13 ชาวมลายูสมัยนั้นใช้กาหลอประโคมในงานศพเพื่อส่งวิญญาณของผู้ตาย เพื่อสักการะพระอิศวรซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งความบันเทิง บูชาพระกาฬซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งความตายและยังเป็นการส่งข่าวการตายแก่ญาติมิตรอีกด้วย ต่อมาศาสนาอิสลามเผยแพร่เข้ามาสู่ดินแดนสยาม ตามความเชื่อของศาสนาอิสลามนั้นห้ามเก็บศพไว้ค้างคืน เมื่อไม่มีการเก็บศพก็หมายรวมถึงไม่มีการเผาศพและไม่มีการประโคมศพด้วยกาหลอก็ไม่มีโอกาสบรรเลง กาหลอจึงไม่มีหน้าที่สำหรับชาวอิสลาม กาหลอจึงสูญไปจากวัฒนธรรมมลายู สำหรับทางภาคใต้ของไทยก็รับเอาวัฒนธรรมดนตรีกาหลอเข้ามาและยังคงสามารถรักษาไว้จนกระทั่งปัจจุบัน (สุกรี เจริญสุข, 2538)

จากการศึกษาข้อมูลสรุปได้ว่า กาหลอได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนาพุทธ ด้วยเหตุที่ว่าในสมัยโบราณกาล ศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลทางด้านดนตรีและพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ผู้คนต่างก็นับถือศาสนาพราหมณ์อย่างแพร่หลาย เมื่อเวลาเปลี่ยนผ่านไปจนเกิดศาสนาพุทธ ผู้คนหลากหลายกลุ่มก็หันมานับถือศาสนาพุทธ อีกทั้งยังนำเอาพิธีกรรมหรือความเชื่อที่เคยปฏิบัติในศาสนาพราหมณ์มาเชื่อมโยง ผสมผสานและปฏิบัติในศาสนาพุทธได้อย่างลงตัว กาหลอจึงได้แผ่ขยายเข้ามาทางภาคใต้ของประเทศไทย มีตำนานกล่าวถึงประวัติของกาหลอ

หลากหลายกระแส ซึ่งมีอยู่ 2 กระแสที่เป็นที่นิยม กล่าวคือ กระแสแรกพระพุทเจ้าทรงดำริให้มีกาหลอขึ้น เพื่อใช้ประคองหน้าเศียรของพระพรหม เพื่อไม่ให้ตกลงถึงพื้นดิน หลังจากที่ได้ทำหายคำถามแล้วมหาพรหมหน้ตอบคำถามได้ จึงนำเศียรของพระพรหมไปเก็บไว้ในมณฑลคันธกุฎี ณ เขาไกรลาศ โดยให้พระยมตีกลอง พระภูมิตีฆ้อง พระอาทิตย์เป่าปี่ กระแสที่สอง เป็นเสียงสวรรค์ที่พระภิกษุคณะหนึ่งสร้างขึ้นโดยให้พระกาเดิมสร้างปี่ พระการามและพระกาแก้วสร้างทน 2 ใบ พระกาชาดสร้างฆ้อง ใช้เครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นบรรเลงหน้าพระศพของพระพุทเจ้า เห็นได้ว่าทั้ง 2 กระแส ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาทั้งสองกระแส

2.1.3 ดนตรีกาหลอ

ดนตรีกาหลอเป็นวงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีอยู่เพียง 3 ชิ้น ได้แก่ ปี่กาหลอ กลองทน และฆ้อง ซึ่งเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นทำหน้าที่แตกต่างกัน ดังนี้

ภาพที่ 1 ปี่กาหลอของครูสมพงศ์ บุญมาเกิด
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

2.1.3.1 ปี่กาหลอ ปี่ห่อ หรือปี่ฮ้อ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า มีรูปร่างลักษณะคล้าย ปี่ชวา ในวงบัวลอยของทางภาคกลาง ในตำนานกาหลอเรียกปี่ชนิดนี้ว่าปี่สวรรค์ ผู้ประดิษฐ์คือพระอินทร์ ประดิษฐ์ขึ้นจากไม้ฮ้อยช้าง ได้ประดิษฐ์ขึ้นในครั้งที่แห่เศียรมหาพรหม

และพระอินทร์เป็นผู้บรรเลงเป็นครั้งแรก ปี่กาหลอมีขนาดสั้นกว่าปี่ชวา มี 7 รู รูข้างใต้เรียกว่า ทองสี เวล่านำศพเคลื่อนออกจากบ้านห้ามไม่ให้มีเสียงจากรูทองสีออกมา ปัจจุบันปี่กาหลอทำจากไม้หลุมพอ หรือไม้เนื้อแข็ง พันด้วยด้ายสายสิญจน์ ประดับลูกปัดสวยงาม ขนาดเล็กกว่าปี่ชวา เมื่อเป่าปี่กาหลอ จะมีเสียงแหลมกว่าปี่ชวา ส่วนประกอบของปี่ 1 เล่า มี 3 ส่วน ส่วนปลายเป็นหัว เรียกว่า ฮ้อ คล้ายกับลำโพงเพื่อกระจายเสียง มีด้ายสายสิญจน์พันรอบ ส่วนกลางเป็นตัวปี่ หรือเล่าปี่ ส่วนต้นปี่ ไว้สำหรับเป่า ลิ้นปี่ทำด้วยใบตาลอ่อน มี 4 ชั้นประกบกัน เมื่อเป่าทำให้เกิดเสียงส่งเข้าไปในตอนกลางปี่ ซึ่งมีรูสำหรับทำเสียงดนตรีให้สูง - ต่ำตามเนื้อเพลง การเป่าปี่กาหลอ ผู้เป่าจะนั่งเป่าในท่าทางที่สบาย เพราะใช้เวลาในการนั่งบรรเลงนาน เป่าเพลงตามลำดับพิธีกรรม โดยเสียงไม่ขาดหายต่อเนื่องไปจนจบเพลง กาหลอแต่ละคนจะอาจมีคนเป่าปี่กาหลอ 2 คน และเตรียมปี่ไว้ 2 - 3 เล่า มีส่วนประกอบ 5 ส่วน คือ

ภาพที่ 2 ปี่กาหลอของครูสมพงษ์ บุญมาเกิด ที่ใช้บรรเลงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

2.1.3.1.1 ฮ้อปี่ หรือ ลำโพงปี่ ส่วนที่เป็นปากเป่ามีลักษณะคล้ายลำโพงทำด้วยไม้อ้อยข้าง ส่วนนี้จะมีด้ายสีขาวพันรอบหลาย ๆ ชั้น เรียกว่า “ด้ายราด” ผู้บรรเลงปี่เมื่อไปประกอบศพครั้งหนึ่งจะต้องนำมาพันหุ้มเสียครั้งหนึ่ง เพื่อแสดงความสักการะ เคารพ ต่อครูหมอกาหลอที่คอยปกป้องรักษาคณะกาหลอ เมื่อนายปี่เห็นว่าด้ายราดมีจำนวนมากและหนาขึ้นพอสมควรผู้

บรรเลงปีก็จะปลดออกเสียงทีหนึ่ง แล้วค่อยพันใหม่เมื่อประโคมศพใหม่ จะปฏิบัติแบบนี้เรื่อยไป ด้าย ราวนี้ถือเป็นวัตุมงคลด้านเมตตา ปกป้องภัยอันตรายได้

2.1.3.1.2 คันปี หรือเลาปี คือ ส่วนที่ถัดจากฮ้อปี ส่วนนี้ค่อย ๆ เรียวเล็กลง ไปยังบังลมทำด้วยไม้อ้อยช้าง ไม้หลุมพอ หรือไม้ประดู่ก็ได้ ที่คันปีจะมีปลอกเงินคาดเป็นระยะ ๆ และมีรูสำหรับปิดเปิดเพื่อเปลี่ยนเสียง 8 รู อยู่ด้านบน 7 รู และรูด้านล่างอีก 1 รู รูกลางด้านบนชื่อว่า “รูทองศรี”

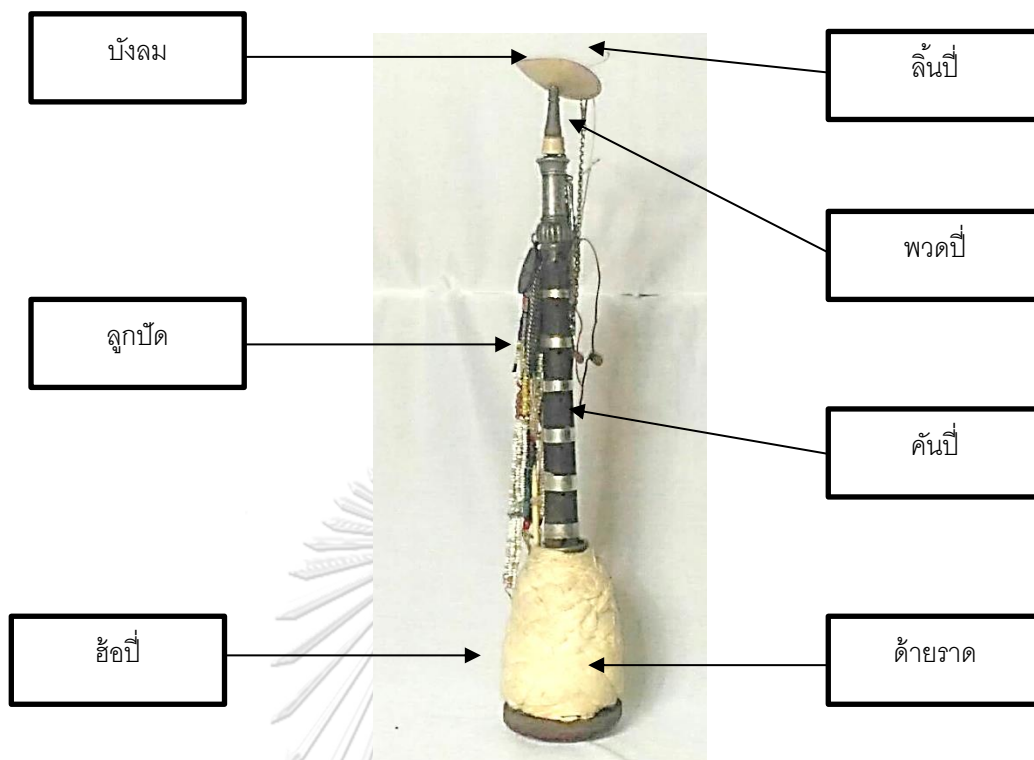
2.1.3.1.3 บังลม หรือกระบังลมคือ ส่วนที่ถัดจากคันปี บังลมทำด้วยไม้หรือ หอยมุกก็ได้มีลักษณะกลมและโค้ง เพื่อให้กระชับต่อการจับถือขณะเป่า และเข้ากับรูปของปากที่ โป่ง ออกมา

2.1.3.1.4 พวดปี คือส่วนที่อยู่ถัดจากบังลม ด้านหนึ่งเสียบติดกับคันปีและ บังลมอีกด้านหนึ่งใช้เสียบกับลิ้นปี พวดปีทำด้วยไม้ซึ่งเจาะรูตลอด มีเดือยใช้เสียบกับส่วน ของคันปี ที่ยื่นออกมาจากบังลม

2.1.3.1.5 ลิ้นปี คือส่วนที่ใช้เป่าให้เกิดเสียง ทำด้วยใบตาล เมื่อจะเป่า จะต้องเสียบลิ้นปีเข้ากับพวดปีเสียก่อน

นอกจากส่วนประกอบของปีทั้งทำส่วนแล้ว ยังมีสายสร้อยลูกปัดสีต่าง ๆ ผูกติดที่บังลม คงจะต้องการให้สวยงามนั่นเอง แต่เดิมจะใช้ลูกปัดโบราณทั้งสิ้น ปีฮ้อมีหลายเสียง เสียงเล็กแหลม เรียกว่าเสียงยิว เสียงกลางเรียกเสียงด้วงหรือเสียงจี้ ส่วนเสียงใหญ่ทุ่มเรียกเสียงใหญ่

วิธีการบรรเลง ปีกาหลอเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ผู้เป่าปีกาหลอจะต้องเป็น ผู้ชายเท่านั้น เพราะถือว่าปีกาหลอเป็นเครื่องดนตรีศักดิ์สิทธิ์ จะมีครูกาหลอสิงสถิตอยู่ในปีกาหลอ ขณะที่บรรเลงปีกาหลอเป็นเครื่องดนตรีชนิดเดียวในวงกาหลอที่สามารถบรรเลงทำนองได้ ดังนั้น จึงเปรียบเสมือนผู้นำวง เป่าบรรเลงไปเรื่อย ๆ ไม่หยุด การบรรเลงปีกาหลอจะบรรเลงทยอยล่อไปกับ กลองทน และฆ้องได้อย่างลงตัว ซึ่งลักษณะของทำนองที่ออกมาจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกสดใจเศร้าใจ เหมาะสมกับงานศพ (วีรยุทธ เรณูมาศ, 27 พฤษภาคม 2560)

ภาพที่ 3 แสดงส่วนประกอบของปี่กาลหอรุสมพงศ์ บุญมาเกิด
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

2.1.3.2 กลองทน กลองทนหรือกลองโทน ในตำนานกาหลอซึ่งชวน เพชรแก้วได้กล่าวถึงว่าเรียกกลองทนว่า กลองสวรรค์ ผู้ประดิษฐ์ คือพระรัตนกริ่ง ประดิษฐ์ขึ้นคราวแห่งเศียรมหาพรหมเช่นกัน พระยายมเป็นผู้ประโคมเป็นครั้งแรก (ชวน เพชรแก้ว, 2549) กลองทนเป็นกลองที่มีสองหน้า หน้ากลองด้านโตมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 19 เซนติเมตร หน้ากลองด้านเล็กมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 18 เซนติเมตร หุ่นกลองมักทำด้วยไม้ที่มีน้ำหนักเบา หน้าโตของกลองหุ้มด้วยหนังวัว ส่วนหน้าเล็กหุ้มด้วยหนังค่าง มีเชือกหวายร้อยโยง เพื่อให้หน้ากลองตั้งอย่างหยาบ ๆ กลองทนใบใหญ่ซึ่งมักจะมีเสียงหุ้ม เรียกว่า “แม่ทน” ส่วนใบเล็กซึ่งเล็กกว่าใบใหญ่เพียงเล็กน้อยเรียกว่า “ลูกทน”

วิธีการบรรเลง กลองทน เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีทำด้วยหนัง มีลักษณะคล้ายกลองมลายูของทางภาคกลาง ที่ใช้ในขบวนแห่ในพระราชพิธีต่าง ๆ กลองทน ใช้ตีประกอบจังหวะโดยมีทั้งการตีตรงตามจังหวะของหน้าทับและตีแบบเย้าหยอกสอดแทรกลูกเล่นไปกับปี่กาลหอ โดยแต่ละ

เพลงจะตีไม่เหมือนกัน ซึ่งกลองทนนวยแม่และกลองทนนวยลูก จะทำหน้าที่แตกต่างกันในทุก ๆ เพลง บางเพลงกลองทนนวยแม่จะทำหน้าที่เข้าหยอกไปกับปี่กาหลอ แต่กลองทนนวยลูกจะทำหน้าที่ตีย่นหน้าทับเดิม เป็นต้น ซึ่งมีข้อกำหนดอย่างแน่ชัดว่า ในเพลงนี้จะบรรเลงหน้าทับใด กลองทนนวยแม่สามารถประดิษฐ์เสียงกลองได้อย่างหลากหลาย เช่น ทัง จ้ม ตึง เป็นต้น ผู้ที่ตีกลองอย่างชำนาญและมีประสบการณ์สูง จะสามารถตีกลองได้ทั้งสองใบ (วีรยุทธ เรณูมาศ, 27 พฤษภาคม 2560)

ภาพที่ 4 กลองทนนวยแม่และกลองทนนวยลูกของครูสมพงษ์
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 27 ตุลาคม 2559

ภาพที่ 5 กลองทนนวยแม่และกลองทนนวยลูกซึ่งมีขนาดแตกต่างกันเล็กน้อย
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

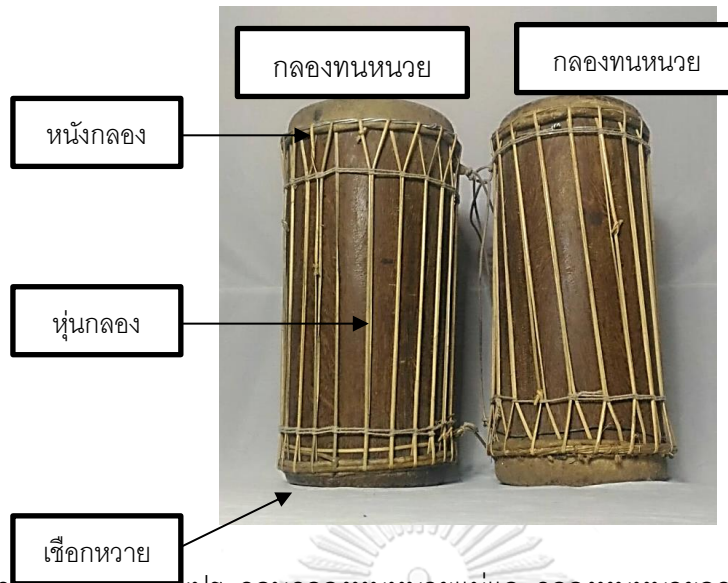
ภาพที่ 6 กลองทนนวยแม่มีหน้ากลองขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 19 เซนติเมตร
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

ภาพที่ 7 กลองทนน่วยลูกมีหน้ากลองขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 18 เซนติเมตร
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

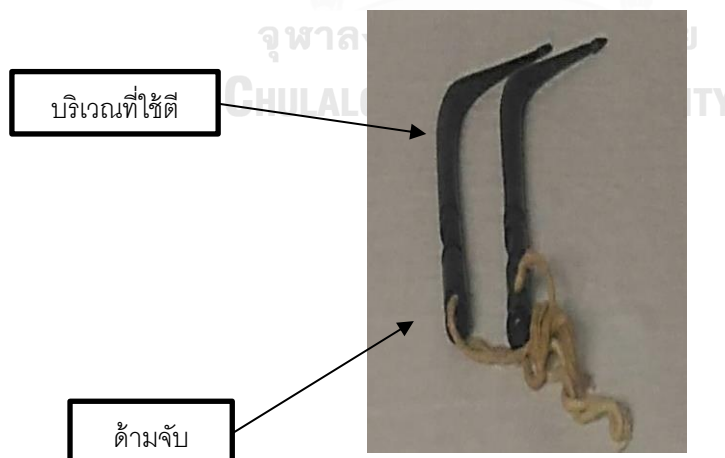

ภาพที่ 8 กลองทนน่วยแม่และกลองทนน่วยลูก มีหุ่นกลองขนาดความยาว 43 เซนติเมตร
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

ภาพที่ 9 แสดงส่วนประกอบกอลงทนนวยแม่และกอลงทนนวยลูก ของครูสมพงษ์
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

2.1.3.3 ไม้ซ้อน หรือไม้ตีกลองทนม แต่เดิมนั้นตีกลองทนมด้วยมือเปล่า เพิ่งมีไม้ตีในระยะหลังนี้เอง เชื่อกันว่าพระธรรมเป็นผู้ประดิษฐ์ไม้ตีด้วยไม้กรูดฝืนให้เป็นครั้งแรก แต่มาในระยะหลังไม้ตีส่วนใหญ่ทำจากเขาคายเพราะสวยงามกว่า และต้องทำให้ไม้ซ้อนมันเงา ผิวเรียบ เพื่อรักษาหน้ากลองทนม ไม้ให้ชำรุดจะการขีดข่วนที่เกิดขึ้นจากไม้ตีกลอง มักทำเป็นรูปตัววีโดยใช้ส่วนโค้งของตัววีเป็นส่วนตี (ลาภ เป้าเงิน, 6 พฤษภาคม 2560)

ภาพที่ 10 แสดงส่วนประกอบของไม้ซ้อน หรือไม้ตีกลองทนม ของครูสมพงษ์
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

2.1.3.4 ฆ้อง ในตำนานกาหลอเรียกว่าฆ้องสวรรค์ พระพุทธกัสสปเป็นผู้ประดิษฐ์
ขึ้นใช้คราวแห่เศียรมหาพรหม พระภูมิเป็นผู้บรรเลงในคราวนั้นเป็นครั้งแรก แต่เดิม กาหลอใช้ฆ้อง
บรรเลง 2 ใบ ใบหนึ่งเป็นของคณะกาหลอ อีกใบเจ้าของบ้านที่ให้กาหลอไปบรรเลงเป็นผู้จัดหา
แต่เดิมฆ้องของกาหลอแต่ละใบมีขนาดโตมาก เมื่อไปบรรเลงที่ใดจะต้องใช้คนหาม ปัจจุบันนี้ใช้เพียง
ใบเดียวและเป็นฆ้องขนาดเล็ก (ลาภ เป้าเงิน, 6 พฤษภาคม 2560)

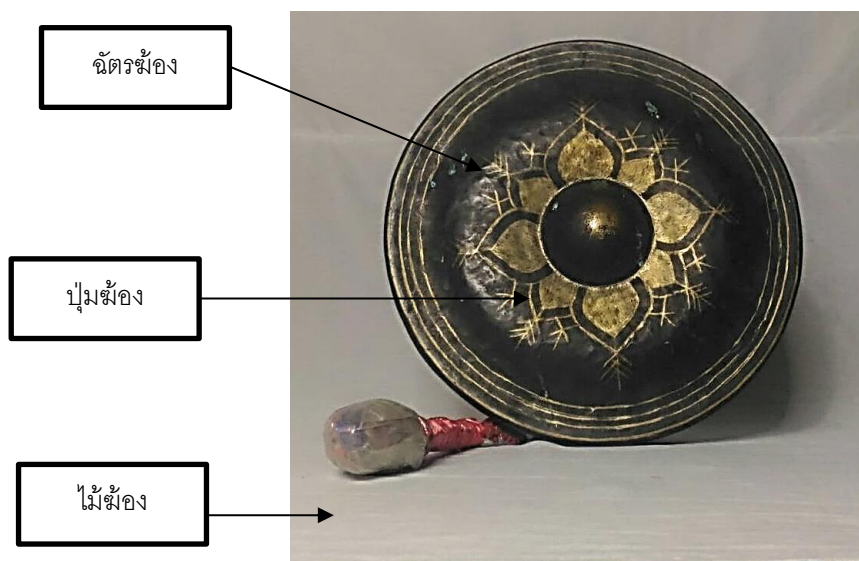

ภาพที่ 11 ฆ้อง ของครูสมพงศ์ ที่ใช้ตีบรรเลงในวงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 12 ฆ้องกาหลอของครูสมพงศ์ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 31 เซนติเมตร
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

ภาพที่ 13 ส่วนประกอบฆ้องกาหลอของครูสมพงษ์
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2559

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ดนตรีกาหลอประกอบด้วยเครื่องดนตรี 3 อย่าง คือ ปี่กาหลอ กลองทน และฆ้อง ปี่ของกาหลอเรียกว่าปี่ห้อ หรือปี่ฮ้อ ถือเป็นเครื่องดนตรีชั้นครู ใช้สำหรับเป่าเลียนเสียงพุดให้เข้ากับจิ้งหะและทำนอง มี 7 รู รูข้างใต้เรียกทองสี ปากเป่าทำด้วยโลหะ บางวงอาจใช้ปี่ถึง 3 เล้า มีด้ายสีขาวพันบริเวณฮ้อปี่ ตามความเชื่อมีไว้เพื่อคุ้มครองป้องกันอันตรายแก่นายปี่และคณะ กลองทน เป็นกลองสองหน้ามี 1 คู่ เรียกว่าहनวยลูก (ตัวลูก) กับहनวยแม่ (ตัวแม่) ลักษณะการเรียกคล้ายกับกลองแขก ซึ่งมีทั้งตัวผู้และตัวเมีย ใบหนึ่งใหญ่มีเสียงทุ้มคือहनวยแม่ เป็นทนยืนในการบรรเลงเพลง อีกใบหนึ่งเล็กเสียงแหลมสูง คือहनวยลูกเป็นทนประกอบคอยตีขัดตีหยอกเพื่อความสนุกยิ่งขึ้น ฆ้อง แต่เดิมฆ้องของกาหลอแต่ละใบมีขนาดโตมาก เมื่อไปบรรเลงที่ใดจะต้องใช้คนหาม ปัจจุบันนี้ใช้เพียงใบเดียวและเป็นฆ้องขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลาง 31 เซนติเมตร

ดั่งนั้นวงกาหลอใช้ผู้เล่นประมาณ 4 คน คือหัวหน้าวงเป็นผู้เป่าปี่ เรียกว่านายโรงหรือนายปี่ ลูกวงอีก 3 คน ทำหน้าที่ตีกลองทน 2 คน เรียกว่านายทน อีก 1 คน ตีฆ้องเรียกว่านายฆ้อง บางวงอาจมีคนเป่าปี่เพิ่มขึ้นอีก 1 คน เพื่อสลับหน้าที่กันก็ได้ เนื่องจากต้องเป่าติดต่อกันไม่ให้เสียงปี่ขาดหายไป

2.1.4 โอกาสที่ใช้

สมพงค์ บุญมาเกิด ได้กล่าวถึงโอกาสในการนำดนตรีกาหลอไปบรรเลงว่า แต่เดิมกาหลอเป็นวงดนตรีพื้นเมืองที่เกิดขึ้นวงแรก ๆ ในอดีต ยังไม่ค่อยพบเห็นวงโนราหรือวงหนังตะลุง ทำให้ผู้คนใช้วงกาหลอเป็นเครื่องประโคมในงานต่าง ๆ เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย (สมพงค์ บุญมาเกิด, 22 มีนาคม 2559) ต่อมาเมื่อเวลาผันเปลี่ยนเกิดวงโนราและหนังตะลุงขึ้น โอกาสที่วงกาหลอจะไปประโคมนั้นจึงมีเฉพาะงานศพและงานบวชนาค (โดยเฉพาะนาคที่บวชแล้วไม่สึก) และงานขึ้นเบญจารตนน้ำคนเฒ่าคนแก่ด้วย กลอนตำรากาหลอซึ่งยืนยันว่าใช้กาหลอประโคมในงานศพ และงานบวชนาคมีดังนี้

“จะกล่าวตำรากาหลอ	กล่าวไว้พึงพอสืบต่อกันมา
ครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จเข้าเทศนา	ว่าพวกเหล่านี้อยู่เป็นอัครา
ชั้นดาวดึงสาประโคมดนตรี	อยู่เหลียมพระสุเมรุพระเจ้ากษัตริย์ลงมา
เกิดในชมพูพระพุทธเจ้าตรัสรู้	จึงตั้งเอาไว้ในพระศาสนา
ประโคมนาคชากศพเป็นธรรมเนียม	มีค่าราดมาตราบมีมาแต่ก่อน”

(ซ้อย รอดภัย, 10 พฤศจิกายน 2522)

สำรวจ ขวัญใน ได้กล่าวถึงโอกาสที่ใช้ในการบรรเลงกาหลอว่า ในสมัยก่อน กาหลอประโคมเพื่อบำบัดความทุกข์และความบันเทิงใจในงานรื่นเริง ใช้ประโคมในงานบวชนาค งานขึ้นเบญจางานชักพระ งานขึ้นบ้านใหม่ งานบุญต่าง ๆ และงานศพ แต่ในปัจจุบันการประโคมกาหลอมีเฉพาะในงานศพเท่านั้น ความนิยมที่ใช้กาหลอ ประโคมในงานบวชนาค และงานขึ้นเบญจารตนน้ำคนเฒ่าคนแก่ เพิ่งจะหมดไปเมื่อ 30 - 40 ปีมานี้เอง ปัจจุบันผู้คนรับเอาอิทธิพลอื่น ๆ ตามกระแสนิยมของยุคสมัยเข้ามาในสังคมทำให้กาหลอได้รับความนิยมในงานบุญและงานรื่นเริงลดน้อยลงและทำให้อาจหายไป ในที่สุด การว่าจ้างให้บรรเลงจึงมีเฉพาะในงานศพเท่านั้น เนื่องจากความเชื่อของคนยุคใหม่มีความเชื่อว่า กาหลอเป็นมหรสพที่ใช้กับคนตายเท่านั้น ซึ่งจะมีการบรรเลงได้ก็ต่อเมื่อมีคนตาย หรือมีงานพิธีศพ ซึ่งงานศพที่กาหลอได้รับการว่าจ้างจะเป็นศพของพระและผู้สูงอายุ อีกทั้งยังไม่จำกัดเพศเป็นส่วนใหญ่ (สำรวจ ขวัญใน, 9 เมษายน 2560)

ภาพที่ 14 ภาพเบญจารคน้ำของวัดประดิษฐาราม อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 9 เมษายน 2560

ลักษณะของเบญจาล้ำยศาลาล้างเล็ก ๆ หรือบางที่อาจล้ำยบุษบก ประกอบด้วยฐานไม้ที่แกะสลักลาย มีเสาสี่เสา และมีเรือนยอด ประกอบเป็นองค์ห้า จึงเรียกว่าเบญจาซึ่งหมายถึงเครื่องห้า บางที่ติดด้วยกระจกสีต่าง ๆ เบญจาที่มีความสมบูรณ์จะมีท่อน้ำเป็นรูปพญานาค เพื่อให้ชาวบ้านใส่น้ำอบ และโรยดอกไม้ ให้น้ำจากท่อนพญานาคไหลรดพระสงฆ์หรือผู้สูงอายุ (สำรวจ ชวิญโน, 9 เมษายน 2560)

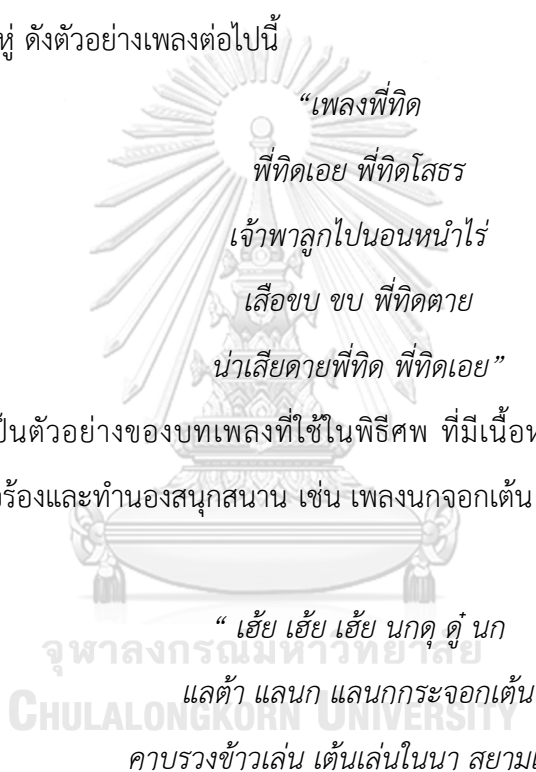
จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ในอดีตกาหลอได้รับความนิยมในการบรรเลงงานต่าง ๆ ไม่ได้มีข้อกำหนดอย่างแน่ชัดว่าต้องบรรเลงในงานมงคล หรืองานอวมงคล เนื่องจากยังไม่มีการเล่น หรือดนตรีอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทมากนัก แต่ในปัจจุบันกาหลอได้รับความนิยมในการบรรเลงงานอวมงคล หรืองานศพ ที่ผู้ตายเป็นผู้สูงอายุ หรือพระที่บวชไม่สึกเท่านั้น

2.1.5 บทเพลงกาหลอ

ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์ ได้กล่าวถึงบทเพลงกาหลอว่า บทเพลงกาหลอโดยทั่วไปสามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ซึ่งแบ่งตามการนำบทเพลงไปใช้ในการบรรเลง ลักษณะแรกเป็นบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับคาถาหรือร่ายเพลง เป็นเพลงที่มีทำนองอย่างเดียว เพลงประเภทนี้ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียนได้ แต่ผู้บรรเลงต้องจำทำนองให้จนขึ้นใจก่อนที่จะไปเล่นเพลงอื่น ๆ ลักษณะที่สอง เป็นเพลงที่พรรณาคความสามรถถอดเนื้อร้องออกมาเป็นภาษาเขียนได้ ผู้บรรเลงต้องจำเนื้อเพลง

สามารถร้องออกมาเป็นทำนองด้วยปากเปล่าให้แม่นยำก่อนที่จะไปถ่ายทอดบทเพลงกับเสียงปีหรือเรียกว่า “ใช้ปีแหลง” (แหลง ในภาษาใต้หมายถึงการพูด) (ณรงค์ชัย ปิฎกริษฐ์, 2536)

บุษกร บิณฑสันต์กล่าวถึงบทเพลงกาหลอว่า เพลงที่กาหลอใช้บรรเลงในแต่ละวงนั้นมีจำนวนไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดบทเพลงมาจากบรรพบุรุษ จะมีจำนวนระหว่าง 7 – 22 เพลง โดยส่วนใหญ่จะมี 12 เพลง ซึ่งแต่ละเพลงต่างมีชื่อและความหมายที่คล้ายคลึงกัน วงกาหลอใช้การบรรเลงดนตรีล้วน ๆ ไม่มีการขับร้องแม้ว่าบทเพลงที่บรรเลงจะมีเนื้อร้องก็ตาม ทั้งนี้จะใช้ปีกาหลอหรือปีฮ้อเพื่อทำหน้าที่เปล่งทำนองแทนการขับร้องของคน ส่วนเนื้อหาของเพลงนั้นจะสะท้อนความโศกเศร้าและความหดหู่ ดังตัวอย่างเพลงต่อไปนี้

เพลงพืทิด เป็นตัวอย่างของบทเพลงที่ใช้ในพิธีศพ ที่มีเนื้อหาบรรยายถึงความเศร้าโศก แต่บางบทเพลงก็มีเนื้อร้องและทำนองสนุกสนาน เช่น เพลงนกจอกเต้น (นกกระจอก) ความว่า

นอกจากนี้บางเพลงมีเฉพาะทำนองเท่านั้น เช่น เพลงไหว้พระ เพลงลาพระ เพลงมอญน้อย เพลงแม่ไร เพลงสุรียน และเพลงคุมผล เป็นต้น (บุษกร บิณฑสันต์, 2554)

จากข้อมูลข้างต้น สังเกตได้ว่า สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของบทเพลงกาหลอ คือการคำนึงถึงการเลือกเพลงมาใช้ประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เริ่มพิธีกรรมจนกระทั่งพิธีกรรมได้เสร็จสิ้นลงอย่างถูกต้อง กาหลอแต่ละวงจะมีเอกลักษณ์การเลือกเพลงที่ใช้บรรเลงแตกต่างกัน แม้กระทั่งการบรรเลงเพลงในพิธีกรรมที่คล้ายคลึงกันในระหว่างวันก็จะเลือกใช้เพลงที่แตกต่างกัน โดยเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในขณะที่บรรเลงกาหลอ จะมีคาถากำกับอยู่ในทุก ๆ พิธีกรรม โดยการแยกประสาทรหว่าง

นิ้ว ปาก และสมอง โดยผู้เป่าปี่กาหลอจะเป่าปี่และท่องคาถาไปในใจพร้อมกัน ซึ่งคาถาจะกำกับอยู่ตามวรรคเพลงต่าง ๆ ด้วย ซึ่งหากประกอบพิธีกรรมไม่ถูกต้องก็จะเป็นที่หวาดกลัวแก่เหล่ากาหลอ เพราะอาจทำให้สิ่งอัปมงคลเข้าตัวกาหลอเองก็เป็นได้

ปากก็เป่าปี่ไป หูต้องฟังกลองทนกับฆ้อง ในใจกับในหัวท่องคาถา ตอนแรก ๆ ที่ครูเริ่มฝึกคิดเหมือนกันว่าไม่น่าจะทำได้ ทุกอย่างดูวุ่นวายไปหมด ถ้าเป็นศัพท์สมัยใหม่เขาเรียกกันว่าแยกประสาทไขใหม่ กาหลอก็คงไม่แตกต่างกัน หู ใจ สมอง ปาก ไปกันคนละเรื่อง ระหว่างทางจะแตกต่างแต่ปลายทางคือที่เดียวกัน คิดง่าย ๆ ว่า ปากเราร้องเพลงยอตรีภัก์เพลง แต่ในใจคิดเพลงครเพชร ของแบบนี้ฝึกน้อยก็ได้ น้อย อยู่ที่การฝึกฝนและทำความเข้าใจเอาใจใส่

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 22 มีนาคม 2559)

จากบทสัมภาษณ์สมพงษ์ บุญมาเกิดสรุปได้ว่า วิธีการเป่าปี่กาหลอในการบรรเลงรวมวงกับกลองทนและฆ้อง จะต้องบรรเลงโดยการแยกประสาทสัมผัสต่างๆ แบ่งออกเป็น หู ใจ สมอง ปาก ซึ่งต้องฝึกฝนเป็นอย่างดีถึงจะสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว

ภาพที่ 15 ครูสมพงษ์ กำลังร่ายคาถาก่อนเป่าปี่เพลงยายแก่ขอไฟ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

2.1.6 กาหลอกับสังคม

กาหลอ นับเป็นภูมิปัญญาชั้นเลิศที่สื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นอยู่โดยพื้นฐานของความเป็นอัจฉริยะบุคคลที่มีความประณีต เรียบร้อย นิ่งสงบ สุขุม สุขภาพ นอบน้อม ในทุกขั้นตอนของการดำรงอยู่ในศิลปะแขนงนี้ เป็นการต่ออายุวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ได้ในยุคสมัยหนึ่ง จะเห็นได้ว่า

กาหลอมีการบรรเลง วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ จารีตที่น่าสนใจและมีความผูกพันกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวภาคใต้มาเป็นเวลาช้านาน การที่กาหลอมีพิธีกรรม ความเชื่อมากมายและมีหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเช่นนี้ เพราะถือกันว่าเป็นดนตรีประกอบที่มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ (สำรวม ขวัญไฉน, 9 เมษายน 2560)

กาหลอเป็นดนตรีที่ใช้บรรเลงเพื่อขับประโคมเคียงคู่กับความตายมาโดยตลอด เป็นมโหรีที่ใช้ส่งวิญญาณ ซึ่งความตายนั่นเป็นสิ่งที่สุดท้ายของมนุษย์ โดยขนบธรรมเนียมของแต่ละท้องถิ่น พิธีกรรมศพจะมีความแตกต่างกัน กระแสนิยมของชุมชนหรือสังคมอื่น อาจมีการล้างสิ่งไม่ดีที่คาดว่าจะเกิดแก่ผู้ตายให้บริสุทธิ์เพื่อภพภูมิที่ดีในชาติต่อไป จากนั้นจึงตั้งศพเพื่อบำเพ็ญกุศลและสำหรับให้บุคคลที่รู้จัก กราบไหว้รำงั้ววิญญาณเพื่อเป็นอนุสติที่ดีไว้รำลึกในระยะต่อมา ว่าสุดท้ายแล้วเราก็ต้องตายเช่นเดียวกัน ภารกิจของคนที่อยู่ก็มีอย่างที่กำลังถึงเท่านั้น และเมื่อถึงวันเวลาตามที่ได้กำหนดก็จะนำร่างไปฝังหรือเผาตามประเพณีนิยมของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ (สุมล ศักดิ์แก้ว, 10 เมษายน 2560)

แต่ในทางกลับกันศิลปะการเล่นการแสดงกาหลอซึ่งเป็นแค่ส่วนหนึ่งของคนในสังคมกลับสร้างมิติของการสร้างสรรค์ซึ่งสามารถยังประโยชน์ได้ในหลายกรณี เช่น กรณีของเจ้าภาพที่ต้องเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป กาหลอก็อยู่ร่วมสำหรับเป็นกำลังใจ ตั้งแต่เริ่มงานจนสำเร็จเสร็จสิ้นภารกิจหรือที่นักดนตรีกาหลอเรียกว่า คุ่มศพ (โคมศพ หรือประโคมศพ) นอกจากนี้กาหลอยังแสดงให้เห็นถึงความประณีตในการประกอบกิจกรรมแม้กิจกรรมสุดท้ายของการดำรงชีวิตอยู่ในฐานะมนุษย์

กาหลอก็ยังใส่ใจขั้นตอนสำหรับคนตายทุก ๆ ขั้นตอนอย่างละเอียดละอามีได้ละเอียดในขั้นตอนใด ๆ เพื่อให้พิธีกรรมออกอย่างสมบูรณ์เพื่อเป็นการส่งดวงวิญญาณไปสู่ภพภูมิที่ดีตามความเชื่อ อีกทั้งยังได้บรรเทาความทุกข์ใจของเจ้าภาพที่ยังอาลัยอาวรณ์ต่อศพ เพราะเนื่องจากมีกาหลอเป็นสื่อกลางนำวิญญาณไปส่งให้กับพระคิ่วหรือพระกาล แล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ต่อไป

ถึงแม้ว่าเสียงของปี่กาหลอที่เป่าออกมานั้น เป็นเสียงที่ฟังแล้วค่อนข้างหดหูใจ พาให้เศร้าใจ แต่นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่งดงามปฏิบัติร่วมอยู่ด้วยตลอด ซึ่งถือเป็นความประณีตของการประกอบกิจกรรมของคน ที่ควรอนุรักษ์และร่วมฟื้นฟู หากแต่ในสังคมปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนตามกาลเวลาและยุคสมัยที่ก้าวไปข้างหน้าอยู่ตลอดทำให้สิ่งที่อยู่ข้างหลังอย่างเช่นกาหลอ นับวันจะเริ่มได้รับความนิยมน้อยลง ซึ่งมีปัจจัยที่ทำให้กาหลอไม่ได้รับความนิยมน้อยอยู่หลายด้าน เช่น ผู้คนในสังคมหันไปสนใจกับมหรสพใหม่ ๆ อีกทั้งการสืบทอดดนตรีกาหลอก็มีข้อจำกัดหลายอย่าง การรักษาจารีตปฏิบัติของกาหลอก็ต้องทำด้วยความสำรวม นอบน้อม ศรัทธา เคร่งครัด ผู้ที่เข้ามาฝึกฝนและหวังเพื่อสืบทอด

ดนตรีกาหลอหลาย ๆ คน อดทนไม่ไหวกับสิ่งเหล่านี้ ก็ทำให้เลิกศึกษาไปในที่สุด และสุดท้ายกาหลอก็อาจจะกลายเป็นตำนาน การกล่าวอ้างถึงที่โดยไม่สามารถจะสืบค้นได้ (ลาก เป้าเงิน, 10 เมษายน 2560)

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า กาหลอเป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงในงานศพมาโดยตลอด โดยขนบธรรมเนียมของแต่ละท้องถิ่นพิธีกรรมศพจะมีความแตกต่างกัน กาหลอก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในพิธีศพ และพยายามทำให้ญาติของผู้ตายคลายความทุกข์โดยการอยู่ร่วมสำหรับเป็นกำลังใจ ตั้งแต่เริ่มงานจนสำเร็จเสร็จสิ้นภารกิจหรือที่นักดนตรีกาหลอเรียกว่า คุมศพ และจะใส่ใจขั้นตอนสำหรับคนตายทุก ๆ ขั้นตอน เพื่อให้พิธีกรรมออกมาอย่างสมบูรณ์เป็นการส่งดวงวิญญาณไปสู่ภพภูมิที่ดีตามความเชื่อ อีกทั้งยังได้บรรเทาความทุกข์ใจของเจ้าภาพที่ยังอาลัยอาวรณ์ต่อศพ เพราะเนื่องจากมีกาหลอเป็นสื่อกลางนำวิญญาณไปส่งให้กับพระศิวะหรือพระกาล แล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ต่อไป

2.2 ประวัติดนตรีกาหลอคณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด

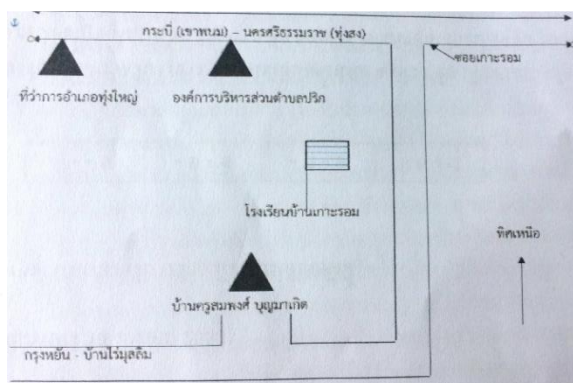

ภาพที่ 16 ครูสมพงษ์ กำลังผูกผ้าขาวหิ้งครูกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

2.2.1 ประวัติส่วนตัว

ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด เกิดเมื่อวันที่ 7 เดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2487 ปัจจุบันอายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 335 หมู่ที่ 1 ถนนไร่ยาว ตำบลปรริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จบการศึกษาชั้นประถม 4 ที่โรงเรียนวัดวังหีบ เป็นบุตรคนที่ 6 ของนายกล่อม บุญมาเกิด กับนางยิ่ง-

บุญมาเกิด มีพี่น้องทั้งหมด 8 คน เป็นผู้ชาย 4 คน ผู้หญิง 4 คน ครูสมพงษ์ได้สมรสกับนางปราณี-บุญมาเกิด ทั้งคู่มีอาชีพทำสวนยางพารา เป็นอาชีพหลัก และมีบุตรด้วยกัน 4 คน คือ นางนันทพร-สุขสม และนางสาวอรอนงค์ บุญมาเกิด

แผนผังที่ 1 บ้านครูสมพงษ์ บุญมาเกิด

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 24 เมษายน 2560

ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด ดูแลบุตรสาวทั้งสองคนด้วยความรัก และเอาใจใส่ เลี้ยงดูให้ได้รับการศึกษาที่ดี และเหมาะสมกับบุตรสาว สอนให้บุตรสาวทั้งสองมีทักษะในการใช้ชีวิต ฝึกให้มีความอดทนโดยให้ฝึกตัดยาง และเก็บยางตั้งแต่ยังเล็ก ครูสมพงษ์จะแบ่งเงินที่ได้จากการขายยางพาราให้บุตรสาวทั้งสองเก็บหอมรอมริบเป็นการฝึกความมัธยัสถ์ ในอีกรูปแบบหนึ่ง

CHULALONGKORN UNIVERSITY

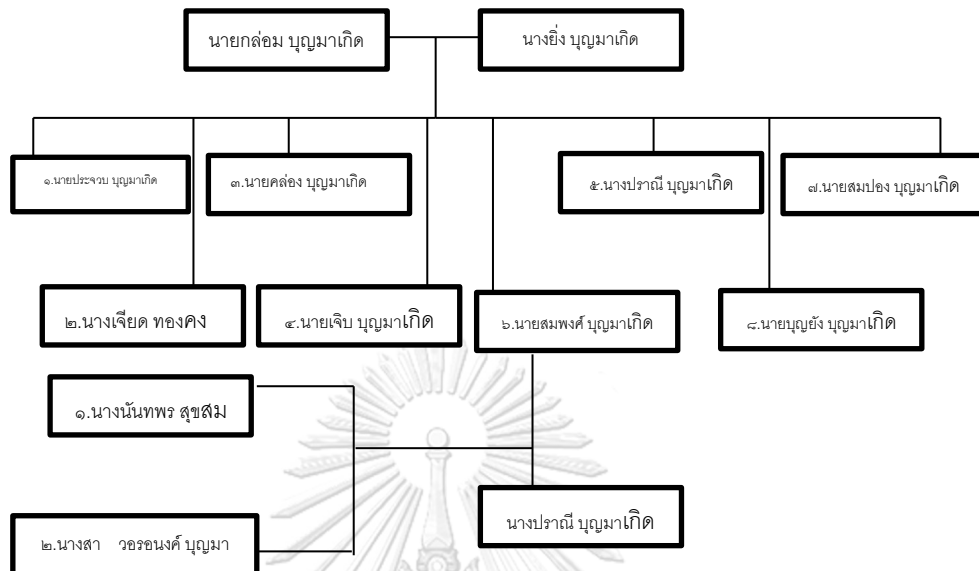
ภาพที่ 17 ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด และภรรยาคุณปราณี บุญมาเกิด

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

พ่อให้เก็บยางตั้งแต่พี่ยังเด็กเลยน้อง พ่อสอนพี่ทั้งสองคนเสมอ สอนทุกอย่าง บอกทุกอย่าง ท่านคงเป็นห่วงเราทั้งสองมาก เพราะด้วยที่เราเกิดมาเป็นผู้หญิง พ่อจึงห่วงไปใหญ่ ดูแลทุกอย่าง งานบ้านงานเรือนก็ต้องทำ เข้ามาพี่ก็ต้องไปเก็บยาง ตอนนั้นเป็นเด็กไม่ยอมตื่นเช้าเลย แต่ก็ต้องทำกลัวพ่อจะดุ พ่อบอกพี่เสมอว่าให้รักน้องมาก ๆ ให้เป็นคนเอื้อเฟื้อ ถึงแม้ว่าบ้านเราจะเล็กมาก แคบมาก แต่มั่นใจได้เลยว่าคนในบ้านนี้ไม่มีใครใจแคบ พี่ยังนึกเสียดายอยู่เลยที่ไม่สามารถรับกาหลอต่อจากพ่อได้ เนื่องจากเป็นความเชื่อของกาหลอที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในเรื่องที่คุณหญิงไม่สามารถยุ่งเกี่ยวกับกาหลอ แต่พี่สองคนเคารพครูหมอกาหลอของพ่อนะ ทำอะไรที่ไหน เดินทางไกลไปไหน พี่ก็จะเอ่ยชื่อครูให้ช่วยปกป้องรักษา ให้ทำงานลุล่วง ชีวิตที่มีน้อยมากที่จะติดขัด เรื่องนี้ก็แล้วแต่คนจะเชื่อกันนะ ส่วนตัวพี่ที่เชื่อเต็มร้อย ทุก ๆ ปีที่มีไหว้ครูกาหลอ จะไหว้ครูประจำปีหรือไหว้ครูกาหลอ พี่มาตลอดทุกครั้งที่ไป รู้สึกได้ว่ามาตอบแทนบุญคุณ มาทดแทนบุญคุณ มากกราบไหว้สิ่งที่เคารพรักและคอยปกป้องพี่และครอบครัวของเรา ครูหมอกาหลอ ใจดีไม่เคยให้โทษ ให้คุณเสมอ ปกป้องรักษาช่วยเหลือตลอด

(นันทพร สุขสม, 22 มีนาคม 2559)

จากการสัมภาษณ์บุตรสาวคนโตของครูสมพงษ์ บุญมาเกิด สรุปได้ว่า ครูสมพงษ์ปลุกฝังให้ลูกสาวทั้งสองเป็นผู้หญิงที่มีความพร้อมทุกด้าน สอนงานบ้านงานเรือนให้ลูกสาวเพื่อในอนาคตจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตรได้ ให้เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อีกทั้งลูกสาวของครูสมพงษ์ยังมีความเคารพต่อครูหมอกาหลอ ที่เป็นครูบาอาจารย์ของผู้เป็นบิดาของตน ทั้งสองต่างเชื่อว่าครูหมอกาหลอมีอยู่จริงและจะคอยปกป้องช่วยเหลือตนเองและครอบครัว ให้แคล้วคลาด ดังนั้นการตอบแทนบุญคุณได้อย่างง่ายและเป็นการตอบแทนที่แสดงให้เห็นถึงการรู้จักบุญคุณคือ ทั้งสองมาเข้าร่วมพิธีไหว้ครู พิธีถวายครูไม่ได้ขาดหายไป

แผนผังที่ 2 แสดงลำดับครอบครัวของครูสมพงษ์ บุญมาเกิด
ที่มา : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

2.2.2 ชีวิตวัยเรียนสายดนตรีกาหลอ

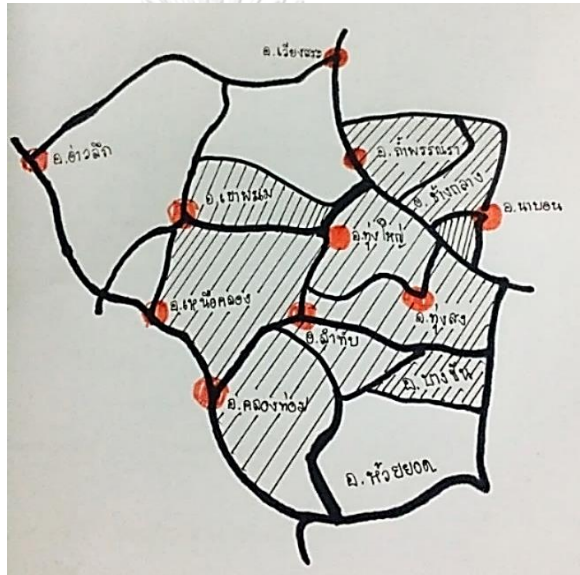
ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด ได้รับการถ่ายทอดดนตรีกาหลอมาจากบิดา คือนายกล่อมบุญมาเกิด ใช้เวลาศึกษาทุกอย่างเป็นเวลา 1 ปี เต็ม โดยเรียนรู้จากวิธีการ मुखปาฐะ และครูพักลักจำ จากผู้เป็นบิดาเอง จนกระทั่งสามารถออกบรรเลงและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว มั่นใจ จนได้รับการยอมรับจากสังคมของกาหลอ ความนิยมจากผู้ชม ผู้ฟัง ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด ถูกว่าจ้างไปบรรเลงที่ต่างจังหวัดหลาย ๆ ครั้ง เช่น อำเภอ نابอน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งสง อำเภอลำพูน อำเภอปางศิลาทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอคลองท่อม อำเภอเหนือคลอง อำเภอเขาพนม อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ที่รับไปไกลสุดก็น่าจะพัทลุง คนก็ยังนิยม ยังมาดูเรานะ เขาบอกว่ากาหลอนี้ มาไกลต้องมาดูให้ได้ครูก็คุมศพออยู่สองวัน แล้วก็กลับบ้าน ไม่ค่อยกล้ารับประทานอาหารแถวนั้นของไสยศาสตร์เยอะ เดี่ยวคนอื่นลองของ ต้องมานั่งแก้เสียเวลา ถ้าครู

หมอเขาไม่ยอม จะอันตราย ออกต่างที่ก็ต้องระวังตัวมากขึ้น จริง ๆ แล้วฝั่งกระบี่ ก็ไป
นะ ไปบ่อย ๆ ก็ลำบาก ฝั่งนั้นเขายังให้ความนิยมอยู่มาก

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 22 มีนาคม 2559)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงษ์ สรุปได้ว่า กาหลอคณะครูสมพงษ์ได้รับความนิยไปยังอำเภอ
และจังหวัดใกล้เคียง ผู้ชมให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ครูสมพงษ์มีความวิตกกังวลในเรื่องการ
รับประทานอาหาร เพราะเกรงว่าจะมีคนลองของตนเองไม่ยอมมาว่านวายแก้ไขภายหลังและกลัวคนที่
ลองของจะได้รับอันตราย

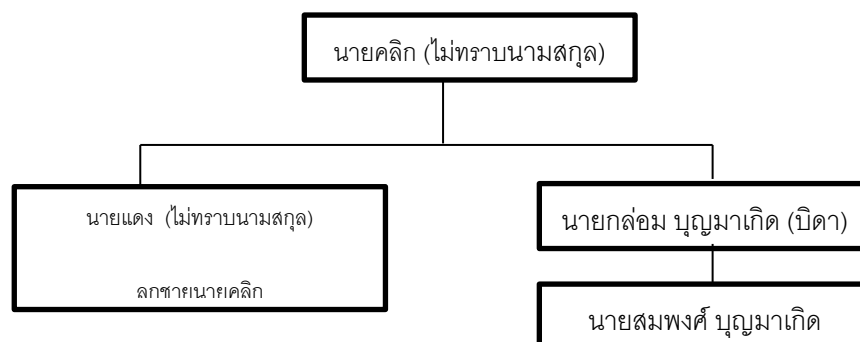

แผนผังที่ 3 แสดงเขตจังหวัดที่ครูสมพงษ์ได้รับการว่าจ้างไปบรรเลงกาหลอ

ที่มา : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 22 มีนาคม 2559

2.2.3 การก่อตั้งคณะกาหลอครูสมพงษ์ บุญมาเกิด

กาหลอคณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด ได้ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อสมัยคุณพ่อของครูสมพงษ์ ราว
พุทธศักราช 2440 โดยผู้ก่อตั้งวงคือนายกล่อม บุญมาเกิด ผู้เป็นบิดาของครูสมพงษ์ บุญมาเกิด นายกล่อม
เริ่มศึกษากาหลอตั้งแต่อายุ 18 ปี กับนายคลีก หัวหน้าคณะกาหลอ บ้านหนองหอย ตำบล
ควนไม้แดง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งนายคลีกมีลูกชายชื่อนายแดงมาสืบต่อคณะกาหลอ
ด้วยเช่นกัน

แผนผังที่ 4 แสดงลำดับการรับถ่ายทอดกาหลอของครูสมพงษ์
ที่มา : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 22 มีนาคม 2559

นายกล่อมชื่นชอบในเสียงดนตรีกาหลอและได้เข้าไปขออนุญาตฝากตัวเป็นศิษย์กับนายคลิกซึ่งลักษณะนิสัยของนายกล่อมเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ ใจกว้าง มีน้ำใจ เคารพผู้อาวุโส นายคลิกจึงยินดีที่จะมอบวิชาความรู้ทั้งหมดให้ ถึงแม้ว่านายกล่อมไม่ได้เป็นลูกศิษย์ทางสายเลือดก็ตาม นายคลิกได้ทำพิธีครอบมือ (พิธีครอบมือ มีลักษณะคล้ายกับพิธีรับมอบของทางดนตรีไทย) ให้แก่นายกล่อมหลังจากนั้นนายกล่อมได้ศึกษากาหลอจากนายคลิกจนสำเร็จตั้งแต่ชั้นพื้นฐาน การเริ่มว่าจ้างจนถึงพิธีคว่ำซ้อง และล้างเท้าเข้าบ้าน คาถาอาคม กันบ้านกันเรือน ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นผู้ที่ศึกษากาหลอได้อย่างครบถ้วนทุกประการ นายกล่อมจึงได้รับอนุญาตจากนายคลิกให้ออกมาตั้งคณะใหม่ที่บ้านหนองคล้า อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จนกระทั่งอายุ 90 ปี จึงทำพิธีครอบมือให้แก่ครูสมพงษ์ บุญมาเกิด สืบทอดคณะกาหลอต่อไป

ตอนนั้นยังจำได้ดี อายุประมาณ 16 ปี พ่อเรียกให้ครูมาเป่าปี่กาหลอ เรียกได้ว่าอายมากไม่อยากเป่าเลย ไม่รู้ไม่เข้าใจทำไม่ได้แน่ ๆ กำลังเป็นวัยรุ่นตอนนั้นไม่อยากได้วิชา อาย อีกอย่างก็กลัวว่าจะทำไม่ได้ ไม่มีความมั่นใจ ก็เลยกลายเป็นว่าไม่เอาเลย ลูกชายก็ไม่มี มีแต่ลูกสาวไม่รู้จะสืบทอดอย่างไร ผิดกับพี่ ๆ ของครูมีลูกชายสามสี่คนแล้วพี่ชายครูบางคนก็เป่าปี่กาหลอได้ดี ถ้าเปรียบเป็นไก่ ก็พร้อมที่จะออกชนแล้ววันหนึ่งพ่อครูป่วยหนัก โบราณท่านเล่าสืบทอดกันมาว่าถ้าไม่มีเชื้อสายมารับสืบทอด กาหลอต่อ ผู้ตายจะตายตาไม่หลับ บางคนไม่ยอมตายก็มีแต่ร่างกายไหม้แล้วนะ พวก

ผู้ใหญ่ที่เป็นเพื่อน ๆ กับพ่อก็จัดให้มีการไหว้ครูใหญ่ ให้มีการเข้าทรงกาหลอกัน คล้าย ๆ กับเข้าโรงครูของโนรา แต่ของกาหลอกจะทำได้เลยบนบ้าน พวกผู้ใหญ่ก็เรียก ลูกผู้ชายของพ่อทุกคน เมื่อถึงพิธีเลือก กาหลอกก็เรียกพี่ ๆ ของครูที่เป็นผู้ชายเข้าไปเป่า ปี่กาหลอเรียงตามลำดับการเกิด ทุกคนก็เป่าปี่กาหลอออกมาเสียงดังดีมาก พอถึงที่ครู ครูก็เขาไปเป่า ซึ่งครูไม่เคยจับต้อง ไม่เคยเป่า เมื่ออมลิ้นปีเป่าออกมาดังปิด ในใจตอน นั้นคิดว่า แอ้แล้ว เป่าแบบนี้ อายมากเป่าออกเสียงฟังไม่ได้เลยเมื่อเทียบกับพี่ ๆ คน อื่น ปีเลาเดียวกันทำไมไม่เหมือนพี่คนอื่นที่เข้ามาเป่าเลย ทันใดนั้นคนทรงกาหลอขึ้นมา ที่ครู แล้วพูดออกมาว่า ผู้ชายคนนี้ทำได้ จะเอาผู้ชายคนนี้ คนอื่นทำไม่ได้เด็ดขาด หลังจากนั้นครูก็เริ่มคิดเลยว่าชีวิตจะเป็นอย่างไรต่อ ชอบก็ไม่ชอบ แถมยังอายอีก ครูแดงก็มาดูการเข้าทรงด้วย ครูแดงบอกครูว่า จำไว้นะเอ็งจะเป่าเพลงทองสีได้เป็น เพลงแรก ตอนนั้นในใจมีแต่ว่าทำไม่ได้เท่านั้น ก็เลยอยู่เฉย ๆ แบบนั้นไม่ได้สนใจ ถัดมา จากตอนนั้นสักประมาณหนึ่งเดือน งานศพกำนันแนบ นามบุญ พ่อครูก็ไปคุมศพ ครูก็ ไม่รู้เหมือนกันว่าในใจคิดอะไรเลยขอไปกับพ่อด้วย พ่อก็เลยเอ่ยปากว่า ไหนลองฝึกให้ เป็นเรื่องเป็นราวได้ไหม นับเป็นจุดเริ่มต้นกาหลอของครู

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 22 มีนาคม 2559)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงษ์ สรุปได้ว่าในความคิดเห็นส่วนตัวของครูสมพงษ์นั้น ตนเองไม่ สามารถที่จะสืบทอดกาหลอต่อจากผู้เป็นบิดาได้ เนื่องจากตนเองไม่ได้มีความชอบในดนตรีชนิดนี้ ตนเองยังเป็นวัยรุ่นที่ชื่นชอบการเที่ยวเตร่ อีกทั้งยังมีความอายผู้หญิง จนกระทั่งบิดาได้ล้มป่วยลง และ มีการเข้าทรงเพื่อเลือกผู้สืบทอด ปรากฏว่าเป็นครูสมพงษ์ที่ได้รับเลือกจากครูหมอกาหลอ ในตอนนั้น ครูสมพงษ์เกิดความสับสนในการที่ตนเองจะต้องร่ำเรียนวิชากาหลอ แต่อีกใจหนึ่งก็ร่ำบอกกับตัวเอง ว่าทำไม่ได้ จึงไม่ได้ใส่ใจในการเป่าปี่กาหลอ จนท้ายที่สุดผู้เป็นบิดามาเอ่ยปากขอให้ครูสมพงษ์ฝึกเป่าปี่ กาหลอ

หลังจากนั้นครูสมพงษ์ก็เริ่มฝึกเป่าปี่กาหลอ โดยใช้วิธีการครูพักลักจำ ซึ่งนายกล่อมจะซ้อม เป่าปี่อยู่ที่วัด ครูสมพงษ์ก็จะขอตามไปด้วย แอบฟังและจดจำ หลังจากนั้นก็นำมาฝึกเป่าเอง ครูสมพงษ์เล่าให้ฟังว่าเป็นแบบนี้อยู่พักใหญ่ จนนายกล่อมทนไม่ไหว เรียกให้ไปหิบบี่แล้วมานั่ง ต่อหน้าและกล่าวว่า “พงศ์เฮ้ย เป็นพ่อลูกกันเขาไม่ให้ต่อเพลงกันโดยตรง เอ็งฟังพ่อเอานะ พ่อเป่าที่ เอ็งเป่าทีนะ ผลัดกัน ฟังพ่อก่อน ดูนะว่าพ่อทำแบบไหน กदनั้วไหน เป็นเสียงไหน ต้องจำนะ”

นายก่อมเริ่มเป่าปี่ก่อนแล้วให้ครูสมพงษ์เป่าตาม ครูสมพงษ์เล่าว่าเป่าเท่าไรก็ไม่เหมือนของพ่อซึกที่
นานวันเข้าก็เริ่มท้อแท้และหยุดเป่าลงในที่สุด

หลังจากที่ครูสมพงษ์ล้มเลิกความตั้งใจในการเป่าปี่กาหลอลง นายก่อมจึงกล่าวกับ
ครูสมพงษ์ว่า “พ่อก็อยู่ได้อีกไม่นาน สมบัติก็ต้องเป็นของเอ็งทั้งหมดทุกอย่าง รวมทั้งกาหลอที่พ่อรัก
ด้วย มาเอาไปเถอะ” หลังจากได้ฟังคำพูดนี้ ครูสมพงษ์ ในขณะที่นั้นซึ่งเป็นเด็กหนุ่มวัย 17 ปี ก็เริ่มหัน
มาฝึกเป่าปี่กาหลออีกครั้ง ครูเล่าให้ฟังว่า

ตอนนั้นครูพยายามมาก ปรับความรู้สึกใหม่หมด ครูเปลี่ยนมาเป็นเด็กนั่งเป่าปี่
ไปทุกวัน ไปเป่ากับพ่อที่วัด แต่เป่าไปก็ฟังไม่ได้ ความรู้สึกตัวเองคือฟังไม่ได้ ไม่รู้
เหมือนกันว่าจะไร دلใจให้ทำอย่างนั้น ได้แต่คิดว่า ครูหมอตานเลือกแล้ว ภูมิใจมาก
เลยนะ รู้สึกว่าตัวเองนี้แหละสายตรง ตามปกติของคนบ้านเราใช้ไหมลูก นับถือ
กาหลอเป็นที่หนึ่งของจิตใจ พ่อเคยเล่าให้ครูฟังมาอีกที ว่าครูหมอกาหลอไม่เคย
ลงโทษแม้แต่ช่วยเหลือ ครูก็มาพิจารณาตลอดเวลาที่ครูคลุกคลีกับวงการกาหลอ
เพื่อนในวงการก็เยอะ ไม่เคยเลยที่ครูหมอลงโทษ มีแต่ให้ตลอด ด้วยความที่ครูนับ
ถือมาก ครูก็เลยอดทน จริง ๆ แล้วคำพูดของพ่อครูก็มีส่วนเป็นอย่างมากสำหรับการ
กลับมาหาปี่กาหลออีกครั้ง ครูฟังพ่อเป่า แล้วก็มาเป่าตาม เป่าเท่าไรก็ไม่เห็นไพเราะ
เหมือนที่พ่อทำเลย แต่พ่อก็ใจเย็นกับครูมากนะ อดทนมาก ปล่อยให้ครูเสมอ
ว่า เดียวก็เป่าได้ ขอแบบนี้ต้องใช้เวลา อยู่มาวันหนึ่งไม่รู้จะไร دلใจทำให้เป่าออกมาได้
ดีทีเดียว ตกใจมากตอนนั้น เรื่องนี้แล้วแต่คนจะเชื่อนะ แต่ครูได้พบเจอมากับตัวต้อง
ทำความเข้าใจกันก่อนว่าที่เรียนคือไม่มีโน้ตบอก ต้องฟังพ่อเป่าอย่างเดียว อยู่มาก็จำ
ได้เอง หลังจากนั้นครูก็เรียนเพลงกับพ่อ โดยจำจากที่พ่อเป่าแล้วก็เอามาปรับเป่าเอง
ตรงไหนไม่ถูกต้องพ่อจะคอยบอก มีเพื่อนแวมมาหาบ้าง พ่อครูเห็นหน่วยก้านเพื่อนดี
จึงชวนเพื่อนมาตีกลองทน และตีฆ้องด้วยกัน ดีกว่าเสียเวลาไปกับอย่างอื่น คนกลอง
กับคนฆ้องของครูจึงเริ่มต้นเดินทางสายนี้มาด้วยกันตลอดจากวันนั้นจนถึงวันนี้
ครูฝึกซ้อมกาหลอจนสามารถที่จะออกงานได้ และแล้วก็มีงานเข้ามาแถว ๆ
บ้านหนองหอย พ่อบอกครูว่า พงศ์เอี้ยงงานนี้เอ็งไปเป่านะ มารับหมากที่เขามาให้ลิ
ตอนแรกที่ครูได้ยินพ่อพูดแบบนั้น ใจหวิวเลย ครูปวดหัวหนักเลย ไปแล้วจะเริ่มยังไง
ต้องท่องอะไร ท่องตอนไหน ถ้าเขาถามจะตอบยังไง ทิศหลวงเหล็กจะหลบยังไง
แล้วถ้าเกิดพลาดโดนหลวงเหล็กจะทำยังไง เกิดคำถามขึ้นเต็มไปหมด วันนั้นทั้งวันครู
นั่งไม่ติดเลย พอตอนเย็นมีรถมารับไปงานเพื่อไปบรรเลง ครูคิดไม่ตกก็เลยไปขอร้อง
ให้พ่อไปงานกับครูเพื่อแนะนำและทำให้ครูดูก่อน พ่อก็ใจดีมากับครูด้วย สอนครูให้

ท้องถิ่นตัวกันเรื้อน ตอนนั้นครูตั้งใจมาก ๆ จะต้องจำให้ได้ให้หมด พ่ออยู่กับครูจนงานเสร็จ แล้วพ่อก็พูดกับครูว่า งานหน้าต้องทำเองแล้วนะ หลังจากนั้นพ่อครูก็ล้มหมอนนอนเสื่อ เดินไม่ได้ ช่วงนั้นประมาณ 15 ค่ำ เดือน 10 พ่อครูเริ่มอาการไม่ดี พวกผู้ใหญ่บอกว่าอย่างไรเสียพงศ์ก็ต้องรับและทำกาหลอให้เต็มตัววันนี้ ครูพูดกลับไปว่า ไม่รับ รับไปไหน พ่อเป็นครูหมอใหญ่จะมาตายวันนี้ได้อย่างไร วันนี้วันโลกาพิเนตตายไม่ได้ หลังจากนั้นพ่อครูอยู่ได้อีก 1 เดือน ครูก็ต้องเขียนหมากเขียนปลูส่งให้พ่อเพื่อรับของทุกอย่างจากพ่อและเพื่อสามารถทำได้เต็มตัว คั้นนั้น พ่อครูก็จากไปอย่างสงบ

(สมพงศ์ บุญมาเกิด, 22 มีนาคม 2559)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงศ์สรุปได้ว่า ครูสมพงศ์ใช้ความพยายามในการเป่าปีกาหลอเป็นอย่างมากอีกครั้ง ปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตใหม่ และมีความภูมิใจในการที่ตนเองได้เป็นผู้สืบทอด ทำให้มีความมั่นใจในการเป่าปีกาหลอมากขึ้น ครูสมพงศ์จะนับถือครูหมอกาหลอมาก เมื่อครูสมพงศ์ฝึกเป่ากาหลอมาได้สักระยะหนึ่ง ก็มีเพื่อนสนิทมาหาที่บ้าน ครูกลุ่มเห็นหน่วยก้านดีจึงชักชวนให้เข้ามาบรรเลงกลองทน และฆ้อง นั้นคือนายนายสนิท ศรีสุขใส คนกลอง นายลาภ เป้าเงิน คนฆ้องและอยู่ร่วมบรรเลงด้วยกันจนถึงปัจจุบัน ครูสมพงศ์ฝึกซ้อมเป่ากาหลอจนสามารถออกงานได้ ครูกลุ่มจึงให้ครูสมพงศ์รับงานด้วยตนเอง แต่ก็จะมีครูกลุ่มไปงานด้วย ในการไปงานครั้งนี้ถือเป็นการไปงานคุมศพครั้งแรกของครูสมพงศ์ ทำให้ครูสมพงศ์ตั้งใจในการเป่าปีกาหลอและพยายามจดจำทุกขั้นตอนที่ครูกลุ่มทำ จนครูกลุ่มเอ่ยปากว่างานหน้าให้ทำเอง ต่อมาไม่นานพ่อครูสมพงศ์ก็ล้มป่วยอีกครั้ง ครูสมพงศ์จึงต้องจำเป็นที่จะเขียนปลูส่งให้ครูกลุ่มเพื่อรับของทุกอย่างเต็มตัวในคั้นนั้นพ่อครูสมพงศ์ก็ได้เสียชีวิตลงอย่างสงบ

2.2.4 ชีวิตทำงาน

ครูสมพงศ์ บุญมาเกิด ปัจจุบันมีอาชีพทำสวนยางพาราที่เป็นที่ดินของตัวเอง เป็นอาชีพหลัก ซึ่งจะรับบรรเลงกาหลอ ไปด้วยในเวลาเดียวกัน และยังเป็นวิทยากรให้แก่โรงเรียนบ้านหนองคล้า และวิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช ในเรื่องของการบรรเลงดนตรีกาหลออีกด้วย

สองสามเดือนก่อนได้ไปนาฏศิลป์มา (วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช)
อาจารย์ท่านเชิญให้ไปพูดเกี่ยวกับกาหลอ ครูก็ไปกับเพื่อนอีกคนชื่อประคอง พูดอยู่

หลายชั่วโมง เด็ก ๆ ก็ให้ความสนใจดีมาก ชักถามข้อสงสัยตลอด หลังจากพูดเสร็จก็
รับประทานอาหาร เขามีเด็กมาเล่นดนตรีให้ฟัง ฟังแล้วชอบมาก มีเด็กเป่าขลุ่ยให้ฟัง
ด้วย ครูกับเพื่อนก็นั่งมองว่าจะหายใจตอนไหน ไม่มีเลยจับไม่ได้ เด็กสมัยนี้โอกาสดีนะ
มีโรงเรียนเฉพาะทางให้เรียน ถ้าเป็นครูตอนเด็กก็ยังเล่นสนุกกับเพื่อนอยู่เลย

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 22 มีนาคม 2559)

กาหลอคณะครูสมพงษ์ได้รับความนิยมน้อย่างแพร่หลายทั้งในแถบอำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอก
ไกล่เคียง และจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อครูสมพงษ์ได้รับการว่าจ้างให้
ไปบรรเลงคุ่มศพ ไม่ว่าจะเป็นที่ไหนก็จะบรรเลงเต็มที

เป็นคนที่ได้รับสารสืบทอดแล้วก็ต้องทำทำให้ดีปฏิเสธไม่ได้ ครูไม่เคยปฏิเสธ
งานเลย เพราะว่ามีครูหมอบ มีพ่อ มองอยู่ตลอด ไม่ได้เงิน งานออกปาก (งานที่ไม่ได้รับ
ค่าจ้างใด ๆ เป็นงานที่ถูกไ้ว้วานให้ช่วย) ก็คุ้ม ก็จะไป วันก่อนนายอำเภอมาบอ
นมา ว่าให้ไปคุ่มถวายในหลวง รัชกาลที่ 9 ครูก็ไป ตอนนั้นไม่ได้คิดว่าได้กับบาท แคให้ได้ไป
คือไปเลย ยิ่งได้ยินว่าเป็นในหลวง รัชกาลที่ 9 ก็ทำให้ยิ่งอยากไป หลังจากนั้น
โรงเรียนบ้านไร่มุสลิมเขาจัดพิธีถวายอาลัยในหลวง 2 ศาสนา ก็คือศาสนาพุทธ กับ
ศาสนาอิสลาม กาหลอกก็ไปอยู่ระหว่างกลาง ผู้ใหญ่บ้านเขาเชิญไป ก็ไปอีกรักและ
เทิดทูนมาก ที่ครูทำถวายในหลวงยังไม่ได้เท่าที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทำให้เราแม่แต่
เสี้ยว

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 3 ธันวาคม 2559)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงษ์ในด้านการทำงาน พบว่า ครูสมพงษ์ไม่เคยปฏิเสธงานบรรเลงคุ่ม
ศพใด ๆ เนื่องจากตนเองภูมิใจที่ได้เป็นผู้รับมรดกทางวัฒนธรรมชิ้นนี้ และยังภูมิใจที่ได้บรรเลงคุ่มศพ
ถวายในหลวงรัชกาลที่ 9 ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดไม่ได้

ภาพที่ 18 คณะกาหลอครูสมพงศ์ บุญมาเกิด บรรเลงถวายเป็นพระราชกุศลแด่
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
ณ วัดอัมพวัน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันเสาร์ที่ 26 พฤศจิกายน 2559

2.2.5 ชีวิตบั้นปลาย

ครูสมพงศ์ บุญมาเกิด ยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติและมีความสุข บนพื้นฐานของศิลปินพื้นบ้านที่ยังคอยรับใช้สังคมด้วยการบรรเลงกาหลอ ด้วยมุ่งไปที่จุดประสงค์หลักคือ ไม่ต้องการให้กาหลอหายไปจากวัฒนธรรมที่ได้รับแรงกระทำจากกระแสสมัยใหม่ให้ผลัดเปลี่ยนวัฒนธรรมตามแรงกดดัน ครูสมพงศ์จึงพยายามที่จะปลูกฝังคนรุ่นใหม่ให้เห็นว่าดนตรีกาหลอยังคงมีอยู่และให้ซึมซับในดนตรีกาหลอ โดยการเป็นวิทยากรในโรงเรียน ออกรับใช้สังคมในงานต่าง ๆ เช่น งานประโคม พระราชพิธี พระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร งานศพพระผู้ใหญ่ งานศพคนแก่ แม้วางงานนั้นจะไม่ได้รับค่าจ้างใด ๆ ก็ตาม ครูสมพงศ์ และคณะก็ยังคิดที่จะยืนหยัดในการต่อสู้เพื่อไม่ให้สูญเสียชีวิตวัฒนธรรมและดนตรีอันเป็นที่รักยิ่ง อย่างเช่นกาหลอ

ภาพที่ 19 ครูสมพงษ์กำลังร่ายคาถาเบิกปากปีกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

2.2.6 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง วิธีการบรรเลงและโอกาสในการแสดง

รูปแบบการบรรเลงเพลงกาหลอของคณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิดมีทั้งหมด 20 เพลง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

2.2.6.1 เพลงที่มีคาถากำกับ จำนวน 12 เพลง เป็นเพลงครูดั้งเดิมมาแต่โบราณ เล่าว่ามีเทวดามอบให้ทั้ง 12 เพลง ดังนี้

1. เพลงยายแก่อไฟ	7. เพลงท่อมท่อม
2. เพลงไหว้พระ	8. เพลงสุรียน
3. เพลงล่อบัด	9. เพลงทองศรี
4. เพลงขันธเพชร	10. เพลงนกเป่ล่า
5. เพลงลาพระ	11. เพลงพรายแก้วพรายทอง
6. เพลงไม้พัน	12. เพลงนกพื้ทิด

ที่	ชื่อเพลง	วิธีการบรรเลง
1	เพลงยายแก่ขอไฟ	บรรเลงในตอนจุดเทียนของทุกช่วงเวลา
2	เพลงไหว้พระ	บรรเลงหลังจากการจุดเทียน ใช้ในการไหว้พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์
3	เพลงล่อบัด	บรรเลงในขณะที่ประกอบพิธีกรรมการบูชาครูด้วยเครื่องประกอบพิธีกรรมที่อยู่ในโรงกาหลอ
4	เพลงขันธเพชร	บรรเลงประกอบการไหว้พระ
5	เพลงลาพระ	บรรเลงหลังจากสิ้นสุดการบริการรถคาถา
6	เพลงไม้พิน	บรรเลงในขณะที่แห่ศพมาถึงวัดและตั้งศพบนเมรุเรียบร้อยแล้ว
7	เพลงทอมท่อม	บรรเลงนำขบวนจากบ้านมาสู่วัดและจากวัดไปสู่ป่าช้า
8	เพลงสุรียน	บรรเลงเมื่อถึงบริเวณป่าช้า ใช้ในการเบิกทางขอเจ้าเปลาว
9	เพลงทองศรี	บรรเลงเพื่อปลุกวิญญาณของคนตายขึ้นมารับศีลในตอนเข้าก่อนจะมีการสวดมนต์ทำวัตรเช้า
10	เพลงนกเป็ล้า	บรรเลงในตอนเข้าก่อนนกบินออกจากรัง
11	เพลงพรายแก้วพรายทอง	บรรเลงในพิธีการเดินวนรอบเมรุ
12	เพลงนกพื้ทิด	บรรเลงเมื่อตั้งศพบนเมรุเรียบร้อยแล้ว

ตารางที่ 1 แสดงบทเพลงที่มีคาถากำกับ
ที่มา : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 22 มีนาคม 2559

2.2.6.2 เพลงที่ไม่มีคาถากำกับ จำนวน 8 เพลง เป็นเพลงที่สามารถบรรเลงได้ทั่วไป ซึ่งแต่ละวงไม่จำเป็นต้องมี 8 เพลงนี้ หรืออาจมีมากกว่า 8 เพลงนี้ได้ ขึ้นอยู่กับการสืบทอดของแต่ละวง ดังนี้

1. เพลงเหยี่ยวเล่นลม
2. เพลงแสงทอง
3. เพลงหัดบดฝ้าย
4. เพลงนกกรง
5. เพลงเลิศพระพาย
6. เพลงกระต่ายติดแก้ว
7. เพลงมอญ
8. เพลงสัมพันธ์สาม

ที่	ชื่อเพลง	วิธีการบรรเลง
1	เพลงเหยี่ยวเล่นลม	บรรเลงเมื่อมีการเปิดทาง เพื่อเป่าส่งให้วิญญาณไปสู่ สุคติ
2	เพลงแสงทอง	บรรเลงเมื่อเห็นแสงอาทิตย์ครั้งแรกของวันนั้น ๆ
3	เพลงหัดบดฝ้าย	บรรเลงเมื่อไฟลุกท่วมโลง
4	เพลงนกกกรง	บรรเลงเมื่อเข้าเขตบริเวณป่าช้า
5	เพลงเลิศพระพาย	บรรเลงในระหว่างการประชุมเพลิงเพื่อให้พระพาย ช่วยให้ไฟลุกโชติช่วง ไม่ให้ไฟดับ
6	เพลงกระต่ายติดแก้ว	บรรเลงได้ทั่วไปในยามว่างจากพิธีกรรมต่าง ๆ
7	เพลงมอญ	บรรเลงได้ทั่วไปในยามว่างจากพิธีกรรมต่าง ๆ
8	เพลงสามสาม	บรรเลงตอนเสร็จพิธีกาหลอ เพื่อขจัดอันตราย

ตารางที่ 2 แสดงบทเพลงที่ไม่มีคาถากำกับ

ที่มา : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 22 มีนาคม 2560

(สมพงค์ บุญมาเกิด, 29 กรกฎาคม 2559)

2.2.7 ราคาการว่าจ้าง กาลหอคณะครูสมพงค์ บุญมาเกิด

วงกาลหอ คณะครูสมพงค์ ระหว่าง 10 ปีที่ผ่านมา ใน 1 ปีจะมีงานไม่น้อยกว่า 15 งาน ส่วนใหญ่งานที่ได้รับการว่าจ้าง จะเป็นงานศพของพระภิกษุ คนมีอายุ หรือผู้มีหน้าตาในสังคม เช่น งานศพกำนัน แนน บัญญู การว่าจ้างกาลหอคณะครูสมพงค์ มีการกำหนดการว่าจ้างดังนี้ (ข้อมูล ณ วันที่ 29 กรกฎาคม 2560)

1 คืน 3,000 บาท

1 คืน 1 วัน 4,000 บาท

2 คืน 5,000 บาท

เฉพาะวันเผา 3,000 บาท

เฉพาะคืนสุดท้ายตลอดจนเสร็จพิธีการเผาศพ 5,000 บาท

พิธีลอดเมรุ เพิ่มจากเดิม 4,000 บาท

(สมพงค์ บุญมาเกิด, 29 กรกฎาคม 2559)

2.2.8 การสืบทอดความรู้

การสืบทอดความรู้ของการบรรเลงกาหลอ ให้นำดอกไม้ ธูปเทียน หมาก 3 สามคำ เพื่อประกอบพิธีไหว้ครู ซึ่งสามารถเริ่มฝึกหัดได้ตั้งแต่อายุ 15 ปี เนื่องจากต้องการให้ผู้ฝึกฝน รู้ และ เข้าใจการบรรเลง พิธีกรรมและความเชื่อของกาหลอได้อย่างเข้าใจ่องแท้ ด้วยข้อห้ามและหลักปฏิบัติ ของกาหลอมีเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องการผู้ฝึกฝนที่มีความจริงจัง ขยัน ซื่อสัตย์ รักษาคำพูด มีความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น ดังนั้นการฝึกหัดการหลอจึงเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากกับเด็กในยุคปัจจุบัน ทำให้คณะกาหลอครูสมพงศ์ ยังหาผู้สืบทอดไม่ได้

โดยทั่วไปผู้ที่สืบทอดกาหลอได้นั้นต้องเป็นบุตรชายของกาหลอเท่านั้นโดยจะได้รับการ คัดเลือกจากครูหมอใหญ่ เริ่มจากการฝึกหัดการเป่าปี่กาหลอเป็นขั้นพื้นฐาน มีลักษณะการฝึกคล้าย กับการฝึกหัดเครื่องเป่าโดยทั่วไป กล่าวคือการฝึกกระบายลม เมื่อครูสมพงศ์สามารถเข้าใจและ ปฏิบัติการกระบายลมได้แล้ว คุณพ่อกลุ่มก็จะเริ่มเป่าเพลงคุมศพให้ครูสมพงศ์ฟัง แล้วให้ครูสมพงศ์ เป่าตาม หลังจากที่เริ่มเป่าเพลงคุมศพได้ คุณพ่อกลุ่มก็สอนบทสวดชุมนุมเทวดา บทสรรเสริญ คุณบิดามารดา ครูอาจารย์ พระรัตนตรัย บทอัญเชิญครูหมอกาหลอ บทอัญเชิญพระภูมิเจ้าที่ บทอัญเชิญพระแม่ธรณี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ครูสมพงศ์ต้องจำบทสวดทั้งหมดให้ได้ เพื่อความ ถูกต้องและปลอดภัยของตัวครูและคณะกาหลอ

เมื่อครูสมพงศ์ท่องจำบทสวดต่าง ๆ ได้แล้ว ครูสมพงศ์ต้องเรียนการเขียนอักขระของ กา หลอ การฝึกคาถาอาคม การฝึกเวทมนต์กันตัวและเวทมนต์อื่น ๆ ซึ่งต้องมีจิตใจแน่วแน่ ปฏิบัติตาม อย่างเคร่งครัดในข้อห้ามต่าง ๆ ของกาหลอ ทั้งนี้หากไม่ปฏิบัติตามอาจจะถูกลงโทษโดยครูหมอใหญ่ หรือได้รับการรบกวนจากภูต ผี ปีศาจได้ หลังจากที่เรียนทุกอย่างครบถ้วนแล้ว ครูสมพงศ์จึงจะได้รับการครอบมือจากคุณพ่อกลุ่ม ซึ่งจะจัดขึ้นในวันเดียวกันกับวันไหว้ครูประจำปี โดยวิธีการครอบมือ คุณพ่อกลุ่มจะเป็นผู้ขึ้นปีกาหลอให้แก่ครูสมพงศ์ พร้อมทั้งบริกรรมคาถาไปด้วย

มีเด็กมาเรียนกับครูเหมือนกัน พูดกับครูว่าชอบเห็นครูเป่าปี่ ชอบฟัง ครูก็ดี ใจนะที่มีเด็กสนใจ ก็มาหาบ่อย เห็นหน้าบ่อย แต่ว่าครูล้งเกต แล้วว่ารูปร่าง ทำทางดี แต่ก็จะขอคู่อีกสักนิด ถ้าออกมาในรูปแบบดี ก็จะได้ใจ จริง ๆ แล้วไม่ใช่เรื่องง่าย อย่างแรกต้องเป่าปี่ให้ได้ก่อน แล้วเรียนคาถากันตัว แล้วค่อยเรียนคาถาพิธีกรรม ครูจะมีพิธีถวายครูทุกปี ไหว้ครูใหญ่ ทุก 3 ปี ลูก ๆ หลาน ๆ กาหลอจะเอาของมา

กราบไหว้ ทุก ๆ พุทธศักราชแรกของเดือน 11 (เดือนไทย) ไม่ต้องหวังว่าเป็นวันพระ วันโกน วันดับ ทำได้หมดเลย ตอนนี้มีกาหลอมาอยู่กับครูหลายสาย เนื่องจากว่าไม่มีใครรับสืบทอด และคนที่ถ่ายทอดก็เสียชีวิต เช่นสายครูซ้อง ครูแดง ไม่มีคนทำต่อ ครูแคล้ว เสียชีวิต ครูวิน ครูด่วน ครูขาว เสียชีวิตแล้ว และไม่มีคนสืบทอด จำเป็นต้องรับไว้ และทุก ๆ ปีลูกหลานของแต่ละสายจะนำของมาถวาย ครูก็จะนำขึ้นถวายและเอ่ยชื่อครบทุกสายแต่ก็ไม่เป็นไรถ้าสุดท้ายและไม่มีคนรับก็ไม่รู้จะทำอย่างไร คงถึงบทสุดท้ายแล้วก็ปิดเล่มลง เหมือนหนังสือเล่มหนึ่ง แต่อย่างน้อยครูเชื่อว่ากาหลอ จะได้เป็นอีกตำนานที่คนกล่าวถึงไม่มากนักน้อย ตามสภาพสังคมยุคใหม่

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 30 กรกฎาคม 2560)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงษ์และข้อมูลที่ได้รับ สรุปได้ว่า ผู้ที่สามารถจะสืบทอดกาหลอได้นั้นต้องเป็นบุตรชายของกาหลอ โดยจะได้รับการคัดเลือกจากการเข้าทรงครูหมอกาหลอ แต่ถ้าหากไม่มีบุตรชายก็สามารถเป็นหลาน หรือผู้ที่สนใจ ผู้ฝึกหัดต้องเริ่มฝึกหัดเหมือนกับการเริ่มฝึกหัดเครื่องเป่าทั่วไป เมื่อมีพื้นฐานแล้วก็ต้องเริ่มเรียนรู้บทเพลง คาถาต่าง ๆ และพิธีกรรมที่กาหลอจะต้องปฏิบัติ หลังจากนั้นจึงได้รับการครอบมือจากครูอีกครั้งหนึ่งโดยจัดขึ้นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการรับครอบมือ ให้นำดอกไม้ ธูปเทียน หมาก 3 คำเพื่อประกอบพิธีไหว้ครู ซึ่งสามารถเริ่มฝึกหัดได้ตั้งแต่อายุ 15 ปี ด้วยข้อห้ามและหลักปฏิบัติของกาหลอมีเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องการผู้ฝึกฝนที่มีความจริงจัง ขยัน ซื่อสัตย์ รักษาคำพูด มีความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น ดังนั้นการฝึกหัดกาหลอจึงเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากกับเด็กในยุคปัจจุบัน ทำให้คณะกาหลอครูสมพงษ์ ยังหาผู้สืบทอดไม่ได้

2.3 สรุปท้ายบท

จากการศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลอ ในด้านความหมาย ประวัติที่มา เครื่องดนตรี โอกาสที่ใช้ในกาแสดง วิธีบรรเลงเพลงสำคัญ และกาหลอกับสังคมไทย พบว่า กาหลอเป็นวงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้อีกประเภทหนึ่งที่ในอดีตได้รับความนิยมในการบรรเลงในงานศพ มีความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง น่ากลัว น่าขนพอง มีพิธีกรรม ความเชื่อ และคาถาประกอบอยู่ในดนตรีชนิดนี้ ตามความเชื่อใช้บรรเลงเพื่อเป็นเครื่องปิดเป่า ขับกล่อม และส่งวิญญาณของผู้ตายให้ถึงพระคิวัหรือพระกาลซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งดนตรีและเทพเจ้าแห่งความตาย เพื่อฝากฝังให้วิญญาณได้ไปอยู่ในภพภูมิที่ดี มีตำนานกล่าวถึงประวัติของกาหลอหลากหลายกระแส ซึ่งมีอยู่ 2 กระแสที่เป็นที่นิยม ซึ่งทั้ง 2 กระแส เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาทั้งสองกระแส

วงดนตรีกาหลอประกอบด้วยเครื่องดนตรี 3 อย่าง คือ ปี่กาหลอ กลองทน และฆ้อง ปี่ของกาหลอเรียกว่าปี่ห่อ หรือปี่ฮ้อ ถือเป็นเครื่องดนตรีชั้นครู ใช้สำหรับเป่าเลียนเสียงพูดให้เข้ากับจังหวะและทำนอง กลองทนเป็นกลองสองหน้ามี 1 คู่ เรียกว่าหน่วยลูก (ตัวลูก) กับหน่วยแม่ (ตัวแม่) ใช้ไม้ฆ้องที่มีลักษณะคล้ายไม้ตีคกลงแขกในการตี ฆ้องของกาหลอเป็นฆ้องที่มีลักษณะคล้ายกับโหม่งในวงมโหรีของทางภาคกลาง มีไม้ฆ้องที่ทำขึ้นเองและมีลักษณะคล้ายกับไม้โหม่งในวงมโหรีเช่นกัน

ลักษณะของบทเพลงกาหลอสามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ซึ่งใช้หลักการจำแนกโดยการนำบทเพลงไปใช้ในการบรรเลง ลักษณะแรกเป็นบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับศพ เป็นเพลงที่มีคาถาและพิธีกรรมกำกับ เนื้อร้องเป็นคาถาที่ไม่สามารถถอดออกมาเป็นข้อความได้ ลักษณะที่สองเป็นเพลงที่ไม่เกี่ยวข้องกับศพ สามารถถอดเนื้อร้องออกมาเป็นภาษาเขียน เพลงที่กาหลอใช้บรรเลงในแต่ละวงนั้นมีจำนวนไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดบทเพลงมาจากบรรพบุรุษของสายกาหลอนั้น ๆ จะมีจำนวนระหว่าง 7 - 22 วงกาหลอใช้การบรรเลงดนตรีล้วน ๆ ไม่มีการขับร้องแม้ว่าบทเพลงที่บรรเลงจะมีเนื้อร้องก็ตาม

จากการศึกษาประวัติดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด พบว่า ครูสมพงศ์เป็นบุตรชายคนที่ 6 ของนายกล่อม บุญมาเกิดและนางยี่ง บุญมาเกิด ในจำนวนบุตรธิดา 8 คน ได้สมรสกับนางปราณี บุญมาเกิด มีบุตรธิดาด้วยกัน 2 คน คือ นางนันทพร สุขสมและนางสาวอรอนงค์ บุญมาเกิด ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านเลขที่ 335 หมู่ที่ 1 ถนนไร่ยาว ตำบลปรึก อำเภอฟุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งคู่มีอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ครูสมพงศ์ได้ศึกษาจนจบชั้นประถม 4 ที่โรงเรียนวัดวังหีบ

ครูสมพงษ์เริ่มต้นการเข้าสู่วงการของดนตรีกาหลอด้วยคุณพ่อกลุ่มเป็นผู้ชักชวนแต่โดยส่วนตัวแล้วครูสมพงษ์ไม่ได้สนใจในการเป่าปี่กาหลอ จึงพยายามไม่เป่า ไม่เข้าหาพ่อ และแล้วก็มีเหตุการณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นชัดยิ่งขึ้นว่าอย่างไรเสียการสืบทอดปี่กาหลอก็จะต้องตกเป็นมรดกของตนเอง ครูสมพงษ์จึงเริ่มต้นการเป่าปี่กาหลออีกครั้ง โดยมีคุณพ่อเป็นผู้ทำให้ดู ซึ่งความเชื่อของการเรียนปี่กาหลอคือให้ลูกชายของนายปี่เป็นผู้สืบทอดเท่านั้น แต่พ่อลูกกันจะสอนกันโดยตรงไม่ได้ ครูสมพงษ์จึงใช้วิธีการครูพักลักจำ และได้รับการครอบมือจากคุณพ่อกลุ่มในที่สุด

คณะกาหลอครูสมพงษ์เป็นคณะที่รับใช้สังคมมาเป็นเวลายาวนานนับ 120 ปี ได้รับการว่าจ้างไปบรรเลงคุ่มศพหลากหลายที่ เช่น จังหวัดกระบี่ จังหวัดพัทลุง เป็นต้น เพลงที่กาหลอคณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด ใช้ในการบรรเลงในระหว่างการทำพิธีศพ และการทำพิธีกรรมต่าง ๆ มีทั้งหมด 20 เพลง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นเพลงที่เกี่ยวกับพิธีกรรมศพ จำนวน 12 เพลง เป็นเพลงครูดั้งเดิมมาแต่โบราณครูเล่าว่ามีเทวดามอบให้ทั้ง 12 เพลง ลักษณะที่สองเป็นเพลงที่ไม่เกี่ยวข้องกัพิธีกรรมศพ จำนวน 8 เพลง เป็นเพลงที่สามารถบรรเลงได้ทั่วไปซึ่งแต่ละวงไม่จำเป็นต้องมี 8 เพลงนี้ หรืออาจมีมากกว่า 8 เพลงนี้ก็ได้ ขึ้นอยู่กับการสืบทอดของแต่ละวง การว่าจ้างไปคุ่มศพระหว่าง 10 ปีที่ผ่านมา ใน 1 ปีจะมีงานไม่น้อยกว่า 15 งาน

การสืบทอดกาหลอโดยทั่วไปผู้ที่สืบทอดกาหลอได้นั้นต้องเป็นบุตรชายของกาหลอเท่านั้น โดยจะได้รับการคัดเลือกจากครุหม่อใหญ่ แต่ถ้าหากไม่มีบุตรชายก็สามารถเป็น หลาน หรือผู้ที่สนใจสามารถเริ่มฝึกหัดได้ตั้งแต่อายุ 15 ปี จะเริ่มเป่าเพลงคุ่มศพ บทสวดชุมนุมเทวดา บทสรรเสริญคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ พระรัตนตรัย บทอัญเชิญครุหม่อกาหลอ บทอัญเชิญพระภูมิเจ้าที่ บทอัญเชิญพระแม่ธรณี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เรียนการเขียนอักขระของกาหลอ การฝึกคาถาอาคม การฝึกเวทมนต์กันควัวและเวทมนต์อื่น ๆ พิธีกรรมที่กาหลอจะต้องปฏิบัติ หลังจากนั้นจึงได้รับการครอบมือจากครูอีกครั้งหนึ่งโดยจัดขึ้นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการรับครอบมือ ให้นำดอกไม้ ธูปเทียนหมาก 3 คำเพื่อประกอบพิธีไหว้ครู

บทที่ 3

พิธีกรรมและความเชื่อ

งานวิจัยเรื่อง พิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลอ คณะครุสมพงศ์ ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลทำการศึกษา สังเกต เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยแบ่งหัวข้อที่จะทำการศึกษาดังนี้

- 3.1 ความหมายของพิธีกรรม
- 3.2 ความหมายของความเชื่อ
- 3.3 พิธีกรรมของวงกาหลอ คณะครุสมพงศ์ บุญมาเกิด
 - 3.3.1 พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศพ
 - 3.3.2 พิธีกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับศพ
- 3.4 ความเชื่อของวงกาหลอ คณะครุสมพงศ์ บุญมาเกิด
- 3.5 โอกาสในการจัดพิธีกรรม คณะครุสมพงศ์ บุญมาเกิด
- 3.6 องค์ประกอบของพิธีกรรมกาหลอ คณะครุสมพงศ์ บุญมาเกิด
- 3.7 ข้อปฏิบัติในการบรรเลงกาหลอ คณะครุสมพงศ์ บุญมาเกิด
- 3.8 ข้อห้ามในการบรรเลงกาหลอ คณะครุสมพงศ์ บุญมาเกิด
- 3.9 ภาพสะท้อนพิธีกรรมและความเชื่อของกาหลอ

3.1 ความหมายของพิธีกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่าพิธีกรรมว่าหมายถึง การบูชาแบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆที่ปฏิบัติในทางศาสนา (สถานคณะกรรมการชำระพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2542)

รฐาปนี เรียบเรียง ได้ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้ในหนังสือพิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่นว่า พิธีกรรมหมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์ พึ่งปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตน ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ๆ ก็ตามต่างก็มี การปฏิบัติต่อศาสนาของตนตามความเชื่อและความศรัทธาของตนในแต่ละศาสนาจึงก่อให้เกิดเป็นพิธีกรรมทางศาสนา ด้วยความเชื่อ และศรัทธา ถือเป็นกิจกรรมบูชา หรือการปฏิบัติในการทำพิธีอันล้วนแต่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันทั่วไป และอ้างถึงความเชื่อเก่าแก่ของชาวหมู่บ้านในชนบททั้งสิ้น ทั้งยังบ่งบอกถึงวัฒนธรรมของบุคคลผู้อยู่ในสังคมนั้น ๆ พิธีกรรมมักมีการพัฒนารูปแบบอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้คนในแต่ละถิ่นฐาน โดยมักจะผสมผสานระหว่างพิธีที่มีอยู่เดิมกับของใหม่ซึ่งเข้ามามีบทบาท ดังจะเห็นได้จากสมัยโบราณมีการนับถือศาสนาพราหมณ์ ต่อมาศาสนาพุทธได้มาเจริญเข้ามาจึงเกิดมีการผสมผสานกันจนปัจจุบันแยกกันแทบไม่ออก เช่น พิธีแรกนาขวัญ พิธีแต่งงาน พิธีลอยกระทง ฯลฯ

การกำเนิดของพิธีกรรมนั้น มีมาแต่โบราณ ก่อนพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ในยุคสมัยของลัทธิพราหมณ์ได้แบ่งพระเวทย์หรือมนต์ตรา ที่ใช้สวดภาวนาในการทำพิธีกรรมนั้น แบ่งออกเป็น 3 ประการ เรียกว่า “ไตรเวท” ซึ่งเป็นที่มาของคำว่าคัมภีร์ไตรเภท ซึ่งถือว่าได้รับมาจากโอษฐ์ของพระผู้เป็นเจ้าของ เป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยเรื่องราวของการเรียกร่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และวิญญูณวมทั้งหลาย ในการบูชาพระผู้เป็นเจ้าของเรียกการบูชาด้วยเครื่องสักการะประเภทนี้ว่า “การบวงสรวงเทวดา” ทั้งนี้เพื่อบำรุงให้อธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ การคลันดาลให้บังเกิดสิ่งที่ดี ของการตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้สัมฤทธิ์ผลตามปรารถนา ทำให้บังเกิดเป็นพิธีกรรมยึดถือสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ดีสามารถแบ่งพิธีกรรมออกเป็นประเภทต่างๆได้หลายประเภท เช่น พิธีกรรมประจำวัน เช่น การสวดมนต์ พิธีกรรมแบบชั่วคราว เช่น การวางศิลาฤกษ์ พิธีที่เกี่ยวกับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว พิธีกรรมเฉพาะบุคคล พิธีกรรมพลีสุกรรม (รฐาปนี เรียบเรียง, 2549)

บุษกร สำโรงทอง กล่าวถึงความหมายของพิธีกรรมไว้ในรายงานวิจัยวัฒนธรรมดนตรีไทย ภาคกลาง และภาคอีสานใต้: พิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ว่า เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มีความเชื่อในสิ่งใด สิ่งหนึ่ง แล้วสร้างกรรมวิธีในการปฏิบัติซึ่งมีรูปแบบของขั้นตอนเพื่อตอบสนองความเชื่อนั้น เช่น การเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อของมนุษย์ก็จะเป็นตัวกำหนดขั้นตอนและรายละเอียดของพิธีกรรมเพื่อสื่อสารไปยังสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อเป็นการแสดงความนอบน้อม หรืออ้อนวอนให้สิ่งเหนือธรรมชาตินั้นมาช่วยตน (บุษกร สำโรงทอง, 2549)

ประมวล ดิตคินสัน ได้ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้ในหนังสือคติชาวบ้าน : การศึกษาด้านมนุษยวิทยาสรุ๊ปได้ว่า พิธีกรรมคือการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนให้แก่คนรุ่นต่อมา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์และการรวมกลุ่มรวมจิตใจอันเป็นความสำคัญที่สำคัญยิ่งของมนุษย์ (ประมวล ดิตคินสัน, 2521)

แสง จันทรงาม ได้กล่าวถึงความหมายของพิธีกรรมไว้ในหนังสือศาสนาศาสตร์สรุปได้ว่า หมายถึงการปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนา ตามวันเวลาที่กำหนดไว้ การปฏิบัติอาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวก็ได้ (แสง จันทรงาม, 2531)

สุเมธ เมธาวิทยกุล ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้ในหนังสือสังกับพิธีกรรมสรุปได้ว่า พิธีกรรมคือการกระทำที่คนเราสมมุติขึ้นเป็นครั้งแรก มีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2532)

ชัยยุทธ สมประดี ให้ความหมายของพิธีกรรม สรุปได้ว่า พิธีกรรมเกิดขึ้นเนื่องจากมนุษย์มีความเชื่อว่ามีอำนาจที่เหนือธรรมชาติ และเชื่อว่าธรรมชาติบางอย่างมีวิญญาณ และสิ่งเร้นลับเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดและควบคุมชะตากรรมของตน อาจให้คุณและโทษแก่ตนได้นานา ถ้าบุคคลใดปฏิบัติชอบผีช่วยคุ้มครองหรือให้คุณ และถ้าผู้ใดมุ่งน้อมจิตเข้าหาก็อาจจะติดต่อสื่อสารกับวิญญาณเหล่านั้นได้ ถ้าบำเพ็ญเพียรแก่กล้าและทำกุศลวิธี ยังสามารถบังคับวิญญาณเร้นลับที่แรงบุญน้อยกว่าให้อยู่ได้อำนาจได้อีกด้วย (ชัยยุทธ สมประดี, 2546)

ปกรณ์ ต้นสกุล ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้ในหนังสือพิธีกรรมและประเพณีว่า หมายถึงพฤติกรรมที่มนุษย์ถือปฏิบัติตามความเชื่อ ความศรัทธาต่อศาสนาของตนในแต่ละศาสนา ที่มีการ

ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมากกลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ถือว่าเป็น กิจกรรมบูชาหรือการปฏิบัติพิธีซึ่งพิธีกรรมเหล่านั้นส่วนมากจะสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน มีบางพิธีกรรมไม่อาจนับได้ว่าเป็นพิธีกรรมทางศาสนาเป็นความเชื่อของคนในท้องถิ่นที่มักจะอ้างเรื่องความเชื่อที่ยึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมา น่าจะมีมาตั้งแต่โบราณสมัยก่อนพุทธกาลยุคของศาสนาพราหมณ์ โดยที่ศาสนาพราหมณ์นั้นจะยึดถือและปฏิบัติตามคัมภีร์พระเวทย์ซึ่งพระเวทย์หรือมนตราใช้สำหรับการสวดภาวนาในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ (ปกรณ์ ต้นสกุล, 2552)

อุทัย หิรัญโต ได้อธิบายความหมายของพิธีกรรมไว้ในสารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มนุษยวิทยาว่า พิธีกรรมหมายถึง การปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานทางวัฒนธรรมอันเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่กระทำในโอกาสต่าง ๆ หรือหมายถึงพฤติกรรมทางสังคมอันละเอียดอ่อนที่ถูกกำหนดขึ้นโดยขนบธรรมเนียม กฎหมายหรือระเบียบของสังคม ซึ่งแสดงออกถึงสัญลักษณ์ของค่านิยมหรือความเชื่อ พิธีกรรม เป็นรูปแบบของพิธีการ (Ceremony) แต่ไม่ได้มีความหมายตรงกันนัก ขอแตกต่างที่สำคัญคือ พิธีการเป็นการปฏิบัติในสังคมที่มีคนจำนวนมากกว่าหนึ่งคน แต่พิธีกรรมอาจจะปฏิบัติเพียงคนเดียวก็ได้ นอกจากนี้พิธีกรรมมักจะจัดให้มีขึ้นในเหตุการณ์สำคัญ ๆ ลักษณะสำคัญของ พิธีกรรมคือ สอนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา และมักเกี่ยวข้องกับการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการแสดงความหมายและมีการแสดงให้เห็นความมหัศจรรย์ หรือความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลเกิดความเกรงขามหรือเคารพนับถือด้วย (อุทัย หิรัญโต, 2526)

สรุปได้ว่า พิธีกรรมหมายถึง เอกลักษณ์ของมนุษย์ในแต่ละเผ่าพันธุ์ ที่ได้รังสรรค์ขึ้นเพื่อติดต่อกับสิ่งลึกลับ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่เผ่าพันธุ์ของตนเองนับถือ เพื่อให้เผ่าพันธุ์ของตนเองนั้นได้อยู่รอดปลอดภัยจากสิ่งนั้น ๆ จะมีแบบแผนที่ชัดเจน กระทำแบบนั้นอย่างซ้ำ ๆ ในทุก ๆ ช่วงเวลานั้น ๆ หรือ ทุก ๆ วัน ทุกเดือน หรือทุกปี จนเกิดเป็นความเคยชิน ทำให้จิตใจรู้สึกผ่อนคลายและนำมาซึ่งความสำเร็จอย่างที่หวัง พิธีกรรมที่สามารถสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้นั้นต้องเป็นพิธีกรรมที่สามารถพิสูจน์ให้คนในเผ่าพันธุ์เกิดความศรัทธาและความเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมนั้นมีอยู่และสามารถติดต่อกับสิ่งลึกลับและสิ่งเหนือธรรมชาติได้จริง ดังนั้นพิธีกรรมที่ถูกสืบทอดต่อ ๆ กันมาถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่เข้มแข็ง ถูกต้อง และแข็งแกร่งมากพอที่จะฝ่าพิธีกรรมอื่น ๆ มาได้

3.2 ความหมายของความเชื่อ

จากรูวรรณ ธรรมวัตร ให้ความหมายของความเชื่อไว้ในหนังสือคติชาวอีสานว่า เกิดจากมนุษย์แต่ละท้องถิ่นมีปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อประสบภัยพิบัติ เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บ เกิดภัยธรรมชาติ ปัญหาเหล่านี้เกินความสามารถที่มนุษย์ธรรมดาจะแก้ไขได้จึงเกิดความคิดขึ้นมาว่า น่าจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น อำนาจเหล่านั้นอาจจะเป็น ภูต ผี ปีศาจ วิญญาณ หรือเทพเจ้า เป็นต้น ดังนั้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น มนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์พึงพอใจก็จะช่วยให้ปลอดภัย และเมื่อพ้นภัยก็เกิดความยินดีแสดงความกตัญญูทเวที่ด้วยการเช่นสรวงบูชา หรือประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ (จากรูวรรณ ธรรมวัตร, 2522)

ฐานี เรียบเรียง ให้ความหมายของความเชื่อไว้ในหนังสือพิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น โดยสรุปได้ว่า ความเชื่อคือความเห็นจริงด้วย ในแง่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่เน้นหนักในเรื่องการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักกำจัดความทุกข์เดือดร้อนด้วยการพิจารณาให้เห็นต้นเหตุของความทุกข์แล้วแก้ไขให้ถูกทาง ไม่ใช่ให้เชื่อถ้อยอย่างมง่ายไร้เหตุผล ความเห็นจริงด้วยนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ใช้หลักการในการลงความเชื่ออันลงไป ซึ่งหลักการในความเชื่อนี้ในทางพระพุทธศาสนา คือ คำสอนในกาลามสูตร

โดยธรรมชาติของมนุษย์ผู้ที่ยังไม่หลุดพ้น ย่อมต้องการสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของตน เพื่อปลุกปลอบใจว่าได้มีการกระทำนั้นบุญขึ้นจริง และหากไม่ใช่สิ่งชั่วช้า ก็ไม่เห็นความจำเป็นที่จะละกิเลสทั้งปวง ในการมาคิดค้นหาความจริงดังกล่าว ความเชื่อนั้นเป็นส่วนหนึ่งแห่งวิถีชีวิตของคนไทยทุกสังคม ซึ่งมีความสำคัญต่อจิตใจมาก ก่อให้เกิดผลต่อพฤติกรรม ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และสังคม (ฐานี เรียบเรียง, 2549)

ชัยยุทธ สมประดี ให้ความหมายของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติตั้งแต่เดิม และพฤติกรรมดังกล่าวของมนุษย์ได้สืบทอดกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม (ชัยยุทธ สมประดี, 2546)

ทัศนีย์ ทานตวณิช กล่าวถึงความเชื่อไว้ในหนังสือคติชาวบ้านว่า คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับยัดมั่นนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่พิสูจน์ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานที่พิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้ (ทัศนีย์ ทานตวณิช, 2532)

วิทย์ พิณคณเงิน ได้ให้ความหมายของความเชื่อไว้ในหนังสือความเป็นมาของมนุษยชาติ โดยสรุปได้ว่าความเชื่อของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม มนุษย์โดยทั่วไปมักจะได้รับความบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนว่ามีอำนาจลึกลับที่จะช่วยคุ้มครองรักษาตน สามารถทำให้เกิดผลดีและผลร้ายได้ จึงมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อแสดงถึงความเคารพ (วิทย์ พิณคณเงิน, 2515)

บุษกร สำโรงทอง กล่าวถึงความเชื่อไว้ในรายงานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมดนตรีไทยภาคกลาง และภาคอีสานใต้: พิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ โดยสรุปได้ว่า ความเชื่อเป็นสำนึกที่เป็นนามธรรมอยู่ในจิตใจมนุษย์ ซึ่งมักจะได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งความเชื่อนั้นประกอบด้วยความคิดที่มีต่อจินตนาการตามที่มนุษย์แต่ละสังคมเห็นพ้องและยอมรับร่วมกันแล้วถ่ายทอดต่อกันมา ซึ่งสังคมแต่ละยุคจะมีความเชื่อที่แตกต่างกันไป เพราะวิวัฒนาการความเชื่อจะแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของสังคม และปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ความเชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งคงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องก็คือ ผู้ถ่ายทอดและผู้สืบทอด ดังนั้นพิธีกรรมก็คือภาพสะท้อนแห่งความเชื่อของสังคมมนุษย์ซึ่งแสดงออกมาเป็นรูปธรรมโดยมีรูปแบบมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่มนุษย์ในสังคมนั้นยอมรับร่วมกัน มีการถ่ายทอดปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นประเพณี (บุษกร สำโรงทอง, 2549)

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ กล่าวถึงความเชื่อของชาวใต้ไว้ในหนังสือวรรณกรรมและภาษาถิ่นใต้ สรุปได้ว่า ชาวใต้มีความเชื่อสืบทอดกันมา โดยยึดมั่นว่าความเชื่อนั้น ๆ จะช่วยให้ปลอดภัยและมีความสุขในชีวิต เช่น ความเชื่อเรื่องผีสังเทวดา ไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์ ซึ่งกวีหรือผู้แต่งมักจะนำเสนอในวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นมุขปาฐะหรือลายลักษณ์อักษร ผีตายาย เป็นผีบรรพบุรุษ ชาวใต้ให้ความสำคัญกับเครือญาติฝ่ายแม่มากกว่าฝ่ายพ่อและมักเชื่อว่าผีตายายคอยเฝ้าดูแลลูกหลาน แต่ละบ้านจะมีทั้งตายายไว้บูชากราบไหว้ บ้างเชื่อว่าผีตายายที่ตายแล้วไปอยู่โลกอื่น เมื่อถึงวันสารทเดือนสิบ ก็จะกลับมาหา มาเยี่ยมลูกหลาน ถือเป็นงานบุญรับส่งตายาย (ประพนธ์ เรื่องณรงค์, 2559)

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ กล่าวถึงความหมายของความเชื่อดนตรีกาหลอไว้ในหนังสือเล่าเรื่องเมืองใต้ ภาษา วรรณกรรม ความเชื่อว่ากาหลอเป็นเครื่องดนตรีประโคนศพ คำว่า กาหลอ อาจมาจาก

คำว่า “กาลา” หรือพระกาล หมายถึงพระภูเตศวรหรือพระอิศวร เครื่องดนตรีประกอบด้วย กลอง ฆ้อง และปี่ เสียงปี่เป็นเสียง เร้าใจให้เกิดความวิเวกโหยหวน ชาวไทยภาคใต้ ในอดีตนิยมบรรเลง ดนตรีกาหลอในงานศพแต่ชาวไทยที่ไทรบุรี นอกจากบรรเลงในงานศพแล้วยังบรรเลงในงานแต่งงานอีกด้วย คือมีทั้งในงานมงคลและอวมงคล เพลงกาหลอที่ไทรบุรีชาวบ้านนิยมเพียง 8 เพลง คือ

1. เพลงไหว้พระ บรรเลงตอนเริ่มเล่น
2. เพลงไหว้ครู บรรเลงตอนไหว้ครู
3. เพลงคำเครื่อง บรรเลงตอนศพอยู่บ้าน
4. เพลงธรณีสาร บรรเลงตอนยกศพออกจากบ้าน
5. เพลงคุมพล บรรเลงตอนชาวบ้านมาชุมนุมเพื่อเคลื่อนศพ
6. เพลงโคมไฟ บรรเลงตอนเผาศพ
7. เพลงขอ บรรเลงตอนอธิษฐานให้ดวงวิญญาณไปสู่สุคติ
8. เพลงลา บรรเลงตอนชาวบ้านแยกย้ายกันกลับ

นักดนตรีกาหลอมีการไหว้ครู โดยมีรูป เทียน ข้าวเหนียว อาหารหวานคาว เริ่มต้นด้วยการบูชาพระรัตนตรัย รำลึกถึงครูผู้สอน นักดนตรีกาหลอมีคาถาป้องกันตัวให้แคล้วคลาดจากสิ่งอัปมงคล เช่น เวลาก่อนปลุกโรงดนตรีหรือเข้าสู่โรงดนตรีกาหลอ รวมทั้งตอนส่งศพไปสู่ป่าช้า นักดนตรีกาหลอมักภาวนาคาถาร่วมกับทำพิธี “น้ำสรงหวัน” มีข้าวสาร น้ำมัน น้ำ ขมิ้น บรรจุในขัน แล้วภาวนาคาถา หัวหน้าวงกาหลอจะพรมน้ำสรงหวันแก่นักดนตรีทุกคนเพื่อให้แคล้วคลาดจากภูตผีและอุปสรรค เมื่อเสร็จจากเผาศพกลับถึงบ้านแล้ว หัวหน้าวงจะบริกรรมคาถาให้นักดนตรีทุกคนล้างมือ ล้างหน้า ก่อนขึ้นบันไดบ้าน ก็กระที่บพื้นดินก่อนหนึ่งครั้ง (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2550)

ปกรณ์ ต้นสกุล กล่าวถึงความเชื่อไว้ในหนังสือพิธีกรรมและประเพณีว่า ความเชื่อ คือ ความรู้สึกที่คล้อยตามหรือเห็นด้วย หรือเห็นเป็นจริงเช่นนั้น ด้วยความเชื่อของมนุษย์ส่วนมากเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ทั้งให้คุณประโยชน์และให้โทษแล้วมนุษย์ไม่สามารถค้นหาสาเหตุมาอธิบายได้หรือไม่สามารถค้นพบคำตอบในสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ทำให้เกิดความหวาดกลัวธรรมชาติ พยายามสร้างจินตนาการเพื่อจะได้นำมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความเชื่อนั้น ๆ โดยความเชื่อเหล่านั้นได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษถึงรุ่นลูกหลาน ความเชื่อเหล่านั้นถ้าหากมีนำไปปฏิบัติสืบทอดกันอย่าง

ต่อเนื่องและยาวนานก็จะกลายเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อและจะถูกนำมากล่าวอ้างในที่สุดจะค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนไปเป็นพิธีกรรมประเพณีและธรรมเนียมปฏิบัติที่หลากหลายจนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้น ความหมายของความเชื่อน่าจะมีความหมายถึง “สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มนุษย์ได้ให้การยอมรับนับถือทั้งที่มีให้เห็นปรากฏเป็นตัวเป็นตนมีอยู่จริงหรือไม่ปรากฏเป็นตัวตนและการยอมรับนับถือนี้อาจจะมีหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์ให้เห็นเป็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นเลยก็ได้” (ปกรณัม ต้นสกุล, 2552)

เสฐียร โกเศศ กล่าวถึงความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดาไว้ในหนังสือผีसांगเทวดา สรุปได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับผีसांगเทวดา เป็นความเชื่อดั้งเดิมและเหนือธรรมชาติ มีทั้งผีดีและผีร้าย ผีดีแต่เดิมเรียกผีฟ้า เพราะอยู่บนฟ้า ภายหลังเราได้รับคำว่าเทวดามาจากอินเดียจึงใช้คำว่าเทวดาแทนคำว่าผีฟ้า ส่วนผีอีกจำพวกหนึ่งเรียกว่าผีกึ่งดีกึ่งร้าย เช่น ผีเจ้าที่ ผีเจ้าทุ่ง ผีเจ้าป่า รวมไปถึงเทพาอารักษ์ (เสฐียร โกเศศ, 2559)

สรุปได้ว่า ความเชื่อหมายถึง การยอมรับต่าง ๆ ว่าสิ่งนั้นเป็นจริง สิ่งนั้นมีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของเผ่าพันธุ์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มเผ่าพันธุ์นั้น

3.3 พิธีกรรมของวงกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด

บุษกร บิณฑสันต์ กล่าวถึงความเชื่อไว้ในหนังสือดนตรีภาคใต้ ศิลปิน การถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรมและความเชื่อว่าเป็นความรู้อย่างหนึ่งซึ่งมีการสืบทอด มีการเรียนรู้สืบทอดกันมาควบคู่ไปกับการเรียนดนตรี ดังนั้นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นตามเหตุแห่งความเชื่อจึงเป็นรูปแบบที่สะท้อนออกมาจากความคิดความเชื่ออันเป็นนามธรรมแล้วถูกบริหารจัดการให้เป็นรูปธรรม มีระเบียบปฏิบัติและขั้นตอนที่มนุษย์เองเป็นผู้กำหนดขึ้น เรียกว่าพิธีกรรม และการถ่ายทอดความรู้ก็คือความจำเป็นที่จะทำให้ความรู้ซึ่งเป็นการสืบทอดเพื่อแสดงอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนของเจ้าของความเชื่อ เมื่อมนุษย์อยู่กันเป็นสังคม สังคมจะกลั่นกรองความเชื่อเหล่านั้นให้หลงเหลือแต่ความเชื่อที่คนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันและรักษาไว้เพื่อประโยชน์ของคนในสังคมโดยรวม หากความเชื่อใดไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมแล้ว ประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อเหล่านั้นจะไม่สามารถคงอยู่ต่อไปได้ คงเหลือไว้แต่ส่วนที่สังคมจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ (บุษกร บิณฑสันต์, 2554)

3.3.1 พิธีกรรมกาหลอของคณะครูสมพงศ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับศพ

พิธีกรรมในส่วนนี้จะเป็นพิธีกรรมที่มีการบริกรรมคาถา และมีบทเพลงที่ต้องบรรเลงโดยจำเพาะเจาะจง ครูสมพงศ์เป็นผู้ที่มีวิชา กาหลอที่แตกฉาน ได้เรียนรู้ ผึกฝน จดจำ ได้อย่างหมดจด มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกาหลอ เพราะมีบิดาเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาและบอกเล่าเรื่องราว การป้องกัน การแก้ไข การติดต่อสื่อสารกับวิญญาณเพื่อให้ครูสมพงศ์นำเอาความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในตอนที่บิดาได้จากไปแล้ว พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศพของกาหลอคณะครูสมพงศ์ มีดังนี้

ภาพที่ 20 ครูสมพงศ์ บุญมาเกิด กำลังจุดเทียนก่อนการทำพิธีอัญเชิญครูหมอกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

CHULALONGKORN UNIVERSITY

กาหลอคณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด ได้รับการถ่ายทอดมาจากนายกล่อมผู้เป็นบิดาโดยตรงตามที่กาหลอหลาย ๆ คน หลาย ๆ คณะได้กำหนดไว้ว่าให้ผู้เป็นลูกชายสืบสายตระกูลรับมอบครอบมือมอบปีกาหลอ เพื่อรับเอามรดกทางวัฒนธรรมที่สืบสายตระกูลมา ดูแล เคารพปฏิบัติต่อ ๆ กันไป (ประคอง ทับสุข, 27 พฤษภาคม 2560) ดังนั้น ครูสมพงศ์จึงเป็นผู้ที่มีวิชากาหลอ ที่แตกฉาน ได้เรียนรู้ ผึกฝน จดจำ มีประสบการณ์ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับกาหลอได้อย่างหมดจด เพราะมีบิดาเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาและบอกเล่าเรื่องราว การป้องกัน การแก้ไข การติดต่อสื่อสารกับวิญญาณเพื่อให้ครูสมพงศ์นำเอาความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในตอนที่บิดาได้จากไปแล้ว

“ครั้งนั้นไปคุมแถวคลองท่อม(ประโคนศที่อำเภอคลองท่อมจังหวัดกระบี่) พ่อไปกับครูดัว เมื่อไปถึงทำพิธีเกี่ยวกับพระเสร็จทุกอย่าง กำลังรอให้เขาเอาข้าวมาให้กินก็มีคนวิ่งมาบอกว่า “กาหลอช่วยที่ผู้หญิงคนนั้นล้มไปแล้ว” พ่อครูก็เดินไปดู ก็ปรากฏว่ามีผู้หญิงนอนอยู่บนพื้น ตาเหลือก มีอาการชักเล็กน้อย พ่อครูขอรูป เทียน ดอกไม้ แล้วก็นั่งหลับตาไปสักครู่นึง ก็เรียกให้คนมาพุงผู้หญิงคนนั้นไปนั่งให้ดื่มน้ำ ผ่อนคลายร่างกาย สักครู่ผู้หญิงคนนั้นก็หายปกติ พ่อครูเดินกลับไปที่โรงกาหลอ ครูก็ถามพ่อว่าเรื่องเป็นมาอย่างไร พ่อเล่าให้ฟังว่าผู้หญิงคนนี้กำลังถือเอาอาหารมาให้พวกเรากิน แต่ในถาดมีแตงกวาที่ปอกเปลือกนำกินมากเลยกินไปซีกเดียวอาการก็เป็นอย่างที่เราเห็น ครูจึงถามพ่อต่อไปว่า ครูหมอหรือ แล้วต้องแก้ไขยังไง พ่อตอบว่า อืมครูหมอ ก็ต้องดอกไม้ รูป เทียน เราก็ต้องขอโทษให้เขาสื่อสารกันไม่ได้ เด็กเขาไม่รู้เรื่อง เห็นนำกินเขาเลยกิน แค่นั้นไม่ได้หลบหลู่อะไร ก็ขอภัยโทษ อย่าได้โกรธอย่าได้เคือง ฟังดูแล้วจะเหมือนไสยศาสตร์สักหน่อย แต่ไม่ใช่ไสยดำแน่นอน จริง ๆ แล้วคาถาที่ครูเรียนมากับพ่อก็คือ คำบูชาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เทวดา ลिंगค์ดีลิตีศรี ครูหมอนี้แหละ อย่างที่บอกไปตั้งแต่ตอนต้น ตั้งแต่นั้นมาครูก็มักจะกำชับเรื่องอาหารการกินของกาหลอแก่เจ้าภาพมาโดยตลอด แต่หากไปงานไหนที่คุมแค่เวลาเดียว (ประโคนศแค่คืนเดียวออกพิธีตอนเช้า) แล้วดูท่าทางโรงครัวไม่สามารถควบคุมได้ ครูจะบอกแก่เจ้าภาพว่าไม่ต้องเอาข้าวมาเลี้ยงกาหลอ เพราะเนื่องจากการเลี้ยงข้าวแขกผู้มีเกียรติในงานศพในละแวกบ้านเรา ค่อนข้างเป็นกันเอง ใครจะตักอะไร ตอนไหนก็ได้ ทำให้จะเป็นปัญหากับกาหลอในเรื่องการกินข้าว ครูเลยตัดปัญหาดีกว่า ไม่ใช่ว่าเอาแต่ง่ายแต่จะไปเสี่ยงทำไม้กับของไม่เห็นตัว อะไรเสี่ยงได้ก็ไม่ขอปะทะ แค่นี้ก็พอ

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 19 สิงหาคม 2560)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงษ์ สรุปได้ว่า กาหลอไม่สามารถรับประทานอาหารต่อจากผู้อื่นได้ เนื่องจากความเชื่อของกาหลอนั้นเคร่งครัดมาก ทำให้คณะกาหลอทุกคนไม่ละเมิดในความเชื่อและข้อห้ามนั้น

การบรรเลงกาหลอของคณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิดนั้น มีพิธีกรรม แบบแผนอย่างแน่ชัด เนื่องจากกาหลอเป็นดนตรีที่มีพิธีกรรมกำกับอยู่ทุกขั้นตอน ในทุก ๆ ขั้นตอนก็จะมีคาถาไว้ภาวนากันตัวกันวง และสื่อสารกับสิ่งลี้ลับตลอดจึงทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าภาพต้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจะศึกษาพิธีกรรมต่าง ๆ ของกาหลอคณะครูสมพงษ์ ดังนี้

3.3.1.1 การว่าจ้างไปคุมศพ

ครูสมพงษ์เล่าว่า ในสมัยก่อนเจ้าภาพจะต้องมาหากาหลอเองที่บ้าน เนื่องจากยังไม่มีโทรศัพท์ในการติดต่อ ดังนั้นการมาพบปะกับกาหลอด้วยตนเองจะทำให้เจ้าภาพมีความเข้าใจในการเตรียมขั้นตอน การทำโรงกาหลอ การเตรียมค่าราด การเตรียมข้าวสิบสอง ข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่เจ้าภาพจะต้องช่วยกาหลอสอดส่องดูแล

บางครั้งคุยกันทางโทรศัพท์ ตกลงทุกอย่างเรียบร้อย วันมารับไปคุมศพจริงๆของขาด (ของที่ครูสมพงษ์ต้องใช้บอกกล่าวครุหมอกาหลอก่อนออกจากบ้าน) วึ่งหากันให้ยุ่งเลย พอมาถึงที่โรงกาหลอ ตั้งผิตทิศ ส่วนประกอบไม่ครบ ขาดอะไรไปสักอย่างก็ต้องพังทำใหม่ (ก็ต้องรื้อสร้างใหม่) ถ้าจะให้ดีคือมาหาเลย จะได้ถ้วนถี่ เข้าใจทุกอย่าง คุยทางโทรศัพท์ก็ไม่ว่าแต่ก็จะเป็นแบบนี้บ่อยครั้ง เสียเวลา ไปแล้วคุมได้เลยกับไปแล้วต้องมานั่งทำโรงกาหลอใหม่ กลัวเขาจะว่ามากเรื่องเหมือนกัน แต่อย่างไรเสียก็ต้องถูกต้องทุกอย่างก่อนบรรเลง ไม่งั้นของจะเข้าตัวเอาเสียเอง

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 19 สิงหาคม 2560)

โดยเจ้าภาพจะต้องนัดวัน เวลา สถานที่ การเดินทาง ที่ไปประโคมศพ และเตรียมเงินค่าที่ครู 32 บาท และเงินค่าราดซึ่งเงินค่าราดเจ้าภาพจะให้ตามที่ตกลงกันไว้ โดยเงินค่าราดจะต้องจ่าย ให้คณะกาหลอในวันที่เคลื่อนศพไปเผา พร้อมด้วยมอบด้ายที่ใช้สำหรับพันรอบปีกาหลอ เจ้าภาพต้องปลูกสร้างโรงกาหลอตามที่ครูสมพงษ์กำหนดรายละเอียดไว้ด้วย

3.3.1.2 วันที่มารับคณะกาหลอไปบรรเลง

หลังจากที่เจ้าภาพโทรศัพท์ หรือมาหาครูสมพงษ์ที่บ้านเพื่อตกลงวันและเวลาของการประโคมศพตามที่เจ้าภาพต้องการแล้ว ในวันที่เจ้าภาพมารับวงกาหลอให้เจ้าภาพเตรียมหมาก 3 คำ เทียน 1 เล่ม เงิน 3 บาท ไปยังบ้านของครูสมพงษ์หลังจากนั้นครูสมพงษ์จะรับของทุกอย่างไปยังหิ้งครุหมอกาหลอ แล้วจุดธูป เทียน เพื่อเป็นการบูชาและบอกกล่าวครุหมอให้มารับทราบถึงงานที่จะไปประโคมศพให้ครุหมอช่วยคุ้มครองไห้แคล้วคลาดจากอันตราย และรับหมากพลูที่เจ้าภาพเตรียมมาให้ ครูสมพงษ์และคณะจะจัดเตรียมเครื่องดนตรีและของใช้ที่จำเป็นในการอยู่ในโรงกาหลอ อันได้แก่ ปีกาหลอ กลองทน ฆ้อง มีดหมอ เป็นต้น

ภาพที่ 21 ครูสมพงษ์ หน้าหิ้งกาหลอเพื่อบูชาและบอกกล่าวการไปบรรเลง
ที่มาภาพ : ปานดา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

เมื่อเตรียมเครื่องดนตรีและของใช้ที่จำเป็นเรียบร้อยแล้ว ครูสมพงษ์จะทำพิธีกันบ้านกันเรือน เพื่อป้องกันภูต ผี ปีศาจ เข้าไปอาศัยหรือทำอันตรายกับคนที่อยู่ในบ้านหรือป้องกันไม่ให้เข้ามาอาศัยในบ้าน อีกทั้งป้องกันคุณไสยต่าง ๆ ที่อาจจะมีการลงของจากพวกหมอผีไสยศาสตร์โดยครูสมพงษ์จะต้องเดินตรวจสอบรอบบริเวณบ้านอย่างละเอียดว่าไม่มีกิ่งไม้ หรือสิ่ง

แปลกปลอมอื่นใดค้าเกี่ยวติดอยู่กับบ้านหรือหลังคาบ้าน หลังจากตรวจสอบทุกอย่างรอบบ้านเรียบร้อยแล้ว ครูสมพงศ์จะใช้มือทาบกับประตูของบ้านและบริกรรมคาถาอาคมปิดทางเข้าบ้านทุกทางไม่ให้ภูต ผี ปีศาจ เข้าไปได้ ห้ามไม่ให้ใครนั่งขวางประตู และไม่ให้ใครนั่งบนชื่อประตูหรือชื่อหน้าต่างเด็ดขาด เมื่อเรียบร้อยแล้วครูสมพงศ์และคณะก็ออกเดินทางไปที่งานศพ

ภาพที่ 22 ครูสมพงศ์เดินตรวจสอบกิ่งไม้บริเวณรอบ ๆ บ้านก่อนทำพิธีกันบ้านกันเรือน

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ครูสมพงศ์ให้คำอธิบายเกี่ยวกับเหตุผลที่ต้องทำพิธีกันบ้านกันเรือนว่า

เราจะต้องตรวจสอบให้ดี เดินให้รอบบ้าน อย่าให้มีอะไรมาพาดเกี่ยวเนื่องจากพวกภูตผีจะคอยเฝ้ามองเราอยู่ เขาเห็นว่าประตูหน้าบ้านปิดเข้ามาไม่ได้แต่หากมีกิ่งไม้พาดเข้ามาหาบ้านเขาก็จะเข้าทางนั้น ถึงแม้ว่าบ้านจะมีคนอยู่หรือไม่ก็ตามอย่างไรเสียก็ต้องปิดไว้

(สมพงศ์ บุญมาเกิด, 19 สิงหาคม 2560)

ภาพที่ 23 ครูสมพงศ์ทำพิธีกันบ้านกันเรือน
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.3.1.3 ก่อนเข้าโรงกาหลอ

เมื่อคณะกาหลอมาถึงบริเวณงานศพ ครูสมพงศ์จะเดินไปยังที่ที่จัดตั้งศพ หรือไปยังที่รูปถ่ายของผู้ตายก่อน หลังจากนั้นบริกรรมคาถาแล้วทักทายผู้ตาย พูดจาปราศรัยกันกับผู้ตายว่าจะมาประกอบศพกี่วันตามที่เจ้าภาพได้ว่าจ้างมา ในขณะนี้คณะกาหลอห้ามนั่งที่ใดเป็นอันขาด เพียงแต่ยืนรอครูสมพงศ์อยู่ที่ด้านหลังครุเท่านั้นเป็นการป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากยังไม่ได้ทำพิธีขอโรง เจ้าภาพต้องจัดเตรียมที่สิบสอง หมาก 9 คำ ดอกไม้ 9 ดอก เทียน 9 เล่ม เหล้าขาว มะพร้าวอ่อน น้ำ ซึ่งเจ้าภาพจะต้องจัดเตรียมทุกอย่างไว้ให้ครบถ้วนตามแบบแผนของคณะกาหลอ เพื่อนำไปใช้ประกอบพิธีบูชาครุกาหลอ

ภาพที่ 24 ที่สับสอง หมาก 9 คำ ดอกไม้ 9 ดอก เทียน 9 เล่มใช้สำหรับเป็นเครื่องเซ่น
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

เมื่อเตรียมเครื่องประกอบพิธีบูชาครูกาหลอเรียบร้อยแล้ว ให้นำมามอบให้
ครูสมพงศ์ที่โรงกาหลอ ครูสมพงศ์จะเดินตรวจดูความเรียบร้อย ถูกต้องของโรงกาหลอ หากมีสิ่งใดผิด
จากแบบแผน ก็จะแจ้งทางเจ้าภาพให้จัดทำให้ใหม่หลังจากทุกอย่างถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ก็จะทำพิธี
ขอที่ตั้งโรงกาหลอ ซึ่งในขั้นตอนนี้คณะกาหลอยังไม่สามารถเข้าโรงกาหลอได้ เนื่องจากต้องทำพิธีขอ
ที่ตั้งโรงกาหลอเสียก่อน ครูสมพงศ์จะหยิบหมาก 1 คำ เทียน 1 เล่ม และให้นำป้ากาหลอ กลองทน
ซ้อง มาวางรวมกันบนพื้นดินหน้าโรงกาหลอ ซึ่งจะต้องวางอยู่ใกล้ๆกับเสาโรงกาหลอและประตู
โรงกาหลอครูสมพงศ์จะจุดเทียนบริกรรมคาถารำลึกถึงพระภูมิเจ้าที่ พระแม่ธรณี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ทั้งหลายเพื่อขอที่ตั้งโรงกาหลอและขอให้ช่วยปกป้อง คุ่มครอง อย่าให้มีสิ่งที่ไม่ดีมาเข้าใกล้โรงกาหลอ
และคณะกาหลอ

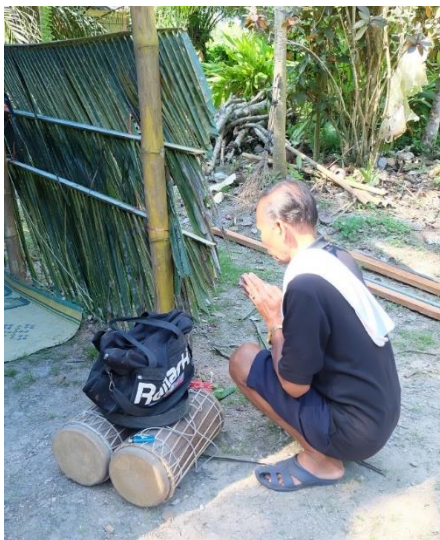
ภาพที่ 25 เครื่องประกอบพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 26 ครูสมพงษ์ตรวจสอบความถูกต้องของโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 27 ครูสมพงษ์กำลังเริ่มทำพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 28 ครูสมพงศ์กำลังทำพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอและขอให้ช่วยปกป้อง คุ่มครอง
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

หลังจากนั้นครูสมพงศ์ จะถามเจ้าโรงกาหลอว่า “โรงกาหลอแห่งนี้มีเจ้าของหรือไม่” แล้วให้จะตอบเองว่า “ไม่มี” “เข้าอยู่ได้ไหม” “ได้ ปลอดภัยดี จะช่วยคุ้มครอง” เป็นอันเสร็จพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอ ครูสมพงศ์จะลุกขึ้นยืนและยื่นมือไปทาบที่ประตู โรงกาหลอพร้อมกับบริกรรมคาถาป้องกัน เพื่อป้องกันเสนียดจัญไร และบริกรรมคาถาปิดโรง ขอสำคัญในการทำพิธีกรรมนี้ ครูสมพงศ์จะต้องตรวจดูทิศหลาวเหล็กให้แน่ใจเสียก่อน เพื่อเป็นการป้องกันตัวเอง หากตรงกับทิศหลาวเหล็ก ให้หลบทิศหลาวเหล็กไปยังทิศอื่น

ภาพที่ 29 ครูสมพงศ์กำลังทำพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอและขอให้ช่วยปกป้อง คุ่มครอง
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ครูสมพงษ์ได้อธิบายความสำคัญของการทำพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอว่า

อย่างที่คนโบราณท่านบอกเล่าต่อ ๆ กันมา ว่าทุกสถานที่จะมีสิ่งเร้นลับอยู่เสมอ ดังนั้นหลักสำคัญคือเราจะไม่หลบลู่ และจะขอให้ช่วยคุ้มครองเราเสียด้วย ครูคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาของมารยาทคนไทยนะ เรามาดีเราก็ขอท่าน ที่ผ่านมาครูไม่เคยพบเจออะไรที่เป็นปัญหา ครูทำทุกพิธีอย่างถูกต้อง อย่างตั้งมั่น ด้วยใจบริสุทธิ์ การขอที่ตั้งโรงกาหลอเรียกว่าเป็นพิธีกรรมแรก ๆ ที่ต้องทำ ถ้าทำผิดก็ผิดยาวไปจนจบ แต่ถ้าเราเริ่มด้วยดีแล้ว สิ่งดี ๆ ก็จะตามเรามาตลอด ทำให้เราเกิดความสบายใจนะ

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 19 สิงหาคม 2560)

3.3.1.4 การเข้าโรงกาหลอ

เมื่อพิธีขอที่ตั้งโรงกาหลอเสร็จลง ครูสมพงษ์จะนำเครื่องดนตรีเข้าไป โดยใช้เท้าสะกิดที่เครื่องดนตรีเพียงเล็กน้อยเพื่อเป็นการแก้เคล็ด หมายถึงว่าเข้าไปด้านในได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวใด ๆ โรงกาหลอนี้เป็นของเรา แล้วนักดนตรีท่านอื่นก็จะเดินตามเข้าไป ครูสมพงษ์จะนำ ปีกาหลอวางไว้บน “ที่ครู” และนำเครื่องประกอบพิธีทุกอย่างที่เจ้าภาพเตรียมไว้ คือ หมากพลู ผ้าขาว 1 ผืน หมอน 1 ใบ ใช้ปูสำหรับที่ครู และใช้ผ้าขาวอีก 1 ผืน เพื่อแขวนไว้บนเพดานของโรงกาหลอ ซึ่งด้านบนผ้าขาวจะมีหมาก 1 คำ เทียน 1 เล่ม ดอกไม้ 1 ดอก อยู่ด้านบนของผ้าขาว

ภาพที่ 30 ครูสมพงษ์ใช้เท้าสะกิดที่เครื่องดนตรีเพียงเล็กน้อยก่อนการเข้าโรงกาหลอ

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 31 นักดนตรีทุกท่านเข้าโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 32 ครูสมพงษ์กำลังจัดแจงปูผ้าขาวที่ครูตามแบบแผนโบราณ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 33 การผูกผ้าขาวด้านบนเพื่อใส่หมากพลู
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 34 การวางเครื่องเซ่นเพื่อถวายครุหมอและสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 35 ครูสมพงศ์นำปี่กาหลอ ไม้ซ้อน และมีดหมอออกจากถุง
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.3.1.5 ก่อนเริ่มบรรเลงกาหลอ

ครูสมพงศ์จะนำปี่กาหลอออกมาประกอบ เนื่องจากปี่กาหลอถูกถอดแยก
ส่วนประกอบไว้เป็นชิ้น ๆ ตั้งแต่อยู่ที่บ้านหลังจากนั้นครูสมพงศ์จะจัดเตรียมของบนหิ้งที่อยู่ในโรง
กาหลอ โดยนำหมาก 9 คำ แบ่งไปวางไว้บนหิ้ง 5 คำ เทียน 5 เล่ม ดอกไม้ 5 ดอก ที่เหลือก็ใส่ลงใน
พาน

ภาพที่ 36 ครูสมพงศ์กำลังประกอบปี่กาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 37 ครูสมพงศ์กำลังเริ่มทำพิธีเชิญครู
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ต่อมาครูสมพงศ์จะเริ่มทำพิธีเบิกปากปี โดยจะนำแป้ง น้ำมันมะกอก มาปลุกเสก ด้วยคาถา แล้วนำมาเจิมเครื่องดนตรีทุก ๆ ชิ้นให้เรียบร้อย นำปีกาหลอมาหยาด้านฮ้อปีขึ้น ทำความสะอาดฮ้อปีโดยการใช้น้ำเปล่าเทลงไปในฮ้อปี หลังจากนั้นจะใช้เหล้าขาวเทลงไปในฮ้อปี แล้วนำเทียนไข 1 เล่มมาจุดไฟ ในมือถือหมาก 1 คำ เงิน 32 บาท และบริกรรมคาถาไปด้วย เป็นการอัญเชิญครูหมอปีกาหลอ โดยการใช้เหล้าขาว หมาก พลุ เทียน และเงิน ในการเช่นไหว้

ภาพที่ 38 ครูสมพงศ์ใช้น้ำเปล่าเทใส่ฮ้อปีเพื่อทำความสะอาด
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

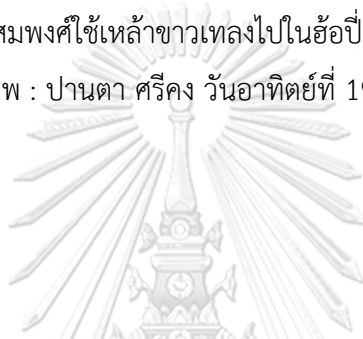
ภาพที่ 39 ครูสมพงษ์บริการลูกค้าในการเปิดปากปี
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 40 ครูสมพงษ์ใช้มือแกะที่ฮ้อปีและบริการลูกค้า
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 41 ครูสมพงษ์ใช้เหล้าขาวเทลงไปในฮ้อปีเพื่อเซ่นไหว้ครูหมอปี่
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 42 ครูสมพงษ์บรกรรมคาถาเปิดปากปี
ในมือครูสมพงษ์จะถือหมาก 1 คำ เทียน 1 เล่ม เงินค่าที่ครู 32 บาท
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

เมื่อพิธีกรรมคาถาจบลง ครูสมพงษ์จะวางเป่ากาหลอไว้บนที่ครู โดยวางให้ปากเป่าเข้ามาทางด้านตัวครูสมพงษ์ หลังจากนั้นครูสมพงษ์จะทำพิธีเปิดหน้ากลอง โดยใช้นิ้วหัวแม่มือชุปน้ำลายที่อยู่บริเวณคอหอยมาแตะที่ปลายไม้ซ้อ และนำปลายไม้ซ้อมาเขียนเลขยันต์ที่กลองทวนหน้าทุ่มและพิธีกรรมคาถาไปด้วย ขณะพิธีกรรมคาถาจะใช้มือลูบหน้ากลองทวน แล้วใช้ไม้ซ้อ ตีกลองลงไปที่หน้ากลองทวน 3 ครั้ง เรียกว่า ตีกลองทวน (ทวน หมายถึง สวรรค์) พร้อม ๆ กันนั้น นักดนตรีคนอื่นก็จะตีฆ้อง 1 ใบ 3 ครั้ง การตีฆ้อง ตีกลองทวนนี้เรียกว่าการลั่นฆ้องตีทวน เพื่อให้เทวดารับรู้ว่า คณะกาหลอจะเริ่มพิธีคุ้มครองแล้วให้เหล่าเทวดารับรู้และช่วยคุ้มครองป้องกันภัยให้คณะกาหลอ ก่อนเริ่มบรรเลงกาหลอ จะต้องมีการทำพิธีเชิญครูหมอใหญ่มารับเครื่องถวายก่อน และเมื่อจัดแจงเครื่องประกอบพิธีเรียบร้อยแล้ว ครูสมพงษ์จะเริ่มทำพิธีเชิญครู โดยเริ่มจากการตั้งนะโม 3 จบ และทำพิธีชุมนุมเทวดา อัญเชิญครูกาหลอ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต่อจากนั้นจะกล่าวสรรเสริญพระรัตนตรัย คุณบิดามารดา ครูอาจารย์ และถวายของที่ได้เตรียมไว้ให้ครูกาหลอ

ภาพที่ 43 ครูสมพงษ์พิธีกรรมคาถาในการลั่นฆ้องตีทวน
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 44 ครูสมพงษ์เขียนเลขยันต์ที่กลองทวนหน้าทุ้ม
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 45 ครูสมพงษ์และคนฆ้องตีกลองทวนและฆ้องขึ้นพร้อมกัน 3 ครั้ง
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

หลังจากนั้นครูสมพงศ์จะทำน้มนต์เพื่อประพรมตนเอง เครื่องดนตรีและคณะ
กาหลอทุกคน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คณะ โดยจะใช้ขันท้มนต์ น้ำเปล่า และเทียน บริกรรมคาถา
แล้วประพรม

ภาพที่ 46 ครูสมพงศ์บริกรรมคาถาทำน้มนต์

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.3.1.6 การเริ่มบรรเลงกาหลอ

3.3.1.6.1 พิธีกรรมการไหว้พระ

เพลงแรกที่กาหลอนำมาประโคม คือเพลงยายแก่ขอไฟ หรือเพลงจุดได้ (ได้ในที่นี้หมายถึงของใช้สำหรับตามไฟให้สว่าง หรือจุดเป็นเชื้อเพลิง ทำด้วยเศษไม้ผุหรือเปลือกเสม็ด คลุกน้มน้มนยางแล้วห่อด้วยใบเตย กาบ หมาก เป็นต้น ทำให้เป็นท่อนยาว ๆ หรืออัดใส่กระบอกไม้ไผ่ โดยไม่ต้องห่อ) ซึ่งใช้บรรเลงในขณะที่กาหลอจุดเทียน ต่อจากนั้นก็บรรเลงเพลงไหว้พระ เพลงชั้นธ-เพชร์ เพื่อระลึกถึงคุณของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ แล้วจึงบรรเลงเพลงล่อบัต ซึ่งเป็นเพลงที่มีลักษณะของความหมายคล้ายกับเพลงเช่นเหล่าของทางดนตรีไทย บรรเลงเพื่ออัญเชิญครูหมอกาหลอมารับเครื่องราด ข้าวสิบสอง และเครื่องเช่นอื่น ๆ ที่ได้เตรียมไว้ เพื่อถวาย หลังจากนั้นก็บรรเลงเพลงลาพระ เป็นอันจบพิธีกรรมการไหว้พระ ครูสมพงศ์จะบริกรรมคาถาที่มีความหมายเพื่อให้ผู้ฟังหลงใหลและจดจำอง เคลิบเคลิ้มไปกับเสียงเพลงที่ได้ยินแล้วเป่าส่งลงไปในปีจำนวน 5 ครั้ง ซึ่งนัยยะสำคัญของจำนวน 5 ครั้ง คือ ชั้นธ 5 ของทางพุทธศาสนานั้นเอง

จากนั้นก็บรรเลงต่อไปอีก โดยสามารถเลือกบรรเลงจากเพลงที่มีคาถากำกับทั้ง 12 เพลง และเพลงที่บรรเลงตามช่วงเวลา

ภาพที่ 47 ครูสมพงษ์และคณะเริ่มบรรเลงเพลงยายแก่ขอไฟ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 48 ครูสมพงษ์บริกรรมคาถาเพื่อให้ผู้คนหลงใหลและจัดจ้อง
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.3.1.6.2 การบรรเลงระหว่างวัน

ในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ครูสมพงศ์จะเริ่มต้นวันใหม่ด้วยการไหว้ครูแต่จะไม่ใช้เครื่องประกอบพิธี บทเพลงที่ใช้ก็จะเริ่มบรรเลงตั้งแต่เพลงยายแก่ขอไฟ เพลงไหว้พระ เพลงชั้นรพี เพชร เพลงล่อบัด เพลงลาพระ หลังจากนั้นคณะกาหลอก็จะยังประโคมไปเรื่อย ๆ ตามปกติ สามารถหยุดการบรรเลงได้เพียงช่วงเคี้ยวหมากแกลกแล้วให้บรรเลงต่อไป บทเพลงที่ใช้บรรเลงจะเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงตามช่วงเวลา เช่น เพลงแสงทอง บรรเลงเมื่อเห็นแสงอาทิตย์ครั้งแรกของวันนั้น ๆ เพลงกระต่ายติดแก้ว เป็นต้น และจะเริ่มทำพิธีในตอนเย็นและตอนเช้าตรู่ของทุก ๆ วัน

3.3.1.6.3 วันเผาศพ

เมื่อถึงวันเผาศพ เจ้าภาพจะต้องจัดเตรียมสิ่งของดังต่อไปนี้เพื่อใช้ทำพิธีเบิกทางให้แก่ศพคือ หมาก 9 คำ ที่ข้าวสิบสอง หรือที่เรียกกันว่าหมาก 9 ข้าว 12 ในช่วงเวลาที่ฉันภัตตาหารเช้าเสร็จ คณะกาหลอจะบรรเลงเพลงนกเปล้าและนิมนต์พระสงฆ์ 1 รูป เพื่อเดินนำหน้าศพ

3.3.1.6.4 การลาโรง

เวลาบ่ายโมงจึงเริ่มทำพิธียกศพ ครูสมพงศ์จะทำพิธีออกจากโรง หรือที่กาหลอเรียกว่า ลาโรง ในตอนนี้จะบรรเลงเพลงลาโรงถือเป็นเพลงชั้นครูอีกเพลงหนึ่ง มีความหมายว่า พิธีกรรม ในการประโคมศพจะจบลงตรงนี้ ขอให้ครูหมอยกเลิกถอนความในพิธีกรรมต่างๆที่ได้ทำตอนเข้าโรงกาหลอ ครูสมพงศ์จะต้องบริการรุมคาถากันตัว กันโรง แล้วใช้มีดหมอตัดด้ายที่ผูกมุ่มผ้าขาวไว้บนเพดาน 2 มุม จนผ้าขาวมีลักษณะห้อยลงมา ตัดเชือกที่หิ้งครูหมอกาหลอ ตัดก้านมะพร้าวทุกด้าน ตัดเตยกระแซงออก และลาเครื่องเช่น เป็นการสื่อความหมายว่า ได้ยกเลิกโรงกาหลอกันตรงนี้ทั้งหมด ไม่มีอะไรติดค้าง และเจ้าภาพจะต้องรื้อถอน โรงกาหลอในทันทีที่ทำพิธีลาโรงเสร็จ ในขณะที่ตัดโดยใช้มีดหมอนั้นครูสมพงศ์จะถือปีกาหลอด้วยมือข้างเดียวกันแล้วบริการรุมคาถาไปด้วย เมื่อตัดทุกอย่างแล้ว ครูสมพงศ์จะลาครูหมอโดยการไหว้ปีกาหลอ แล้วทำรายการปิดลมเข้าหาตัวเอง หมายถึงให้ครูหมอกาหลอช่วยคุ้มครองและให้พระพายพัดเอาความดีมาให้

ภาพที่ 49 ครูสมพงศ์ลาเครื่องเซ่นก่อนทำพิธีลาโรง
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

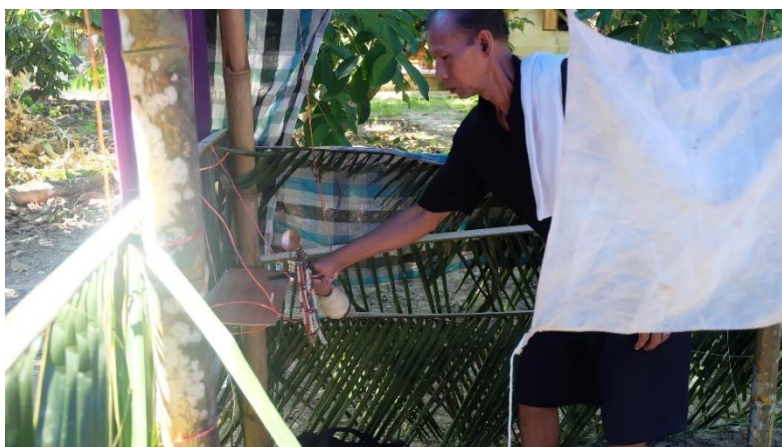
ภาพที่ 50 ครูสมพงศ์ลาเครื่องเซ่นบนหิ้งครูหมอกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 51 ครูสมพงษ์ตัดเชือกที่มัดผ้าขาวไว้
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 52 ครูสมพงษ์ตัดเชือกที่มัดผ้าขาวไว้ ให้มีลักษณะที่ห้อยลงมาทั้งสองด้าน
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

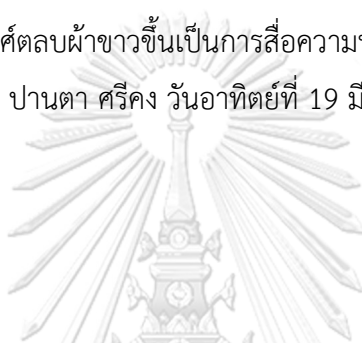
ภาพที่ 53 ครูสมพงษ์ตัดเชือกที่ผูกติดกับหิ้งครุหมอกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 54 ครูสมพงษ์ตัดเตยกระแซง
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 55 ครูสมพงศ์ตลบผ้าขาวขึ้นเป็นการสื่อความหมายในการยกเลิกการทำพิธีกรรม
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 56 ครูสมพงศ์บริการมคธาธาครุหมอกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

แล้วเลิกเสื่อขึ้น (ยกเสื่อที่ใช้ปูที่ครูขึ้น) พร้อมกับบริการมคธาไปด้วย นับว่าเป็นการเลิกถอนพิธีกรรมที่อยู่ในโรงกาหลอ หลังจากเสร็จพิธีกรรมด้านในโรงกาหลอ ครูสมพงศ์จะตรวจหาทิศหลาวเหล็กและจะหาทิศที่เป็นมงคลเพื่อกลับไปอีกทิศหนึ่งไม่ให้ตรงกันกับทิศหลาวเหล็ก ซึ่งคณะกาหลอจะเดินออกตรงทิศหลาวเหล็กไม่ได้อย่างเด็ดขาด ซึ่งบางครั้งทิศหลาวเหล็กจะตรงกับประตูครูสมพงศ์ก็จะต้องใช้มีดหมอตัดตัดจาก 3 ดับ แล้วผลักออกให้เป็นช่องโหว่ โดยขณะที่ตัดดับ

จากและขณะที่ผลักดับจากออกก็จะบริการรถคาไปด้วย หลังจากนั้นก็ออกจากโรงกาหลอ ครูสมพงศ์จะต้องนำปี่มาวาง บนพื้นดินตรงด้านหน้าโรงกาหลอพร้อมด้วยหมาก 1 คำ และเทียน 1 เล่ม แล้วบอกกล่าวกับพระภูมิเจ้าที่ว่าตนและคณะจะนำศพไปวัดขอให้พระภูมิเจ้าที่ช่วยคุ้มครองตน และคณะ อย่าให้มีเหตุอันตรายใด ๆ และขอเลิกถอนสิ่งต่างๆที่ทำพิธีไว้ตอนเช้าโรงกาหลอทั้งหมด หลังจากนั้นครูสมพงศ์จะใช้เท้าสะกิดที่กลองทนเพียงเล็กน้อยเพื่อหมายความว่า จะไม่กลัวภูตผีใดๆที่อยู่ด้านนอก ในการทำพิธีกรรมตอนนี้ห้ามมีผู้ไต่ยืน หรือนั่งขวางหน้าครูสมพงศ์เป็นอันขาด เพราะอาจทำให้ผีเข้าได้

ภาพที่ 57 ครูสมพงศ์กำลังวางปี่กาหลอบนพื้นดิน
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 58 ครูสมพงศ์ทำพิธีบอกกล่าวพระภูมิเจ้าที่ก่อนออกจากโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 59 ครูสมพงศ์ใช้เท้าสะกิดกลองท่อนก่อนออกจากโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

วัน	ทิศหลาวเหล็ก
วันอาทิตย์	พายัพ
วันจันทร์	อีสาน
วันอังคาร	อุดร
วันพุธ	พายัพ
วันพฤหัสบดี	ทักษิณ
วันศุกร์	หริดี
วันเสาร์	หริดี, พายัพ

ตารางที่ 3 แสดงทิศหลาวเหล็กใช้ในการทำพิธีออกจากโรงกาหลอ

ที่มา : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 22 มีนาคม 2559

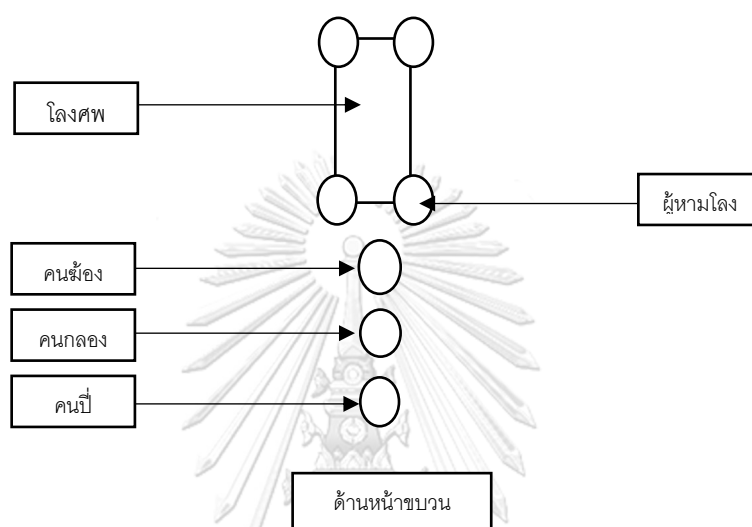
(สมพงศ์ บุญมาเกิด, 22 มีนาคม 2559)

3.3.1.6.5 การนำศพ

พระสงฆ์จะกรวดน้ำอุทิศให้แก่ผู้ตายและทำพิธีเบิกทาง เรียกว่า กรวดน้ำเบิกทาง เมื่อพระสงฆ์ทำพิธีเสร็จแล้ว ครูสมพงศ์จะเดินไปที่หน้าโรงศพ ซึ่งก่อนจะถึงโรงศพประมาณ 3 ก้าว ครูสมพงศ์จะบริกรรมคาถาแล้วนำปี่ห้อยไปแตะที่โรงศพ และบริกรรมคาถาอีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งบอกเส้นทางให้กับวิญญาณว่าจะต้องเดินทางไปยังเส้นทางนั้น ๆ และก้าวถอยหลังออกมาประมาณ 4 - 5 ก้าว โดยระหว่างก้าวเดินถอยหลังให้บริกรรมคาถาไปเรื่อย ๆ จนกว่าคาถาจะจบ หลังจากนั้นจะบรรเลงเพลงยาวเล่นลม หรือเพลงเหยี่ยวเล่นลม และบริกรรมคาถาไปพร้อมกับการบรรเลง ซึ่งบทเพลงนี้หมายความว่าให้ดวงวิญญาณลอยไปตามสายลม ให้ไปสู่ในที่ที่ปรารถนาจะไป ซึ่งอีกความหมายหนึ่ง บริกรรมคาถาเพื่อสวดอ้อนวอนให้พระพยาย ผู้เป็นเทพเจ้าแห่งสายลมมารับเอาดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สวรรค์รวมเรียกพิธีกรรมนี้ว่า การส่งวิญญาณ หลังจากนั้นครูสมพงศ์จะหันหน้าไปยังปลายทางที่จะก้าวเดินและบริกรรมคาถาการเดินทางระหว่างการทำพิธีกรรมการส่งวิญญาณห้ามผู้ใดแตะต้องหรือเข้าใกล้โรงศพและโรงศพจะต้องตั้งอยู่กับพื้นดินเท่านั้น

เมื่อเสร็จพิธีเบิกทางและส่งวิญญาณเรียบร้อยแล้ว ครูสมพงศ์จะบอกให้เหล่าญาติยกศพขึ้นพร้อมกัน คณะกาหลอจะอยู่ด้านหน้าของขบวนแห่ โดยคนเป่าปี่จะอยู่ด้านหน้าสุด ตามด้วยคนกลองทน คนฆ้อง ตามลำดับ ครูสมพงศ์จะบริกรรมคาถาป้องกันอันตรายทั้งปวง และบริกรรม

ศาลาบังคับให้วิญญาณไปตามทางไม่แฉะเวียนอยู่ที่ใด ซึ่งในปัจจุบันทางเจ้าภาพจะขออนุญาตยกศพ ขึ้นวางบนรถขบวนแห่ ก็จะมีพิธีกรรมเช่นเดียวกัน เพลงที่ใช้บรรเลงในการนำขบวน คือเพลงท่อมท่อม เพื่ออ้อนวอนขอให้พระชัยเสนมารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สวรรค์ด้วยและจะใช้เพลงนี้เพลงเดียวบรรเลงจนถึงบริเวณวัด

แผนผังที่ 5 แสดงตำแหน่งการยืนในขบวนแห่ศพ
ที่มา : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3.1.6.6 การแห่ศพขึ้นเมรุในปัจจุบัน

เมื่อขบวนแห่ศพถึงวัดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะวนรอบเมรุมาศสามรอบโดยวนอุตราวารตหรืออุตราวิฏฐ (วนซ้าย) คณะกาหลอจะไม่สามารถนั่งหรือหยุดการบรรเลงได้ ต้องรอให้ขบวนศพ มีการนำศพตั้งไว้บนเมรุมาศหรือที่ตั้งศพ ให้เรียบร้อยแล้วก่อน ขณะนั้นจะเปลี่ยนการบรรเลงมาบรรเลง เพลงไม้พัน พร้อมกับบริการรถคาธาไปด้วย เมื่อวางศพบนเมรุมาศเสร็จ ครุสมพวงค์จะหักกิ่งไม้และจะ รูดใบไม้พร้อมกับบริการรถคาธา และไปรอบไม้ลงบนพื้นดินแล้วจึงนั่งทับใบไม้ นั้น เมื่อนั่งเสร็จ คณะ กาหลอจะบรรเลงเพลงทองศรี เพื่ออ้อนวอนให้พระกาลมารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สวรรค์ ในขณะที่พระสงฆ์จะเริ่มสวดบังสกุลหลังจากที่พระสงฆ์สวดบังสกุลเสร็จจะบรรเลงเพลงพรายแก้ว พรายทอง เพลงนกเปล้า

3.3.1.6.7 การแห่ศพเข้าสู่ป่าช้า

การแห่ศพเข้าสู่ป่าช้า เป็นการนำศพไปทำพิธีกรรม ณ ป่าช้า เนื่องจากในสมัยโบราณ ยังไม่มีการสร้างเมรุมาศอย่างเช่นในปัจจุบัน ทำให้การทำเตาสำหรับใช้เผาศพในสมัยนั้นจัดทำขึ้นแบบเชิงตะกอน และกองฟอน ซึ่งได้ทำขึ้นในป่าช้า ลักษณะพิธีกรรมของคณะกาหลอสำหรับการบรรเลงในการแห่ศพเข้าสู่ป่าช้าคือ เมื่อขบวนแห่ศพออกจากบ้านไปสู่ป่าช้าก็จะบรรเลงเพลงท่อมท่อม พอเข้าเขตป่าช้าครูสมพงศ์จะต้องบริการรถคาถาเบิกทางขอเจ้าเปเลว ซึ่งในขณะที่เข้าเขตป่าช้าจะบรรเลงเพลงสุรียน เพื่อป้องกันเสนียดจัญไรและภูตผีปีศาจทั้งปวงเพื่อไม่ให้มาก่อวณพิธีกรรม ครูสมพงศ์จะก้าวเท้าซ้ายเข้าป่าช้าพร้อมทั้งบริการรถคาถาป้องกันอันตรายให้แก่คนอื่นที่ร่วมขบวนศพเข้ามาด้วย เมื่อจบคาถาแล้วจึงเปลี่ยนมาบรรเลงเพลงท่อมท่อม อีกครั้งหนึ่ง โดยมีพิธีกรรมอย่างหนึ่งเหมือนกันกับการเผาศพด้วยใช้เมรุมาศคือ ห้ามคณะกาหลอนั่งหรือหยุดการบรรเลงได้จนกว่าศพจะวางอยู่บนเชิงตะกอน หรือกองฟอน

ภาพที่ 60 กองฟอนที่ใช้สำหรับเผาศพคุณตาของผู้วิจัยเมื่อพ.ศ. 2537
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 61 ญาติพี่น้องกำลังก่อกองฟอนที่ใช้สำหรับเผาศพคุณตาของผู้วิจัยเมื่อพ.ศ. 2537

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.3.1.6.8 พิธีการเผาศพ

หลังจากทอดผ้าบังสุกุลผืนสุดท้ายและประธานในพิธีฌาปนกิจศพวางดอกไม้จันทน์ คณะกาหลอจะเริ่มบรรเลงอีกครั้งด้วยเพลงสุริยน เพื่อสมมุติว่าเป็นการกระทุ้งผ้าเพดานที่ครอบเมรุ เปิดทางให้วิญญาณขึ้นสู่สวรรค์ เมื่อเห็นว่ามีไฟลุกขึ้นก็บรรเลงเพลงเลิศพระพาย เพื่อร้องขอให้พระพายนำดวงวิญญาณไปสู่สวรรค์ และเมื่อไฟลุกท่วมศพก็บรรเลงเพลงหัดบดฝ้าย เมื่อศพไหม้หมดจนกลายเป็นขี้เถ้า คณะกาหลอจะบรรเลงเพลงลาพระ และเพลงสามสาม เพื่อขจัดอันตรายทั้งปวง

3.3.1.6.9 ลากลับบ้าน

พิธีกรรมสุดท้ายของกาหลอคือ พิธีกรรมกรวดน้ำคว่ำข้อง โดยจะนำปี่กาหลอที่ถอดส่วนประกอบออกเป็นชิ้น ๆ ไม้ตีทวน ไปใส่ในข้องที่หงายท้องข้องขึ้น นำน้ำมนต์ หมาก 1 คำ เทียน 1 เล่ม เงิน 3 บาท บริกรรมคาถาร่วมกับกรวดน้ำให้กับเจ้ากรรมนายเวรทั้งหลายอีกด้วย เมื่อเสร็จพิธีกรวดน้ำคว่ำข้อง เจ้าภาพและญาติพี่น้องของผู้ตายจะนำเอาน้ำมนต์ซึ่งอยู่ในข้องประพรมบนศีรษะ เพื่อมิให้ได้ยินเสียงปี่กาหลอ กลองทวน และข้องอีกต่อไป หลังจากนั้นครูสมพงศ์จะบริกรรมคาถาและใช้มือขวาหยิบข้องคว่ำหน้าลง เมื่อจะเดินทางกลับบ้านครูสมพงศ์จะหักกิ่งไม้มาขวางทางผีไว้ และบริกรรมคาถากำกับไม่ให้ผีตามออกมาจากป่าช้าได้ หากเป็นการบรรเลงในลักษณะของการทำพิธีกรรมในป่าช้าเมื่อจะเดินทางออกจากป่าช้า ครูสมพงศ์จะเป็นผู้ที่เดินออกคนสุดท้าย และจะต้องหักกิ่งไม้มาขวางทางเข้าออกและบริกรรมคาถาไม่ให้ผีตามออกมาจากป่าช้าได้

3.3.1.6.10 การเดินทางกลับบ้าน

เมื่อเสร็จพิธีกรรมเกี่ยวกับศพแล้ว คณะกาหลจะต้องเดินย้อนกลับตามทางเดินที่แห่ศพมาจนกว่าจะพ้นเขตวัดจึงจะตัดออกไปทางอื่นได้ เมื่อกลับถึงทางเข้าบ้านจะต้องมีการบริการมคาคาและหักกิ่งไม้มาขวางทางเข้าบ้านอีกทีหนึ่ง หลังจากนั้นภรรยาของคณะกาหลจะนำน้ำมาล้างเท้าของคณะกาหลจนสะอาด ในขณะที่ล้างเท้าจะไม่มี การพูดจาใด ๆ เมื่อล้างเท้าเสร็จก็จะเข้าบ้านได้ตามปกติ ครูสมพงศ์จะนำกลองทนและฆ้องขึ้นไปแขวนบนหิ้ง ส่วนปีกาหลจะวางไว้บนหิ้งที่ครูพร้อมกับถวายหมาก 1 คำ เพื่ออัญเชิญครูกลับมาบ้านและถวายหมากพลูเป็นเครื่องสังเวย หลังจากนั้นก็นั่งนอนได้ตามปกติ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 62 คุณปราณีล้างเท้าให้ครูสมพงศ์ก่อนเข้าบ้าน

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 63 ครูสมพงษ์นำกลองทนและฆ้องแขวนไว้ตามเดิม
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.3.1.7 พิธีกรรมการลอดเมรุ

พิธีกรรมการลอดเมรุ เป็นพิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งในวันฌาปนกิจศพเป็นพิธีกรรมที่เป็นที่หวาดกลัวแก่คนกะลาหลอกันเป็นอย่างมาก หากคาถาอาคม ประสพการณ์ และดวงจิตไม่แข็งมากพอ ก็ไม่สามารถกระทำพิธีกรรมการลอดเมรุได้อย่างสำเร็จ ซ้ำร้ายยังจะทำให้ของเข้าตัวเองเสียด้วย เนื่องจากเป็นพิธีกรรมที่ต้องพูดคุยสื่อสารกับสิ่งเร้นลับ ดังนั้นผู้ที่สามารถกระทำพิธีกรรมการลอดเมรุได้ต้องมีคาถาอาคมที่แก่กล้า ประสพการณ์อันโชกโชน และดวงจิตอันแข็งแกร่งจึงจะสามารถผ่านพิธีกรรมนี้ไปได้โดยง่าย

คณะกาหลอครูสมพงษ์ เป็นอีกคณะหนึ่งที่สามารถกระทำพิธีกรรมการลอดเมรุได้อย่างครบถ้วนกระบวนความตามแบบแผนดั้งเดิมที่มีมาแต่โบราณ สามารถเอ่ยปากได้ว่าเป็นคณะเดียวในละแวกนั้นที่สามารถกระทำพิธีกรรมการลอดเมรุได้ เนื่องจากได้รับการสืบทอดสายตรงจากคุณพ่อกลุ่ม ทำให้ความมั่นใจในการทำพิธีกรรมการลอดเมรุนั้นมีอยู่เต็มเปี่ยม ครูสมพงษ์เล่าให้ฟังว่า

เรื่องลอดเมรุไม่ใช่เรื่องง่ายเลย สมบัติต้องดี จิตต้องแข็งมาก ๆ เพราะว่าตอนนั้นจะเหมือนการปิดโลก จะมีแค่เรากับเทวดาประจำเสา และมีที่คอยรบกวนวาย หากมีวิชาแกร่งกล้าก็จะทำให้เห็นเลยว่าผียืนอยู่ตรงไหน เป็นอย่างไร เป็นญาติใคร บางครั้ง

ที่เจอกันก็เป็นคนที่รู้จักกันแต่เขาตายไปแล้วนี่แหละ ครูจะวอกแวกไม่ได้เลย ต้องตั้ง
มั่น ด้วยเหตุที่ในสมัยโบราณ เราจะมีการเผาศพประมาณ 3 รูปแบบที่ได้รับความนิยม
ไม่รู้ว่าเป็นธรรมเนียมจะถูกต้องไหมคิดซะว่าเขาใช้แบบนี้กันบ่อยครั้งนะ ก็จะมีเป็นเชิง
ตะกอน เป็นกองฟอน เป็นเมรุลอย ซึ่งพิธีลอยเมรุจะใช้กับเมรุลอยเป็นส่วนใหญ่ ต้อง
ศึกษาดีๆ แล้วต้องมั่นใจ อย่าผจญใจไม่งั้นเดี๋ยวจะได้เจอดี พ่อครูก็เตือนมาอย่างนี้แต่
ครูไม่เคยเจอ เพราะว่าจะทำอะไรครูจะตั้งมั่น จะนอนน้อมเสมอ ก็เลยไม่เคยเจอกับ
เรื่องร้าย ๆ ที่พ่อพูดถึง

(สมพงค์ บุญมาเกิด, 17 กันยายน 2560)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงค์เกี่ยวกับพิธีกรรมการลอยเมรุพบว่า ผู้ที่จะทำพิธีลอยเมรุได้นั้น
ต้องมีจิตใจที่แข็งแกร่ง มีวิชาความรู้ด้านการลอยเมรุอย่างแตกฉาน การปฏิบัติพิธีกรรมต้องค่อย ๆ
ปฏิบัติไม่ทำอะไรผจญใจ รุ่มร่าม เพราะจะทำให้ของเข้าตัว แต่ให้ปฏิบัติด้วยความนอบน้อม

พิธีกรรมการลอยเมรุนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าภาพ โดยเริ่มจากการกระทำพิธี
การลอยเมรุก่อนที่จะนำศพมาวางบนเมรุลอย จะมีการตอกไม้หลักหลาย ๆ หลัก ซึ่งจะมีลักษณะ
คล้ายกับเสาไก่อ มี 3 ชั้น ด้านล่างของเมรุลอย แล้วจึงยกโลงศพขึ้นไปวางด้านบนสุด มีเครื่องประกอบ
พิธีการเช่นไหว้โดยไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมอื่นอันได้แก่ หมาก 9 คำ และเทียน ครูสมพงค์จะเชิญ
ครูหมอใหญ่ให้มากินหมากกินพลูก่อนที่จะเริ่มพิธี ลอยเมรุ เพื่อให้ครู ช่วยปกป้อง ค้ำครอง รักษาให้
พิธีกรรมลอยเมรุและคณะกาหลอรอดปลอดภัย สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ภาพที่ 64 เมรุลอยที่ใช้ในพิธีกรรมการลอดเมรุ
ที่มภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน 2560

เริ่มต้นพิธีกรรมการลอดเมรุจะเข้าได้เฉพาะคณะกาหลอเท่านั้น ซึ่งการก้าวเดินแต่ละก้าว นั้นต้องบริกรรมคาถาไปด้วยตลอดเวลา ซึ่งคาถาจะหมายถึงการทักทายผู้เฝ้าประตูทั้ง 4 ทิศ ในทุก ๆ ชั้น จะมีทั้งหมด 3 ชั้นในช่วงที่เดินวนแต่ละรอบ แต่ละชั้น จะมีการถีบเส้าของเมรุโดยจะถีบ ตรงมุมทิศอีสานเท่านั้น และเมื่อถึงชั้นที่ 4 ก็จะเป็นเมรุลอย ในชั้นนี้จะมีสัตว์ที่คุ้มครองชั้นนี้อยู่ 4 ตัว เรียกว่า พระยากาขาวปากเหล็ก จะต้องมีการบริกรรมคาถาที่มีความหมายในการทักทายและ ขออนุญาตผู้คุ้มครอง หากสายตามองเห็นสิ่งใดที่นอกเหนือจากผู้เฝ้าประตูทั้ง 4 ทิศ และพระยากา- ขาวปากเหล็ก ห้ามทัก ห้ามแหวะพูดคุยเป็นอันขาด ให้เดินบริกรรมคาถาต่อไป บทเพลงที่ใช้ในการ บรรเลงพิธีกรรมนี้คือ เพลงพलयแก้วพलयทอง เพลงเดี่ยวเท่านั้นพร้อมทั้งบริกรรมคาถาไปด้วยใน ระหว่างที่เดิน เมื่อเดินวนถึงเมรุลอยแล้วครูสมพงศ์ก็จะให้นักดนตรีนั่งให้เรียบร้อยและบริกรรมคาถา กันตัวปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายไม่ให้ตามมา เพียงเท่านี้ก็จะเสร็จพิธีกรรมลอดเมรุ

ลอดเมรุนี้ทำไปเพื่อให้คนเป็นเจ้าภาพสบายใจว่า กาหลอได้ฝากฝังให้ผู้ตายได้ ไปสู่ภพภูมิที่ดีแล้วโดยสื่อสารกับผู้เฝ้าประตูและพระยากาขาวปากเหล็ก เป็นพิธีกรรม ที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างมาก ถ้ากาหลอคนไหนไม่แน่จริงเขาจะไม่ทำ ไม่รับกันเลย เพราะทุก

ท่านจะรู้กันดีว่าผลที่ตามมาอันตรายมากหากเกิดประมาทพลาดพลั้งไป บางคณะรับ
 ทำแต่พอจริงๆแล้วทำไม่ได้ พอเริ่มวนเมรุก็เป่าปี่ไม่ออก ยืนขาแข็ง ตาค้าง จนต้อง
 ตะให้ล้มก็มี บางคณะพอเริ่มวนเมรุได้รอบเดียวก็ลงจะเมรุซะดื้อ ๆ แล้วกลับบ้านไป
 เลยก็มี ดังนั้นแล้วเราต้องมีใจบริสุทธิ์ มั่นใจ มั่นคง เชื่อมั่น และปฏิบัติทุกอย่างให้
 ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ ก็จะมีแต่เทวดาคุ้มครอง ทำอะไรก็ประสบผลสำเร็จตลอด แต่
 ก็เป็นที่หน้าเสียดายที่ปัจจุบันนี้เมรุลอยไม่ได้เป็นที่นิยมมากนัก และทางเจ้าภาพก็
 ไม่ได้มีความประสงค์จะให้ทำพิธีกรรมการลอยเมรุ ทำให้พิธีกรรมการลอยเมรุนี้ไม่มี
 คนรู้จัก

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 17 กันยายน 2560)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงษ์ในเรื่องของความหมายของการทำพิธีกรรมการลอยเมรุ สรุปได้
 ว่า เป็นการปฏิบัติเพื่อให้เจ้าภาพสบายใจ ซึ่งตัวกาลเองก็ต้องมีวิชาที่สามารถทำพิธีลอยเมรุได้
 พิธีกรรมการลอยเมรุหากไม่ได้เป็นความประสงค์ของทางเจ้าภาพ คณะกาลเองก็ไม่สามารถจัดทำขึ้น
 เองได้

ภาพที่ 65 เมรุลอยที่ใช้ในพิธีกรรมการลอยเมรุ
 ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน 2560

3.3.1.8 พิธีปักหลัก

พิธีกรรมหนึ่งที่มีไว้สำหรับกับศพแบบกองฟอนในป่าช้า ในสมัย 40 ปีที่ผ่านมา
 มักนิยมใช้พิธีกรรมนี้หลังจากที่ศพเข้าป่าช้าแล้ว ครูสมพงษ์จะเดินไปยังที่ตั้งกองฟอนแล้วหยิบไม้ที่

จะปักเป็นหลัก 4 ด้าน ของกองพอนมาเขียนยันต์ ความหมายของยันต์คือ การป้องกันไม่ให้วิญญาณของผู้ตายโหดร้าย และให้วิญญาณของผู้ตายไม่แหวะเวียนไปที่อื่น เมื่อเผาศพเสร็จให้ลอยไปตามทางที่เขียนยันต์ไว้ และจะไปสู่สวรรค์ หลังจากนั้นครูสมพงศ์จะบริกรรมคาถา และปักไม้หลักทางด้านขวามือของครูสมพงศ์ และปักกวนทวนเข็มนาฬิกาจนครบทั้ง 4 ด้าน แล้วจึงให้ญาติพี่น้องนำไม้พินมาพาดวางเพื่อที่จะทำเป็นกองพอนใช้วางศพและเริ่มพิธีฌาปนกิจศพในเวลาถัดมา

3.3.2 พิธีกรรมกาหลอของคณะครูสมพงศ์ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับศพ

3.3.2.1 พิธีถวายของครูประจำปี

ครูสมพงศ์จะจัดพิธีถวายของครูประจำปีทุก ๆ ซึ่งจะตรงกับวันพฤหัสบดีแรกของเดือน 11 (เดือนไทย) พิธีถวายของครูประจำปีจัดขึ้นเพื่อเป็นการแสดงการเคารพคารวะครูหมอกาหลอซึ่งตามปกติของชาวภาคใต้จะมีการระลึกถึงบรรพบุรุษที่จากไปหรือผู้มีพระคุณในช่วงของเดือนสิบเมื่อหมดเดือนสิบครูสมพงศ์จึงกำหนดจัดถวายของครูประจำปี ซึ่งลักษณะของพิธีกรรมจะมีลักษณะคล้ายกับพิธีไหว้ครูใหญ่แค่เพียงบางส่วน อุปกรณ์และของเซ่นไหว้ที่จะต้องใช้ในพิธีถวายของครูประจำปีมีดังนี้

1. หมากพลูที่ครู และเงิน 32 บาท
2. ขนมโคลูกใหญ่ 4 ลูก
3. ขนมต้มแดง
4. ขนมต้มขาว
5. ขนมโคลูกเล็ก 4 ลูก
6. ข้าวสิบสอง
7. เหล้าขาว
8. มะพร้าวอ่อน
9. ยาสูบ (ปัจจุบันใช้บุหรี)
10. หมาก 2 กำคำ (หมายถึง 18 คำ)
11. เทียน 2 กำแพ่ง (หมายถึง 18 แพ่ง)
12. ค่ำราดที่ครู
13. ปีกาหลอ

14. กลองทน
15. ฆ้อง 2 ใบ
16. มีดหมอ
17. ไม้ซออ
18. ชันน้ำมนต์
19. เครื่องหอม ได้แก่ แป้งหอม หวี กระจก
20. เครื่องเขียน ได้แก่ หมาก พลุ ปืนสำหรับกินหมาก
21. ข้าวขาว 1 ถ้วย
22. แกงเผ็ด 1 ถ้วย
23. น้ำมันมะกอก
24. เสื้อผ้าคู่
25. หมอน
26. ผ้าขาว
27. เทียนลอนด้ามวางบนไม้แผ่น 9 แท่ง
28. สาดจุด (เสื่อที่ทำจากต้นกระจูด)

เริ่มต้นด้วยการจุดเทียนปักที่เครื่องเซ่น โดยครูสมพงศ์จะจัดเตรียมอุปกรณ์และของเซ่นไหว้ทุกอย่าง ครูสมพงศ์จะปูสาดจุด (เสื่อประเภทหนึ่งที่ทำจากต้นกระจูด) เพื่อวางอุปกรณ์และของเซ่นต่าง ๆ บนสาดจุด โดยครูสมพงศ์จะวางเครื่องประกอบพิธีให้หันหน้าไปทางทิศอุดรหรือทิศเหนือ หลังจากนั้นจะปักเทียนที่เครื่องเซ่นหรือทิศอุดรหรือทิศเหนือ ขั้นตอนแรกจะจุดเทียนทุกเล่มที่อยู่ในพิธีกรรมเริ่มจุดจากเทียนเทียนลอนด้ามวางบนไม้แผ่น 9 แท่ง จุดเทียนที่พานหมากพลุครู ที่พานคำาราด ถาดข้าวสิบสอง ตามลำดับ

ครูสมพงศ์จะทำพิธีเปิดปากปี ทำพิธีตีกลองหวันและลั่นฆ้องตีกลองหวัน อัญเชิญครูหมอใหญ่ครูหมอปีกาหลอ ครูกลองทน และครูฆ้องมารับเครื่องเซ่นต่อมาครูสมพงศ์จะทำพิธีการไหว้พระโดยสวดบทอาราธนาพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ และบทบูชาครู หลังจากนั้นจะสวดบทชุมนุมเทวดา บทอัญเชิญครูกาหลอแล้วเริ่มบรรเลงกาหลอสำหรับพิธีกรรมการไหว้ครูเพลงแรกที่กาหลอนำมาประโคม คือเพลงยายแก่ออไฟ เพลงไหว้พระ เพลงขันธเพชร เพลงล่อบัด เพลงลาพระ ตามลำดับ

ครูสมพงศ์จะเทเหล้าขาวลงในพานหมาก ๒ แก้วคำ เทียน ๒ แก้วแท่งก่อน แล้ว
 บริการคาถาหลังจากนั้นจะเอ่ยถึงสิ่งที่เช่นถวาย ถัดมาจะเทเหล้าขาวลงในข้าวสิบสอง เครื่องเขียน
 เครื่องหอม แล้วจะเอ่ยนามครูหมอทั้ง 7 สายให้มารับเครื่องเซ่นที่ได้จัดไว้ เป็นอันเสร็จพิธีการถวาย
 เครื่องเซ่น ครูสมพงศ์จะนำเอาขันน้ำมนต์มาบริการคาถาและประพรมให้กับผู้ที่เข้าร่วมพิธีทุกคน
 เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธี

ครูสมพงศ์จะทิ้งระยะเวลาประมาณครึ่งชั่วโมงแล้วทำการลาเครื่องเซ่นทั้งหมด ครู
 สมพงศ์จะบริการคาถาอีกครั้งความหมายคือเป็นการส่งครูหมอลงไปยังหิ้งบูชา หลังจากนั้นครูจะ
 ยกเครื่องเซ่นออกจากผ้าขาว และยกอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการไหว้ครูเก็บเข้าที่ นัยว่าที่แห่งนี้ได้ทำพิธี
 การไหว้ครูเสร็จแล้วให้ครูหมอกาหลอกลับขึ้นไปอยู่บนหิ้งดังเดิม

3.3.2.2 พิธีไหว้ครูใหญ่

พิธีไหว้ครูใหญ่เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ของเหล่าคณะกาหลอ ซึ่งแต่ละคณะก็จะมี
 พิธีกรรม อุปกรณ์ประกอบพิธีกรรม และการกำหนดวันที่แตกต่างกันออกไป สำหรับคณะกาหลอ
 ครูสมพงศ์จัดพิธีไหว้ครูใหญ่ในวันพฤหัสบดีแรกของเดือน 11 (เดือนไทย) เพื่อเป็นการเคารพคารวะครู
 หมอกาหลอที่มาประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ อีกทั้งยังเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ครูหมอ
 กาหลอทั้งหลายทั้งปวง เพื่อให้ลูกศิษย์ได้เกิดความมั่นใจในการบรรเลงเมื่อได้ผ่านพิธีกรรมมาแล้ว
 อีกทั้งยังเป็นการขอขมาลาโทษ หากลูกศิษย์ได้กระทำการที่ผิดพลาดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่ว่าจะเป็น
 ด้านกายกรรม วาจากรรม หรือมนกรรมก็ตาม จึงจะเกิดเป็นสิริมงคลทั้งแก่ลูกศิษย์ทั้งหลาย
 เป็นสิ่งเตือนสติให้ลูกศิษย์ระลึกถึงครูหมอกาหลอ อันเป็นเครื่องเตือนใจที่จะประพฤติแต่ในสิ่งที่ดีงาม
 อยู่ในศีลธรรมจรรยา

ภาพที่ 66 ครูสมพงศ์และญาติ ๆ กำลังช่วยกันเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในการไหว้ครู
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน 2560

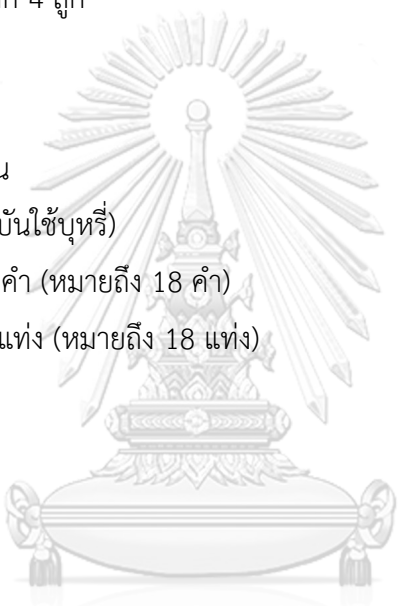
สายครูหมอบที่ครูได้รับมาดูแลจากการที่สายครูหมอบนั้นไม่มีผู้รับสืบทอดก็จะ
มีทั้งหมด 6 สาย ถ้ารวมของครูด้วยก็จะเป็น 7 สาย สายแรกก็สายครูแดงลูกชายครู
คลิก ครูแดงท่านมีลูกชาย 2 คน เขาทรงครูหมอกาหลอแล้วครูหมอบไม่เลือก ไม่อยู่
ด้วย และลูกชายทั้งสองก็ไม่สามารถเป่ากาหลอได้เช่นกัน ครูจึงได้รับให้ดูแลครูหมอบ
สายครูแดง สายครูแคล้วก็ไม่มีผู้สืบทอด สายครูวิน สายครูด่วน สายครูดำ ก็เช่นกัน
เนื่องจากรู้จักกันอยู่แล้วในวงการกาหลอ เมื่อไม่มีผู้สืบทอดต่อลูกหลานก็จะนำมา
หมอบให้ครูช่วยดูแล ครูคิดว่าเป็นการดีนะ จะได้ช่วยกันคุ้มครองดูแล เวลาไปคุมศพ
หรือว่าทำอะไรก็ตามต้องเอ่ยชื่อให้ครบ 7 สาย เมื่อถึงเวลาไหว้ครูใหญ่ บรรดา
ลูกหลานของแต่ละสายจะนำของไหว้ครูมาไว้ที่ครูและครูก็จะเป็นผู้ทำพิธีไหว้ครู
สื่อสารกับครูหมอบทั้ง 7 สาย

(สมพงศ์ บุญมาเกิด, 17 กันยายน 2560)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงศ์เกี่ยวกับสายครูหมอกาหลอพบว่า การประกอบพิธีไหว้
ครูกาหลอของครูสมพงศ์มีการกำหนดแบบแผนจารีตไว้อย่างเป็นระเบียบ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติได้
อย่างถูกต้อง ครูหมอกาหลอที่ครูสมพงศ์ได้รับมาให้ช่วยดูแลนั้นมีทั้งหมด 7 สาย ครูสมพงศ์ก็จะต้อง
ทำพิธีไหว้ครูทั้ง 7 สาย ได้แก่สายครูซ้อง สายครูแดง(ครูคลิก) สายครูแคล้ว สายครูวิน สายครูด่วน
สายครูดำ และของตนเอง ซึ่งจะให้ขาดสายใดสายหนึ่งไม่ได้

อุปกรณ์และของเซ่นไหว้ที่จะต้องใช้ในพิธีไหว้ครูใหญ่ มีดังนี้

1. หมรับบายศรี 3 หมรับ ในหมรับจะประกอบด้วย ตัวบายศรี 3 ตัว ขนมพอง ขนมลา
ขนมกง ขนมดีซำ ขนมบ้า ขนมเทียน หมากพลู
2. หมากพลูที่ครู และเงิน 32 บาท
3. ขนมโคลูกใหญ่ 4 ลูก
4. ขนมต้มแดง
5. ขนมต้มขาว
6. ขนมโคลูกเล็ก 4 ลูก
7. ข้าวสิบสอง
8. เหล้าขาว
9. มะพร้าวอ่อน
10. ยาสูบ (ปัจจุบันใช้บุหรี)
11. หมาก 2 กำคำ (หมายถึง 18 คำ)
12. เทียน 2 กำแท่ง (หมายถึง 18 แท่ง)
13. คำราดที่ครู
14. ปีกาหลอ
15. กลองทน
16. ฆ้อง 2 ใบ
17. มีดหมอ
18. ไม้ซ้อน
19. ชันน้ำมนต์
20. เครื่องหอม ได้แก่ แป้งหอม หวี กระจก
21. เครื่องเขียน ได้แก่ หมาก พลู ปูนสำหรับกินหมาก
22. ข้าวขาว 1 ถ้วย
23. แกงเผ็ด 1 ถ้วย
24. น้ำมันมะกอก
25. เสื้อผ้าคู่
26. หมอน
27. ผ้าขาว
28. เทียนลนด้ามวางบนไม้แผ่น ๙ แท่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

29. สาดจุด (เสื่อที่ทำจากต้นกระจุต)

ขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมการไหว้ครูเริ่มต้นด้วยการจุดเทียนปักที่เครื่องเซ่น โดยครูสมพงศ์จะจัดเตรียมอุปกรณ์และของเซ่นไหว้ทุกอย่าง ในเช้าตรู่ของวันถวายเนื่องจากไม่ต้องการให้เป็นของค้างคืน ครูสมพงศ์จะปูลาดจุด (เสื่อประเภทหนึ่งที่ทำจากต้นกระจุต) เพื่อวาง อุปกรณ์และของเซ่นต่าง ๆ บนสาดจุด โดยครูสมพงศ์จะวางเครื่องประกอบพิธีให้หันหน้าไปทางหิ้งครู หมอگاهล่อ

ภาพที่ 67 เครื่องดนตรี เครื่องเซ่นไหว้ และอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีไหว้ครูگاهล่อ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครูสมพงศ์จะปักเทียนที่เครื่องเซ่นครูหมอگاهล่อ เมื่อเวลา 09.00 น. ครูสมพงศ์จะเริ่มประกอบพิธีกรรมขั้นตอนแรกจะจุดเทียนทุกเล่มที่อยู่ในพิธีกรรมเริ่มจุดจากเทียนเทียนบนด้ามวางบนไม้แผ่น 9 แท่ง จุดเทียนที่พานหมากพลูครู ที่พานคำราด ถาดข้าวสิบสอง หมรับบายศรี ตามลำดับ

ภาพที่ 68 ครูสมพงษ์จตุรบุ เทียน บูชาครูหมอกาหลอ และปักเทียนที่เครื่องเซ่น
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

หลังจากนั้นครูสมพงษ์จะทำพิธีอัญเชิญครูหมอปีกาหลอและเซ่นครูหมอปีกาหลอด้วยหมากพลูและเงิน 32 บาท ซึ่งลักษณะวิธีการจะเหมือนกับการเซ่นครูหมอปีกาหลอก่อนการบรรเลงคุ่มศพ โดยจะนำปีกาหลอมาหยาด้านฮ้อปีขึ้น ทำความสะอาดฮ้อปีโดยการใช้น้ำเปล่าเทลงไป ในฮ้อปี หลังจากนั้นจะใช้เหล้าขาวเทลงไป ในฮ้อปี แล้วนำเทียนไข 1 เล่มมาจุดไฟ ในมือถือหมาก 1 คำ เงิน 32 บาท และบริการธูปไปด้วย เป็นการอัญเชิญครูหมอปีกาหลอ โดยการใช้เหล้าขาวหมาก พลู เทียน และเงิน ในการเซ่นไหว้

ภาพที่ 69 ครูสมพงษ์ถวายหมากพลูแก่ครูปีกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

ครูสมพงศ์จะทำพิธีตีกลองหวั่น โดยใช้นิ้วหัวแม่มือชูปูน้ำลายที่อยู่บริเวณคอหอยมาแตะที่ปลายไม้ซ้อน และนำปลายไม้ซ้อนมาเขียนเลขยันต์ที่กลองทวนหน้าทู้มและบริเวณคาถาไปด้วย ขณะบริเวณคาถาจะใช้มือลูบหน้ากลองทวน แล้วใช้ไม้ซ้อน ตีกลองลงไปทีหน้ากลองทวน 3 ครั้งพร้อม ๆ กันนั้น นักดนตรีคนอื่นก็จะตีซ้อง 1 ใบ 3 ครั้ง การตีซ้อง ตีกลองทวนนี้เรียกว่าการลั่นซ้องตีทวน เพื่อให้เทวดารับรู้ว่า คณะกาหลอจะเริ่มพิธีการไหว้ครูกาหลอแล้วให้เหล่าเทวดารับรู้มาเป็นสักขีพยานเตรียมรับเครื่องเซ่นและช่วยคุ้มครองป้องกันภัยให้คณะกาหลอ

ภาพที่ 70 ครูสมพงศ์เขียนยันต์ที่หน้ากลองทวนทั้งสองใบ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

ภาพที่ 71 ครูสมพงศ์และคณะกำลังตีกลองทวนซ้องพร้อมกันหลังจากเขียนยันต์ที่ด้านหน้ากลอง
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

ต่อมาครูสมพงศ์จะทำพิธีการไหว้พระโดยสวดบทอาราธนาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และบทบูชาครู หลังจากนั้นจะสวดบทชุมนุมเทวดา บทอัญเชิญครูกาหลอแล้วเริ่มบรรเลงกาหลอสำหรับพิธีกรรมการไหว้ครูเพลงแรกที่กาหลอนำมาประโคม คือเพลงยายแก๋ขอไฟ เพลงไหว้พระ เพลงขันธุ์เพชร เพลงล่อบัต เพลงลาพระ เพลงไม้พัน เพลงท่อมท่อม เพลงสุรียน เพลงทองศรี เพลงนกเปล้า เพลงพรายแก้วพรายทอง เพลงนกพิทิต ตามลำดับ

ภาพที่ 72 ครูสมพงศ์และคณะกาหลอบรรเลงเพลงในพิธีไหว้ครู

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

เมื่อบรรเลงจบ ครูสมพงศ์จะบริกรรมคาถาเพื่ออัญเชิญครูหมอมารับเครื่องเซ่นที่ ลูกหลานของครูหมอกาหลอทั้ง 7 สายได้นำมาถวายให้ ผู้ที่อยู่ในบริเวณพิธีกรรมจะเอามือแตะตัวผู้ที่อยู่ด้านหน้า ทำต่อกันมาเป็นทอดๆจนถึงตัวครูสมพงศ์ โดยผู้ที่อยู่ใกล้ตัวครูสมพงศ์ที่สุดต้องเป็นลูกสาวของครูสมพงศ์เอง หลังจากนั้นครูสมพงศ์จะเริ่มการเซ่นไหว้โดยใช้เหล้าขาวเป็นสื่อกลาง

ภาพที่ 73 ครูสมพงศ์และลูกหลานถวายเหล้าขาวแก่ครูหมอกาหลอ

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

ครูสมพงศ์จะเทเหล้าขาวลงในพานหมาก 2 แก้วคำ เทียน 2 แก้วแท่งก่อน แล้ว
 บริกรรมคาถาหลังจากนั้นจะเอ่ยถึงสิ่งที่เช่นถวาย ถัดมาจะเทเหล้าขาวลงในข้าวสิบสอง เครื่องเขียน
 หมรับบายศรี เครื่องหอม แล้วจะเอ่ยนามครูหมอทั้ง 7 สายให้มารับเครื่องเช่นที่ได้จัดไว้ เป็นอันเสร็จ
 พิธีการถวายเครื่องเช่น ครูสมพงศ์จะนำเอาขันน้ำมันต์มาบริกรรมคาถาและประพรมให้กับผู้ที่เข้าร่วม
 พิธีทุกคน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธี

ครูสมพงศ์จะทิ้งระยะเวลาประมาณครึ่งชั่วโมงแล้วทำการลาเครื่องเช่นทั้งหมด
 โดยบริกรรมคาถาแล้วใช้มือซ้ายดับเทียนทั้งหมดที่จุด ครูบอกว่าพิธีกรรมส่วนนี้จะไม่ใช่ปากเป่าเทียน
 เพราะเป็นการกระทำที่ไม่สุภาพ ครูสมพงศ์จะบริกรรมคาถาอีกครั้งความหมายคือเป็นการส่งครูหมอ
 กลับไปยังหิ้งบูชา หลังจากนั้นครูจะยกเครื่องเช่นออกจากผ้าขาว และยกอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการ
 ไหว้ครูเก็บเข้าที่ นับว่าที่แห่งนี้ได้ทำพิธีการไหว้ครูเสร็จแล้วให้ครูหมอกาหลอกลับขึ้นไปอยู่บนหิ้ง
 ดั่งเดิม

ภาพที่ 74 ครูสมพงศ์ ลูกหลานครูหมอกาหลอทั้ง 7 สาย
 ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2560

3.3.2.3 พิธีบนและแก้บน

การบนบานกับครูหมอกาหลอเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของเหล่าลูกหลานและเชื้อ
 สายทางครูหมอกาหลอ การบนบานสามารถบนบานในสิ่งที่ผู้เดือดร้อนต้องการแต่จะต้องเป็นสิ่งที่จวน
 ตัวที่สุดแล้ว (คือการทำอยู่ในภาวะคับขัน หน้าสีวหน้าขวาน) การบนบานสามารถทำได้โดยสองวิธี
 วิธีแรกผู้บนบานเอ่ยชื่อครูหมอกาหลอเองและกล่าวบนบานได้เลย เมื่อได้รับในสิ่งที่บนบานแล้วให้รับ
 นำสิ่งของที่ตนเองได้เอ่ยปากบนไปแล้วนั้นมาแก้บน โดยนำสิ่งของนั้นมาให้ครูสมพงศ์พร้อมทั้งหมาก

พลู ฐูป เทียน และเล่าทุกอย่างให้ครูสมพงศ์ฟัง ครูสมพงศ์จะนำสิ่งของนั้น ๆ ไปยังหิ้งครูหมอกาหลอที่อยู่ในบ้าน จุดฐูปเทียน บริกรรมคาถา กล่าวถวายของแก่นัน และถวายของแก่นันให้แก่ครูหมอกาหลอ เมื่อถึงเวลาเที่ยงวันก็สามารถลาของแก่นันได้

วิธีที่สอง ผู้ต้องการบนบานให้ครูสมพงศ์เป็นผู้บนบานให้ หากจิตใจของผีต้องการบนบานรู้สึกว่าจะไม่สามารถสื่อถึงครูหมอกาหลอได้ ก็สามารถให้ครูสมพงศ์บนบานให้ได้ โดยนำหมาก พลู ฐูป เทียน มาหาครูสมพงศ์ที่บ้านแล้วเล่าเรื่องราวให้ครูสมพงศ์ฟังและจะแก่นันด้วยอะไร ครูสมพงศ์จะนำหมาก พลู ฐูป เทียน จุดหน้าหิ้งกาหลอ บริกรรมคาถาและสื่อสารบนบานครูหมอกาหลอให้ เป็นอันเสร็จพิธีการบนบาน เมื่อผู้ต้องการบนบานได้รับสมความปรารถนาแล้วให้รับนำสิ่งของพร้อมทั้งหมาก พลู ฐูป เทียน แก่นันมาถวายโดยเร็ว มิเช่นนั้นอาจเกิดสิ่งไม่ดีขึ้นกับตัว

สิ่งของที่สามารถนำมาแก่นันได้ โดยส่วนใหญ่แล้วครูหมอกาหลอจะไม่รับของบาป อันได้แก่ หัวหมู ไก่ต้ม ปลาต้ม เป็นต้น แต่ถ้าหากผู้บนบานได้บนบานไว้อย่างนั้นแล้วก็จะต้องนำมาแก่นันตามที่ได้บน

มีมาบนบานบ่อยนะ ส่วนใหญ่ก็เป็นลูกหลานพิธีต้องไม่มีอะไรมาก เพราะถ้าเราจะบนบานต้องจวนตัวแล้วจริงๆหลังชนกำแพงแล้วไปต่อไม่ได้แล้ว ก็ให้ออกซื้อครูหมอกาหลอแล้วบน หากได้สำเร็จก็มาแก่นัน ตามธรรมเนียมแล้วครูหมอกาหลอจะไม่รับของบาป เมื่อตอนที่หนุ่มนางถวายของ จะสังเกตได้ว่าไม่มีของบาปเลย แต่ถ้าหากบนว่าจะให้หัวหมูก็ต้องให้ เลี้ยงไม่ได้ เพราะบนเอง ถ้าหากได้สมความปรารถนาแล้วให้รับมาแก่นัน เพราะไม่เช่นนั้นจะโดนตามทวง ก็จะทำให้กระวนกระวายใจ ของที่บนก็ เช่น จุดปะทัดพันนัดก็มี หมิ่นนัดก็มี หัวหมูต้ม ไก่ต้ม ปลาต้ม เป็ดต้ม เหล้าขาว มะพร้าวอ่อน 1 ทะลายก็มี เหล้าสีทั้งลังก็มี ผลไม้ทั้งห้าก็มี ที่ผ่านมาก็จะบนบานเรื่องการเกณฑ์ทหาร เรื่องของหาย เรื่องคดีความ เรื่องการเดินทาง เรื่องโรคภัย เรื่องสอบเรียนต่อก็มี เรื่องสอบเรียนที่ครูสังเกตไม่เคยพลาดเลย สงสัยครูหมอกาหลอคงชอบให้เด็กเรียนหนังสือ

(สมพงศ์ บุญมาเกิด, 17 กันยายน 2560)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงศ์เกี่ยวกับพิธีบนและแก้บน พบว่า มีผู้มาบนบานครูหมอกาหลอเป็นจำนวนมาก หลาย ๆ คนก็จะประสบความสำเร็จสมดังที่ปรารถนา และนำเอาเครื่องเซ่นที่ตนได้บนบานไว้มาแก้บน

3.3.2.4 พิธีครอบมือ

ผู้ที่เรียนการเป่าปี่กาหลอจนสามารถเป่าเพลงที่มีคาถากำกับ จำนวน 12 เพลง ได้แล้วนั้น ครูสมพงศ์จะจัดพิธีครอบมือให้ โดยจะจัดหาวันที่เป็นมงคลต่อผู้เรียนด้วยซึ่งส่วนใหญ่จะถือเอาวันพฤหัสบดีจัดงานพิธีครอบมือ ผู้ที่จะเข้าพิธีครอบมือจะต้องเตรียมดอกไม้ รูป เทียน เหล้าขาว และมะพร้าวอ่อน มาถวายในวันครอบมือ เมื่อถึงกำหนดวันครูสมพงศ์จะจัดพิธีในช่วงเช้าไม่ให้เห็นเพียงวันครูสมพงศ์จะจุดรูป เทียน บอกกล่าวต่อครูหมอกาหลอแล้วนำปี่กาหลอลงมาจากหิ้ง ทำพิธีเปิดปากปี่กาหลอ แล้วถวายดอกไม้ เหล้าขาว มะพร้าวอ่อนต่อครูหมอกาหลอ หลังจากนั้นให้ผู้ที่จะเข้าพิธี ครอบมือกราบสามครั้ง ครูสมพงศ์จะยื่นปี่กาหลอไปให้แก่ผู้ที่เข้ารับการมอบแล้วให้เป่าเพลงที่มีคาถากำกับ จำนวน 12 เพลง เป็นการเป่าคนเดียวยังไม่มีใช้กลองทนกับฆ้องเข้ามาประกอบจังหวะ และยังไม่ต้องบริกรรมคาถา เพราะเป็นการเป่าเพื่อการตรวจสอบความถูกต้องของวรรคเพลง โดยจะมีครูสมพงศ์คอยชี้แนะความถูกต้อง เมื่อเป่าจบทั้ง 12 เพลง ครูสมพงศ์จะบริกรรมคาถาและสื่อสารกับครูกาหลอว่าเด็กคนนี้สามารถเป่าปี่กาหลอได้ถูกต้องขอให้ครูหมอกาหลอช่วยคุ้มครองประสิทธิ์ประสาทวิชาเปิดทางสว่างให้ได้เห็นแต่หากไม่ได้เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติตามจารีตของกาหลอและสืบทอดได้ก็ขอให้ครูได้แสดงให้เห็นว่าเด็กคนนี้ไม่สามารถปฏิบัติตามจารีตของกาหลอและสืบทอดได้ หลังจากนั้นครูสมพงศ์จะทิ้งระยะเวลาชั่วครู่หนึ่ง แล้วจึงจะนำขันน้ำมนต์มาบริกรรมคาถาและประพรมน้ำมนต์ให้ผู้เข้าพิธีรับมอบ ผู้ที่เข้าพิธีรับมอบกราบสามครั้ง และจะนับเป็นลูกศิษย์กับครูตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป เป็นการเสร็จพิธีกรรมการครอบมือ

ครูหมอกาหลอท่านจะอยู่กับเราตลอด ท่านจะรู้ว่าเด็กคนนี้ทำได้ไหม ปฏิบัติดีไหม ถ้าดีพิธีก็จะราบรื่น แต่ถ้าไม่ดีก็จะแสดงให้เห็นเลย พ่อครูเล่าให้ฟังว่า ตอนให้เป่าปี่กาหลอตรวจเพลง เป่าไม่ออกก็มี ทั้ง ๆ ที่ฝึกซ้อมมาอย่างดี หรือไม่ก็ไม่มาตามนัดในวันที่จะครอบก็มี เป่าเพลงไม่รู้เรื่องก็มี คือผิดแตกต่างกันไปเลย แต่ไม่เคยทำให้ต้องเจ็บตัว จะแสดงให้เห็นประมาณนี้ ครูที่จะครอบมือให้อยู่มานานก็ต้องรู้

โดยตัวเองแล้วว่าเด็กคนนี้ไม่ใช่ เราก็ต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าครูหมอตานมองเห็นว่าเด็กยังไม่พร้อม เช่นเดียวกันตอนที่ครูเข้าพิธีเลือก ทั้ง ๆ ที่พี่ชายครูพร้อมกว่าครูทุกอย่าง เป่าปี่กาหลอออกเสียงดัง เป่าเป็นเพลงได้ มีลูกชายสี่สกุลแต่ครูหมอกาหลอก็ไม่เลือก มาเลือกครูทั้งๆที่ไม่พร้อมอะไรเลย

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 9 กันยายน 2560)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า กาหลอคณะครูสมพงษ์มีจารีตแบบแผน และประเพณีปฏิบัติที่ชัดเจนในทุกด้านเช่น คาถา บทเพลง สิ่งของ ท่าทางการแสดงออก ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้เป็นบิดาคือนายกล่อมโดยตรง ทำให้ครูสมพงษ์มีความมั่นใจในการประกอบพิธีกรรมทุก ๆ พิธีกรรมจะเห็นได้ว่า ทุกพิธีกรรมมีบทเพลงและคาถากำกั้อยู่ ซึ่งก่อนที่จะประกอบพิธีกรรมใด ๆ ครูสมพงษ์จะน้อมนำเอาพระรัตนตรัยเป็นที่ตั้งอยู่เสมอ เพื่อรวบรวมจิตใจให้หนึ่งสงบ และประกอบพิธีกรรมใดอย่างราบรื่น อีกทั้งพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการฝากฝังให้ผู้ตายได้ไปอยู่ในภพภูมิที่ดี โดยมีการบริการคาถาเพื่ออ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ให้ช่วยนำพาดวงวิญญาณและชี้ทางสว่างให้แก่ดวงวิญญาณอีกด้วย จากการศึกษาในขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมการถวายของครูประจำปี หรือการไหว้ครูใหญ่ จะเป็นพิธีกรรมที่นำเอาความนอบน้อมเป็นที่ตั้งมีการกล่าวอัญเชิญครูหมอกาหลอให้มารับเครื่องเช่น เป็นการแสดงกตัญญูตเวทิตาคุณที่สามารถแสดงให้เห็นได้ชัดเจน

ในด้านพิธีการบนและการแก้บน แสดงให้เห็นว่า ครูหมอกาหลอเป็นครูที่มีแต่ให้คุณคุ้มครองดูแลลูกศิษย์ทุกท่านให้มีความสุข ในส่วนของพิธีครอบมือ เป็นพิธีที่มีแบบแผนชัดเจนและเป็น การตรวจสอบอย่างละเอียดถึงคุณสมบัติขั้นต้นของการเรียนรู้จารีต วัฒนธรรม ประเพณีการปฏิบัติของกาหลอโดยการเริ่มต้นการเรียนรู้บทเพลงทั้ง 12 เพลง เป็นการวัดความอดทนของผู้เข้าพิธีอีกด้วย

3.4 ความเชื่อของวงกาหลอ คณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด

กาหลอคณะครูสมพงษ์มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลออยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งนักดนตรีทุกคนในคณะต่างเชื่อและศรัทธาในความเชื่อและไม่ละเมิด หรือลองดีโดยเด็ดขาด เพราะต่างรู้ดีว่าผลที่ตามมาจะทำให้ตนเองอาจต้องเลิกเล่นกาหลอ หรืออาจทำให้ถึงชีวิตได้ สามารถแบ่งความเชื่อของ กาหลอคณะครูสมพงษ์ได้ 6 ลักษณะ ดังนี้

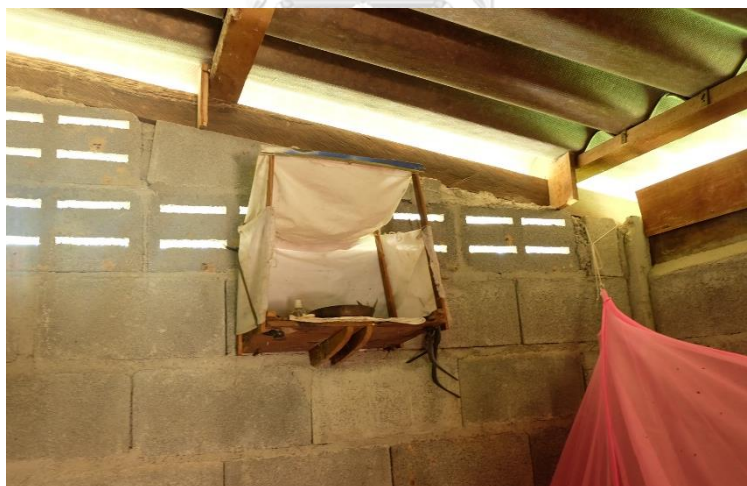
3.4.1 ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรี

โดยส่วนใหญ่วัฒนธรรมที่มีเครื่องดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องกับนักดนตรีในวัฒนธรรมนั้น ๆ จะให้ความสำคัญกับเครื่องดนตรีเปรียบเสมือนว่าเครื่องดนตรีเป็นครูอีกท่านหนึ่ง กาลอณณะครูสมพงศ์ ปฏิบัติกับเครื่องดนตรีเหมือนครูที่มอบวิชาให้ตนเองเช่นกัน จึงมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรีที่คณะกาลอให้สำคัญดังนี้

3.4.1.1 กาลอ เป็นเครื่องดนตรีที่เป็นสัญลักษณ์แทนครูหมอกาลอ นักดนตรีทุกคนในคณะจะเคารพบูชากราบไหว้เสมอ

3.4.1.2 การวางปีกาลอบนหิ้งครูหมอกาลอจะต้องถอดส่วนประกอบต่าง ๆ ของปีกาลอ ถ้าไม่ทำเช่นนี้ ครูหมอใหญ่จะทำให้ครูสมพงศ์ปวดศีรษะ หรืออาจเป็นภรรยาและลูกที่ปวดศีรษะ

3.4.1.3 เมื่อนำปีกาลอขึ้นหิ้งแล้วจะไม่สามารถนำปีกาลอลงมาเป่าเล่นได้ ถ้าจะนำลงมาเป่าหรือมีผู้มาขอดูก็ต้องจูดรูป เทียน บอกกล่าวครูหมอให้เรียบบร้อย นอกจากนี้สามารถเอาลงมาเป่าได้ก็ต่อเมื่อเตรียมตัวจะไปงานคุมศพเท่านั้น

ภาพที่ 75 หิ้งครูหมอกาลอของครูสมพงศ์ บุญมาเกิด
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.4.1.4 บุคคลทั่วไปสามารถจับต้องกลองทน และฆ้องได้ แต่ไม่สามารถตีเล่นได้ เพราะเชื่อว่าครูหมอกาลอจะลงโทษแก่ผู้ที่ไม่มีความเคารพ เครื่องดนตรีก็เปรียบเสมือนครูบาอาจารย์เช่นกัน

3.4.1.5 การแขวนซ็อง จะต้องแขวนในระดับเดียวกันกับกลองทนต์ แต่ต้องอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าหิ้งครุหมอปีกาหลอ

3.4.1.6 ห้ามนำปีกาหลอ กลองทนต์ ซ็อง ลอดราวตากผ้าเป็นอันขาด เพราะฉะนั้นการแห่ศพจากบ้านไปวัดจึงต้องจำเป็นที่จะตรวจดูทิศทาง สิ่งกีดขวางเป็นอย่างดี

3.4.1.7 ห้ามนำปีกาหลอ กลองทนต์ ซ็อง ลอดบันได ลอดไม้ค้ำกล้วย หรือลอดเข้าใต้ถุนบ้านเป็นอันขาด

3.4.1.8 ห้ามให้ผู้อื่นข้ามเครื่องดนตรีทั้งสามเด็ดขาด

3.4.1.9 นอกจากพิธีกรรมกรวดน้ำคว่ำซ็องแล้วคณะกาหลอห้ามวางซ็องในลักษณะของการคว่ำหน้าลงไม่ว่าที่ใดก็ตาม ให้จัดเก็บในลักษณะของการแขวน เนื่องจากหมายถึงการตัดขาดซึ่งกันและกัน

3.4.2 ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

พิธีกรรมกาหลอเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ คณะครุสมพวงศให้ความสำคัญกับข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติเพื่อให้คณะกาหลอดำรงอยู่โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ และหวังให้ครุหมอกาหลอช่วยคุ้มครองตนเองและครอบครัว เนื่องจากครุสมพวงศเองเป็นเจ้าของคณะ กล่าวได้ว่าต้องรับผิดชอบชีวิตสมาชิกทุกท่านที่อยู่ในคณะ ดังนั้นจึงต้องเชื่อถือให้ความสำคัญและปฏิบัติตาม ดังนี้

3.4.2.1 หากนำน้ำมนต์ที่อยู่ในพิธีกรรมกรวดน้ำคว่ำซ็องมาประพรม จะทำให้ไม่ได้ยินเสียงปีกาหลออีกเลย ซึ่งเป็นความหมายโดยนัยยะแฝงว่าในครอบครัวจะไม่มีคนตายอีก

3.4.2.2 คาถากันเรือน เป็นการบริกรรมคาถาเพื่อป้องกันภูต ผี ปีศาจ และเสนียดจัญไรต่างๆไม่ให้เข้าบ้าน

3.4.2.3 คาถากันตัว เป็นการบริกรรมคาถาที่นักดนตรีทุกท่านในวงจะต้องท่องได้เพื่อป้องกันภูต ผี ปีศาจ และเสนียดจัญไรไม่ให้เกิดขึ้นกับตนเอง

3.4.2.4 คาถาขอที่ตั้งโรงกาหลอเป็นการบริกรรมคาถาเพื่อขออนุญาตพระภูมิเจ้าที่ พระแม่ธรณี ช่วยไม่ให้เกิดอันตรายใด ๆ กับคณะกาหลอ

3.4.2.5 คาถาเข้าโรงกาหลอ เป็นการบริกรรมคาถาเพื่อป้องกันและปิดโรงไม่ให้ภูต ผี ปีศาจ และเสนียดจัญไรต่าง ๆ เข้ามาในโรงกาหลอ โดยครุสมพวงศจะยื่นมือทาบประตูโรงกาหลอแล้วบริกรรมคาถาดังกล่าว

3.4.2.6 ศาลาโรง เป็นการบริการศาลา เพื่อบอกกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้รู้ว่ามีพิธีกรรมในการประกอบในโรงกาหลอนั้น เสร็จสิ้นลงแล้ว

3.4.2.7 นักดนตรีกาหลอไม่สามารถออกนอกโรงกาหลอได้ ดังนั้นหากจะนอนต้องนอนในโรงกาหลอเท่านั้น เนื่องจากเชื่อว่าหากออกไปนอนด้านนอกจะเกิดสิ่งไม่ดีขึ้นกับตนเองและนอกจากนักดนตรีกาหลอก็ไม่มีผู้ใดสามารถเข้าโรงกาหลอได้และไม่สามารถนอนในโรงกาหลอด้วยเช่นกัน

3.4.2.8 ที่บ้านของครูสมพงศ์ จะต้องสร้างหิ้งไว้เพื่อเป็นที่บูชาครูหมอกาหลอ และใช้สำหรับการวางปีกาหลอ เชื่อว่าหิ้งครูหมอกาหลอจะเป็นที่สถิตของครูหมอกาหลอ เมื่อมีการถวายของหรืออบนบาน ก็ให้กระทำได้ที่หน้าหิ้ง

3.4.2.9 การคว่ำซ่อง จะกระทำได้ที่ต่อเมื่อคณะกาหลอได้รับเชิญให้ไปทำพิธีและคุมศพเท่านั้น

3.4.2.10 การตั้งโรงกาหลอ ห้ามไม่ให้หันด้านหน้าไปทางทิศตะวันตก เนื่องจากชาวใต้มีความเชื่อว่าทิศตะวันตกเป็นทิศของผู้ตาย

3.4.2.11 นอกจากมีหิ้งครูหมอกาหลอไว้ที่บ้านแล้ว ภายในโรงกาหลอก็ต้องมีหิ้งไว้สำหรับให้ครูกาหลอใหญ่ คอยปกป้องรักษาดูแลนักดนตรีเช่นกัน

3.4.2.12 เมื่อคณะกาหลอเข้าไปอยู่ในโรงกาหลอแล้วจะไม่สามารถออกไปข้างนอกได้เลย ดังนั้น จึงต้องกั้นประตูส่วนตัวให้เสร็จเรียบร้อย นักดนตรีกาหลอจึงเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความใสสะอาดทั้งภายนอกและภายใน เมื่อถึงเวลาเลยเที่ยงวันของวันรุ่งขึ้นจึงจะสามารถออกจากโรงกาหลอได้

3.4.2.13 หากมีกิจธุระหรือปวดหนักจนอดทนไม่ไหวแล้ว คนปีจะบริการศาลากันตัวให้แก่คนที่จะออกไปนอกโรงกาหลอ เนื่องจากศาลากันตัวจะใช้พร้าหรือไม้ได้ ดังนั้นหากไม่จำเป็น คณะกาหลอจะไม่ออกจากโรงกาหลอโดยเด็ดขาด และจะไม่ออกไปจนหมดทุกคน มิเช่นนั้นจะต้องทำพิธีขอโรงใหม่ตั้งแต่เริ่มต้น

3.4.2.14 การถวายของครูจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ครูสมพงศ์จะจัดในวันพฤหัสบดี แรกของเดือน 11 (เดือนไทย)

3.4.2.15 การไหว้ครู จะจัดขึ้นทุก ๆ 3 ปี ครูสมพงศ์จะจัดในวันพฤหัสบดีแรกของเดือน 11 (เดือนไทย) แต่ถ้าหากปีใดไม่พร้อมในการจัดพิธี เช่น มีงานเข้ามาให้ไปคุมศพก็ต้องจัดรูปเทียนบอกกล่าวครุหม่อใหญ่ขอเลื่อนการไหว้ครูออกไปก่อน

ภาพที่ 76 ครูสมพงศ์และปี่กาหลอที่ได้รับตกทอดมาจากคุณพ่อกล่อม บุญมาเกิด
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

3.4.3 ความเชื่อเกี่ยวกับการสืบทอด

วัฒนธรรมการสืบทอดดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์ พบว่าใช้วิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ ต้องเรียนรู้แบบครูพักลักจำ เนื่องจากมีความเชื่อในการห้ามไม่ให้พ่อลูกสอนกัน ดังนั้นครูสมพงศ์จึงเลือกเรียนรู้แบบครูพักลักจำ และใช้คำถามถามครูกล่อมทุกเรื่องราวที่ตนเองสนใจ สงสัย ครูกล่อมก็จะตอบทุกข้อสงสัย ความเชื่อเกี่ยวกับการสืบทอดกาหลอมีดังนี้

3.4.3.1 การสืบทอดผู้เป่าปี่กาหลอ ครูหม่อใหญ่กาหลอเป็นผู้ที่คัดเลือกเท่านั้น โดยจะคัดเลือกด้วยวิธีเข้าทรง

3.4.3.2 ผู้ที่สามารถเข้ารับเลือกเป็นผู้เป่าปี่กาหลอได้นั้นต้องเป็นลูกชายผู้สืบสกุลเท่านั้น แต่ถ้าหากไม่มีจริง ๆ ก็สามารถเป็นผู้อื่นได้ ทั้งนี้ครูหม่อใหญ่จะเป็นผู้คัดเลือกอีกครั้งหนึ่งโดยวิธีการเข้าทรง

3.4.3.3 พ่อกับลูกไม่ให้สอนกันโดยตรงให้หาวิธีอื่นสอน เช่น ครูพักลักจำ ถามตอบให้เหมือนการที่พ่อเล่าเรื่องให้ลูกชายฟัง เพราะเชื่อว่าถ้าสอนกันโดยตรง ลูกจะไม่เชื่อฟังพ่อ

3.4.3.4 หากไม่มีผู้สืบทอดผู้เป่าปี่กาหลอจะตายตาไม่หลับ ต้องหาที่ให้ครูหม่อกาหลอเช่น อนุญาตให้นำไปมอบให้กาหลอคณะอื่นช่วยดูแลอย่างเช่นครูสมพงศ์ มีครูหม่อกาหลอที่

คอยคุ้มครองตัวเองประมาณ 7 สาย ดังนั้นหากมีงานคุมศพ การถวายของประจำปี การไหว้ครู หรือ การทำพิธีกรรมทุกพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับกาหลอ ครูสมพงศ์จะต้องเอ่ยชื่อครูหมอกาหลอทั้ง 7 สาย

3.4.4 ความเชื่อเกี่ยวกับการถวายของ

กาหลอเป็นดนตรีอีกชนิดหนึ่งที่มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์อย่างชัดเจน แม้กระทั่งในเรื่องของการถวายของหรืออาหารการกิน ที่จะต้องพิถีพิถันในการรับประทาน การพิจารณาอาหารก่อนการรับประทาน ไม่ได้เป็นเรื่องของความยุ่งยาก แต่เป็นเรื่องของการใส่ใจในทุก ๆ รายละเอียดเสียมากกว่า อาหารทุกอย่างที่ได้ถวายครูต้องเป็นของใหม่ ซึ่งของใหม่ในที่นี้ หมายถึงยังไม่ได้ผ่านการรับประทานจากผู้ใด หากผิดพลาดก็จะเกิดสิ่งไม่ดีขึ้นกับตัว เกิดอาการชกกระตุก ลื่นจุกปาก หรืออาการอื่น ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับการถวายของ มีดังนี้

3.4.4.1 เมื่อรับประทานอาหารครั้งใด ไม่ว่าจะเป็นในพิธีกรรมหรือในชีวิตประจำวัน ครูสมพงศ์จะต้องบริการมคธ และถวายให้กับครูกาหลอก่อนทุกครั้ง เสร็จแล้วจึงสามารถรับประทานได้

3.4.4.2 ก่อนเป่าปี่จะต้องเซ่นครูหมอก่อนทุกครั้ง เพื่อเป็นการบอกกล่าวและให้ครูหมอช่วยคุ้มครอง

3.4.4.3 อาหารของกาหลอจะไม่สามารถปะปนกับของผู้อื่นได้ จะต้องตักใส่ภาชนะแยกไว้เป็นอย่างแรก ไม่สามารถรับประทานต่อจากผู้อื่นได้ ยกเว้นอาหารที่ต่อจากพระสงฆ์ได้ และต้องรับประทานในโรงกาหลอเท่านั้น ห้ามออกมารับประทานด้านนอก อาหารที่รับประทานต้องเป็นอาหารที่ถูกเจ้าภาพจัดหามาให้ และต้องกินพร้อมกับเวลาที่พระฉันเท่านั้น

3.4.4.4 การนั่งรับประทานจะนั่งรับประทานบนเสื่อคนละผืนกับครูสมพงศ์ หมายถึงคนกลางคน คนตีฆ้องสามารถนั่งบนเสื่อผืนเดียวกันได้แต่ครูสมพงศ์ไม่สามารถนั่งร่วมเสื่อกับผู้ใดได้

ภาพที่ 77 นางสาวคุณปราณีกำลังจัดที่สิบสองเพื่อถวายเป็นเครื่องเซ่น
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอังคารที่ 17 ตุลาคม 2559

3.4.4.5 ทุก ๆ ครั้งที่คณะกาหลอรับประทานอาหารในโรงกาหลอ จะต้องตั้งเครื่องเซ่นให้แก่กองทน และฆ้องด้วย เช่นเดียวกับปีกาหลอ

3.4.4.6 หากมีการรับประทานมะพร้าวอ่อนภายในบ้านให้นำมะพร้าวอ่อนถวายแต่ครูหมอกาหลอก่อน แล้วจึงนำมารับประทานได้

3.4.4.7 ห้ามรับประทานสิ่งอื่นนอกจากสิ่งที่เจ้าภาพจัดหามาให้

3.4.4.8 เมื่ออยู่ที่บ้านและไม่ได้ถวายอาหารใดๆให้ครูหมอกาหลอ ห้ามกล่าวชมอาหารว่าอร่อย หรือไม่อร่อยเด็ดขาด

3.4.5 ความเชื่อเกี่ยวกับผู้หญิง

ผู้หญิงเป็นสตรีเพศที่ถูกกำหนดความเชื่อและข้อห้ามไว้อย่างชัดเจนในคณะกาหลอครูสมพงศ์ ทำให้ความเชื่อและข้อห้ามนี้ถูกถ่ายทอดไปยังภรรยา และบุตรสาวของครูสมพงศ์ ให้ปฏิบัติตามและเชื่อถืออีกด้วย เพื่อความปลอดภัยของตนเองและครูสมพงศ์ จากการวิเคราะห์พบว่า ภรรยาและบุตรสาวของครูสมพงศ์ปฏิบัติตามและเชื่อถือครูหมอกาหลอเช่นเดียวกัน มีความเชื่อและข้อห้ามเกี่ยวกับผู้หญิง ดังนี้

3.4.5.1 ระหว่างที่คณะกาหลอไปคุมศพที่ใด ถ้าภรรยาอยู่ที่บ้านประพุดนอกใจสามี จะทำให้เกิดเหตุร้ายต่อภรรยา และครูหมอใหญ่จะมาเตือนผู้เป็นสามี

3.4.5.2 เมื่อคณะกาหลอกลับมาจากการคุมศพ ผู้เป็นภรรยาจะต้องนำน้ำมาล้างเท้าให้แก่สามี เพื่อขจัดเสนียดจัญไร

3.4.5.3 ห้ามมิให้ผู้หญิงเข้ามาวุ่นวายในโรงกาหลอเป็นอันขาด

3.4.5.4 ห้ามรับของจากผู้หญิงโดนส่งมือต่อมือเป็นเด็ดขาด

3.4.5.5 ห้ามผู้หญิงจับต้องปีกาหลอเป็นอันขาด

3.4.5.6 ห้ามนักดนตรีกาหลอนั่งร่วมเสื่อกับผู้หญิงเป็นอันขาด

3.4.6 ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ

นอกจากนี้ กาหลอคณะครูสมพงศ์ยังมีความเชื่อต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งครูสมพงศ์และคณะกาหลอไม่ได้ละเมิดข้อห้ามใด ดำรงตนอยู่ในความเชื่อนั้น เพราะต่างก็เชื่อว่าถูกบริหารจัดการโดยบรรพบุรุษเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของตนเอง ความเชื่อเกี่ยวกับบริบทอื่น มีดังนี้

3.4.6.1 การเดินทางไปคุมศพของกาหลอ ห้ามแวะพักที่ใดก่อนที่จะถึงบริเวณงาน เพราะเชื่อว่าอาจมีภูต ผี ปีศาจ หรือผู้ที่เล่นไสยศาสตร์ กำลังลองของอยู่ จึงไม่ควรที่จะแวะพักที่ใดเพื่อความปลอดภัยต่อตนเอง

3.4.6.2 หากมีนักดนตรีที่วังนอน สามารถนอนได้ในโรงกาหลอเท่านั้นห้ามออกมานอกโรงกาหลอ

3.4.6.3 นักดนตรีกาหลอจะต้องไม่พูดเท็จ ไม่ผิดคำพูด ไม่พูดสอดเสียด เพราะอาจทำให้ของเข้าตัว

3.4.6.4 นักดนตรีกาหลอจะต้องไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น เพราะจะทำให้ของเข้าตัว

3.4.6.5 หากจำเป็นจะต้องลอดใต้สะพานให้เอามือปิดหัวแล้วเอ่ยคาถาว่า “นะกัน”

3.4.6.6 การชุดหลุมเสาโรงกาหลอ เมื่อชุดหลุมลงไปให้ถ่มน้ำลายของผู้ชุดลงไปด้วย เป็นการป้องกันไม่ให้โดนคุณไสยที่มาจากพื้นดิน

3.4.6.7 พลุที่นำมาเชียวมากในการประกอบพิธีกรรมกาหลอทุก ๆ พิธีกรรมให้เชียวโดยหายใจพลุขึ้นแล้วใช้ปูนแดงทาลงไปหลังจากนั้นปักครึ่งโดยไม่ต้องปักเป็นแบบอื่น

3.4.6.8 ห้ามชักชวนคนนอกจารีตเข้าไปนั่งในโรงพิธีเด็ดขาด

3.4.6.9 นักดนตรีกาหลอห้ามเดินลอดไม้ค้ำกล้วย ไม้ค้ำเรื่อน หรือห้ามลอดใต้สะพาน

3.4.6.10 ห้ามลอดใต้ถุนบ้านที่มีเสาเพียง 4 เสา และใต้ถุนบ้านในช่วงที่มีการทำคลอดอย่างเด็ดขาด เพราะจะทำให้คาถาเสื่อม

3.4.6.11 ห้ามทุกคนนั่งขวางประตูหน้าบ้านเป็นอันขาด เพราะถ้าหากภูต ผี พบเห็นเข้าจะตามเข้ามาในบ้าน

3.4.6.12 ห้ามบวมน้ำลายลงในโถส้วมหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ

3.4.6.13 ห้ามนั่งบนหมอนหรือชั้นบันได เพราะของจะเสื่อม

3.4.6.14 ห้ามนุ่งผ้าเปียกเข้าบ้านเพราะจะทำให้ผีตามเข้าบ้านมาด้วย

3.4.6.15 ห้ามตัดดอกไม้ที่จะนำไปถวายครูหมอกาหลอเพราะเป็นการถวายของตนเองให้ครูหมอกาหลอ

3.4.6.16 ห้ามด่าบุพการีผู้อื่นเพราะคาถาจะเสื่อม

ภาพที่ 78 โรงกาหลอที่ถูกตั้งสำหรับการคุมศพ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 79 หิ้งครูหมอใหญ่ในโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ผมก็ไม่เคยเห็นตัวเป็น ๆ ของครุหมอกาหลอ หรือกรับเพียงแต่เคยเจอสิ่ง
ประหลาด ๆ ที่ทำให้คิดว่าน่าจะเป็นครุหมอกาหลอที่มาแสดงอิทธิฤทธิ์ให้รับรู้ วัน
ก่อนผมไปคุมศพแถว ๆ เขาพนม โรงกาหลอเล็กมาก ร้อน แออัด แต่ก็แก้ไขแล้ว ก็ดี
ขึ้นมาประมาณหนึ่ง ผมร้อนมากเลยขอพวงมาลัยข้างนอกแค่เพียงครู่เดียว เมื่อผม
ออกมาผมเผื่อพบกลับไปบนโต๊ะ กลับไปได้สักพักก็รู้สึกเหมือนมีคนมาหยิก หยิกเจ็บ
มาก หยิกหลายที่ ผมสะดุ้งตื่นขึ้นมาเห็นเป็นเงาขาว ๆ ความรู้สึกที่วิ่งเข้ามาในหัวตอน
นั้นคือครุหมอกาหลอ ผมก็เลยวิ่งกลับเข้ามาในโรงกาหลอ ผมยังเปิดรอยให้พวงมาลัยอยู่
เลย เขาขำกันใหญ่ เขาบอกว่าแคไปปลุกเฉย ๆ กลัวว่าจะหลับนอน ด้านนอก
อันตราย

(สนิท ศรีสุขใส, 9 กันยายน 2560)

สรุปได้ว่าความเชื่อที่คณะกาหลอครูสมพงศ์ให้ความเคารพและปฏิบัติตามมาโดยตลอด
ไม่ได้ละเมิดนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ
พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับการสืบทอด ความเชื่อเกี่ยวกับการถวายของ ความเชื่อเกี่ยวกับผู้หญิง
ความเชื่อเกี่ยวกับบริบทอื่นๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คณะกาหลอครูสมพงศ์ยังคงได้รับความนิยม
ถึงแม้ว่าจะน้อยลงบ้างตามกาลเวลาและตามสมัยนิยมของชุมชนชาวอำเภอทุ่งใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช ความละเอียดละออของการให้ความเคารพและปฏิบัติตามนั้น ส่งผลให้
ครุหมอกาหลอยังคงคุ้มครองและป้องกันผู้ครอบครองของคณะกาหลอไม่ว่าจะเป็นภรรยา ลูก หลาน
ญาติ ๆ ตามความเชื่อของกลุ่มคนในกลุ่มนี้

3.5 โอกาสในการจัดพิธีกรรม คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด

คณะกาหลอครูสมพงศ์ ได้รับการนิยมในการว่าจ้างไปบรรเลงในงานศพ ซึ่งจะเป็นงานศพ
ของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มียศฐาบรรดาศักดิ์ พระที่มีสมณศักดิ์ เป็นต้น โดยการว่าจ้างนั้นบางครั้งก็จะ
เป็นการขอความอนุเคราะห์ บางครั้งก็จะตกลงเงินค่าราคา ซึ่งไม่ว่าจะเป็นงานในลักษณะใดครูสมพงศ์
จะไม่ปฏิเสธแม้แต่ครั้งเดียว อีกทั้งยังยินดีในการไปบรรเลงอีกด้วยเพราะครูสมพงศ์ต้องการให้กาหลอ
กลับมาแพร่หลายและได้รับความนิยมอีกครั้ง จึงยินดีที่จะนำกาหลอไปเผยแพร่ในงานและที่ต่าง ๆ

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า ครูสมพงศ์ต้องการให้กาหลออยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป และยังต้องการเผยแพร่ให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จัก จึงไม่ได้สนใจในเรื่องของค่าตัวที่ได้จากการแสดงมากนัก สังเกตได้จากการรับเล่นงานทุกงานโดยไม่ปฏิเสธถึงแม้ว่าจะไม่ได้ค่าแรงก็ตาม

3.6 องค์ประกอบของพิธีกรรมกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด

3.6.1 สถานที่การตั้งโรงกาหลอ

โรงกาหลอสามารถจัดทำได้ 2 สถานที่ คือในบริเวณวัดและบริเวณบ้าน ซึ่งการจัดตั้งโรงกาหลอบริเวณวัด เมื่อเสร็จพิธีกรรมการลาโรง คณะกาหลอจะเป็นผู้รื้อถอนโรงกาหลอเอง ทางเจ้าภาพไม่ต้องรื้อถอนแต่อย่างใด คณะกาหลอจะตัดเชือกหรือตัดการผูกมัดหมดทุกอย่างที่อยู่ในโรงกาหลอออกให้ขาดทั้งหมด และบริการรถลากันตัว เพื่อเป็นการป้องกันภูต ผี ปีศาจที่อาจติดตามเผ้ามอง มาวุ่นวายได้ ส่วนการจัดตั้งโรงกาหลอในบริเวณบ้านเมื่อเสร็จพิธีกรรมการลาโรง คณะกาหลอต้องปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายและรับผิตชอบต่อสิ่งเร้นลับที่จะเกิดขึ้นกับบ้านตลอดจนเสร็จงานศพ เมื่อทำพิธีกรรมการลาโรงเสร็จก็ต้องให้เจ้าภาพมารื้อถอนโรงกาหลอในทันที เนื่องจากต้องปิดเป่าความชั่วร้าย เสนียดจัญไรต่าง ๆ ออกให้หมดโดยครูสมพงศ์จะผู้บริการรถลาก

ลักษณะบริเวณที่เหมาะสมของการจัดตั้งโรงกาหลอคือ เป็นบริเวณโล่ง อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีต้นไม้ใหญ่ หรือกิ่งไม้ที่พาดมาถึงโรงกาหลอ ไม่มีน้ำขัง บริเวณรอบ ๆ โรงกาหลอ หรือด้านล่างของโรงกาหลอ

3.6.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำโรงกาหลอ และการทำโรงกาหลอ

โรงกาหลอที่เป็นแบบแผนจารีตของกาหลอคณะครูสมพงศ์ จะมีความกว้าง 5 ศอก ยาว 7 ศอก ซึ่งความหมายของตัวเลขในการก่อสร้างโรงกาหลอคือความกว้าง 5 ศอกหมายถึงตัวตนหรือชีวิตของตน อันประกอบด้วยฝ่ายรูปและฝ่ายนาม ที่แยกออกเป็น 5 ชั้น อันประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ในส่วนของความยาว 7 ศอก หมายถึงพระอิศริกรรม ทั้ง 7 บทถือเป็นหลักธรรมขั้นสูงในพระพุทธศาสนา ซึ่งลักษณะของโรงกาหลอจะมีลักษณะคล้ายๆบ้านของคนไทยทั่วไป ห้ามทำแบบเพิงหมาแหงน และห้ามทำโรงกาหลอขวางทิศตะวันออก ให้ทำไปแนวเดียวกับทิศตะวันออก เสาโรงกาหลอจะมีทั้งหมด 9 เสา แต่ที่จะปรากฏให้คนทั่วไปเห็นจะมีเพียง 8 เสา ซึ่งเสาที่

9 ที่เป็นเสาเอก ครูสมพงศ์จะเป็นผู้สมมุติขึ้นเองและจะมีเพียงครูสมพงศ์เท่านั้นที่จะมองเห็น อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำโรงกาหลอมีดังนี้

1. เสารอบโรง 6 ต้น โดยมีความยาว 180 เซนติเมตร ฝาด้านบนไว้สำหรับวางซื่อ
2. เสากลางด้านนอก 2 ต้น โดยมีความยาว 200 เซนติเมตร ฝาด้านบนไว้สำหรับวางซื่อ
3. ไม้ตีซื่อ 4 ต้น
4. ทางมะพร้าวที่ฉีกมาก้านปลายเพื่อทำเป็นผนังทั้ง ๔ ด้าน
5. เตยกระแซง 3 ใบ (ในสมัยโบราณจะใช้เตยกระแซงทำหลังคา)
6. แผ่นไม้สำหรับทำหิ้งครุหมอ
7. สาดจูด (เสื่อที่ทำจากต้นกระจูด)
8. ไม้วางหลังคา 6 อัน (จำนวนก็อันก็ได้แต่ต้องเป็นเลขคู่)
9. สิ่งของที่สามารถนำมาทำเป็นหลังคา เช่น ฝาใบ ตับจาก สังกะสี เป็นต้น

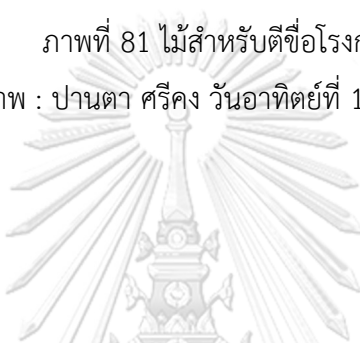

ภาพที่ 80 ไม้ไผ่ทำเสาโรงกาหลอ

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 81 ไม้สำหรับตีซื้อโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 82 ทางมะพร้าวที่ฉีกจากปลายมายังโคน
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 83 ต้นเตยกระแซง

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

เริ่มต้นวิธีการจัดตั้งโรงกาหลอโดยการจัดเก็บบริเวณที่จะจัดตั้งโรงกาหลอ กวาดเศษไม้หรือ รากต้นไม้ออกให้หมด เพราะหากยังคงเหลืออยู่ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของเศษไม้นั้น ๆ อาจทำให้การ ประกอบพิธีติดขัด หลังจากนั้นขุดหลุมเสาทั้ง 6 หลุม ลึกประมาณ 30 เซนติเมตร ให้มีระยะห่างที่ เท่ากัน ในการขุดหลุมเสาแต่ละหลุมให้ถ่มน้ำลายลงไปหลุมเพื่อเป็นการกันตัวออกจากสิ่งเร้นลับ เนื่องจากต้องลงเสาไปในหลุม ดังนั้นในหลุมอาจยังมีเศษไม้หรือดินแฝงที่เป็นของคุณไสยอยู่ เมื่อได้ ความลึกตามที่ต้องการก็ให้ลงเสาในหลุมให้หันด้านที่ผ่าเข้าด้านในโรงกาหลอ

ภาพที่ 84 เสารอบโรงกาหลอที่ลงหลุมแล้ว

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 85 เสารอบโรงกาหลอที่ลงหลุมแล้วนำซี่วางเพื่อยึดเสากับซี่ด้วยตะปู
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

เมื่อชุดหลุมเสารอบโรงทั้ง 6 เสาเสร็จให้ยกซี่ขึ้นวางแล้วตอกตะปูยึดซี่กับเสาไว้ป้องกันไม่ให้ซี่ร่วงลงมาจากด้านบน หลังจากนั้นให้ชุดหลุมเสากลางด้านนอกทั้งสองด้านแล้วนำเสาลงหลุมตีตะปูยึดเสากับซี่ไว้ป้องกันไม่ให้ร่วงลงมา หลังจากที่ตั้งเสาและวางซี่เรียบร้อยแล้วให้นำไม้ขวางหลังคามาดีพาดไปด้านบน เมื่อได้ขึ้นโครงร่างของโรงกาหลอเรียบร้อยแล้วให้นำส่วนที่เป็นหลังคามาประกอบ

ภาพที่ 86 เสารอบโรงกาหลอที่ลงหลุมแล้ว
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 87 โครงร่างของโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 88 ใช้ผ้าใบซึ่งเป็นหลังคาด้านบน
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ทางมะพร้าวที่ฉีกจากปลายไปหาทางด้านโคนจะถูกนำมามัดรอบ ๆ โรงกาหลอเพื่อทำเป็นผนังซึ่งจะมัดตั้งแต่ด้านบนลงมาด้านล่าง มัดเป็น 3 - 4 ระยะจนถึงพื้นดิน ทั้ง 4 ด้านแล้วเก็บใบมะพร้าวเข้าไปไว้ทางด้านในให้เรียบร้อย ตัดส่วนเกินของทางมะพร้าวที่ไม่ได้ใช้งานออกให้หมด เว้นในส่วนที่เป็นประตูทางเข้าด้านหน้า เก็บเศษไม้หรือสิ่งของต่าง ๆ ออกจากทางเข้าให้หมด เนื่องจากในการทำพิธีขอโรงกาหลอจะต้องใช้พื้นที่ในส่วนนี้ในการประกอบพิธีและจะต้องไม่มีสิ่งใดมารบกวน

หากต้องการทำโรงกาหลอในลักษณะของการยกพื้นให้นำแครงมาวางได้ในขั้นตอนนี้โดยการยกแครงเข้าไปวางต้องวางตะแครงแครงเข้าไป ห้ามยกแครงในลักษณะของการหยายแครงเข้าไปในโรงกาหลอ

หลังจากนั้นนำแผ่นไม้สำหรับทำหิ้งครุหมอมมาผูกติดกับโรงพิธีโดยต้องหันหน้าไปทางทิศตะวันออก แล้วปูสาตจุด นำเตยกระแจะจำนวน 3 ใบมากลัดติดกับหลังคา เพื่อเป็นการป้องกันคุณไสยที่อาจมาทำให้พิธีกรรมไม่ราบรื่น เสร็จสิ้นการจัดทำโรงกาหลอ

ภาพที่ 89 การมัดทางมะพร้าวทำเป็นผนัง

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 90 การมัดทางมะพร้าวทำเป็นผนัง

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 91 การมัดทางมะพร้าวทำเป็นผนังทั้ง 4 ด้าน
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 92 การจัดตั้งหิ้งครูหมอกาหลอในโรงกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 93 นำเตยกระแชงมากัดไว้ที่หลังคา ตามแนวของหลังคาโรงกาหลอ

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 94 โรงกาหลอที่เสร็จสมบูรณ์

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.6.3 การนั่งบรรเลงในโรงกาหลอ

การนั่งบรรเลงในโรงกาหลอจะแบ่งพื้นที่ในการนั่งอย่างชัดเจน โดยครูสมพงศ์จะเป็นผู้ที่สามารถนั่งบนสาดจุดได้เพียงผู้เดียวในขณะที่ทำพิธี หลังจากที่ทำพิธีกรรมต่างๆเสร็จและเริ่มบรรเลงกาหลอนักดนตรีท่านอื่นสามารถเข้ามานั่งในสาดจุดผืนเดียวกันกับครูสมพงศ์ได้ แต่ถ้าหากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนั่ง (พื้นที่ในโรงกาหลอคับแคบ) นักดนตรีคนอื่นๆก็นั่งเสื่อคนละผืนกับครูสมพงศ์

พงศ์เป็นเหมือนตัวแทนครูหมอกาหลอเพราะเขาสื่อสารกับครูหมอได้ พวก
 ผมก็จะให้ความเกรงใจ พงศ์เป็นคนจริง ทำจริง ปฏิบัติจริง อันไหนที่ฟอกปลอมห้าม
 คือพงศ์จะไม่ทำเลย ไม่เคยฝืนเลย ถ้าพงศ์ทำไม่ได้พงศ์ก็จะบอกพวกผม พวกผมก็จะ
 อาสาทำให้ เช่นการสร้างโรงกาหลอ พงศ์จะมีหน้าที่ตรวจดู พงศ์ไม่สามารถหยิบจับ
 อะไรตรงไหนได้เลย พงศ์จะเห็นว่าอะไรตรงไหนที่ไม่ถูก เจ้าของที่ไม่ชอบใจก็จะบอก
 พวกผม พวกผมก็จะคอยแนะนำเจ้าภาพอีกที บางทีก็จะช่วยเจ้าภาพจัดการแก้ไขเลย
 ก็มี เพราะว่าคนทางเจ้าภาพเขาน้อย ก็ไม่ยากรบกวน อันไหนช่วยได้เราก็ต้องช่วย
 การนั่งบรรเลงของคนปี คนฆ้อง คนกลองทนต้องแยกกันโดยสิ้นเชิง ไม่ว่าจะอยู่ในโรง
 กาหลอ หรือพบปะกันด้านนอก พวกผมก็ยังมี ความเกรงใจให้พงศ์เสมอเหมือนกัน

(สนิท ศรีสุขใส, 9 กันยายน 2560)

ภาพที่ 95 การแบ่งที่นั่งในการนั่งบรรเลงกาหลอ อย่างชัดเจน
 ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

จากการสัมภาษณ์ครูสนิท ศรีสุขใส คนกลองทนของคณะกาหลอครูสมพงศ์เกี่ยวกับการนั่ง
 บรรเลงในโรงกาหลอ สรุปได้ว่า ครูสมพงศ์สามารถสื่อสารกับครูหมอกาหลอได้จริง ตนให้ความเคารพ
 นับถือครูหมอกาหลอมาก และมอบความเกรงใจให้ครูสมพงศ์เหมือนเป็นผู้นำคนหนึ่ง เนื่องจากตนเอง
 นั้นได้ร่วมบรรเลงกาหลอกับสมพงศ์มาตั้งแต่เริ่มทำให้เห็นพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมา ตนและครูลาภจะ
 เป็นคนคอยช่วยเหลือครูสมพงศ์ในด้านต่าง ๆ หากเป็นสิ่งที่ครูสมพงศ์ไม่สามารถทำเองได้ เช่น การ
 แก้ไขโรงกาหลอ เป็นต้น

3.6.4 เครื่องบูชาครุหมอกาหลอ

แบบแผนของเครื่องบูชาครุหมอกาหลอครุสมพงศ์ ได้จัดไว้อย่างมีแบบแผน เนื่องจากครุหมอกาหลอไม่รับเครื่องถวายที่เป็นของบาป ดังนั้นเครื่องบูชาครุหมอกาหลอจึงเป็นเครื่องบูชาที่มีเพียงดอกไม้ ผลไม้ หมากรุก พลู เท่านั้น นอกจากนี้แล้วยังมีหมากรุก 9 คำ อาหารข้าวหวาน 12 ถ้วย หรือที่เรียกว่าหมากรุกเก้า ข้าวสิบสอง หมากรุก 9 คำนี้ให้เขียนโดยหงายพลูขึ้น ส่วนข้าวสิบสองให้ไม่ได้กำหนดว่า จะต้องเป็นอาหารหวานคาวเท่าใด เพียงแต่ให้มีจำนวนครบ 12 ถ้วย ถ้าหากไม่สามารถหาอาหารคาวหวานได้ครบ 12 ถ้วยแล้วให้แก้ไขโดยการใส่หมากรุกที่เขียนขึ้นแล้ว 1 ถ้วย น้ำเปล่า 1 ถ้วยก็ได้

สิ่งสำคัญในการทำพิธีกรรมคือเหล่าขาว เนื่องจากครุสมพงศ์จะใช้เหล่าขาวเป็นสื่อกลางระหว่างครุหมอกและตัวครุสมพงศ์เอง โดยหากมีการเช่นเครื่องเช่นนี้จะให้เหล่าขาวตกลงไปในเครื่องเช่นนั้น การบูชาครุหมอกาหลอที่บนหิ้งจะใช้เพียงหมากรุก พลู รูป เทียน ซึ่งสามารถบูชาได้ตลอด ไม่ได้กำหนดวันบูชาที่แน่ชัด สามารถทำได้ทุกวัน

ภาพที่ 96 เครื่องเซ่น ที่ใช้บูชาครุหมอกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.6.5 อุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

พิธีกรรมกาหลอจะมีอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นในการประกอบพิธีกรรมรวมอยู่ด้วยเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การใช้อุปกรณ์นี้จะมีหลักการใช้ที่ผู้ประกอบพิธีจะต้องเรียนรู้ว่าวิธีการและขั้นตอนการใช้ ดังนี้

3.6.5.1 มีดหมอ

มีดหมอของครูสมพงษ์ เป็นมีดหมอที่ได้รับตกทอดจากครูกลุ่ม ซึ่งมีไว้ใช้ในการประกอบพิธีกรรมกาหลอ ตัวมีดทำจากเหล็กน้ำพี้ ซึ่งมีความสมบูรณ์ของเหล็กกล้าบริสุทธิ์สมบูรณ์เหนือธรรมชาติ เป็นวัตถุมงคลทางด้านเมตตามหานิยม เพิ่มความเป็นสิริมงคลแก่ผู้เป็นเจ้าของมีดเหล็กน้ำพี้ มีอำนาจในการทำลายคุณไสยเวทย์มนต์ อาถรรพ์ต่าง ๆ จะคอยปกป้องคุ้มครองเจ้าของให้แคล้วคลาดจากภัยอันตราย ป้องกันภูติผีปีศาจ มนต์ดำตามความเชื่อของโบราณจะมีความอัศจรรย์คล้ายกับเหล็กไหล มีการลงอักขระยันต์ไว้ที่ตัวมีด ด้ามมีดทำจากเขาคูรา (เขาลีงผา) ปลูกมีดทำจากไม้สาวดำ ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็ง ครูสมพงษ์จะใช้มีดหมอในการตัดทางมะพร้าว เชือกเตยกระแซง เชือกผ้าขาวที่ผูกห้อยลงมาจากด้านบนที่อยู่บริเวณโรงกาหลอ ทั้งนี้ในขณะที่ใช้มีดหมอ ครูสมพงษ์จะถือปี่กาหลอในมือข้างเดียวกัน และบริการมคาธาไปด้วย

ภาพที่ 97 มีดหมอ ที่ครูสมพงษ์ใช้ในการประกอบพิธีกรรมกาหลอ

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.6.5.2 ชันน้ำมนต์

ชันน้ำมนต์ของครูสมพงษ์ เป็นชันน้ำมนต์ที่ทำจากทองเหลือง มีพานรองรับไว้สำหรับทำน้ำมนต์ในพิธีกรรม หรือทำน้ำมนต์ประพรมช่วยเหลือผู้อื่น สามารถบรรจุน้ำได้ประมาณ 1 ลิตร เป็นชันน้ำมนต์ที่ครูสมพงษ์ใช้มาตั้งแต่สมัยหนุ่มในขณะอายุ 22 ปี การทำน้ำมนต์ของครูสมพงษ์ จะมีการหยดเทียนลงไปในชันแล้วบริการมคาธา ใช้ที่พรมน้ำมนต์ทำจากใบรักมัดรวมกันด้วยด้ายสายสิญจน์ มีดหมอ และไม้ฆ้อน 1 อัน คนน้ำในชันน้ำมนต์เวียนไปทางขวาเท่านั้น

ภาพที่ 98 ชั้นน้ำมนต์ที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.6.5.3 หมอน

หมอน ใช้เป็นที่วางปีกาหลอ ไม้ช้อน และมิดหมอ ซึ่งจะมีผ้าขาวปูทับไปบนหมอนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะเป็นหมอนที่ใช้ในพิธีกรรมเป็นประจำ ไม่ใช่ปะปนกับการนอน ซึ่งมีความเชื่อว่าหมอนใช้เป็นสิ่งที่รองรับศรีษะ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของร่างที่อยู่สูงที่สุด ดังนั้นจึงใช้หมอนเป็นที่รองปีกาหลอ ไม้ช้อน และมิดหมอ จะไม่วางปีกาหลอ ไม้ช้อน และมิดหมอบนพื้น

ภาพที่ 99 หมอนที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 100 ผ้าขาวที่ปูทับไปบนหมอนที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 256

3.6.5.4 ผ้าขาว

ผ้าขาว จะใช้ปูทับบนหมอนเพื่อวางปีกาหลอ ไม้ซ้อน มีดหมอ ไม้ด้านบนแล้วปูลาดยาวออกมาเพื่อใช้วางเครื่องเช่นต่าง ๆ เช่น วางที่ราดครุ วางพานดอกไม้ วางข้าวสิบสอง เมื่อเสร็จพิธีกรรมก็จะรวบผ้าขาวเก็บในลักษณะที่เลิกผ้าขาวขึ้นเป็นนัยว่าพิธีกรรมได้สิ้นสุดแล้วไม่มีสิ่งใดตรงนี้แล้ว

ภาพที่ 101 ผ้าขาวที่ครูสมพงษ์ใช้ปูเพื่อวางปีกาหลอและเครื่องเช่นต่างๆ

ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

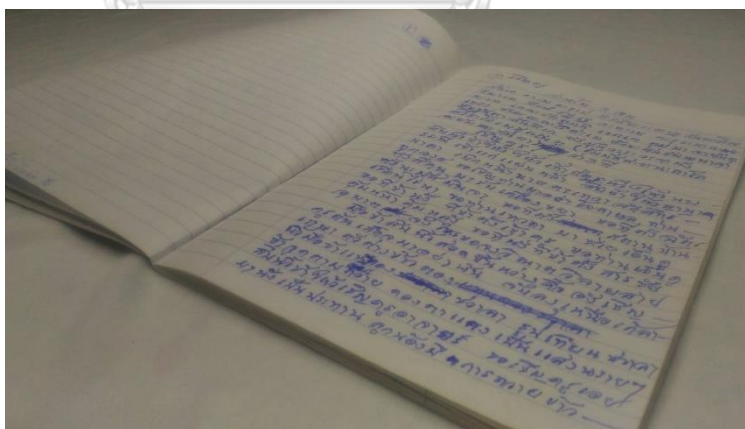
3.6.6 บทกล่าวในพิธีกรรม

คาถากาหลอจะกล่าวว่าเป็นไสยขาวก็ได้ เพราะคาถาทั้งหมดไม่ได้คิดขึ้นเอง ครูเรียนมากับพ่อ พ่อก็เรียนมากับครูคลีกอีกทอดหนึ่งคือถ้าได้บวชเป็นพระมา

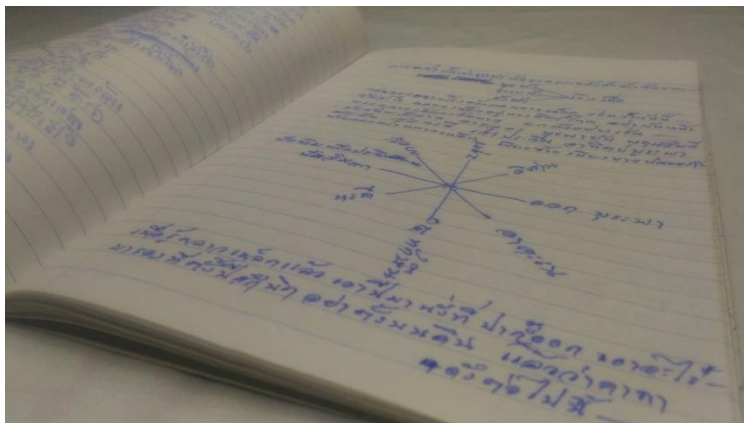
ก่อน แล้วมาเรียนคาถาในการทำพิธีกรรมก็จะคุ้นเคยดี คาถาในพิธีกรรมจะไม่มีคาถา
 ที่ไปเบียดเบียนหรือให้โทษกับผู้อื่น จะมีเพียงการอัญเชิญ การขออนุญาต การทักทาย
 การสื่อสารเท่านั้น เนื่องจากเราปฏิบัติกับครูกาหลอที่ใคร ๆ ก็ต่างเรียกขานกันว่าเป็น
 สิ่งที่มีมองไม่เห็นตัว หากยังจะใส่คาถาอื่นเข้าไปอีกจะยุ่งมากกว่าเดิม พระพุทธเจ้าเป็น
 ที่สุดของศาสนาพุทธแล้ว แค่ว่าคบทอติปิโสก็เป็นบทที่ยิ่งใหญ่อีกบทหนึ่ง
 ก่อนเข้านอนครูจะสวดมนต์ทำสมาธิก่อนนอนเสมอ ทำทุก ๆ ก่อนนอน ถึงจะไม่มีใคร
 เห็นแต่เทวดาท่านเห็น ท่านรู้สึก ท่านก็จะมาคุ้มครองเราเอง ปฏิบัติตามข้อห้าม
 ข้อบังคับอย่างเคร่งครัดก็จะเป็นผลดีต่อตัวเรา

(สมพงค์ บุญมาเกิด, 9 กันยายน 2560)

จากการสัมภาษณ์ครูสมพงค์เรื่องคาถาหรือบทกล่าวในพิธีกรรม สรุปได้ว่า ครูสมพงค์จะ
 บริกรรมเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เพื่อรวมจิตให้เป็นกุศล จิตใจจะนิ่งและสงบ
 สร้างกระแสจิตในตนสร้างความเชื่อมั่น และโน้ม้นำจิตตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยบทกล่าวของ
 ครูสมพงค์จะเป็นการกล่าวสรรเสริญคุณพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ การชุมนุมเทวดา ทั้งนี้ใน
 คาถาจะไม่มีการคิดคาถาขึ้นใหม่จะใช้บทสวดที่เป็นการสวดในพระพุทธศาสนาตัดทอนออกมาสวด

ภาพที่ 102 สมุดจดคาถาต่าง ๆ ที่ครูกล่อมมอบให้ครูสมพงค์
 ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 103 คณิตศาสตร์ที่ใช้ในการบริการรณคณทเพื่อประกอบพิธีกรรม
ที่มาภาพ : ปานตศ ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

จากการศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมกาหลอคณะครูสมพงค์ พบว่ามีองค์ประกอบหลายด้านเช่น สถานที่ตั้งโรงกาหลอ อุปกรณ์ที่ใช้ทำโรงกาหลอ ลักษณะการนั่งบรรเลงในโรงกาหลอ เครื่องบูชาครุหมอกาหลอ และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ในทุกด้านจะถูกระบุแบบแผนไว้อย่างชัดเจน ถึงลักษณะวิธีการทำ การจัดหา การใช้งาน โดยครูต้นสายกาหลอและรับสืบทอดมรดกแห่งจารีต วัฒนธรรมกาหลอเรื่อยมาจนปัจจุบันก็ยังคงรักษาจารีตนี้ไว้

3.7 ข้อปฏิบัติในการบรรเลงกาหลอ คณะครูสมพงค์ บุญมาเกิด

ข้อปฏิบัติในการบรรเลงกาหลอ คณะครูสมพงค์ สามารถจำแนกได้ดังนี้

3.7.1 ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับโรงกาหลอ

เมื่อคณะกาหลอเข้าไปอยู่ในโรงกาหลอแล้วจะไม่สามารถออกไปข้างนอกได้เลย ดังนั้นจึงต้องกักรุระส่วนตัวให้เสร็จเรียบร้อย นักดนตรีกาหลอจึงเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความใสสะอาดทั้งภายนอกและภายใน เมื่อถึงเวลาเลยเที่ยงวันของวันรุ่งขึ้นจึงสามารถออกจากโรงกาหลอได้ หากมีกิจธุระหรือปวดหนักจนอดทนไม่ไหวแล้ว คนปี่จะบริการรณคณทกันตัวให้แก่คนที่จะออกไปนอกรงกาหลอ เนื่องจากคณทกันตัวจะใช้พร้าเพื่อไม่ให้ได้ ดังนั้นหากไม่จำเป็นคณทกาหลอจะไม่ออกจากโรงกาหลอโดยเด็ดขาด และจะไม่ออกไปจนหมดทุกคน มิเช่นนั้นจะต้องทำพิธีขอโรงใหม่ตั้งแต่เริ่มต้น หากมีนักดนตรีที่ง่วงนอน สามารถนอนได้ในโรงกาหลอเท่านั้นห้ามออกมานอกรงกาหลอการขุดหลุม

เสาโรงกาหลอ เมื่อชุดหลุมลงไปให้ถ่มน้ำลายของผู้ชุดลงไปด้วย เป็นการป้องกันไม่ให้โดนคุณไสยที่มาจากพื้นดิน

3.7.2 ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการอาหาร

อาหารของกาหลอจะไม่สามารถปะปนกับของผู้อื่นได้ จะต้องตักใส่ภาชนะแยกไว้เป็นอย่างดี ไม่สามารถรับประทานต่อจากผู้อื่นได้ ยกเว้นอาหารที่ต่อจากพระสงฆ์ได้ และต้องรับประทานในโรงกาหลอเท่านั้น ห้ามออกมารับประทานด้านนอก อาหารที่รับประทานต้องเป็นอาหารที่ถูกเจ้าภาพจัดหามาให้ และต้องกินพร้อมกับเวลาที่พระฉันเท่านั้น การนั่งรับประทานจะนั่งรับประทานบนเสื่อคนละผืนกับครูสมพงษ์ หมายถึงคนกลองทน คนตีฆ้องสามารถนั่งบนเสื่อผืนเดียวกันได้แต่ครูสมพงษ์ไม่สามารถนั่งร่วมเสื่อกับผู้ใดได้ทุก ๆ ครั้งที่คุณะกาหลอรับประทานอาหารในโรงกาหลอ จะต้องตั้งเครื่องเช่นให้แก่กลองทน และฆ้องด้วย เช่นเดียวกับปีกาหลอหากมีการรับประทานมะพร้าวอ่อนภายในบ้านให้นำมะพร้าวอ่อนถวายแต่ครูหมอกาหลอก่อน แล้วจึงนำมารับประทานได้พลูที่นำมาเซี่ยหมากในการประกอบพิธีกรรมกาหลอทุก ๆ พิธีกรรมให้เซี่ยโดยหงายใบพลูขึ้นแล้วใช้ปูนแดงทาลงไป หลังจากนั้นพับครึ่งโดยไม่ต้องพับเป็นแบบอื่น

ภาพที่ 104 การเซี่ยหมากพลูที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

ภาพที่ 105 การพับพลุที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ
ที่มาภาพ : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

3.7.3 ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีกรรมประจำปี

การถวายของครูจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ครูสมพงศ์จะจัดในวันพฤหัสบดีแรกของเดือน 11 (เดือนไทย) การไหว้ครู จะจัดขึ้นทุก ๆ 3 ปี ครูสมพงศ์จะจัดในวันพฤหัสบดีแรกของเดือน 11 (เดือนไทย) แต่ถ้าหากปีใดไม่พร้อมในการจัดพิธี เช่น มีงานเข้ามาให้ไปคุมศพก็ต้องจัดรูป เทียน บอกกล่าวครูหมอใหญ่ขอเลื่อนการไหว้ครูออกไปก่อน

3.7.4 ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการประพุดปฏิบัติตนของนักดนตรี

นักดนตรีกาหลอจะต้องไม่พูดเท็จ ไม่ผิดคำพูด ไม่พูดส่อเสียด เพราะจะทำให้ของเข้าตัว จะต้องไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น เพราะจะทำให้ของเข้าตัว หากจำเป็นจะต้องลอดใต้สะพานให้อาหมือปิดหัว แล้วเอ่ยคาถาว่า “นะกัน”

3.8 ข้อห้ามในการบรรเลงกาหลอ คณะครูสมพงศ์ บุญมาเกิด

ข้อห้ามในการบรรเลงกาหลอ คณะครูสมพงศ์ สามารถจำแนกได้ดังนี้

3.8.1 ข้อห้ามเกี่ยวกับผู้หญิง

ห้ามมิให้ผู้หญิงเข้ามาวุ่นวายในโรงกาหลอเป็นอันขาด ห้ามรับของจากผู้หญิงโดยส่งมือต่อมือเป็นเด็ดขาด ผู้หญิงไม่สามารถจับต้องปีกาหลอได้ ห้ามนักดนตรีกาหลอนั่งร่วมเสื่อกับผู้หญิงเป็นอันขาด

3.8.2 ข้อห้ามเกี่ยวกับเครื่องดนตรี

ห้ามนำปีกาหลอ กลองทน ฆ้อง ลอดราวตากผ้าเป็นอันขาด เพราะฉะนั้นการแห่ศพจากบ้านไปวัดจึงต้องจำเป็นที่จะตรวจดูทิศทาง สิ่งกีดขวางเป็นอย่างดี ห้ามนำปีกาหลอ กลองทน ฆ้อง ลอดบันได ลอดไม้ค้ำกล้วย หรือเข้าใต้ถุนบ้าน เป็นอันขาด ห้ามข้ามเครื่องดนตรีทั้งสามเด็ดขาด

3.8.3 ข้อห้ามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของนักดนตรี

ห้ามนักดนตรีกาหลอเดินลอดไม้ค้ำกล้วย ไม้ค้ำเรือน หรือห้ามลอดใต้สะพานห้ามลอดใต้ถุนบ้านที่มีเสาเพียง 4 เสา และได้ถุนบ้านในช่วงที่มีการทำคลอดอย่างเด็ดขาด เพราะจะทำให้คาถาเสื่อมห้ามทุกคนนั่งขวางประตูหน้าบ้านเป็นอันขาด เพราะถ้าหากภูต ผี พบเห็นเข้าจะตามเข้ามาในบ้าน ห้ามบวมน้ำลายลงในโถส้วมหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ ห้ามนั่งบนหมอนหรือชั้นบันได เพราะของจะเสื่อม ห้ามนุ่งผ้าเปียกเข้าบ้านเพราะจะทำให้ผีตามเข้าบ้านมาด้วย ห้ามดมดอกไม้ที่จะนำไปถวายครูหมอกาหลอเพราะเป็นการถวายของตนเองให้ครูหมอกาหลอ ห้ามด่าบุพการีผู้อื่นเพราะคาถาจะเสื่อมนอกจากพิธีกรรมกรวดน้ำคว่ำฆ้อง แล้วคณะกาหลอห้ามวางฆ้องในลักษณะของการคว่ำหน้าลงไม่ว่าที่ใดก็ตาม ให้จัดเก็บในลักษณะของการแขวน เนื่องจากจะเป็นการตัดขาดซึ่งกันและกันเมื่ออยู่ที่บ้านและไม่ได้ถวายอาหารใดๆให้ครูหมอกาหลอ ห้ามกล่าวชมอาหารว่าอร่อย หรือไม่อร่อยเด็ดขาด

พ่อครูเล่าให้ฟังอีกที่ว่าครูหมอกาหลอไม่มีตาแต่มีหูทิพย์กระซิบยังได้ยิน เพราะฉะนั้นทำอะไรอย่าผลอพลั้งปากพูดออกไป ถ้าคนได้เขาจะเรียกว่าเหมรยปาก หมายถึง พูดออกไปแล้วก็ต้องทำไม่ทำจะเป็นเหมรยปาก เทวดา ครูหมอเขาได้ยิน และตามบ้านของชาวใต้ต้องมีครูหมอ มีเทวดาคอยรักษาอยู่แล้ว ถ้าไม่มีครูหมอกาหลอก็เป็นครูหมอโนรา ครูหมอนั่งลุง ครูหมอยา ครูหมอยันต์ หรือผีแม่น้อย อย่างไม่อย่างหนึ่ง หรืออาจจะสองอย่างตามแต่การเข้าโรงครูตกลงกันระหว่างเจ้าของบ้าน และครูหมอ แต่ถ้าเป็นบ้านครูก็จะมีครูหมอกาหลอ 7 สาย ผีแม่น้อยก็จะแวะเวียนมา บ้างแต่ก็ไม่ได้อยู่ประจำ

(สมพงษ์ บุญมาเกิด, 9 กันยายน 2560)

จากข้อมูลและการสัมภาษณ์พบว่า กาหลอคณะครูสมพงษ์จะมีข้อห้ามและข้อปฏิบัติต่อครูหมอกาหลอเป็นจำนวนมาก ซึ่งคณะครูสมพงษ์ก็ปฏิบัติตามข้อห้ามและข้อปฏิบัติเหล่านั้นอย่างเคร่งครัด สังเกตได้จากการอยู่รับใช้สังคมมาอย่างยาวนานตั้งแต่รุ่นคุณพ่อกล่อมมาจนถึงรุ่นครูสมพงษ์ แสดงให้เห็นว่า คุณพ่อกล่อม ครูสมพงษ์ และคณะกาหลอ ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติที่มีมาแต่โบราณทำให้วงกาหลอของคณะครูสมพงษ์อยู่ยาวนานกว่า 120 ปี

3.9 ภาพสะท้อนพิธีกรรมและความเชื่อของกาหลอ

พิธีกรรมและความเชื่อของกาหลอคณะครูสมพงศ์ เป็นศิลปะการเล่นการแสดงกาหลอซึ่งเป็นแค่ส่วนหนึ่งของคนในสังคม ที่พยายามสร้างมิติของการสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ได้ในตัวตนของกาหลอเอง โดยได้สะท้อนออกมาในรูปแบบของพิธีกรรมและความเชื่อของกาหลอ ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงโลกของคนเป็นกับโลกของคนตายให้มาอยู่ใกล้กัน ทำให้คนเป็นไม่รู้สึกรู้ว่าเหว่มากนัก เพราะได้มีกิจกรรมติดต่อกับญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนี้กาหลอยังแสดงให้เห็นถึงความประณีตในการประกอบกิจกรรมแม้กิจกรรมสุดท้ายของการดำรงชีวิตอยู่ในฐานะมนุษย์ เพราะพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นเกิดความศรัทธา ยึดเป็นที่พึ่งทางใจ ขจัดความกังวลใจ เพิ่มความเชื่อมั่นต่อสภาวะที่เรียกว่าจุดเปลี่ยนผ่านของชีวิตให้ดูสนิทแนบเนียนคล้ายสภาวะของความตระหนักรู้ได้เร็วขึ้น เนื่องด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถที่จะตอบข้อสงสัยได้ มนุษย์จึงเปลี่ยนเป้าหมายมายังระบบพิธีกรรมและความเชื่อ

สรุปได้ว่าสังคมไทยในสมัยโบราณ ได้จัดระบบของพิธีกรรมและความเชื่อของกาหลอไว้อย่างเป็นระบบ มีเหตุผล ซึ่งนั่นเป็นเพียงกลไกเล็ก ๆ ที่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ทำให้พิธีกรรมและความเชื่อของกาหลอกลายเป็นกลไกที่สำคัญของชุมชนไปโดยปริยาย หากแต่ในสังคมปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนระบบความเชื่อมันไปตามกาลเวลาและยุคสมัยที่ก้าวไปข้างหน้าอยู่ตลอดเวลา เกิดระบบทุนนิยมเข้ามาแทรกแซงทำให้สิ่งที่อยู่ข้างหลังอย่างเช่นกาหลอ นับวันจะเริ่มได้รับความนิยมน้อยลง และอาจสูญหายไปในวันหนึ่ง

3.10 สรุปท้ายบท

จากการศึกษาพบว่า พิธีกรรมหมายถึง เอกลักษณ์ของมนุษย์ในแต่ละเผ่าพันธุ์ ที่ได้รังสรรค์ขึ้นเพื่อติดต่อกับสิ่งลึกลับ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่เผ่าพันธุ์ของตนเองนับถือ เพื่อให้เผ่าพันธุ์ของตนเองนั้นได้อยู่รอดปลอดภัยจากสิ่งนั้น ๆ จะมีแบบแผนที่ชัดเจน ดังนั้นพิธีกรรมที่ถูกสืบทอดต่อ ๆ กันมาถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่เข้มข้น ถูกต้อง และแข็งแกร่งมากพอที่จะฝ่าพิธีกรรมอื่น ๆ มาได้ ความเชื่อหมายถึง การยอมรับต่าง ๆ ว่าสิ่งนั้นเป็นจริง สิ่งนั้นมีอยู่จริงและมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของเผ่าพันธุ์

กาหลอคณะครูสมพงศ์มีจารีตแบบแผน พิธีกรรม ความเชื่อ และประเพณีปฏิบัติที่ชัดเจนในทุกด้านเช่น คาถา บทเพลง สิ่งของ ท่าทางการแสดงออก จะเห็นได้ว่า ทุกพิธีกรรมมีบทเพลงและคาถากำกับอยู่ อีกทั้งพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการฝากฝังให้ผู้ตายได้ไปอยู่ในภพภูมิที่ดี โดยมีการบริการคาถาเพื่ออ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ให้ช่วยนำพาดวงวิญญาณและชี้ทางสว่างให้แก่ดวงวิญญาณอีกด้วย คณะกาหลอครูสมพงศ์ มีความเชื่อเกี่ยวกับกาหลอเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักดนตรีทุกคนในคณะและผู้ที่อยู่ในจารีตต่างเชื่อและศรัทธาในความเชื่อและไม่ละเมิดหรือลองดีโดยเด็ดขาด เพราะต่างรู้ดีว่าผลที่ตามมาจะทำให้ตนเองอาจต้องเลิกเล่นกาหลอ หรืออาจทำให้ถึงชีวิตได้ โดยซึ่งที่

แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนคือพิธีกรรมในทุกส่วน คณะครูสมพงศ์จะกล่าวถึงพระรัตนตรัย และครูหมอกาหลทุกครั้ง สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า ครูหมอกาหลเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคณะกาหลได้เป็นอย่างดี ทุกคนล้วนมีประสบการณ์ที่พบเจอครูกาหล ด้วยตนเองจึงทำให้เกิดความเชื่อ และแรงศรัทธาเป็นอย่างมาก

พิธีกรรมกาหลของคณะครูสมพงศ์สามารถจำแนกออกเป็น ๒ ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีศพ อันได้แก่ พิธีศพ จะปรากฏการบริการมคธา ปรากฏบทเพลง ที่กำหนดไว้ในการทำพิธีกรรม ซึ่งเป็นการสืบทอดดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งบรรพบุรุษสายดนตรีกาหลได้สร้างสมไว้ เป็นเครื่องหมายอย่างหนึ่งที่แสดงลักษณะเฉพาะของดนตรีกาหล ลักษณะที่สองเป็นพิธีกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับศพ อันได้แก่ พิธีกรรมไหว้ครู พิธีกรรมถวายของครู พิธีกรรมการบนบานและการแก้บน พิธีกรรมการครอบมือ เป็นต้น จะปรากฏบทเพลงที่มีเนื้อร้อง ซึ่งใช้ในการเป่าเป็นเนื้อร้องแทน และไม่ปรากฏคธาใดๆ

ครูสมพงศ์ได้ใช้ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีประจำประคองดนตรีกาหลที่ตนได้รับเป็นมรดกด้วยความนอบน้อม ความบริสุทธิ์ใจ ความเป็นผู้นำ ด้วยการมั่นฝึกฝน ความมีประสบการณ์ ใฝ่เรียนใฝ่รู้ของครูสมพงศ์ ในการทำพิธีกรรมยังปรากฏการไหว้ครู จะเคารพบูชาระลึกถึงคุณานุคุณเสมอ ถวายของ ถวายหมากพลูให้แก่ครูหมอกาหลจนเป็นนิจ สิ่งเป็นสิ่งที่ตอบแทนบุญคุณได้มากที่สุด ที่กล่าวมานี้เป็นการกตเวทิตคุณที่ครูสมพงศ์กระทำด้วยความกตัญญู ซึ่งสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน เครื่องประกอบพิธีกรรมของครูกาหล จะเห็นได้ชัดว่าไม่มีเนื้อสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสัตว์ใหญ่หรือสัตว์เล็กก็ตาม เป็นจารีตที่ตรงตามที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น อีกทั้งในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ครูสมพงศ์ยังน้อมนำเอาพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งหลักในจิตใจ ทำให้ยังเห็นได้ชัดอีกว่าการบริการมคธาของครูสมพงศ์นั้นเป็นคธาที่เกี่ยวกับพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เพื่อรวบรวมจิตใจให้หนึ่งสงบ และประกอบพิธีกรรมได้อย่างราบรื่น อีกทั้งพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการฝากฝังให้ผู้ตายได้ไปอยู่ในภพภูมิที่ดี โดยมีการบริการมคธาเพื่ออ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ให้ช่วยนำพาดวงวิญญาณและชี้ทางสว่างให้แก่ดวงวิญญาณอีกด้วย ไม่เกี่ยวข้องกับไสยดำ หรือคุณไสยที่ไม่ดี เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พิธีกรรมของคณะกาหลน่าเชื่อถือ และสามารถยืนหยัดผ่านกาลเวลามาได้หลายชั่วอายุคน

ครูหมอกาหลเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของเหล่าลูกหลานและเชื้อสายทางครูหมอกาหล การบนบานสามารถบนบานในสิ่งที่ผู้เดือดร้อนต้องการแต่จะต้องเป็นสิ่งที่จวนตัวที่สุดแล้ว (คือการที่อยู่ในภาวะคับขัน) การประกอบพิธีไหว้ครูหมอกาหลของครูสมพงศ์มีการกำหนดแบบแผนจารีตไว้อย่างเป็นระเบียบ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ครูหมอกาหลที่ครูสมพงศ์ได้รับมาให้ช่วยดูแลนั้นมีทั้งหมด 7 สาย ครูสมพงศ์ก็จะต้องทำพิธีไหว้ครูทั้ง 7 สาย ได้แก่สายครูซ้อง สายครูแดง

(ครูคลิก) สายครูแคล้ว สายครูวิน สายครูด่วน สายครูดำ และของตนเอง ซึ่งจะให้ขาดสายใดสายหนึ่งไม่ได้

ในส่วนของพิธีครอบมือ เป็นพิธีที่มีแบบแผนชัดเจนและเป็นการตรวจสอบอย่างละเอียดถึงคุณสมบัติขั้นต้นของการเรียนรู้จารีต วัฒนธรรม ประเพณีการปฏิบัติของกาหลอโดยการเริ่มต้นการเรียนรู้บทเพลงทั้ง 12 เพลง เป็นการวัดความอดทนของผู้เข้าพิธีอีกด้วยเพื่อเป็นการเคารพคารวะครูหมอกาหลอที่มาประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ อีกทั้งยังเป็นการถวายหมากพลูให้แก่ครูหมอกาหลอทั้งหลายทั้งปวง เพื่อให้ลูกศิษย์ได้เกิดความมั่นใจในการบรรเลงเมื่อได้ผ่านพิธีกรรมมาแล้ว อีกทั้งยังเป็นการขอขมาลาโทษ หากลูกศิษย์ได้กระทำการสิ่งที่ไม่ดีพลาดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่ว่าจะป็นด้านกายกรรม วาจากรรม หรือมนโกรรมก็ตาม จึงจะเกิดเป็นสิริมงคลทั้งแก่ลูกศิษย์ทั้งหลายเป็นสิ่งที่เตือนสติให้ลูกศิษย์ระลึกถึงครูหมอกาหลอ อันเป็นเครื่องเตือนใจที่จะประพฤติแต่ในสิ่งที่ดีงาม อยู่ในศีลธรรมจรรยา

องค์ประกอบของพิธีกรรมกาหลอคณะครูสมพงศ์มีหลายด้านเช่น สถานที่ตั้งโรงกาหลอ อุปกรณ์ที่ใช้ทำโรงกาหลอ ลักษณะการนั่งบรรเลงในโรงกาหลอ เครื่องบูชาครูหมอกาหลอ และอุปกรณ์อื่นๆที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ในทุกด้านจะถูกระบุแบบแผนไว้อย่างชัดเจน ถึงลักษณะวิธีการทำ การจัดหา การใช้งาน อีกทั้งยังมีแบบแผนการบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งทุกอย่างที่ถูกกำหนดโดยเชื้อสายกาหลอ จะมีหน้าที่และความหมายแตกต่างกัน

กาหลอคณะครูสมพงศ์จะมีข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่ยึดถือต่อครูหมอกาหลอเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าคุณพ่อกลุ่ม ครูสมพงศ์ และคณะกาหลอ ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติที่มีมาแต่โบราณทำให้วงกาหลอของคณะครูสมพงศ์อยู่รับใช้สังคมยาวนานกว่า 120 ปี

บทที่ 4

บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์

กาหลอคณะครูสมพงศ์มีบทเพลงที่ได้ถูกกำหนดเป็นแบบแผนอย่างชัดเจนโดยศิลปินกาหลอที่เป็นต้นสายกาหลอของครูสมพงศ์ในการประกอบพิธีกรรม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมดนตรีกาหลอคณะครูสมพงศ์ และนำมาศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

4.1 บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกาหลอคณะครูสมพงศ์

4.2 การศึกษาบทเพลงชุดไหว้พระ

4.1 บทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกาหลอคณะครูสมพงศ์

กาหลอคณะครูสมพงศ์ มีแบบแผนจารีตในการบรรเลงเพลงอย่างชัดเจน เพลงแต่ละเพลง จะมีความหมายและหน้าที่ในการบรรเลงแตกต่างกัน พิธีกรรมของกาหลอคณะครูสมพงศ์จะมีการ บรรเลงเพลงประกอบไปกับพิธีกรรมนั้นและจะใช้คาถากำกับบทเพลงด้วย บางบทเพลงจะมีเนื้อร้อง ประกอบบทเพลงแต่คณะกาหลอจะไม่มีกรร้องเนื้อเพลงนั้นออกมาในขณะการบรรเลงแต่จะใช้ ปี่กาหลอเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ร้องเนื้อเพลงนั่นเอง ใน 1 เพลงไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างแน่ชัดว่าให้ บรรเลงกี่รอบสามารถบรรเลงได้เรื่อย ๆ จนจบพิธีกรรมนั้น

บทเพลงในการบรรเลงกาหลอคณะครูสมพงศ์ จะมีทั้งหมด 20 เพลง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือเพลงที่มีคาถากำกับ มีจำนวน 12 เพลง ตามตำนานกล่าวว่า เป็นเพลงที่มี เทวดาเป็นผู้คิดและมอบให้แก่มนุษย์นำมาเล่นในงานแห่พระศของพระพุทธเจ้า การบรรเลงเพลงใน ลักษณะนี้ต้องมีคาถากำกับโดยการเป่าปี่ไปด้วยและท่องคาถาไปในใจ บทเพลงทั้ง 12 เพลง มีความหมายและการนำไปใช้ดังนี้

4.1.1 เพลงยายแก่ขอไฟ

4.1.1.1 ความหมายของบทเพลง คือการขอไฟเพื่อนำมาใช้ในพิธีกรรมกาหลอ

4.1.1.2 เนื้อเพลงยายแก่ขอไฟ

ยายแก่ แก่ แก่ เเฮอ

ขอไฟแก่ไม่ให้

ปิดตุเอาไว้

จะถีบแม่ยายแก่เฮอ

4.1.1.3 โฉนดเพลงยายแก่ขอไฟ

--- ท	----	----	- ร - ร	----	----	----	--- ท
----	----	----	- ล - ท	----	----	----	- ร - ร
----	----	- ม - ร	----	----	----	----	----
----	----	- ม - ร	----	- ม - ร	ม ร ม ร	ม ร ม ร	ม ร ม ร
----	----	----	----	----	----	----	----
- ร - -	- ร - ร	- พ - ร	----	----	--- ม	- ร - ท	- ท - ท
----	----	----	----	----	- ม - ท	--- ร	- ม - ร
----	----	----	----	--- ร	--- ร	- พ - ร	--- ร
----	----	----	----	----	----	----	----
--- ร	--- ร	- พ - ร	--- ร	----	- ท - ร	- ท - ร	- พ - ร
----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท	----	----	----	----

----	- ม - ท	--- ร	--- ร	----	----	--- ม	- ร - ท
----	--- ร	----	- ม - ร	----	----	----	----
----	----	----	----	--- ร	--- ร	- ม - ร	--- ร
----	- ร - ม	- ร - ม	- พ - ร	----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท
----	----	----	----	----	- ม - ท	--- ร	----
----	--- ม	- ร - ท	--- ร	----	----	----	----
--- ร	--- ร	- พ - ร	--- ร	----	- ร - ม	- ร - ม	- พ - ร
----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท	----	----	----	----
----	- ม - ท	--- ร	--- ร	----	--- ม	- ร - ม	--- ร
----	- ท - ร	- ม - ร	--- ร	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	- ม - ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	- พ - ร	--- ร	- พ - ร	- พ - ร
----	- ร ม ร	----	----	----	----	----	----

4.1.1.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม เป็นเพลงแรกในการบรรเลงกาหลอเป็นสัญลักษณ์ให้รู้ว่าจะเริ่มบรรเลงคุมศพ อีกทั้งจะบรรเลงเป็นเพลงแรกหากมีพิธีกรรมการไหว้พระในขั้นตอนอื่น ๆ จัดอยู่ในชุดเพลงไหว้พระ และในพิธีเผาศพที่ใช้ไฟในการเผา กาหลอจะบรรเลงเพลงนี้เมื่อบรรเลงจบกาหลอจะเป็นผู้จุดไฟให้สัปเหร่อไปเผาศพ

4.1.2 เพลงไหว้พระ

4.1.2.1 ความหมายของบทเพลง เพลงไหว้พระ จุดประสงค์หลักของการบรรเลงเพลงนี้คือเพื่อบูชา ระลึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัย พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เพื่อให้ช่วยคุ้มครอง

4.1.2.2 เนื้อเพลงของเพลงนี้เป็นคาถาที่ครูสมพงศ์ใช้บริกรรม ไม่สามารถถอดเป็นคำได้

4.1.2.3 โน้ตเพลงไหว้พระ

--- ท	----	- ม - ร	----	----	--- ท	----	----
--- ร	----	----	----	----	----	----	----
- ม - ร	----	- ม - ร	----	- ม - ร	----	ม ร ม ร	ม ร ม ร
----	----	----	----	----	--- ร	- พ - ร	--- ร
----	--- ม	- ร - ท	--- ท	----	- ม - ท	--- ร	- ม - ร

----	---ม	-ร-ท	---ร	----	----	----	----
----	---ร	-ฟ-ร	---ร	----	---ม	-ร-ท	---ร
----	----	----	----	----	----	----	----
---ร	---ร	-ฟ-ร	---ร	----	---ม	-ร-ท	---ร
----	-ท-ร	-ม-ร	---ร	----	----	----	----
----	----	----	----	----	--มร	----	--มร
มร มร	-ม-ร	----	----	----	----	-ฟ-ร	---ร
-ฟ-ร	---ร	---ร	---ร	----	----	----	----

4.1.2.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงหลังจากการจุดเทียนหรือหลังจากที่บรรเลงเพลงขยายแก่ออไฟเสด็จใช้ในการไหว้พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ จัดอยู่ในชุดเพลงไหว้พระ

4.1.3 เพลงชั้นซำเพเซอร์

4.1.3.1 ความหมายของบทเพลง เป็นเพลงที่มีความหมายในการวิงวอนให้พระรัตนตรัย พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ และเทวดา ช่วยคุ้มครองป้องกัน

4.1.3.2 เนื้อเพลงของเพลงนี้เป็นคาถาที่ครูสมพวงศ์ใช้บริการ ไม่สามารถถอดเป็นคำได้

4.1.3.3 โน้ตเพลงชั้นซำเพเซอร์

---ท	----	-ม-ร	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	---ร	-ฟ-ร	---ร
----	-ท-ร	-ท-ร	-ฟ-ร	----	-ท-ร	-ท-ร	-ฟ-ร
----	-ร-ม	-ร-ท	-ม-ท	----	----	----	-ม-ท
----	---ท	---ร	---ร	----	---ม	-ร-ท	---ร
----	----	----	----	----	----	----	----
---ร	---ร	-ฟ-ร	---ร	----	-ท-ร	-ท-ร	-ฟ-ร
----	-ร-ม	-ร-ท	-ม-ท	----	----	----	----
----	-ม-ท	---ร	---ร	----	---ม	-ร-ท	---ร
----	-ท-ร	-ม-ร	---ร	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	-ฟ-ร	---ร	-ฟ-ร	---ร	-ฟ-ร

4.1.3.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงต่อจากเพลงไหว้พระ จัดอยู่ในเพลงชุดไหว้ครู

4.1.4 เพลงล่อบัด

4.1.4.1 ความหมายของบทเพลง เป็นการอัญเชิญเทวดาครุหมอกาหลอที่อยู่ในบริเวณพิธีมารับเครื่องเซ่นที่ได้จัดถวาย

4.1.4.2 เนื้อเพลงของเพลงนี้เป็นคาถาที่ครูสมพงค์ใช้บริการกรม ไม่สามารถถอดเป็นคำได้

4.1.4.3 โฉนดเพลงล่อบัด

--- ท	----	----	--- ร	----	----	----	----
--- ท	----	----	--- ร	----	----	----	----
--- ท	----	----	--- ร	----	----	----	- ม - ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	--- ร	----	- ม - ร	----	- ม - ร	ม ร ม ร	- ม - ร
----	----	----	----	----	--- ร	- พ - ร	--- ร
----	- ท - ร	- ท - ร	- พ - ร	----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท
----	----	----	----	----	- ม - ท	--- ร	- ม - ท
----	--- ม	- ร - ท	--- ร	----	--- ม	- ร - ท	--- ท
----	----	----	----	----	- ม - ท	--- ร	- ม - ร
----	--- ร	----	- พ - ร	----	----	--- ร	--- ร
--- ม	- ร - ท	--- ม	- ร - ร	----	----	----	----
--- ร	--- ร	- พ - ร	--- ร	----	--- ม	- ร - ท	--- ร
----	- ท - ร	- ม - ร	--- ร	----	----	----	----
----	----	----	----	--- ร	--- ร	- พ - ร	----
----	- ท - ร	- ท - ร	- พ - ร	----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท
----	----	----	----	----	- ม - ท	--- ร	--- ร
----	--- ม	- ร - ท	--- ร	----	- ท - ร	- ร - ร	--- ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	- ม - ร	- ม - ร	- ม - ร	----	----	----	----
- พ - ร	--- ร	- พ - ร	--- ร	----	----	----	----

4.1.4.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงในขณะที่ประกอบพิธีกรรมการบูชาครูด้วยเครื่องประกอบพิธีกรรมที่อยู่ในโรงกาหลอ อันได้แก่ หมาก พลุ ข้าวสิบสอง เครื่องрад เป็นต้น จัดอยู่ในชุดเพลงไหว้พระ

4.1.5 เพลงลาพระ

4.1.5.1 ความหมายของบทเพลง เป็นเพลงที่มีความหมายในการอำลา ซึ่งเป็นบทเพลงสุดท้ายในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมการไหว้พระ

4.1.5.2 เนื้อเพลงของเพลงนี้เป็นคาถาที่ครูสมพงค์ใช้บริกรรม ไม่สามารถถอดเป็นคำได้

4.1.5.3 โฉนดเพลงลาพระ

----	--- ท	--- ร	----	----	- ท - ร	----	- ท - ร
----	----	----	----	----	- ท - ร	- ท - ร	- พ --
----	- ม - พ	- ซ - พ	- ม - พ	- ม - ร	- ม - พ	- ม - พ	- ท - ร
----	- ท - ร	----	- ท - ร	----	----	----	- ท - ร
----	- ท - ร	----	- ท - ร	- ท - ร	- ม - พ	----	----
----	- ม - พ	- ซ - พ	- ม - พ	- ม - ร	- พ - ม	- พ --	- ร - ม
----	- ท - ร	----	- ท - ร	----	- ท - ร	- ม - ร	- ม - ร

4.1.5.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม เมื่อเสร็จพิธีกรรมการไหว้พระในโรงกาหลอหรือที่อื่น ๆ ก็จะมีการบรรเลงเพลงลาพระ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการเสร็จสิ้นการไหว้พระ

4.1.6 เพลงไม้พัน

4.1.6.1 ความหมายของบทเพลง เพื่อระลึกถึงผู้ตาย

4.1.6.2 เนื้อเพลงของเพลงนี้เป็นคาถาที่ครูสมพงค์ใช้บริกรรม ไม่สามารถถอดเป็นคำได้

4.1.6.3 โฉนดเพลงไม้พัน

--- ท	----	----	--- ร	----	----	----	----
--- ท	----	----	--- ร	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	- พ - ร	--- ท	--- ร
--- ท	- ร - ร	----	- ร - ร	----	- พ - ร	- พ - ร	--- ท
----	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	----	- พ - ร	--- ร	--- พ

--- ร	- ร - พ	- ร - พ	- ร - ร	----	----	----	----
----	--- ท	----	----	----	--- ร	--- ร	- พ - ร
----	- ร - ร	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	- พ - ร	--- ท	--- ร
--- ท	- ร - ร	- ร - ม	- ร - ร	----	- พ - ร	- พ - ร	- ร - ท
----	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	----	- พ - ร	--- ร	--- พ
--- ร	- ร - พ	- ร - พ	- ร - ร	----	- ร - ท	----	----
----	----	----	----	----	--- ร	--- ร	- พ - ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	- พ - ร	--- ร
- พ - ร	- พ - ร	--- ร	- พ - ร	----	----	----	----

4.1.6.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงในขณะที่แห่ศพมาถึงวัดและตั้งศพบนเมรุเรียบร้อยแล้วเมื่อขบวนแห่ศพถึงวัด จะวนรอบเมรุมาศสามรอบโดยวนอุตราวรรตหรืออุตราวิฏ (วนไปทางด้านซ้ายหรือการวนทวนเข็มนาฬิกา) คณะการหลอจะไม่สามารถนั่งหรือหยุดการบรรเลงได้ ต้องรอให้ขบวนศพมีการนำศพตั้งไว้บนเมรุมาศหรือที่ตั้งศพ ให้เรียบร้อยก่อน ขณะนั้นจะเปลี่ยนการบรรเลงมาบรรเลงเพลงไม้พัน พร้อมกับบริการธรรมาคาไปด้วย

4.1.7 เพลงท่อมท่อม

4.1.7.1 ความหมายของบทเพลง บรรเลงเพื่ออ้อนวอนขอให้พระชัยเสนมารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สวรรค์

4.1.7.2 เนื้อเพลงท่อมท่อม

ท่อมท่อมเฮอ	ท่อมท่อมไปไหน
เจ้าสายสุดใจ	เจ้าเดียวดห่อผ้า
เจ้าพายห่อผ้า	ตามหลังเจ้าท่อมท่อมเฮอ

4.1.7.3 โฉนดเพลงท่อมท่อม

--- ล	- ซ - ซ	----	----	--- ล	- ท - ล	----	----
--- ม	----	--- ท	- ล - ซ	- ล - ท	- ด - ม	- ด - ท	--- ด
----	----	----	----	----	----	----	----
--- ท	----	----	--- ร	----	----	----	----

----	----	----	----	- ฟ - ร	--- ร	- ฟ - ร	--- ร
----	- ฟ - ร	----	----	----	----	----	----

4.1.8.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม ในขณะที่เข้าเขตป่าช้าจะบรรเลงเพลงสุรียน เพื่อป้องกันเสนียดจัญไรและภูตผีปีศาจทั้งปวงเพื่อไม่ให้มาก่อวณพิธีกรรม ครูสมพงศ์จะก้าวเท้าซ้ายเข้าป่าช้าพร้อมทั้งบริการมคธากาป้องกันอันตรายให้แก่คนอื่นที่ร่วมขบวนศพเข้ามาด้วย เมื่อจบคธากาแล้วจึงเปลี่ยนมาบรรเลงเพลงท่อมท่อม และจะบรรเลงเพลงนี้อีกครั้งหนึ่งในตอนที่ประธานวางดอกไม้จันทน์และเริ่มพิธีการเผาศพ

4.1.9 เพลงทองศรี

4.1.9.1 ความหมายของบทเพลง เป็นการปลุกทุกสรรพสิ่งในตอนเช้า ปลุกวิญญาณของคนตายขึ้นมารับศีลในตอนเช้าก่อนจะมีการสวดมนต์ทำวัตรเช้า และเพื่ออ้อนวอนให้พระกาลมารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สวรรค์

4.1.9.2 เนื้อเพลงทองศรี

เจ้าทองสุก

เจ้าทองศรีพี่เจ้าทองศรีดีแท้

เจ้านอนหลับดี

ทองศรีดีแท้

ปานนี้เจ้าเออรุ่งแล้ว

เข้ามาล้างหน้า

ตัวเจ้าให้กลับมา

ลูกปลุกทองศรี

ปานนี้เจ้านอนหลับได้

เจ้าทองศรีพี่เฮเจ้า

ยกขึ้นเถิดแม่ครัวเอ๋ย

หยิบแม่ขันแก้ว

พาผีไปที่ป่าช้า

กลับมาเรื้อนเฮอ

4.1.9.3 โฉดเพลงทองศรี

--- ล	- ซ ซ ซ	ท ร ท ล	--- ท	---	---	---	---
----	--- ท	----	--- ร	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	- ฟ - ร	--- ร	--- ร	--- ท
----	--- ร	----	----	----	- ฟ - ร	----	- ม - ร
- ท - ร	----	--- ท	- ม - ร	----	----	----	----
----	- ม - ร	--- ท	--- ม	--- ร	- ร - ร	--- ท	-- ม ร
----	----	----	----	----	----	----	----
----	- ฟ - ร	--- ท	--- ม	--- ร	- ร - ร	--- ท	-- ม ร
----	----	----	----	----	- ท - ม	--- ร	-- ม ร

----	----	----	----	----	--- ท	--- ท	--- ร
----	- ท - ร	- ม - ร	--- ร	----	----	----	----
----	- ม - ร	--- ท	--- ร	----	--- ท	--- ท	--- ร
----	--- ท	--- ท	--- ร	----	----	----	----
----	----	----	----	--- ร	--- ร	- พ - ร	--- ร
----	--- ร	- พ - ร	--- ร	----	--- ท	--- ร	- ท - ร
----	- ท - ร	- ม - ร	--- ร	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	- พ - ร	--- ร	- พ - ร	--- ร	- พ - ร
----	- ร ม ร	----	----	----	----	----	----

4.1.10.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม เป็นการปลูกเจ้าภาพและแม่ครัวให้ตื่นมาเพื่อเตรียมทำอาหารเพื่อเลี้ยงแขกที่มาในงาน บรรเลงต่อจากเพลงทองศรี

4.1.11 เพลงพรายแก้วพรายทอง

4.1.11.1 ความหมายของบทเพลง หมายถึงความห่วงใยที่แม่มีต่อลูก เมื่อต้องห่างกันไกล

4.1.11.2 เนื้อเพลงพรายแก้วพรายทอง

พรายแก้วพรายทองของแม่เฮอ	เจ้าสุดใจแม่เฮอ
เจ้าสุดใจพรายแก้วพรายทอง	พรายแก้วตักน้ำ
ใครจะได้ตามหา	พรายทองตกตม
ใครจะได้ตามงม	แม่ไปเมืองไม่รู้
แม่ไม่ได้รู้มา	สั่งไหระกะสั่งต้า
แม่ไปป่าช้าสุดใจเฮอ	แม่ไม่ได้อยู่สั่ง
แผ่นดินหลบหน้า	แผ่นดินฟ้าหลบหลัง
เจ้าสุดใจแม่เฮอ	แม่ไม่ได้มาวัง
เจ้าสุดใจพรายแก้ว	เจ้าสุดใจพรายทอง

4.1.11.3 โน้ตเพลงพรายแก้วพรายทอง

--- ล	--- ซ	--- ล	- ท - ล	--- ร	----	--- ท	- ล - ซ
- ล - ท	- ล - ซ	- ท - ล	--- ท	----	----	----	--- ร
----	----	----	--- ท	----	----	----	--- ร

----	----	----	----	----	----	----	-ม-ร
----	----	----	----	----	----	----	----
---ร	-ฟ-ร	-ร-ร	---ท	----	---ร	----	-ม-ร
----	----	----	----	---ร	-ฟ-ร	---ท	-ม-ร
---ท	---ร	-ท-ร	-ม-ร	----	----	----	----
----	----	----	-ฟ-ร	---ร	---ท	---ท	-ม-ร
---ร	-ร-ท	----	----	----	-ม-ร	----	-ร-ร
----	---ท	---ร	-ม-ร	----	----	----	----
----	----	----	-ฟ-ร	---ท	-ม-ร	----	-ม-ร
---ร	---ร	---ร	---ร	-ฟ-ร	---ท	----	----
----	----	----	-ม-ร	---ท	---ร	----	---ท
----	---ร	----	-ม-ร	----	----	----	----
----	----	----	----	---ร	---ร	-ฟ-ร	---ร
----	-ร-ม	-ฟ-ม	-ร-ม	----	-ร-ม	-ฟ-ม	-ฟ-ช
----	-ฟ-ม	----	----	----	----	----	-ฟ-ช
-ร-ท	---ร	----	---ท	---ร	---ร	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	-ฟ-ร	---ท	---ร	----	-ท-ร
-ม-ร	---ท	----	----	----	----	----	-ฟ-ร
---ท	---ร	----	---ท	----	---ร	----	----
----	-ท-ร	----	-ม-ร	----	----	----	----
----	----	----	-ฟ-ร	---ร	-ฟ-ร	-ฟ-ร	-ฟ-ร
---ร	-ฟ-ร	----	----	----	----	----	----

4.1.11.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม ใช้บรรเลงในพิธีการเดินวนรอบเมรุ และ

พิธีกรรมลอดเมรุ

4.1.12 เพลงนกพิทิต

4.1.12.1 ความหมายของบทเพลง แสดงความอาลัยต่อผู้ตาย

4.1.12.2 เนื้อเพลงนกพิทิต

----	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	----
- ฟ - ร	--- ร	- ฟ - ร	- ฟ - ร	--- ร	- ร - ร	----	----

4.1.12.4 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงเมื่อดังคพบนเมรุเรียบร้อยแล้ว สามารถบรรเลงต่อจากเพลงไม้พินได้

ลักษณะที่สอง เป็นเพลงในลักษณะการบรรเลงตามช่วงเวลาไม่มีคาถากำกับ สามารถบรรเลงหลังจากการบรรเลงเพลงที่มีคาถากำกับทั้ง 12 เพลงแล้ว เพลงที่มีลักษณะการบรรเลงตามช่วงเวลามีทั้งหมดจำนวน 8 เพลง ซึ่งมีความหมายและการนำไปใช้ดังนี้

4.1.13 เพลงเหยี่ยวเล่นลม

4.1.13.1 ความหมายของบทเพลง หมายถึงวิญญูณสามารถล่องลอยได้เหมือนเหยี่ยวที่เล่นกับลม

4.1.13.2 เนื้อเพลงของเพลงนี้เป็นคาถาที่ครูสมพวงศิ์ใช้บริกรรม ไม่สามารถถอดเป็นคำได้

4.1.13.3 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงเมื่อมีการเปิดทาง เพื่อเป่าส่งให้วิญญูณไปสู่สุคติ

4.1.14 เพลงแสงทอง

4.1.14.1 ความหมายของบทเพลง หมายถึงแสงตะวันของเช้าวันใหม่ที่ทอแสงมาตั้งแต่ตอนเช้าตรู่

4.1.14.2 เนื้อเพลงแสงทอง

แสงแก้วแสงทองหวันเฮอ

ฉายฉิ่นขึ้นมาแต่เช้า

ซึกมานกั้นเช้า

กั้นเจ้าแสงทอง

แสงทองหวันนี้

แสงทองหวันเฮอ

4.1.14.3 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงเมื่อเห็นแสงอาทิตย์ครั้งแรกของวันนี้ ฤ โดยให้มองที่ฝ่ามือตนเองหากมองเห็นฝ่ามือในขณะที่ไม่มีแสงไฟฟ้าช่วยก็บรรเลงเพลงแสงทอง

4.1.15 เพลงหัดบดฝ้าย

4.1.15.1 ความหมายของบทเพลง หมายถึง การพันของด้าย เปรียบเหมือนความผูกพันของผู้ตายกับญาติมิตรที่เกี่ยวข้องพันกัน

4.1.15.2 เนื้อเพลงหัดบดฝ้าย

เจ้าหัดบดฝ้าย	เจ้าพดพันไคร
เจ้าพดหัวด้าย	ไครเขาทำให้
เจ้าสร้อยทองพี	เจ้าสร้อยทองหนา
ห่อผ้าพื้มา	สักเดียวก่อนต้า
ชายผ้าผูกกัน	อย่าทำพั้นนั้น
เจ้าสร้อยทองเฮอ	เจ้าสร้อยทองพี

4.1.15.3 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม เพลงหัดบดฝ้าย บรรเลงเมื่อไฟลูกท่อม

โลง

4.1.16 เพลงนกกกรง

4.1.16.1 ความหมายของบทเพลง เป็นการน้อมใจและตัดพ้อที่ผู้หญิงไปปิ่นใจให้คน

อื่น

4.1.16.2 เนื้อเพลงนกกกรง

นางนกกกรงเอ๋ย	นางนกชี้กรง
นางนกตีแท	เทียมได้ผ้าแก่
แปลกที่เสียแล้ว	นางนกกกรงเอ๋ย
สาวได้ผ้าแก่	แปลกที่เสียแล้ว
นางนกกกรงเอ๋ย	นางนกชี้กรง

4.1.16.3 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงเมื่อเข้าเขตบริเวณป่าช้า

4.1.17. เพลงเลิศพระพาย

4.1.17.1 ความหมายของบทเพลง เป็นการเรียกลมให้พัดมาที่โลงทอง อีกนัยหนึ่งคือเป็นการเชิญพระพายมารับเอาวิญญาณของผู้ตายไปสู่สวรรค์

4.1.17.2 เนื้อเพลงเลิศพระพาย

พระพายเจ้าเฮอ	พัดมาให้คล่อง
พัดมาให้ถูกโลงทอง	พัดมาให้ต้อง
ต้องเข้าโลงทอง	พระพายเจ้าเฮอ

4.1.17.3 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงในระหว่างการประชุมเพลิงเพื่อให้พระพายช่วยให้ไฟลูกโชติช่วง ไม่ให้ไฟดับ

4.1.18 เพลงกระต่ายติด래้ว

ญาติพี่น้อง

4.1.18.1 ความหมายของบทเพลง หมายถึงดวงวิญญาณที่ยังติดในห่วงในพ่อแม่

4.1.18.2 เนื้อเพลงกระต่ายติด래้ว

เต็กๆ เฮอ

กระต่ายต้องติด래้ว

ถูกเอายายแก้ว

คู่คู่กงกง

ถ้าติดแล้วโว้

ถ้าติดแล้วว้า

4.1.18.3 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม บรรเลงได้ทั่วไปในยามว่างจากพิธีกรรม

ต่าง ๆ

4.1.19 เพลงมอญ

ญาติมิตรที่ยังไม่แยกจากกัน

4.1.19.1 ความหมายของบทเพลง แสดงถึงความอาลัยอาวรณ์ระหว่างผู้ตายและ

4.1.19.2 เนื้อเพลงมอญ

เจ้าสาวหนอยแน่

สาวแม่เฮอ

สาวแม่สาวใคร

เจ้าสายสุดใจ

มอญน้อยแม่เฮอ

ซี้แยตะลิดติดตี

คอยคอยอย่าเพิ่งไป

สุดใจอย่าไป

เจ้าสายสุดใจ

เจ้านอนแค่นี้

สาวเฮอเจ้านอนแค่นี้

สุดใจพี่น้องนอนกับใคร

4.1.19.3 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรม สามารถบรรเลงได้ทั่วไปในยามว่างจาก

พิธีกรรมต่าง ๆ

4.1.20 เพลงสี่สาม

4.1.20.1 ความหมายของบทเพลง แสดงถึงการลาจากผู้เป็นที่รัก

4.1.20.2 เป็นบทเพลงที่ไม่มีเนื้อร้อง

4.1.20.3 การนำบทเพลงไปใช้ในพิธีกรรมบรรเลงตอนเสร็จพิธีกาหลอ เพื่อขจัด

อันตราย

บทเพลงกาหลอที่ใช้ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมสามารถจำแนกได้ตามพิธีกรรมต่าง ๆ
ดังนี้

ชนิดของพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรม
พิธีกรรมการไหว้พระ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพลงยายแก่ขอไฟ 2. เพลงไหว้พระ 3. เพลงขันธุ์เพชร 4. เพลงล่อบัด 5. เพลงลาพระ
การบรรเลงระหว่างวัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพลงยายแก่ขอไฟ 2. เพลงไหว้พระ 3. เพลงขันธุ์เพชร 4. เพลงล่อบัด 5. เพลงลาพระ 6. เพลงแสงทอง 7. เพลงหัดบดฝ้าย 8. เพลงนกกกรง 9. เพลงเลิศพระพาย 10. เพลงกระต่ายติดแก้ว 11. เพลงมอญ 12. เพลงส้มสาม 13. เพลงไม้พัน 14. เพลงท่อมท่อม 15. เพลงสุรียน 16. เพลงทองศรี 17. เพลงนกเปล้า 18. เพลงพรายแก้วพรายทอง 19. เพลงนกพื้ทิด 20. เขี้ยวเล่นลม

ชนิดของพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรม
วันเผาศพเมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเสร็จ	1. เพลงนกเป่ล่า
พิธีกรรมการลาโรง	1. เพลงลาพระ
พิธีกรรมการนำศพ	1. เพลงเหยี่ยวเล่นลม 2. เพลงท่อมท่อม
พิธีกรรมการนำศพขึ้นเมรุที่ใช้ปัจจุบัน	1. เพลงไม้พัน 2. เพลงทองศรี 3. เพลงพรายแก้วพรายทอง 4. เพลงนกเป่ล่า
พิธีกรรมการแห่ศพไปป่าช้า	1. เพลงท่อมท่อม 2. เพลงสุรียน
พิธีกรรมการเผาศพ	1. เพลงสุรียน 2. เพลงเลิศพระพาย 3. เพลงหัดบดฝ้าย 4. เพลงลาพระ 5. เพลงส้มสาม
พิธีกรรมการลอดเมรุ	1. เพลงพรายแก้วพรายทอง
พิธีกรรมถวายของครู	1. เพลงยายแก่ขอไฟ 2. เพลงไหว้พระ 3. เพลงชั้น์เพชร 4. เพลงล่อบัด 5. เพลงลาพระ
พิธีกรรมการไหว้ครู	1. เพลงยายแก่ขอไฟ 2. เพลงไหว้พระ 3. เพลงชั้น์เพชร 4. เพลงล่อบัด 5. เพลงลาพระ 6. เพลงไม้พัน 7. เพลงท่อมท่อม 8. เพลงสุรียน

ชนิดของพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรม
	9. เพลงทองศรี 10. เพลงนกเป่ล่า 11. เพลงพรายแก้วพรายทอง 12. เพลงนกพีทิต
พิธีกรรมการครอบมือ	1. เพลงยายแก่ขอไฟ 2. เพลงไหว้พระ 3. เพลงขันธุ์เพชร 4. เพลงล่อบัด 5. เพลงลาพระ 6. เพลงไม้พัน 7. เพลงท่อมท่อม 8. เพลงสุรียน 9. เพลงทองศรี 10. เพลงนกเป่ล่า 11. เพลงพรายแก้วพรายทอง 12. เพลงนกพีทิต

ตารางที่ 4 แสดงบทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมกาหลอ

ที่มา : ปานตา ศรีคง วันอาทิตย์ที่ 19 มีนาคม 2560

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากข้อมูลที่ได้รับพบว่า กาหลอคณะครูสมพงศ์ มีแบบแผนในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจน บทเพลงแต่ละเพลงมีหน้าที่และความหมายแตกต่างกันออกไป ซึ่งบางบทเพลงจะมีเนื้อร้องกำกับแต่จะใช้ปีในการเป่าเป็นเนื้อร้องแทน อีกทั้งยังพบว่ามีเพลงที่มีคาถากำกับอยู่ในทุกพิธีกรรมเช่นกัน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้บรรเลง ผู้ฟัง และยังใช้สื่อสารกับวิญญาณอีกด้วย

4.2 การศึกษาบทเพลงชุดไหว้พระ

ผู้วิจัยทำการศึกษาบทเพลงที่สำคัญของดนตรีกาหลอ คณะครูสมพงศ์ ที่ใช้เริ่มต้นพิธีกรรมต่าง ๆ ความสำคัญของบทเพลงชุดนี้เปรียบเสมือนเป็นการเคารพสักการะพระรัตนตรัย ก่อนที่จะทำพิธีกรรมอื่น ๆ ต่อไป ได้แก่ เพลงชุดไหว้พระ ประกอบไปด้วย เพลงยายแก่ออไฟ เพลงไหว้พระ เพลงขันธเพชร เพลงล่อบัด เพลงลาพระ ตามลำดับ โดยจะแบ่งรายละเอียดการศึกษา เป็นหัวข้อดังนี้

1. บันไดเสียงกลุ่มปัญจมูล (Penta - Centric)
2. การบรรเลงของปี่กาหลอ
3. การบรรเลงของกลองทน
4. การบรรเลงของฆ้อง

สัญลักษณ์การบันทึกโน้ต

การบันทึกโน้ตเพลงชุดไหว้พระ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์การบันทึกโน้ตให้เป็นระบบการบันทึกโน้ตด้วยตัวอักษรไทย ดังต่อไปนี้

ด เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง โด

ร เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง เร

ม เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง มี

ฟ เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง ฟา

ช เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง ซอล

ล เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง ลา

ท เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง ที

สัญลักษณ์แทนกลุ่มเสียงหรือกลุ่มปัญจมูล (Penta - Centric)

การดำเนินการศึกษาบทเพลงชุดไหว้พระ กำหนดการจัดระดับเสียงของบทเพลง โดยเทียบระดับเสียงปี่กาหลอด้วยฆ้องวงใหญ่กำหนดให้ลูกฆ้องที่ 1 เป็นเสียงเร นำผลจากการศึกษาระดับเสียงที่ได้มาทำการจัดเข้ากลุ่มเสียงปัญจมูล (Penta - Centric) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ของกลุ่มเสียงปัญจมูลดังนี้

กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ 1	ฟ ช ล × ด ร ×	เป็นระดับเสียงทางเพียงออล่าง
กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ 2	ช ล ท × ร ม ×	เป็นระดับเสียงทางใน
กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ 3	ล ท ด × ม ฟ ×	เป็นระดับเสียงทางกลาง
กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ 4	ท ด ร × ฟ ช ×	เป็นระดับเสียงทางเพียงอบบน
กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ 5	ด ร ม × ช ล ×	เป็นระดับเสียงทางนอก
กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ 6	ร ม ฟ × ล ท ×	เป็นระดับเสียงทางกลางแหบ
กลุ่มเสียงปัญจมูลที่ 7	ม ฟ ช × ท ด ×	เป็นระดับเสียงทางขวา

สัญลักษณ์การบันทึกเสียงกลองทน

การบันทึกทำนองกลองทนผู้วิจัยแบ่งการบันทึกเป็นกลองทนหน่วยแม่และกลองทนหน่วยลูก ซึ่งจะใช้เสียงกลองทนในการบันทึก ดังนี้

กลองทนหน่วยแม่

หน้าไต

ทึ่ง = ท

ตึง = ต

ตืด = ต

ฉับ = ฉ

ทึ่ง = ท*

พรีบ = พ

กลองทนหน่วยลูก

หน้าไต

กรีบ = ก

ทึ่ง = ท

พรีบ = พ

กรีบ = ก

ตึง = ต

โจ้ง = จ

ต้ง = ต

สัญลักษณ์การบันทึกเสียงฆ้อง

การบันทึกทำนองฆ้องผู้วิจัยบันทึกเป็นเสียงดัง โหม่ง ของฆ้อง โดยจะใช้ตัวอักษร มั แทนการบันทึก

ตัวอย่างตารางการบันทึกโน้ตและสัญลักษณ์การใช้กลวิธีพิเศษ

การบันทึกโน้ตเพลงชุดไหว้พระ กำหนดให้ลูกฆ้องลูกที่ 1 เป็นโน้ตเสียง เร กำหนดตารางและสัญลักษณ์ในการบันทึกโน้ตปีกาหลอ วิธีการบรรเลงกลองทน วิธีการบรรเลงฆ้อง เป็นตัวอักษรไทย โดยในการบันทึกจะบันทึกในตาราง 4 บรรทัด บรรทัดที่ 1 แทนการบรรเลงปีกาหลอ

ปีกาหลอ	-----	-----	- ม - ร	-----	- ม - ร	ม ร ม ร	ม ร ม ร	ม ร ม ร
หน่วยแม่	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
หน่วยลูก	-----	-----	-----	-----	-----	-----	- ต - ต	- ต - ต
ซ้อง	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	-----	-----	-----	- - - ฑิ	- ฉิ - ฑิ	- - - ฑิ	- ฉิ - ฑิ	- - - ฑิ
หน่วยลูก	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- - ต -	ต ต ต -	- - ต -	ต ต ต -
ซ้อง	-----	-----	-----	- - - มิ	-----	- - - มิ	-----	- - - มิ

ปีกาหลอ	- ร - -	- ร - ร	- พ - ร	-----	-----	- - - ม	- ร - ท	- ท - ท
หน่วยแม่	- - - ฉิ	- ฉิ - ฉิ	- ฑิ - ฉิ	- ฑิ - ฑิ	- ฑิ - ฉิ	- ฑิ - ฑิ	- ฑิ - ฉิ	- ฑิ - ฑิ
หน่วยลูก	- - ฉ -	ฉ - ฉ -	ต - ต	ต - ต	ต - ต	ต - ต	ต - ต	ต - ต
ซ้อง	-----	- - - มิ	-----	----- มิ	-----	- - - มิ	-----	- - - มิ

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	- ม - ท	- - - ร	- ม - ร	
หน่วยแม่	- - - ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ฑิ ฑิ พพ	- ฉิ - ฑิ	- - - ฑิ	- ฉิ - ฑิ	- - - ฉิ	- ฉิ - ฉิ
หน่วยลูก	- - ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉ ฉ	ต - ต -	- - ต -	ต - ต -	- - ฉ -	ฉ - ฉ -
ซ้อง	-----	- - - มิ	-----	----- มิ	-----	- - - มิ	-----	- - - มิ

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	- - - ร	- - - ร	- พ - ร	- - - ร
หน่วยแม่	ฑิ ฑิ พพ	- ฉิ - ฑิ	- - - ฑิ	- ฉิ - ฑิ	- - - ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ฑิ ฑิ พพ	- ฉิ - ฑิ
หน่วยลูก	พิ พิ ฉ ฉ	ต - ต -	- - ต -	ต - ต -	- - ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉ ฉ	ต - ต -
ซ้อง	-----	- - - มิ	-----	----- มิ	-----	- - - มิ	-----	- - - มิ

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ
หน่วยลูก	-- ต-	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่

ปีกาหลอ	--- ร	--- ร	- ฟ - ร	--- ร	-----	- ท - ร	- ท - ร	- ฟ - ร
หน่วยแม่	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -
ซ็อง	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่

ปีกาหลอ	-----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ
หน่วยลูก	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่

ปีกาหลอ	-----	- ม - ท	--- ร	--- ร	-----	-----	--- ม	- ร - ท
หน่วยแม่	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ
หน่วยลูก	-- ต-	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่

ปีกาหลอ	-----	--- ร	-----	- ม - ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -
ซ็อง	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่	-----	--- มี่

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	--- ร	--- ร	- ม - ร	--- ร
หน่วยแม่	ทํ ทํพพ	- ฉํ - ทํ	--- ทํ	- ฉํ - ทํ	--- ฉํ	- ฉํ - ฉํ	ทํ ทํพพ	- ฉํ - ทํ
หน่วยลูก	พํ พํฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พํ พํฉฉ	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ

ปีกาหลอ	-----	- ร - ม	- ร - ม	- พ - ร	-----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท
หน่วยแม่	--- ทํ	- ฉํ - ทํ	--- ฉํ	- ฉํ - ฉํ	ทํ ทํพพ	- ฉํ - ทํ	--- ท	- ฉํ - ทํ
หน่วยลูก	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พํ พํฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	- ม - ท	--- ร	-----
หน่วยแม่	--- ฉํ	- ฉํ - ฉํ	ทํ ทํพพ	- ฉํ - ทํ	--- ทํ	- ฉํ - ทํ	--- ฉํ	- ฉํ - ฉํ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พํ พํฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -
ซ็อง	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ

ปีกาหลอ	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	ทํ ทํพพ	- ฉํ - ทํ	--- ทํ	- ฉํ - ทํ	--- ฉํ	- ฉํ - ฉํ	ทํ ทํพพ	- ฉํ - ทํ
หน่วยลูก	พํ พํฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พํ พํฉฉ	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ

ปีกาหลอ	--- ร	--- ร	- พ - ร	--- ร	-----	- ร - ม	- ร - ม	- พ - ร
หน่วยแม่	--- ทํ	- ฉํ - ทํ	--- ฉํ	- ฉํ - ฉํ	ทํ ทํพพ	- ฉํ - ทํ	--- ทํ	- ฉํ - ทํ
หน่วยลูก	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พํ พํฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ	-----	--- มํ

ปีกาหลอ	-----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท	--- ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ฉ - ฉ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	- ม - ท	--- ร	--- ร	-----	--- ม	- ร - ม	--- ร
หน่วยแม่	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท	--- ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท
หน่วยลูก	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	- ม - ร	--- ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท	--- ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	- ม - ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท	--- ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ฉ - ฉ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท	--- ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท
หน่วยลูก	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	- ฟ - ร	--- ร	- ฟ - ร	- ฟ - ร
หน่วยแม่	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ
หน่วยลูก	-- ต-	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	- ร ม ร	-----	-----	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	-----	- ฉิ - ทิ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-----	-- ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

จากการศึกษาทำนองปีกาหลอ เพลงยายแก่ขอไฟ มีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลเสียง เร ไม่พบเสียงโน้ตผ่าน (เสียงหลุม) ลักษณะของการขึ้นต้นบทเพลงเป็นการบรรเลงปีกาหลอโดยการเป่าปี่ ลอยจังหวะ มีลักษณะคล้ายกริยาเกริ่นนำบทเพลง ในบรรทัดที่ 1 - 4 ครูสมพงษ์อธิบายเพิ่มเติมว่า “ลักษณะของเสียงปีกาหลอในวรรคเพลงส่วนเกริ่นนำจะต้องเป่าให้เสียงที่ฟังแล้วจะรู้สึกขลัง น่าขน พอง เพราะเป็นเพลงแรกของการเริ่มบรรเลง เหมือนการเปิดตัวนักแสดง ” (สมพงษ์ บุญมาเกิด, 23 กันยายน 2560) หลังจากนั้นเป็นการบรรเลงที่พบกระสวนทำนองต่าง ๆ เป็นการเข้าสู่เนื้อเพลง ซึ่งมี กระสวนทำนองที่มีความหลากหลาย เช่นการลากเสียงปีกาหลอยาวทั้งบรรทัด การดำเนินทำนอง ห่าง ๆ ไม่พบการเป่าโน้ตเก็บ แต่จะพบกระสวนทำนองในลักษณะหนึ่งจำนวน 6 ครั้ง ซึ่งเป็นกระสวน ทำนองที่พบมากที่สุด

-----	- x - x	- x - x	- x - x
-------	---------	---------	---------

ในส่วนของการบรรเลงท่อนจบของเพลง จะพบการเป่าปี่ลอยจังหวะในสามบรรทัดสุดท้าย และลงจบด้วยเสียง ร ในลักษณะของการจบแบบลากเสียงยาวเพื่อรอให้หมดหน้าทับของกลองทน ไม่พบการทอด หรือถอนลง ไต ๆ ในท้ายเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปีกาหลอก็จะหยุดลง เช่นกัน

จากการศึกษาการเข้าหน้าทับกลองทนพบว่า สังคีตลักษณะของกลองทนทั้งหน่วยแม่และ หน่วยลูก มีการบรรเลงกลองทน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 เป็นลักษณะของส่วนขึ้นต้นของ

กลองทอน เมื่อปี่กาหลอบรรเลงมาจนถึงบรรทัดที่ 4 ก็จะบรรเลงกลองทอนในลักษณะที่ 1 ซึ่งในทำนองส่วนแรก จะเป็นกลองทอนหน่วยลูกที่เริ่มตีก่อน แล้วเข้าสู่หน้าทับในลักษณะที่ 2

ลักษณะที่ 1

----	----	----	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ
- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	-- ต -	ต ต ต -	-- ต -	ต ต ต -

ลักษณะที่ 2 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปี่กาหลอได้บรรเลงเข้าสู่เนื้อเพลง จะพบการบรรเลงกลองทอนในลักษณะโต้ตอบ หยอกเย้า ระหว่างหน่วยแม่และหน่วยลูก บรรเลงวนไป 25 ครั้ง แล้วเข้าสู่หน้าทับในลักษณะที่ 3

ลักษณะที่ 2

--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ
-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -

ลักษณะที่ 3 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปี่ลอยจังหวะเพื่อรอให้สิ้นสุดหน้าทับและจะเป็นการจบบทเพลง จะพบการบรรเลงกลองทอนในลักษณะนี้ ในบรรทัดสุดท้าย ไม่พบการทอด หรือถอนลง ไต ๆ ในทำนองเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปี่กาหลอก็จะหยุดลงเช่นกัน

ลักษณะที่ 3

--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	- ทิ - ฉิ	- ทิ - ทิ	- ทิ - ฉิ	- ทิ - ทิ	- ทิ - ฉิ	- ทิ - ทิ
-- ฉ -	ฉ - ฉ -	ต - ต	ต - ต	ต - ต	ต - ต	ต - ต	ต - ต

--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	----	- ฉิ - ทิ
-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	----	-- ต -

จากการศึกษาการเข้าจังหวะและการตีฆ้อง พบว่า มีการบรรเลงฆ้องพร้อมกับกลองทอนหน่วยแม่ตีกลองเสียง ทิ ครั้งแรก หลังจากนั้นจะตีฆ้องในรูปแบบอัตราจังหวะสามชั้นของฉิ่ง บรรเลงวนไปทั้งเพลง และจบลงพร้อมเสียง ทิ ของกลองทอนหน่วยแม่ ไม่พบการทอด หรือถอนลง ไต ๆ ในทำนองเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปี่กาหลอและเสียงทอน ก็จะหยุดลงเช่นกัน

---	--- มี	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี
-----	--------	------	--------	------	--------	------	--------

4.2.2 เพลงไหว้พระ

ปีกาหลอ	--- ท	----	- ม - ร	----	----	--- ท	----	----
หน่วยแม่	----	----	----	----	----	----	----	----
หน่วยลูก	----	----	----	----	----	----	----	----
ซ้อง	----	----	----	----	----	----	----	----

ปีกาหลอ	--- ร	----	----	----	----	----	----	----
หน่วยแม่	----	----	--- ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ท - ฉ	--- ท	- ท - ท
หน่วยลูก	----	----	-- ด -	ด - ด -	-- ต -	ด - ต -	-- ต -	ด - ต -
ซ้อง	----	----	----	----	----	----	----	--- มี

ปีกาหลอ	- ม - ร	----	- ม - ร	----	- ม - ร	----	ม ร ม ร	ม ร ม ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ท พพ	- ฉ - ท	--- ฉ	- ท - ฉ	ทท - ท	- ท - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ด - ด -	-- ต -	ด - ต -	-- ต -	ด - ต -
ซ้อง	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ปีกาหลอ	----	----	----	----	----	--- ร	- พ - ร	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ท พพ	- ฉ - ท	--- ฉ	- ท - ฉ	ทท - ท	- ท - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ด - ด -	-- ต -	ด - ต -	-- ต -	ด - ต -
ซ้อง	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี

ปีกาหลอ	----	--- ม	- ร - ท	--- ท	----	- ม - ท	--- ร	- ม - ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ท พพ	- ฉ - ท	--- ฉ	- ท - ฉ	ทท - ท	- ท - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ด - ด -	-- ต -	ด - ต -	-- ต -	ด - ต -
ซ้อง	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื

ปีกาหลอ	-----	--- ร	- ฟ - ร	--- ร	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื

ปีกาหลอ	--- ร	--- ร	- ฟ - ร	--- ร	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	- ม - ร	--- ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื	-----	--- มื

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	-- ม ร	-----	-- ม ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	ม ร มร	- ม - ร	-----	-----	-----	-----	- พ - ร	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	- พ - ร	--- ร	--- ร	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม

จากการศึกษาทำนองปีกาหลอ ในเพลงไหว้พระ มีการใช้กลุ่มเสียงปัญญามูลเสียง เร ไม่พบเสียงโน้ตผ่านใด ๆ (เสียงหลุม) ลักษณะของการขึ้นต้นบทเพลงเป็นการบรรเลงปีกาหลอโดยการเป่าปี่ลอยจังหวะ เมื่อมีการเข้าจังหวะกลองทนจะพบการย้ำเสียง ร ทั้งบรรทัด ซึ่งอาจเปรียบได้เหมือนกับเท่าเต็มในทางดนตรีไทย หลังจากนั้นเป็นการบรรเลงที่พบกระสวนทำนองต่าง ๆ เป็นการเข้าสู่เนื้อเพลง ซึ่งมีกระสวนทำนองที่มีความหลากหลาย เช่น การลากเสียงยาวของปีกาหลอ การดำเนินทำนองห่าง ๆ แต่จะพบกระสวนทำนองในลักษณะหนึ่งจำนวน 6 ครั้ง ซึ่งเป็นกระสวนทำนองที่พบมากที่สุด

-----	--- x	- x - x	--- x
-------	-------	---------	-------

ในส่วนของการบรรเลงท่อนจบของเพลง จะพบการเป่าปีกาหลอที่ย้ำเสียง ร คล้ายกับลักษณะเท่าเต็มของทางดนตรีไทย แล้วลงจบพร้อมกลองทน ไม่พบการทอด หรือถอนลง ใด ๆ ในทำนองเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปีกาหลอก็จะหยุดลงเช่นกัน

จากการศึกษาการเข้าหน้าทับกลองทนพบว่า สังคีตลักษณ์ของกลองทนมีการบรรเลงกลองทน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 เป็นลักษณะของส่วนขึ้นต้นของกลองทน เมื่อปี่กาหลอบรรเลงมาจนถึงบรรทัดที่ 2 กลองทนจะบรรเลงในลักษณะที่ 1 ซึ่งในทำนองส่วนแรก จะบรรเลงโต้ตอบหยอกเข้ากันทั้งหน่วยแม่ และหน่วยลูก

ลักษณะที่ 1

----	----	--- ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ทิ - ฉิ	--- ทิ	- ทิ - ทิ
----	----	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -

ลักษณะที่ 2 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปี่กาหลอได้บรรเลงเข้าสู่เนื้อเพลง จะพบการบรรเลงกลองทนในลักษณะโต้ตอบ หยอกเข้า ระหว่างหน่วยแม่และหน่วยลูก บรรเลงวนไป 10 ครั้ง แล้วเข้าสู่หน้าทับในลักษณะที่ 3

ลักษณะที่ 2

--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิ ทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ทิ - ฉิ	ทิทิ - ทิ	- ทิ - ทิ
-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -

ลักษณะที่ 3 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปี่เป่าอย่าเสียง ร เพื่อรอให้สิ้นสุดหน้าทับและจะเป็นการจบบทเพลง หน้าทับในบรรทัดสุดท้ายนี้ มีลักษณะคล้ายกับ 4 ห้องสุดท้ายในหน้าทับการเข้าสู่เนื้อเพลง (ลักษณะที่ 2) อาจเป็นการบรรเลงซ้ำท้ายเพื่ออย่าให้รู้ว่าบทเพลงกำลังจะจบลง จะพบการบรรเลงกลองทนในลักษณะนี้ ไม่พบการทอด หรือถอนลง ใด ๆ ในท้ายเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปี่กาหลอก็จะหยุดลงเช่นกัน

ลักษณะที่ 3

--- ฉิ	- ทิ - ฉิ	ทิทิ - ทิ	- ทิ - ทิ
-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -

จากการศึกษาการเข้าจังหวะและการตีฆ้อง พบว่า มีการบรรเลงฆ้อง ในห้องสุดท้ายของบรรทัดที่ 2 หลังจากนั้นจะตีฆ้องในจังหวะสามชั้น ในลักษณะการวนไปทั้งเพลง และจบลงพร้อมเสียง

ที่ ของกลองทนนหน่วยแม่ ไม่พบการทอด หรือถอนลง ไต ๆ ในท้ายเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับ เสียงปี่กาหลอและกลองทนก็นักจะหยุดลงเช่นกัน

----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี
------	--------	------	--------	------	--------	------	--------

4.2.3 เพลงขันธเพชร

ปี่กาหลอ	--- ท	----	- ม - ร	----	----	----	----	----
หน่วยแม่	----	----	----	----	----	----	----	----
หน่วยลูก	----	----	----	----	----	----	----	----
ซ้อง	----	----	----	----	----	----	----	----

ปี่กาหลอ	----	----	----	----	----	----	----	----
หน่วยแม่	----	----	----	----	----	----	----	----
หน่วยลูก	----	----	----	----	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต
ซ้อง	----	----	----	----	----	--- มี	----	--- มี

ปี่กาหลอ	----	----	----	----	----	--- ร	- ฟ - ร	--- ร
หน่วยแม่	--- ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท	--- ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	--- พ	ต - ต -	ต ต ต -	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	ต ต ต -	ต - ต -
ซ้อง	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี

ปี่กาหลอ	----	- ท - ร	- ท - ร	- ฟ - ร	----	- ท - ร	- ท - ร	- ฟ - ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ท พพ	- ฉ - ท	----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ้อง	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท	-----	-----	-----	- ม - ท
หน่วยแม่	--- ฉ	- ท - ฉ	--- ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ทัพพ	- ฉ - ท
หน่วยลูก	ต ต ต -	ต - ต -	ต ต ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	--- ท	--- ร	--- ร	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร
หน่วยแม่	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ท - ฉ	--- ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	ต ต ต -	ต - ต -	ต ต ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ท พพ	- ฉ - ท	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	--- ร	--- ร	- พ - ร	--- ร	-----	- ท - ร	- ท - ร	- พ - ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ท - ฉ	--- ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ทัพพ	- ฉ - ท
หน่วยลูก	ต ต ต -	ต - ต -	ต ต ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ท - ฉ	--- ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	ต ต ต -	ต - ต -	ต ต ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	- ม - ท	--- ร	--- ร	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ท พพ	- ฉ - ท	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	- ม - ร	--- ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท	--- ฉ	- ฉ - ฉ	--- ฉ	- ฉ - ฉ
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	ท ท พพ	- ฉ - ท	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท	--- ท	- ท - ฉ
หน่วยลูก	พ พ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	- พ - ร	--- ร	- พ - ร	--- ร	- พ - ร
หน่วยแม่	- ท - ท	- ฉ - ท	--- ท	- ฉ - ท	- ท - ท	- ท - ฉ	ทฉทท	- ท - -
หน่วยลูก	ต - ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-----	ต - - -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

จากการศึกษาทำนองปีกาหลอ ในเพลงซันส์เพชร มีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลเสียง เร ไม่พบเสียงไต่ผ่านใด ๆ (เสียงหลุม) ลักษณะของการขึ้นต้นบทเพลงเป็นการบรรเลงปีกาหลอโดยการเป่าปี่ลอยจิ้งหะ หลังจากนั้นเป็นการเข้าสู่เนื้อเพลง การบรรเลงปีกาหลอพบกระสวนทำนองต่าง ๆ ซึ่งมีกระสวนทำนองที่มีความหลากหลาย เช่น การลากเสียงยาวของปีกาหลอ การดำเนินทำนองห่าง ๆ แต่จะพบกระสวนทำนองซ้ำ ๆ 2 กระสวน กระสวนละ 5 ครั้ง ซึ่งเป็นกระสวนทำนองที่พบมากที่สุด

-----	--- x	- x - x	--- x
-------	-------	---------	-------

----	- x - x	- x - x	- x - x
------	---------	---------	---------

ในส่วนของการบรรเลงท่อนจบของเพลง จะพบการเป่าปี่กาหลอลากเสียงยาวด้วยเสียง ร และมีทำนองที่บรรเลงเพลงห่าง ๆ กัน 4 ห้องเพลง แล้วลงจบพร้อมกลองทน ไม่พบการทอด หรือ ถอนลง ไต ๆ ในทำนองเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปี่กาหลอก็จะหยุดลงเช่นกัน

จากการศึกษาการเข้าหน้าทับกลองทนพบว่า สัจคีตลักษณ์ของกลองทนมีการบรรเลงกลองทน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 เป็นลักษณะของส่วนขึ้นต้นของกลองทน เมื่อปี่กาหลอบรรเลงลากเสียงยาวมาจนถึงบรรทัดที่ 2 ก็จะเข้าหน้าทับกลองทนในลักษณะที่ 1 ซึ่งในทำนองส่วนแรก จะเป็นกลองทนหน่วยลูกเริ่มบรรเลงก่อน 4 ห้องเพลง หลังจากนั้นกลองทนหน่วยแม่จะเข้ามาบรรเลงโต้ตอบหยอกเข้ากันกับหน้าทับกลองทนหน่วยลูก และเข้าสู่เนื้อเพลงในหน้าทับลักษณะที่

ลักษณะที่ 1

----	----	----	----
- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต

- ท - ท	- ฉ - ท	- - - ท	- ฉ - ท	- ท - ท	- ท - ฉ	ทฉทท	- ท - -
ต - ต -	ต - ต -	- - ต -	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	----	ต - - -

ลักษณะที่ 2 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปี่กาหลอได้บรรเลงเข้าสู่เนื้อเพลง จะพบการบรรเลงกลองทนในลักษณะโต้ตอบ หยอกเข้า ระหว่างหน่วยแม่และหน่วยลูก บรรเลงวนไป 6 ครั้ง แล้วเข้าสู่หน้าทับลักษณะที่ 3

ลักษณะที่ 2

----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท
ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -

- - - ฉี่	- ฉี่ - ฉี่	ทึ่ ทึ่ พพ	- ฉี่ - ทึ่	- - - -	- ทึ่ - ฉี่	- ทึ่ - ทึ่	- ฉี่ - ทึ่
- - ฉ -	ฉ - ฉ -	พึ่ พึ่ ฉฉ	ตุ - ตุ -	ตุตุตุตุ	ตุ - ตุ -	ตุ - ตุ -	ตุ - ตุ -

- - - ทึ่	- ฉี่ - ทึ่	- - - ฉี่	- ทึ่ - ฉี่	- ทึ่ - ทึ่	- ฉี่ - ทึ่	- - - ทึ่	- ฉี่ - ทึ่
- - - พ	ตุ - ตุ -	ตุ ตุ ตุ -	ตุ - ตุ -	ตุ - ตุ -	ตุ - ตุ -	ตุ ตุ ตุ -	ตุ - ตุ -

ลักษณะที่ 3 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปีเป่าเสียง ร ลากยาว กลองทนก็จะบรรเลงย้าหน้าทับในท้องที่ 1 แล้วบรรเลงหน้าทับในลักษณะใหม่เพื่อเตรียมตัวสู่การลงจบ จะพบการบรรเลงกลองทนในลักษณะนี้ ไม่พบการทอด หรือถอนลง ไต ๆ ในทำยเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปีกาหลอกก็จะหยุดลงเช่นกัน

ลักษณะที่ 3

- - - ฉี่	- ฉี่ - ฉี่	- - - ฉี่	- ฉี่ - ฉี่
- - ฉ -	ฉ - ฉ -	- - ฉ -	ฉ - ฉ -

ทึ่ ทึ่พพ	- ฉี่ - ทึ่	- - - -	- ทึ่ - ฉี่	- ทึ่ - ทึ่	- ฉี่ - ทึ่	- - - ทึ่	- ทึ่ - ฉี่
พึ่ พึ่ฉฉ	ตุ - ตุ -	ตุตุตุตุ	ตุ - ตุ -	ตุ - ตุ -	ตุ - ตุ -	- - ตุ -	ตุ - ตุ -

จากการศึกษาการเข้าจังหวะและการตีฆ้อง พบว่า มีการบรรเลงฆ้อง ในห้องสุดท้ายของบรรทัดที่ 2 หลังจากนั้นจะตีฆ้องในจังหวะสามชั้น ในลักษณะการวนไปทั้งเพลง และจบลงพร้อมเสียงทึ่ ของกลองทนหน่วยแม่ ไม่พบการทอด หรือถอนลง ไต ๆ ในทำยเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปีกาหลอกกับกลองทนก็จะหยุดลงเช่นกัน

- - - -	- - - มี	- - - -	- - - มี	- - - -	- - - มี	- - - -	- - - มี
---------	----------	---------	----------	---------	----------	---------	----------

4.2.4 เพลงล่อบัด

ปีกาหลอ	--- ท	----	----	--- ร	----	----	----	----
หน่วยแม่	----	----	----	----	----	----	----	----
หน่วยลูก	----	----	----	----	----	----	----	----
ซ้อง	----	----	----	----	----	----	----	----

ปีกาหลอ	--- ท	----	----	--- ร	----	----	----	----
หน่วยแม่	----	----	----	----	----	----	----	----
หน่วยลูก	----	----	----	----	----	----	----	----
ซ้อง	----	----	----	----	----	----	----	----

ปีกาหลอ	--- ท	----	----	--- ร	----	----	----	- ม - ร
หน่วยแม่	----	----	----	----	----	----	----	----
หน่วยลูก	----	----	----	----	----	----	----	----
ซ้อง	----	----	----	----	----	----	----	----

ปีกาหลอ	----	จ พาลงกรร ม ทา วิ ทยาลั ย	----	----	----	----	----	----
หน่วยแม่	----	จ พาลงกรร ม ทา วิ ทยาลั ย	----	----	----	----	----	----
หน่วยลูก	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต	- ต - ต
ซ้อง	----	--- มี่	----	--- มี่	----	--- มี่	----	--- มี่

ปีกาหลอ	----	--- ร	----	- ม - ร	----	- ม - ร	ม ร ม ร	- ม - ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	----	--- มี่	----	--- มี่	----	--- มี่	----	--- มี่

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	--- ร	- พ - ร	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทำ ทำ พพ	- ฉ - ทำ	-----	- ทำ - ฉ	- ทำ - ทำ	- ฉ - ทำ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	- ท - ร	- พ - ร	-----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท
หน่วยแม่	-----	- ทำ - ฉ	- ทำ - ทำ	- ฉ - ทำ	--- ฉ	- ทำ - ฉ	ทำทำ - ทำ	- ทำ - ทำ
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	- ม - ท	--- ร	- ม - ท
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทำ ทำ พพ	- ฉ - ทำ	--- ฉ	- ทำ - ฉ	ทำทำ - ทำ	- ทำ - ทำ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร	-----	--- ม	- ร - ท	--- ท
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทำ ทำ พพ	- ฉ - ทำ	-----	- ทำ - ฉ	- ทำ - ทำ	- ฉ - ทำ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	- ม - ท	--- ร	- ม - ร
หน่วยแม่	-----	- ทำ - ฉ	- ทำ - ทำ	- ฉ - ทำ	--- ฉ	- ทำ - ฉ	ทำทำ - ทำ	- ทำ - ทำ
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	--- ร	-----	- ฟ - ร	-----	-----	--- ร	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	--- ม	- ร - ท	--- ม	- ร - ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	-----	- ทื - ฉ	- ทื - ทื	- ฉ - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	--- ร	--- ร	- ฟ - ร	--- ร	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร
หน่วยแม่	-----	- ทื - ฉ	- ทื - ทื	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	- ม - ร	--- ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ทื - ฉ	ทืทื - ทื	- ทื - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	--- ร	--- ร	- ฟ - ร	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	-----	- ทื - ฉ	- ทื - ทื	- ฉ - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	- ท - ร	- ฟ - ร	-----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท
หน่วยแม่	-----	- ทิ - ฉิ	- ทิ - ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ทิ - ฉิ	ทิทิ - ทิ	- ทิ - ทิ
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	- ม - ท	--- ร	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ทิ - ฉิ	ทิทิ - ทิ	- ทิ - ทิ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร	-----	- ท - ร	- ร - ร	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิทิ พพ	- ฉิ - ทิ	-----	- ทิ - ฉิ	- ทิ - ทิ	- ฉิ - ทิ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	- ม - ร	--- ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	-----	- ทิ - ฉิ	- ทิ - ทิ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ทิ - ฉิ	ทิทิ - ทิ	- ทิ - ทิ
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	--- ร	--- ร	- ฟ - ร	-----
หน่วยแม่	--- ฉิ	- ฉิ - ฉิ	ทิทิ พพ	- ฉิ - ทิ	--- ฉิ	- ทิ - ฉิ	ทิทิ - ทิ	- ทิ - ทิ
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี	-----	--- มี

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	- ท - ร	- พ - ร	-----	- ร - ม	- ร - ท	- ม - ท
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท ี	-----	- ท ี - ฉ	- ท ี - ท ี	- ฉ - ท ี
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	- ม - ท	--- ร	--- ร
หน่วยแม่	-----	- ท ี - ฉ	- ท ี - ท ี	- ฉ - ท ี	--- ฉ	- ท ี - ฉ	ท ี ท ี - ท ี	- ท ี - ท ี
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี

ปีกาหลอ	-----	--- ม	- ร - ท	--- ร	-----	- ท - ร	- ร - ร	--- ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท ี	--- ฉ	- ท ี - ฉ	ท ี ท ี - ท ี	- ท ี - ท ี
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท ี ท ี พ พ	- ฉ - ท ี	-----	- ท ี - ฉ	- ท ี - ท ี	- ฉ - ท ี
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ ี พ ี ฉ ฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี

ปีกาหลอ	-----	- ม - ร	- ม - ร	- ม - ร	-----	-----	-----	-----
หน่วยแม่	-----	- ท ี - ฉ	- ท ี - ท ี	- ฉ - ท ี	--- ฉ	- ท ี - ฉ	ท ี ท ี - ท ี	- ท ี - ท ี
หน่วยลูก	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ็อง	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี	-----	--- ม ี

ลักษณะที่ 2 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปีกาหลอได้บรรเลงเข้าสู่เนื้อเพลง จะพบการบรรเลงกลองทนมในลักษณะโต้ตอบ หยอกเย้า ระหว่างหน่วยแม่และหน่วยลูก บรรเลงวนไป 7 ครั้ง แล้วเข้าสู่หน้าทับลักษณะที่ 3

ลักษณะที่ 2

- - - ฉ	- ฉ - ฉ	ท ท พพ	- ฉ - ท	- - - ฉ	- ท - ฉ	ทท - ท	- ท - ท
- - ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ต - ต -	- - ต -	ต - ต -	- - ต -	ต - ต -

- - - ฉ	- ฉ - ฉ	ท ท พพ	- ฉ - ท	- - - -	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท
- - ฉ -	ฉ - ฉ -	พ พ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -

- - - -	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท	- - - ฉ	- ท - ฉ	ทท - ท	- ท - ท
ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	- - ต -	ต - ต -	- - ต -	ต - ต -

ลักษณะที่ 3 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปีกาหลอจังหวะเพื่อรอให้สิ้นสุดหน้า ทับและจะเป็นการจบบทเพลง จะพบการบรรเลงกลองทนมในลักษณะนี้ ในบรรทัดสุดท้าย ไม่พบการ ทอด หรือถอนลง ไต ๆ ในท้ายเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปีกาหลอก็จะหยุดลงเช่นกัน

ลักษณะที่ 3

- ท - ท	- ฉ - ท	- - - ท	- ฉ - ท	- ท - ท	- ท - ฉ	ทฉทท	- ท - -
ต - ต -	ต - ต -	- - ต -	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -	- - - -	ต - - -

จากการศึกษาการเข้าจังหวะและการตีฆ้อง พบว่า มีการบรรเลงฆ้อง เข้ามาพร้อมกับกลอง ทนมหน่วยเล็กในห้องที่สอง หลังจากนั้นจะตีฆ้องในจังหวะสามชั้น ในลักษณะการวนไปทั้งเพลง และ จบลงหลังจากเสียง ท ในจังหวะตกของกลองทนมหน่วยแม่ ไม่พบการทอด หรือถอนลง ไต ๆ ในท้าย เพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปีกาหลอกับกลองทนมก็จะหยุดลงเช่นกัน

- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

4.2.5 เพลงลาพระ

ปีกาหลอ	-----	---- ท	---- ร	-----	-----	- ท - ร	-----	- ท - ร
หน่วยแม่	-----	-----	-----	-----	---- ฉ	- ท - ฉ	ท - ท	- ท - ท
หน่วยลูก	-----	-----	-----	-----	-- ต -	ต - ต -	-- ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	-----	-----	-----	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	-----	-----	-----	-----	- ท - ร	- ท - ร	- พ - -
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท - ท พพ	- ฉ - ท	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ - พ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	- ม - พ	- ซ - พ	- ม - พ	- ม - ร	- ม - พ	- ม - พ	- ท - ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท - ท พพ	- ฉ - ท	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ - พ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	-----	- ท - ร	-----	-----	-----	- ท - ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท - ท พพ	- ฉ - ท	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ - พ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	-----	- ท - ร	-----	- ท - ร	- ท - ร	- ม - พ	-----	-----
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ท - ท พพ	- ฉ - ท	-----	- ท - ฉ	- ท - ท	- ฉ - ท
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พ - พ ฉฉ	ต - ต -	ตตตต	ต - ต -	ต - ต -	ต - ต -
ซ้อง	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม	-----	--- ม

ปีกาหลอ	----	- ม - พ	- ซ - พ	- ม - พ	- ม - ร	- พ - ม	- พ - -	- ร - ม
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	----	- ทื - ฉ	- ทื - ทื	- ฉ - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ตุ - ตุ -	ตุตุตุตุ	ตุ - ตุ -	ตุ - ตุ -	ตุ - ตุ -
ซ้อง	----	--- มื	----	--- มื	----	--- มื	----	--- มื

ปีกาหลอ	----	- ท - ร	----	- ท - ร	----	- ท - ร	- ม - ร	- ม - ร
หน่วยแม่	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื	--- ฉ	- ฉ - ฉ	ทื ทื พพ	- ฉ - ทื
หน่วยลูก	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ตุ - ตุ -	-- ฉ -	ฉ - ฉ -	พื พื ฉฉ	ตุ - ตุ -
ซ้อง	----	--- มื	----	--- มื	----	--- มื	----	--- มื

จากการศึกษาทำนองปีกาหลอ ในเพลงลาพระ มีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูลเสียง เร ไม่พบเสียงโน้ตผ่านใด ๆ (เสียงหลุม) ลักษณะของการขึ้นต้นบทเพลงเป็นการบรรเลงปีกาหลอโดยการเป่าปี่ลอย จังหวะ 2 บรรทัด ซึ่งโน้ตจะมีลักษณะซ้ำ ๆ กันทั้งสองบรรทัด แล้วเป่าลากยาวหลังจากนั้นเป็นการเข้าสู่เนื้อเพลง การบรรเลงปีกาหลอในเพลงนี้พบกระสวนทำนองต่าง ๆ ซึ่งมีกระสวนทำนองที่มีความหลากหลาย เช่น การลากเสียงยาวของปีกาหลอ การดำเนินทำนองห่าง ๆ แต่จะพบกระสวนทำนองซ้ำ ๆ 2 กระสวน กระสวนละ 4 ครั้ง ตามลำดับ ซึ่งเป็นกระสวนทำนองที่พบมากที่สุด

----	- x - x	----	--- x
----	- x - x	- x - x	- x - x

ในส่วนของการบรรเลงท่อนจบของเพลง จะพบการเป่าปีกาหลอที่ย้ำเสียง ร คล้ายกับลักษณะเท่าเต็มของทางดนตรีไทย แล้วลงจบพร้อมกลองทน ไม่พบการทอด หรือถอนลง ใด ๆ ในทำนองเพลงเพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปีกาหลอก็จะหยุดลงเช่นกัน

จากการศึกษาการเข้าหน้าทับกลองทนพบว่า สังคีตลักษณ์ของกลองทนมีการบรรเลงกลองทน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 เป็นลักษณะของส่วนขึ้นต้นของกลองทน เมื่อปีกาหลอบรรเลงลากเสียงยาวมาจนถึงห้องที่ 5 ก็จะเข้าหน้าทับกลองทนในลักษณะที่ 1 ซึ่งในทำนองส่วนแรก จะเป็นกลอง

ทนหน่วยลูกและกลองทนหน่วยแม่บรรเลงโต้ตอบ เข้าหยุกกัน และเข้าสู่เนื้อเพลงในหน้าทับลักษณะที่ 2

ลักษณะที่ 1

- - - ฉั	- ทั - ฉั	ทำทำ - ทั	- ทั - ทั
- - ตั -	ตั - ตั -	- - ตั -	ตั - ตั -

ลักษณะที่ 2 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปีกาหลอได้บรรเลงเข้าสู่เนื้อเพลง จะพบการบรรเลงกลองทนในลักษณะโต้ตอบ หยุกเข้า ระหว่างหน่วยแม่และหน่วยลูก บรรเลงวนไป 5 ครั้ง แล้วเข้าสู่หน้าทับลักษณะที่ 3

ลักษณะที่ 2

- - - ฉั	- ฉั - ฉั	ทำ ทั พพ	- ฉั - ทั	- - - -	- ทั - ฉั	- ทั - ทั	- ฉั - ทั
- - ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ตั - ตั -	ตตตต	ตั - ตั -	ตั - ตั -	ตั - ตั -

ลักษณะที่ 3 เป็นลักษณะของส่วนที่กระสวนทำนองของปีเป่าย้าเสียง ร คล้ายกับลักษณะเท่า เต็มของทางดนตรีไทย นำต้นหน้าทับมาตีย้า 2 รอบ เพื่อจบเพลง จะพบการบรรเลงกลองทนใน ลักษณะนี้ ในบรรทัดสุดท้าย ไม่พบการทอด หรือถอนลง ไต ๆ ในท้ายเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้า ทับเสียงปีกาหลอก็จะหยุดลงเช่นกัน

ลักษณะที่ 3

- - - ฉั	- ฉั - ฉั	ทำ ทั พพ	- ฉั - ทั	- - - ฉั	- ฉั - ฉั	ทำ ทัพพ	- ฉั - ทั
- - ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ตั - ตั -	- - ฉ -	ฉ - ฉ -	พิ พิ ฉฉ	ตั - ตั -

จากการศึกษาการเข้าจังหวะและการตีฆ้อง พบว่า มีการบรรเลงฆ้อง เข้ามาพร้อมกับกลอง
ทนต์หน่วยเล็กในท่อนที่ 6 หลังจากนั้นจะตีฆ้องในจังหวะสามชั้น ในลักษณะการวนไปทั้งเพลง และจบ
ลงหลังจากเสียง ท ในจังหวะตกของกลองทนต์หน่วยแม่ ไม่พบการทอด หรือถอนลง ใด ๆ ในท้ายเพลง
เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปีกาหลอกกับกลองทนต์ก็จะหยุดลงเช่นกัน

----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี	----	--- มี
------	--------	------	--------	------	--------	------	--------

4.3 สรุปผลการศึกษาทเพลงชุดไหว้พระ

ผู้วิจัยทำการศึกษาทเพลงที่สำคัญของคนตรีกาหลอ คณะครุสมพงศ์ ใช้เริ่มต้นพิธีกรรม
ต่าง ๆ เปรียบเสมือนเป็นการเคารพสักการะพระรัตนตรัย คือเพลงชุดไหว้พระ ประกอบไปด้วย
เพลงยายแก่ขอไฟ เพลงไหว้พระ เพลงขันธเพชร เพลงล่อบัด เพลงลาพระ ตามลำดับ พบผลการศึกษา
ดังนี้

4.3.1 บันไดเสียงกลุ่มปัญญาจมูล (Penta - Centric)

บทเพลงชุดไหว้พระ เป็นเพลงชุดหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในพิธีกรรมกาหลอคณะครุสมพงศ์ เมื่อ
ครุสมพงศ์จะเริ่มประกอบพิธีกรรมกาหลอจะใช้บทเพลงชุดไหว้พระเป็นเพลงตั้งต้นในการบรรเลง
เปรียบเสมือนเป็นการเคารพสักการะพระรัตนตรัย โดยใช้บทเพลงเป็นสื่อกลาง บทเพลงชุดไหว้พระ
ประกอบไปด้วยเพลงยายแก่ขอไฟ เพลงไหว้พระ เพลงขันธเพชร เพลงล่อบัด เพลงลาพระ
จากการศึกษาในด้านบันไดเสียงกลุ่มปัญญาจมูล (Penta - Centric) พบว่าบทเพลงชุดไหว้พระมีการใช้
กลุ่มเสียงปัญญาจมูลเสียง เร ซึ่งไม่พบเสียงโน้ตผ่านใด ๆ (เสียงหลุม)

4.3.2 การบรรเลงของปี่กาหลอ

เนื่องจากในวงกาหลอมีเพียงปี่กาหลอเท่านั้นที่เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดําเนิน ทำนองผู้วิจัยจึงไม่สามารถเปรียบเทียบกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นใด จากการศึกษาพบว่า ลักษณะการบรรเลงของปี่กาหลอ จะพบลักษณะการดําเนินทำนองที่หลากหลายมีลักษณะการเป่าปี่กาหลอแบบลากเสียงยาว การดําเนินทำนองห่าง ๆ การบรรเลงยืนเสียง ร ที่มีลักษณะคล้ายการเท่าเต็มของทางดนตรีไทย การลากเสียงปี่กาหลอยาวเพื่อรอให้จบหน้าทับ อีกทั้งยังสังเกตได้ว่า ทั้ง 5 บทเพลง มีการขึ้นต้นด้วยเสียง ที และ ลงจบด้วยเสียง เร ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องด้วยบทเพลงทั้ง 5 บทเพลงเป็นเพลงที่มีคาถากำกับอาจเป็นลักษณะเฉพาะของบทเพลงชุดนี้ ซึ่งหากมีโอกาสในภายหน้าจะได้ทำการวิเคราะห์ต่อไป การดําเนินทำนองของปี่กาหลอจะไม่มีลักษณะที่ฉาบฉวย รวดเร็ว หรือ กลวิธีอื่น ๆ เป็นเพียงการดําเนินทำนองห่าง ๆ เป็นระยะ ๆ แต่ให้ความรู้สึกขลัง เข้มแข็ง น่าขนพอง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของดนตรีกาหลอ

4.3.3 การบรรเลงของกลองทน

วงกาหลอมีกลองทน 2 ลักษณะ คือกลองทนหน่วยแม่และกลองทนหน่วยลูกบรรเลงโต้ตอบ หยอกเข้ากันตลอดทั้งบทเพลง ซึ่งกลองทนหน่วยแม่และกลองทนหน่วยลูกจะมีหน้าที่ไม่เหมือนกัน จากการศึกษาพบว่า การบรรเลงกลองทนในบทเพลงชุดไหว้พระ กลองทนหน่วยลูกจะมีหน้าที่เข้าจังหวะเริ่มต้น แล้วกลองทนหน่วยแม่ก็จะเข้ามาหยอกเข้า สังเกตได้ว่าปี่กาหลอจะต้องเป่าให้สิ้นสุดหน้าทับกลองทนถึงจะถือเป็นการจบบทเพลง สังเกตลักษณะของกลองทนหน่วยแม่และกลองทนหน่วยลูก สามารถสรุปได้ว่า ทั้ง 5 บทเพลงจะมีลักษณะการบรรเลงเพลงละ 3 ลักษณะ คือการบรรเลงลักษณะที่ 1 และเข้าสู่ลักษณะที่ 2 วนไปตามการดําเนินทำนองของปี่กาหลอ และเข้าสู่ลักษณะที่ 3 โดยส่วนใหญ่จะพบการบรรเลงกลองทนในลักษณะการตีวนซ้ำ ๆ อีกทั้งยังสังเกตได้ว่า ใน

การขึ้นต้นของทั้ง 5 บทเพลงจะเริ่มเข้าหน้าทับด้วยกลองหน่วยลูก เป็นเสียง ตึงและจบบทเพลงด้วย กลองหน่วยแม่ เป็นเสียง ทึง

4.3.4 การบรรเลงของซ้อง

ซ้องในวงกาหลอเปรียบเสมือน โหม่ง ในวงมโหรี มีหน้าที่บรรเลงจังหวะตก เพื่อให้จังหวะ แก่คนปี่กาหลอและคนกลองทน ให้มีจังหวะที่เท่ากันและสม่ำเสมอ จากการศึกษาพบว่า การบรรเลง ซ้องในบทเพลงชุดไหว้พระ ซ้อง มักจะเริ่มต้นบทเพลงหลังจากกลองทนหน่วยลูกเริ่มหน้าทับ ซึ่งจะ บรรเลงในจังหวะตกมีลักษณะเหมือนกับจังหวะสามชั้นของฉิ่ง บรรเลงวนไปตลอดทั้งบทเพลง

ข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งที่ผู้วิจัยพบในบทเพลงชุดไหว้พระของดนตรีกาหลอ คือ ไม่พบการ ทอด หรือถอนลง ใด ๆ ในทำนองเพลง เพื่อลงจบ เมื่อหมดหน้าทับเสียงปี่กาหลอ กลองทน ซ้องก็จะ หยุดลงเช่นกัน

4.4 สรุปท้ายบท

จากการศึกษาข้อมูล สรุปได้ว่า กาหลอคณะครูสมพงศ์ มีแบบแผนในการบรรเลงประกอบ พิธีกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีหน้าที่และความหมายแตกต่างกันออกไป ซึ่งบางบทเพลงจะมีเนื้อร้อง กำกับแต่จะใช้ปี่ในการเป่าเป็นเนื้อร้องแทน อีกทั้งยังพบว่ามี การบรรเลงเพลงที่มีคาถากำกับอยู่ในทุก พิธีกรรมเช่นกัน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้บรรเลง ผู้ฟัง และยังใช้สื่อสารกับวิญญาณอีกด้วย

การศึกษาบทเพลงชุดไหว้พระ ซึ่งเป็นบทเพลงชุดหนึ่งที่สำคัญของกาหลอคณะครูสมพงศ์ จะใช้บทเพลงชุดนี้บรรเลงเริ่มต้นในการประกอบพิธีกรรมไหว้พระ ประกอบไปด้วย เพลงยาวแก่ขอไฟ เพลงไหว้พระ เพลงขันธเพชร เพลงล่อบัด เพลงลาพระ ซึ่งบทเพลงชุดไหว้พระนี้จัด อยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาคุณเสียง เร ไม่พบโน้ตเสียงผ่านใด ๆ ทั้ง 5 บทเพลง การบรรเลงปี่กาหลอ จะมีการดำเนินทำนองในหลากหลายลักษณะ เช่นการลากเสียงยาว การดำเนินทำนองห่าง ๆ ไม่พบ การดำเนินทำนองที่เป็นทางเก็บ การบรรเลงกลองทน กลองทนหน่วยแม่จะบรรเลงหยอกเข้ากลองทน หน่วยลูกไปทั้งบทเพลงซึ่งจะมีหน้าที่และหน้าที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละหน้าที่ในบทเพลงชุดไหว้ครู จะมีการบรรเลงหน้าทับ ตั้งแต่ต้น เข้าเนื้อเพลงวนไปทั้งเพลง และหน้าทับการลงจบ การบรรเลงฆ้อง จะเข้าจังหวะหลังจากกลองทนหน่วยลูกได้เข้าหน้าทับมาก่อน หลังจากนั้นจะตีในลักษณะของจังหวะฉิ่ง สามชั้น วนไปจนจบบทเพลง ไม่พบการทอด หรือถอนลง ของปี่กาหลอ กลองทน และฆ้องในท้าย เพลง เพื่อลงจบ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง พิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลอ คณะครูสมพงษ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติชีวิต พิธีกรรม ความเชื่อ และบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมดนตรีกาหลอของคณะครูสมพงษ์ เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขั้นตอนในการศึกษาวิจัย 3 ขั้นตอน คือการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผลการวิจัย จากการศึกษาวิจัยเรื่อง พิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลอ คณะครูสมพงษ์ ปรากฏผลดังนี้

จากการศึกษาประวัติดนตรีกาหลอคณะครูสมพงษ์ บุญมาเกิด พบว่า ครูสมพงษ์เป็นบุตรชายของนายกล่อม บุญมาเกิดและนางยี่ง บุญมาเกิด ครูสมพงษ์ได้ศึกษาจนจบชั้นประถม 4 ที่โรงเรียนวัดวังหีบ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้สมรสกับนางปราณี บุญมาเกิด มีบุตรธิดาด้วยกัน 2 คน คือ นางนันทพร สุขสม และนางสาวอรอนงค์ บุญมาเกิด ครูสมพงษ์เข้าสู่วงการของดนตรีกาหลอโดยคุณพ่อ และสืบทอดสายดนตรีกาหลอมาจากครูคลีก ครูสมพงษ์เริ่มต้นการเรียนเป่าปี่กาหลอตั้งแต่อายุ 16 ปี โดยวิธีครูพักลักจำ และสอบถามคุณพ่อถึงความรู้และข้อสงสัยต่าง ๆ ทำให้ครูสมพงษ์มีความรู้เรื่องกาหลออย่างแตกฉาน และได้รับการครอบมือจากคุณพ่อกล่อม คณะกาหลอครูสมพงษ์เป็นคณะที่รับใช้สังคมมาเป็นเวลายาวนานนับ 120 ปี

ในด้านของพิธีกรรมและความเชื่อกาหลอคณะครูสมพงษ์ได้รับการถ่ายทอดมาจากครูกล่อมผู้เป็นบิดา ดังนั้นครูสมพงษ์จึงมีความเข้าใจถึงการบริหารจัดการวงกาหลอ ระเบียบปฏิบัติของพิธีกรรม ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมที่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพียงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม พิธีกรรมกาหลอของคณะครูสมพงษ์จะเกิดความสมบูรณ์เมื่อมีองค์ประกอบหลัก ๆ 3 อย่างเกิดขึ้น คือ พิธีกรรม การบริการรรมคาถา และบทเพลง สามารถแบ่งพิธีกรรมกาหลอได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ พิธีกรรมกาหลอของคณะครูสมพงษ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับศพ และพิธีกรรมกาหลอที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับศพ ซึ่งพิธีกรรมในส่วนนี้จะเป็นพิธีกรรมที่มีการบริการรรมคาถา และมีบทเพลงที่ต้องบรรเลงโดยจำเพาะเจาะจง ความเชื่อที่ปฏิบัติแล้วจะเกี่ยวข้องกับครุหมอกาหลอเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งล้วน

แต่มีจุดประสงค์ที่ต้องการเคารพ นอบน้อม และรักษาไว้ซึ่งดนตรีกาหลอ ครูหมอกาหลอที่ครูสมพงศ์ได้รับมาให้ช่วยดูแลนั้นมีทั้งหมด 7 สาย ครูสมพงศ์ก็จะต้องทำพิธีไหว้ครูทั้ง 7 สาย ได้แก่สายครูซ้อง สายครูแดง (ครูคลีก) สายครูแคล้ว สายครูวิน สายครูด้วน สายครูดำ และของตนเอง ซึ่งจะให้ขาดสายใดสายหนึ่งไม่ได้

ในด้านของบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกาหลอ คณะครูสมพงศ์จะมีแบบแผนจารีตในการบรรเลงเพลงอย่างชัดเจน จะมีความหมายและหน้าที่ในการบรรเลงแตกต่างกัน มีทั้งหมด 20 เพลง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือเพลงที่มีคาถากำกับ มีจำนวน 12 เพลง การบรรเลงเพลงในลักษณะนี้ต้องมีคาถากำกับโดยการเป่าปี่พร้อมกับท่องคาถาไปในใจ ลักษณะที่สอง เป็นเพลงในลักษณะการบรรเลงตามช่วงเวลาไม่มีคาถากำกับ มีจำนวน 8 เพลง

การศึกษาบทเพลงชุดไหว้พระ ประกอบไปด้วยเพลงยายแก่ขอไฟ เพลงไหว้พระ เพลงขันธเพชร เพลงล่อบัด เพลงลาพระ จัดอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญามูลเสียง เร การบรรเลงปีกาหลอ จะมีการดำเนินทำนองเป่าลอยจังหวะ และการดำเนินทำนองห่าง ๆ การบรรเลงกลองทนซึ่งจะมีหน้าที่และหน้าที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละหน้าที่ในบทเพลงชุดไหว้จะแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ หน้าที่ตั้งต้น หน้าที่สำหรับการเข้าเนื้อเพลงแล้ววนหน้าที่เดิมไปทั้งเพลง และเข้าสู่หน้าที่การลงจบหน้าที่กลองทนหน่วยแม่จะบรรเลงเข้าไปกับกลองทนหน่วยลูก การบรรเลงซ้อง จะบรรเลงในลักษณะของจังหวะฉิ่งสามชั้น

การวิจัยเรื่อง พิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลอ คณะครูสมพงศ์ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาวไทยทางภาคใต้ แสดงอัตลักษณ์ของผู้สืบทอดได้เป็นอย่างดี จากการเก็บข้อมูลภาคสนามคณะกาหลอครูสมพงศ์เป็นผู้สูงอายุเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดดนตรีกาหลอไว้ ทางภาครัฐจึงควรที่จะเข้ามาจัดบันทึกหรือจัดทำข้อมูลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และควรนำข้อมูลจัดทำเนียบศิลปินเพื่อเป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้า นอกจากนี้ควรมีการศึกษากลวิธีการทำปีกาหลอ กลองทนเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่มีคุณภาพ อีกทั้งควรมีการบรรจุดนตรีกาหลอในรายวิชาพื้นเมืองของโรงเรียนต่าง ๆ จัดสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เข้าถึงดนตรีกาหลออย่างง่ายที่สุด เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอีกทางหนึ่ง

รายการอ้างอิง

- เสฐียร โกเศศ. (2559). ฝีสางเทวดา. กรุงเทพฯ: เอเชนส์บุ๊กส์.
- แสง จันทร์งาม. (2531). ศาสนาศาสตร์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- โกมล คีมทอง. (2514). กาหลอ. ว.สังคมศาสตร์ปริทัศน์.
- ไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2535). ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้. สงขลา: วิทยาลัยครูสงขลา.
- กฤตวิทย์ ดวงสร้อยทอง. (2518). กาหลอ ดนตรีงานศพ. วารสาร มศว ปีที่ 2 ฉบับที่ 1.
- กวี ศิริธรรม. (2532). ดนตรีกาหลอ. ว.ดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 22, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา.
- จรินทร์ เทพสงเคราะห์. (2540). การศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอในจังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศิลป์), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2522). คติชาวอีสาน. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.
- ชรินทร์ อินทสุวรรณ์. (2549). การวิเคราะห์กระบวนจังหวะทวนของดนตรีกาหลอในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. (วิทยานิพนธ์), คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ชวน เพชรแก้ว. (2549). ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ เนื่องในโอกาส “งานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ครั้งที่ 1 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา”. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์.
- ช้อย รอดภัย (10 พฤศจิกายน 2522). [ให้สัมภาษณ์].
- ชัยยุทธ สมประดี. (2546). พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวิญญาณของชาวบ้านตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ฐาปนี เรียบเรียง. (2549). พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์. (2536). วัฒนธรรมดนตรีกาหลอ. คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา, สงขลา
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. (2532). คติชาวบ้าน. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน.
- ธนภัทร ไกรเทพ. (2555). กาหลอดนตรีในพิธีศพ : กรณีศึกษาคณะมีนากาหลอ บ้านต้นส้มหม่า ตำบลหนองช้างแล่น อำเภอยะยง จังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- นันทพร สุขสม (22 มีนาคม 2559). [สัมภาษณ์].
- บุษกร บิณฑสันต์. (2554). ดนตรีภาคใต้ ศิลปิน การถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรมและความเชื่อ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.

- บุษกร สำโรงทอง. (2549). วัฒนธรรมดนตรีไทยภาคกลาง และภาคอีสานใต้: พิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้. Retrieved from จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย:
- ปกรณ์ ต้นสกุล. (2552). พิธีกรรมและประเพณี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ประคอง ชนะคช (22 มีนาคม 2559). [สัมภาษณ์].
- ประคอง ทับสุข (27 พฤษภาคม 2560). [สัมภาษณ์].
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. (2544). วิถีชีวิตชาวใต้ ประเพณี และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็กจัดพิมพ์.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2550). เล่าเรื่องเมืองใต้ ภาษา วรรณกรรม ความเชื่อ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2559). วรรณกรรมและภาษาถิ่นใต้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์.
- ประมวล ดิตคินสัน. (2521). คติชาวบ้าน : การศึกษาด้านมนุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แพรววิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล.
- ภัทรารวรรณ จันทร์ธิดา. (2539). กาหลอในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรม. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้. มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์: กรุงเทพฯ.
- ลาก เป้าเงิน (6 พฤษภาคม 2560). [สัมภาษณ์].
- ลาก เป้าเงิน (10 เมษายน 2560). [สัมภาษณ์].
- วัชรินทร์ ดำรงกุล. (2551). การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม: กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน "กาหลอ" จังหวัดยะลา. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วิเชียร ณ นคร. (2534). การศึกษานิทานพื้นบ้าน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ.
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2515). ความเป็นมาของมนุษยชาติ. ธนบุรี: โรงพิมพ์รุ่งโรจน์การพิมพ์.
- วีรยุทธ เรณูมาศ (27 พฤษภาคม 2560). [สัมภาษณ์].
- สงัด ภูเขาทอง. (2534). สภาวะดนตรีทางภาคใต้ของไทย ว.ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 21, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา.
- สถานคณะกรรมการชำระพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน (Ed.) (2542). กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา. (Ed.) (2530). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สนิท ศรีสุขใส (9 กันยายน 2560). [สัมภาษณ์].
- สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช (23 มีนาคม 2559). [สัมภาษณ์].

- สมพงษ์ บุญมาเกิด (3 ธันวาคม 2559). [สัมภาษณ์].
- สมพงษ์ บุญมาเกิด (9 กันยายน 2560). [สัมภาษณ์].
- สมพงษ์ บุญมาเกิด (17 กันยายน 2560). [สัมภาษณ์].
- สมพงษ์ บุญมาเกิด (22 มีนาคม 2559). [สัมภาษณ์].
- สมพงษ์ บุญมาเกิด (23 กันยายน 2560). [สัมภาษณ์].
- สมพงษ์ บุญมาเกิด (29 กรกฎาคม 2559). [สัมภาษณ์].
- สมพงษ์ บุญมาเกิด (30 กรกฎาคม 2560). [สัมภาษณ์].
- สมพงษ์ บุญมาเกิด (19 สิงหาคม 2560). [สัมภาษณ์].
- สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร. (2515). ประเพณีไทยและเรื่องน่ารู้. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- สำรวม ขวัญใน (9 เมษายน 2560). [สัมภาษณ์].
- สุเมธ เมธาวิทยานุกุล. (2532). สังกัปปพิธีกรรม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุกรี เจริญสุข. (2538). ดนตรีชาวสยาม. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2532). ร้องรำทำเพลง : ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- สุมล ศักดิ์แก้ว. (10 เมษายน 2560) สัมภาษณ์.
- อาเทศคดี ขุน. (2532). ประเพณีทำศพของชาวปักษ์ใต้. ว.ชีวิตไทยปักษ์ใต้ชุดที่ 4, ศูนย์วัฒนธรรม
ภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช.
- อุทัย หิรัญโต. (2526). สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มนุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุบลศรี อรรถพันธ์. (2542). กาลห่อ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 1. มูลนิธิสารานุกรม
วัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์: กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นางสาวปานตา ศรีคง เกิดวันที่ 25 พฤษภาคม 2533 ประวัติการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา โรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา ระดับมัธยมศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช ระดับ
ปริญญาตรี สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประวัติการทำงาน ครูผู้ช่วย โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม 2559 -
ปัจจุบัน

